ספרי מוסר

עבד השם

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עבד השם

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עבד-השם/

הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

אבי האמונה 4
כיצד מגיעים לאמונה 4
העולם מחודש ולא קדמון 6
מצות ידיעת השם יתברך 7
יהודי נולד מאמין 10
אמונה שכלית ואמונה חושית 11
מה מקלקל את האמונה? 13
שורש האמונה 19
יסוד האמונה 22
עצות וסגולות לחיזוק האמונה 24
אמונה בהשגחה פרטית 27
פסוקים האומרים השגחה פרטית 28
מי זוכה להשגחה פרטית מהשמים? 29
סגולה להינצל מהשעות הרעות 30
העיקר, מה יגידו בשמים 31
למה נענש יוסף הצדיק שביקש עזרה משר המשקים? 32
שיחת טלפון מהקב"ה 33
אין מקרה בעולם 34
התייחסות הצדיקים להשגחה פרטית . . 44
לכל יהודי יש פרשת חוקת 47
נס להתנוסס 48
מידה כנגד מידה 51
ואני בער ולא אדע, בהמות הייתי עמך .. 51
אל יתהלל - - בזאת יתהלל המתהלל . . . 53
מדת הסבלנות מכוח האמונה 55
שלושה סוגי ביטחון 57
ביטחון והשתדלות 58
השתדלות האסורה 61
שכר הביטחון - ביטחון 63
ייסורים וחולאים טובים 64
כל הבריאה כולה מקדשת שם שמים . . . 66
נשאת ונתת באמונה 68
העולם הזה לא שלי 70
העולם נברא על תנאי 72
תמים תהיה 75
איש ואישה שזכו 77
ניסיון 79
מטרת התפילה 84
מעניין כוח התפילה 86
צורת התפילה 87
תפילה ארוכה וקצרה 89
ברכות ותפלות מיוחדות 91
ברכת המזון דינה כתפילה 93
אוי לה לרבנות שמקברת את בעליה (פסחים פז:) 95
מה פירוש יום העצמאות? 105
לקט מספרים קדושים 121
שורש האמונה 124
יסוד האמונה 127

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון CC BY-NC-SA 2.5 - אסור בשימוש מסחרי
בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל הרב חיים רבי שליט"א

אמונה ובטחון

מו"ר הרב חיים רבי שליט"א

אבי האמונה

את יסוד האמונה קיבלנו מאברהם אבינו ע"ה, שיצא בתפיסתו המהפכנית נגד כל העולם. בזמן ההוא הייתה רווחת ההבנה המוטעית, שרק את מי שרואים בעיניים בפעולותיו הטובות או הרעות, כגון השמש, הירח והכוכבים, להם ראוי לעבוד. אבל את הקב"ה, שהוא בורא העולם ומנהיגו, לא היה אדם מכירו ולא יודעו, להוציא יחידים בעולם כחנוך, מתושלח, נח, שם ועבר, שהם ידעו את מי שאמר והיה העולם ועבדוהו. ובמה נתייחד מהם אברהם אבינו? בכך שפירסם את שם ה' והפיץ אמונתו בכל העולם, להודיע שיש אלוה אחד ולו בלבד ראוי לעבוד. אמונה זו הועברה מדור לדור. מאברהם ליצחק, מיצחק ליעקב וממנו לשבטי ה' ולכל ישראל עד היום הזה. נמצאת אמונתנו באה מכוח הקבלה, איש מפי איש, עד אברהם אבינו, כמש"כ בתורה: "כי ידעתיו למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט".

כיצד מגיעים לאמונה

כאשר יתבונן האדם סביבו, אי אפשר שלא יתפעם לבו ויתרגש מעצמת הבריאה שברא הקב"ה בעולמו ומיפי תארה. השמש מאירה ביום. הירח בלילה. כוכבים לאלפים ולרבבות, אשר כל אחד ואחד מהם עולם גדול ומסתורי, פזורים כנקודות בחלל המרחבי העצום, הבלתי נתפס, של היקום. מהם גדולים פי כמה מכדור הארץ. השמש לבד גדולה מכדור הארץ מאה ושבעים פעמים (רמב"ם יסודי התורה פ"ג) ! זולת מה שרואים פעולתם והשפעתם על הארץ, אין לנו שום השגה לגבי טיבם ועניינם. רק אנו מבינים ש"כולם בחכמה עשית", כי אי אפשר שיהיו מעצמם. וכבר אמר ישעיה הנביא (בפרק מ): "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה". את ההכרה במציאות הבורא ניתן להשיג באמצעות פעולה פשוטה להדהים. די בזה שנושאים עיניים למרום ורואים את כל אלה ואז כבר פשוט יותר להווכח ולראות את אותו מי שברא אלה.

דהע"ה עצמו גם הוא נשא עיניו למרום וגם הוא ראה "מי ברא אלה". בתהילים פרק ח: "כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך, ירח וכוכבים אשר כוננתה", רואים שנשא עיניו

למרום. ושם בפרק קד: "מה רבו מעשיך, ה', כולם בחכמה עשית. מלאה הארץ קנינך", נוכחים שהוא גם ראה "מי ברא א לה ".

ישרוק הרואה וייבהל המתבונן בהיבחן גוף האדם. מה רבו פליאות נפלאות הבורא, יתברך שמו, בהקימו מערכת חיסונית עצמית להגנת הגוף, להחלמתו ולהחזקתו. הנה גם עצמותיו ובשרו, גידיו ושריריו, עורקיו, המתפצלים לורידים, ווורידים לנימים ובני נימים לאלפים ולרבבות, כולם פועלים נאמנה ובהתמדה כאחד לקיום חיותו. חכמת יצירת הולד, גידולו וקיומו בחדרי בטן, ואופן יציאתו לאויר העולם, בהכנת הגוף המוקדמת לנצרך לו, בלתי נתפסת בשכלנו המוגבל.

מנפלאות הבורא, שמשך חוט של חן על האדם, שעל ידו מכובד האדם ומקובל אצל אחרים.

ומנפלאות הבורא שפניו של האדם ותנועותיו הדקות מעידים על מהותו ועל מצב רוחו. שמחה ועצב, כעס ורצון, הכנעה וגאוה, שחוק ורצינות, צער ושביעות רצון, טוב לב והיפוכו, באים לידי ביטוי בציורים שונים על לוח הפנים של אדם אחד ("חיי עולם" פרק א).

"בזמן שאדם מתבונן בדברים אלו ומכיר כל הברואים ממלאך וגלגל ואדם כיוצא בו, ויראה חכמתו של הקב"ה בכל היצורים וכל הברואים, מוסיף אהבה למקום, ותצמא נפשו ויכמה בשרו לאהוב המקום, ברוך הוא. וייירא ויפחד משפלותו ודלותו וקלותו, כשיעריך עצמו לאחד מהגופות הגדולים, וכל שכן לאחת מהצורות הטהורות, הנפרדות מן הגולמים, שלא נתחברו בגולם כלל. וימצא עצמו שהוא ככלי מלא בושה וכלימה, ריק וחסר". (רמב"ם יסודי התורה ספ"ד).

כל הנראה טבעי ורגיל, הדרך היא שאין רגילות להתבונן בו. אבל המתאמץ להתבונן היטב בענייני אמונה, תגיענו התבוננותו להחכים, להבין ולדעת שהקב"ה ברא את העולם. לכן מספרת התוה"ק מעניין הניסים והנפלאות שעברו על אבותינו הקדושים ועל ישראל במצרים, לאפשר לכל אחד מאתנו ולתת לנו כלים לחיזוק האמונה.

ניסים גלויים ונפלאות הנראים לעין, יש הרבה סיכויים שישפיעו מיד ולטובה. לכן כתוב בתורה: "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", שזה מהניסים הגלויים הגדולים שנעשו לישראל, וידיעתם תורמת הרבה לחיזוק האמונה (ספר "הגיד לעמו" בהקדמה). בסנהדרין צ ע"א: "האומר אין תחיית המתים מן התורה, אין לו חלק לעוה"ב". פרש"י, שאפילו מודה ומאמין שיחיו המתים, רק הוא טוען שאין לזה רמז בתורה, הרי הוא כופר ואפיקורס. שהואיל ועיקר תחיית המתים מן התורה, מה לנו ולאמונתו. וכי מהיכן לו

לדעת שכן הוא? הלכך, כופר גמור הוא! עכת"ד. כוונת רש"י הקדוש, שהאמונה בתחיית המתים יוצאת ובאה מהתורה הקדושה ומהקבלה דור אחר דור, ואינה נובעת ולא נלמדת מצד השכל העצמי בלבד. מפני שהשכל מפעם לפעם יכול לשנות ההבנה להבנה אחרת. לכן, הלומד משכלו, מה לנו ולאמונתו? שאמונתו אינה כלום! כי עיקר האמונה מכוח הקבלה ומכוח התורה שנצטווינו בהם. מי שיש לו ואוחז בקבלה ובתורה, אין רוחות בעולם שיזיזוהו ממקומו. ועיין באר שבע סנהדרין שם, וי"ל.

על מה שכתוב במכות (כד.): "בא חבקוק והעמידן על אחת - וצדיק באמונתו יחיה, " ביאר המהרש"א, שמה שכתוב "אחת", הכוונה לאמונה, שהיא אחת. ומה שכתוב "והעמידן", שהוא ל' רבים, הכוונה לשתי המצוות הראשונות שבעשרת הדברות, שהן "אנכי" ו"לא יהיה לך", שאת שתיהן שמענו מפי הגבורה. וכוונת הכתוב "וצדיק" כוללת כל אדם מישראל בכל עת. והוסיף המהרש"א, שכאשר כתב דוד המלך (בתהלים קיט): "כל מצוותיך אמונה", רצה לומר את עיקר הדברים שאמרנו, שכל המצוות נכללות במצוה אחת, היא מצות האמונה. והאמונה המדוברת היא האמונה שה' הוא אחד. וכמו שה' הוא אחד שאינו ניתן לחלוקה, כך גם כל מצוותיו הן אחת, ואינן ניתנות לחלוקה. וכולן נכללות במצוה אחת, היא מצות האמונה.

נמצא שמה שאמרו חבקוק ודוד המלך הוא דבר אחד.

העולם מחודש ולא קדמון

מיסודות האמונה להאמין שהעולם מחודש ע"י הקב"ה. לא כהסכלים והטפשים הקוראים לעצמם "אנשי מדע". לא כטענת חלק מהם, שהעולם בן מליוני שנים והוא קדמון מאוד. לא כהשערותיהם הכוזבות, לא כממצאיהם המדומים ולא כחשבונם השגוי, שבודקים הפחמן בעצים ובגלמים ועפ"י הממצאים יוצאים בקביעה נחרצת שהם קיימים חמשה, עשרה או מאות מליוני שנים. בדיקותיהם תהו ומסקנותיהם הבל ונקודת יציאתם רעות רוח. כדי שהים יהיה מלוח, לא צריך שהקורא ימתין כמה מליוני שנים, עד שהמלח יתמוסס וישוה ריכוזו בכל הים. די בכד שישפוד לשם את המלח וברגע אחד יערבב את הכל...

אנו מאמינים באמונה שלמה, שהקב"ה ברא את כל העולם. והעולם יהיה קיים ששת אלפי שנים, שהם כנגד ימי השבוע, "וביום השביעי שבת וינפש" (ראה עבודה זרה ט.). לפי חשבוננו, אנו נמצאים כעת קרוב לסוף האלף השישי, כשכבר חלפו עברו מאז בריאת העולם חמשת אלפים ושבע מאות וחמישים וארבע שנים. התורה וספרי הנביאים

מספרים לנו על דמויות ממאורעות העבר שחיו באלפי השנים הללו. וכשמחשבים את הזמן שחלף מימיהם ועד היום, אין מוצאים חריגות ואי דיוקים. להיפך מוצאים שהחשבון מתאים ומדויק מאוד עד ימינו אלה. על שאלה חשבונית זו אין אדם רציני מתווכח.

כידוע, מלפני כמאה וחמישים שנים, החלו המדע והטכניקה להתפתח בצעדי ענק, ומאז ועד היום הם באים בגילויים מרעישים ומדהימים. בין הגילויים החשובים נמנים: החשמל והטלפון, מחשבים, מכוניות, מטוסים ולווינים למיניהם, שרואים ומגלים כל נקודה על פני תהום. וכבר מצאנו שהזוה"ק (בפ' נח עה"פ: "בשנת שש מאות שנה לחיי נח") כבר ניבא זאת מראש, באומרו שבשנת השש מאות לאלף השישי יבקעו מעיינות החכמה ויתגלו סודות. והדברים מדויקים ומותאמים בדיוק נמרץ לכל מה שרואים היום. אבל לפי דעתם העניה של חלק מן הסכלים הטפשים, שהאדם קיים מליוני שנים, מדוע אם כן רק לפני כמאה וחמישים שנים בלבד החל המדע להתפתח? כי מה הם מאה וחמישים בתוך כך וכך מליוני שנים?! מי יודע לחשב כמה פעמים 150 שנים נכנסים בתוך מליוני שנים? לא מתאים לאדם חושב להניח, שלאורך מליוני שנים לא ידעו כלום מחכמה זו, ורק כעת, פתאום, מגלים, מתפתחים ומחכימים. נמצא שאמונתם הרעועה והגיונם הרצוף של אותם טפשים, חסרי מדע האמת, כמו באה לחזק את טענתנו לחידוש העולם ע"י הקב"ה לפני למעלה מחמשת אלפים ושבע מאות וחמישים שנים (ספר "היקר מלל לאברהם").

אנחנו, עם ישראל, מאמינים בני מאמינים, באמונה פשוטה ושלמה שאין בה דופי, שבאותה נקודת ראשית, המצוינת בתוה"ק, "ברא אלקים את השמים ואת הארץ". כמו כן, יודעים אנו שלא התפתחנו להיות קופי אדם אלא ברגע "ויברא אלקים את האדם בצלמו", "זכר ונקבה ברא אותם".

מעתה בתפילת "חונן הדעת" נבקש גם עבור אותם סכלים ריקים.

מצות ידיעת השם יתברך

כתוב בתורה: "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". ופסוק זה, שאנו אומרים שלוש פעמים בכל יום, משובץ בשבח היקר והנפלא "עלינו לשבח". נמצא שיש מצוה בתורה לדעת את ה'. ידיעת ה' היא דרגה יותר גבוהה מאמונה בה'. אמונה זה לא דבר שרואים בעיניים. אמונה זה לא דבר שמבינים בשכל הפשוט. אדם אומר לחברו: "אני מאמין לך שאתה דובר אמת", כיוון

שאינו יודע מה חברו חושב בלבו. אבל כשרואה שיש ביד חברו אלף שקלים, אי אפשר לומר: "אני מאמין שיש בידך אלף שקלים", אלא: "אני יודע". שלשון ידיעה נופל על דבר הנראה בעיניים או הנתפס בשכל. כמו כן, מצות ידיעת ה' אינה באה על ההאמנה בלבד, אלא אנו מצווים לדעת את ה' כאילו ראינו בעיניים.

כל בר דעת, שעיניו בראשו של הדבר שהוא מתבונן בו, עיניו לנוכח יישירו ויתבונן היטב ויראה, שלא יתכן שכל העולם הנפלא שרואים בעינינו, וכל החכמה הנפלאה, הנעוצה בבריאת האדם ובכל בעל חיים גדול וקטן, נעשית מאליה מבלי מנהיג המכוון את הכל. לחשוב אחרת הוא דבר שאין הדעת סובלתו. ובס' המוסר "חובת הלבבות", בשער הבחינה, הביא על זה משל: אם נראה ציור יפה מאוד מונח על השולחן, כשלידו פזורים צבעים, מכחולים ויתר כלי הציור, רק הצייר איננו, האם יעלה על דעתנו לומר שהצבעים נשפכו על הבד ובמקרה יצא והתקבל ציור נפלא כל כך?? האומר זאת, ודאי לשוטה גמור יחשב.

אמנם גם שוטה אפשר שיבין שיצירה מעידה על קיומו של יוצר שיצרה. עפ"י זה אמר ר' עקיבא לאותו גוי, ששאל מי ברא את העולם: כשם שהבגד מעיד על האורג שארגו והדלת על הנגר והבניין על הבנאי, כך העולם מעיד על בוראו. וכתב הרמב"ם (בפרק א' מהל' יסודי התורה): "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא". מובן שאי אפשר לראות את השי"ת, כמש"כ: "כי לא יראני האדם וחי". אבל בשכלנו חייבים אנו להבין ולדעת בידיעה ברורה ומוחלטת, שאין הפרש בינה לבין ראיה בעיניים, שיש בורא עולם, ישתבח שמו, חי וקיים לעד. לעולם. כל הבריאה כולה זועקת: "יש בורא עולם!" והאינו שומע, לא יועיל לו רופא אוזניים. יש לו בעיה אחרת. ומספרים על אחד המדענים הגדולים, מהלא משוחדים שבהם, שאמר: "אני לא מאמין שיש כוח עליון, אני יודע שיש כוח עליון, אין סוף ברוך הוא". ובזה קיים מצות עשה מהתורה. מצות ידיעת ה ש י " ת.

למה נקראת מצוה זו אמונה שיש בורא לעולם ואינה נקראת מצות ידיעת השי"ת? כמה תירוצים לזה.

- באמת יסוד המצוה הוא ידיעה. ידיעה ברורה ושלמה. כמו ראיה בעיניים וכמו שכתוב בתורה: "וידעת היום". אלא כיוון ששכל אדם מוגבל מאוד, והרבה דברים אינו מבין בשכלו הקטן, לכן קיבלה מצוה זו את השם אמונה. הנה, למשל, אין לנו תפיסה בעצמותו של הקב"ה, שהוא, ישתבח שמו, למעלה מהזמן והמקום. וכן אין אדם שיכול לרדת לחקר כל מה שעובר עליו במשך כל שנות חייו, על כל בעיותיו השונות והמשונות.

וכמו שכל ילד שואל על כל דבר "למה ומדוע?", כך גם כל אדם קטו יש לו שאלות על החיים, "למה קרה לפלוני כך ולאלמוני כך וכך?". למה הייתה שואה איומה בארצות אירופה, לפני כחמישים שנים? ולמה גלות ספרד לוותה ביסורים קשים ומרים? שאלות, שאלות, שאלות! ולכל השאלות מענה אחד, כי רק האמונה בבורא עולם מרככת את כל השאלות הקשות: הקב"ה, ישתבח שמו, גדול מאוד. והאדם קטן מאוד. ומנקודת מבט מצומצמת של אפרוח בין כתלי ביצה, ודאי שאין להבין כלל ועיקר הנהגת השי"ת. לכו המצוה נקראת אמונה. וכמו שהמליצו ע"ז ואמרו: "במקום שנגמר ההיגיון, שם מתחילה האמונה". די שאני יודע שהקב"ה הוא האל הגדול, הגיבור והנורא והוא טוב ומטיב, ממילא סומך אני עליו בעיניים עצומות ובלב שקט. משל למה הדבר דומה? לרופא גדול ומפורסם, בעל שם עולמי, שביצע ניתוח מסובך והחולה מת, רח"ל. האם יש למשפחה טענות אליו? ברור שלא! הרופא השתדל לעשות כפי יכולתו ואפי' שיתכן שהרופא טעה באבחון או בבחירת שיטת הטיפול, ואפשר שלא מסר נפשו להצלת הניתוח, מה גם שילוד אשה הוא וכאדם הוא מוגבל ביכולתו ובאפשרויותיו והיום כאן ומחר בקבר, וטעות אנוש מצויה מאוד, למרות הכל ובכל זאת סומכים עליו, מפקידים בידיו את חיינו ומודים לו על המאמץ ועל שהשתדל בניתוח. על אחת כמה וכמה לגבי בורא עולם, ישתבח שמו לעד, שאין השלמות אלא לו לבדו יתברך (ס' הזכות פ"ג דיבמות), שאינו מוגבל ואין חקר לתבונתו, שעליו צריכים לסמוך ובו לבטוח שעושה הכל על הצד הטוב המוחלט. וכן אמר דהע"ה (בתהלים מ): "רבות עשית אתה ה' אלקי. נפלאותיך ומחשבותיך אלינו. אין ערוך אליך אגידה ואדברה. עצמו מספר". ממילא, גם בלי הגיון והבנה בשכל, אני מאמין בבורא עולם ובהנהגתו הכללית.

- היות שבכדי להגיע לדרגת אמת של ידיעה צריך היטב היטב להתבונן בשכל, וכיוון שהשכל מוגבל בהבנת מציאויות רוחניות, לכן נקראת המצוה אמונה בהשי"ת, שמאמין במה שלא משיג בשכלו ממש.

- (בספר "באמונתו יחיה" פרק א' מתרץ): מפני שהאדם, ברצותו, מכוון את נטיות נפשו להאמין. וברצותו, מטה הוא את עצמו לכפור, ח"ו. לכן ברגעים של חולשה וירידה רוחנית, חלילה, יכול להיכשל ולדבר עזות ולזעוק נגד האמונה, כי חסרה לו הרגשת השכל ואין לו די כוח נפשי להתגבר, וכמו שרווח בלבות האפיקורסים הסכלים, הפוצים פה נגד האמונה התמימה. לכן נקראת המצוה באופן כללי: אמונה.

יהודי נולד מאמין

בספר ''לב אליהו'' (ח''ג דף רפז) מבאר באריכות רבה, שלכל אדם יש אמונה בבורא עולם. כמו האוויר לגוף, כך האמונה לנפש. והאדם מתולדתו, בכל מקום ובכל זמן, מבלי משים וללא יגיעה, נטועה בלבו האמונה בהקב''ה. כמו שיש טבע חומרי לגוף, כן יש טבע רוחני לנפש. וע''ז מצווח הנביא ואומר: ''ידע שור קונהו, וחמור אבוס בעליו. ישראל לא ידע. עמי לא יתבונן''. ר''ל: כמו ששור וחמור מכירים ומבינים מהיכן האוכל שלהם בא, והוא טבע שטבע בהם הקב''ה, שמכירים את אדונם, כך עם ישראל, ברא להם הקב''ה טבע כזה שיכירו את השי''ת. ואומר הסבא מקלם ז''ל: כשם שהאור בחינם, מפני שהוא נצרך מאוד לאדם ואי אפשר בלעדיו כלל ועיקר, כך בעניינים רוחניים. מכל הצרכים הנפשיים האמונה היא הנצרכת ביותר לאדם. לכן את יסוד האמונה קל מאוד להשיג למתבונן (משנת ר' אהרן דף ד.).

מספרים לנו חז''ל (במס' ב''ב נח.): מעשה באשה שהיו לה עשרה בנים, שאמרה לבתה: מדוע אינך מסתירה את מעשייך הרעים? למדי ממני. לי יש עשרה בנים ורק אחד הוא מאביך. כל היתר נולדו מעבירה. גם אין איש היודע זאת, כי מסתירה אני מעשי. שמע בעלה דבריה מאחורי הפרגוד, ולפני מיתתו ציווה את כל נכסיו לבן אחד מבניו אבל לא גילה דעתו בצוואתו מיהו אותו הבן. מיהרו ורצו הבנים כולם ובאו עם הצוואה לפני רבי בנאה. אמר להם רבי בנאה שילכו כולם ויכו במקלות על קבר אביהם, עד שיקום ויגלה לאיזה בן מהם ציווה נכסיו. הלכו ועשו כן. ואין עונה. משנתגלה לבסוף שאחד הבנים לא היכה כנדרש על קבר אביו. קבע רבי בנאה שזה הוא בנו האמיתי ולו מגיעה הירושה. את דברי חז''ל אלה ביאר בספר ''לב אליהו''. ולדבריו לומדים מכאן, שהבן האמיתי, למרות שגם הוא לא ידע שהוא הבן האמיתי, בכל זאת הרגיש קירוב נפשי אל אביו, ולא העז לחבוט במקל על קברו. והוא נפלא למתבונן:

כן אירע מעשה בנהג אוטובוס שבהגיעו לתחנה הסופית, נשארה עמו אשה בודדה שעדיין אינה יורדת. וע''י חילופי המבטים שבין הנהג והנוסעת, גילה שהיא אמו, שהיה בטוח שנהרגה בשואה מלפני עשרות שנים. ומדוע לא ירדה הנוסעת עד כאן? משום שחשה קירבה לא מוסברת לאותו נהג.

כל זה מראה ומדגיש מציאותו של קשר פנימי שיש בין ילדים להורים. קשר טבעי שטבע בנו הקב''ה. וכן הוא באמונה. שהאמונה היא חלק מחיינו. חלק בלתי נפרד מכל מי שנשמה באפו. ובמעט התבוננות אפשר להגיע אליה, להעלותה אל המודע ולהשיגה כקניין אישי. כי לא רחוקה היא. שיהודי בטבעו נולד מאמין והאמונה חקוקה בעצמותו.

אמונה שכלית ואמונה חושית

בספר ''ברכת פרץ'' (פרשת נח), לרבינו הסטייפלר זצוק''ל, מבאר שיש שני סוגי אמונה: אמונה שכלית ואמונה חושית. אמונה שכלית יש לכל אדם שיודע שהכל נעשה בהשגחת השי''ת. אבל לבצע ולחיות הלכה למעשה עפ''י ידיעה זו, זה נקרא אמונה חושית. ובזה דרגתם הגבוהה של צדיקי עולם שזכו לה, כנחשון בן עמינדב שקפץ למים ולא שאל שאלות. אבל נח, למשל, התקשה להגיע לאמונה חושית. ומדויקת לשון רש''י שכתב: ''אף נח, מאמין ולא מאמין. ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים''. ר''ל: אמונתו של נח הייתה אמונה שכלית ולא אמונה חושית לכן לא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים. כי רק אז, עקב דחיקת המים, ראה בחוש את ירידת המבול. וכן ריב''ז אמר לקיסר: ''שלום עליך אדוני המלך'', מפני שידע שהוא יהיה מלך. והיאך ידע, האם נביא היה? אלא חכם עדיף מנביא. וידע זאת מכוח הפסוק: ''והלבנון באדיר יפול'', ואין ''אדיר'' אלא ''מלך'' (ניטין נו:). ובעניין שרה אמנו, שצחקה כששמעה שתלד בן, הקפיד עליה המלאך, הגם שבאמת לא ידעה שהוא מלאך ה' כי נדמה לה כערבי. עם זאת הקפיד עליה המלאך, מפני ששרה, החזקה באמונה בהקב''ה שהוא כל יכול, אעפ''י שהיה המלאך נדמה בעיניה כאדם פשוט, כהדיוט, על כל פנים הייתה צריכה לומר ''אמן'' אפי' על ברכת הדיוט, שזה הענין מראה על חוזק האמונה ועל שאינה מתייאשת, ח''ו, והכל באשר לכל בידו, יתברך, בלבד. וזה הניסיון היה להווכח אם היא חזקה באמונה חושית ממש (רמב''ן עה''ת פרשת וירא. עלון בית דוד וירא תשנ''ב). וב''מכתב מאליהו'' (ח''א עמ' 168) למד מדברי הרמב''ן, שמסיבה זו הראה הקב''ה למשה אותות. אות הצרעת שנצטרעה ידו, האות עם התנין והאות עם מימי היאור שנהפכו לדם. ללמדנו שאפי' אדם גדול כמשה זקוק עדיין לאותות לחיזוק אמונתו החושית. ובעניין זה ידועים דברי רבנו החפץ חיים שאמר: למה אני מאמין שהשמש תזרח מחר? לא משום שזרחה היום ואתמול ושלשום. רק בגלל שכתוב בתורה: ''יום ולילה לא ישבותו''. לכן אני מאמין שמה שמשמש ביום ומה שמשמש בלילה לא ישבתו לעולם. וזה וכגון זה מורים על אמונה חושית.

אומרת הגמ' (בנדרים כב.): ''כל הכועס כל מיני גהינם שולטין בו. ולא עוד אלא שהתחתוניות שולטות בו''. לכאורה תמוה: הרי גהינום זה עונש נורא מאוד. ומבואר ברמב''ן ששעה בגהינום קשה יותר משבעים שנים של יסורי איוב! אם כן מדוע מסיימת הגמרא: ''ולא עוד אלא שהתחתוניות שולטות בו?'' שמדברי הגמ' ניתן לשמוע כאילו ''תחתוניות'' הוא דבר קשה כל כך, שהוא קשה יותר אפילו מגהינום. זאת בעוד

שה''תחתוניות'' היא בסה''כ מחלת הטחורים, שהיא מחלה גופנית גרידא. אלא הוא הדבר אשר דיברנו: גהינום זה נורא, אבל תפיסתו היא ע''י האמונה השכלית, כי עדיין לא ראינו בפועל עונש הגהינום. מה שאין כן תחתוניות, שהיא מחלה גופנית הנראית לעיניים והניתנת לתחושה. והאזהרה עליה היא מתחום האמונה החושית. על האדם מן הישוב אזהרה שהיא מתחום האמונה החושית מרשימה יותר ומשפיעה יותר. לכן סיימה הגמ' באזהרת התחתוניות להרתיע אדם מעבירה, והוא שימוש חיובי בתכונת האמונה החושית. שמחלה גופנית כאן ועכשיו מרתיעה יותר מעונש רוחני, הנתפס רק באמצעות האמונה השכלית.

בכל הדורות היו כאלה צדיקי עולם שחייהם היו רווים אמונה והיו רואים אמונה כל רגע ורגע. ע''י זה זכו למעלות גבוהות ביותר בעבודת השי''ת.

הנה הגאון הגריי''ח זוננפלד זצ''ל, כשהגיע המצב הכלכלי בביתו להיות קשה מנשוא וכבר מזמן אזלה פרוסת הלחם האחרונה, רק אז יצא הרב לחפש פרנסה. הוא עלה במדרגות הרחבות של השכונה, פנה לצאת בעד השער שליד ביה''ח ''משגב לדך'' והנה לפתע נצצו לעיניו שני ''נפוליאון'' זהב, מטבע שערכה היה עצום בימים ההם. אמר הגאון זצ''ל: ''אפשר כבר לחזור. יש לי, ברוך ה', כבר פרנסה''.

כן סיפרו על הסבא מנוברדוק, שפעם היה יושב ביער עם נר דולק ולומד תורה. לפני שהנר כבה אמר: ''ריבונו של עולם, אני מאמין באמונה שלמה שתמציא לי נר דולק להמשיך ללמוד תורה. '' פתאום ראה צורת יד שהושיטה לו נר דולק ונעלמה.

באגרות חזו''א (סימן קסא) כתב: הפרנסה שלי בנסים תדיריים. ובאיגרות מרן הרב שך שליט''א (ח''ג דף עט), כתב: אני, ב''ה, מקיים מצות חומש (אני מפריש לצדקה 20 אחוזים מכספי) ולא חסר אצלי כלום.

וידוע מה שהרב מבריסק זצוק''ל היה נזהר שלא להשאיר בכלל לחם בבית. זאת על מנת לחיות למחרת את הציפיה למה שכתוב: ''ברכת ה' היא תעשיר'' ו''ברוך ה' יום יום יעמס לנו''. כך היה חי כאוכלי המן במדבר. ובפרוץ מלחמת העולם השנייה, כשהיה הרב בוורשא שבפולין, ושרר מחסור גדול בלחם, תמך בו עשיר אחד וסיפק לו מדי יום לחם לפי הטף. רק בח' בתשרי השאיר לחם למחרת היום, מפני שהוא ערב כיפור ויש, כידוע, מצוה לאכול לחם בתשיעי (ברכות ח:). בבוקר יום התשיעי בא העשיר והביא לו לחם ומיני תבשיל. לפתע, נפלו פצצות בקרבת מקום ומן ההדף והאבק הרב התקלקל האוכל. אמר אז הרב מבריסק: ''כנראה שגם בערב כיפור הייתי צריך לבטוח בה' ולא להכין מאתמול, כי באופן הזה אפשר שלא היה ניזוק האוכל ע''י ההפצצה''.

זוהי דרגתם של צדיקי עולם שהיו חיים באמונה חושית ממש ובקירבה תמידית לבורא עולם.

ועיין "פלא יועץ" (ערך אהבה) שכתב: אהבה להקב"ה אחת מתרי"ג מצוות, והיא מצוה תדירית אשר ביד האדם לקיימה בכל עת ובכל רגע ע"י זכירה. והיא מתקיימת במחשבה והרהור בלבד. כי כאשר ייתן אל לבו שראוי לאהוב את ה' אהבה עזה, הרי הוא מקיים מצוה מן המובחר. ואלו המצוות המתקיימות במחשבה, נקל לקיימן, שהרי האדם אינו יכול לעמוד בלתי מחשבה אפילו לרגע. ואם עוסק במחשבות והרהורים רעים במקום לחשוב באהבת האל יתברך ויראתו, אין זה כי אם רוע לב. ולהגיע לאהבת ה' ממש, יחשוב על כל הטובות שעשה אתו בורא עולם, מיום היותו ברחם אמו, ומכמה רעות הצילו.

יהרהר ברוממותו ושלמותו, יתברך שמו, שהוא השלם האמיתי בכל מיני שלמות בתכלית השלמות.

ויחשוב עוד שהקב"ה, ישתבח שמו, הרי אוהב אותו באמת יותר מכל דבר אחר בעולם. וכמים הפנים לפנים. וכשייטיב לחשוב ולהרהר בזה, יגיע גם הוא לאהבתו יתברך.

והוסיף הרב "חפץ חיים" עה"ת (בדף רמט,) שדרגה זו זכה לה שלמה המלך ע"ה, שאומר בשיר השירים: "מצאוני השומרים הסובבים בעיר, הכוני, פצעוני" וכו', "חולת אהבה אני". ורצונו לומר: אף על פי שהיכוני ופצעוני ונשאו את רדידי מעלי, בכל זאת, אם תמצאו את דודי, הוא הקב"ה, תאמרו לו שחולת אהבה אני. שכאז כן עתה אוהב אני אותו בכל לבבי ובכל נפשי ושלא נגרעה אהבתי אליו אפילו כחוט השערה.

מה מקלקל את האמונה?

(בראשית רבה פרשה ח אות ח): בשעה שהיה משה כותב את התורה, היה כותב מעשה כל יום ויום. כיון שהגיע לפסוק הזה, שנאמר: "ויאמר אלקים נעשה אדם", אמר לפניו: ריבונו של עולם, למה אתה נותן פתחון פה למינים, שהרי אתה כותב: "נעשה אדם", לשון רבים, ולא אעשה אדם. אמר לו הקב"ה: כתוב נעשה אדם, והרוצה לטעות יטעה. ביארו המפרשים, שהקב"ה לימדנו מדת הענוה. שאפי' אם גדול הוא, יימלך בקטן ליטול ממנו עצה. ומי שרוצה לטעות, רצונו לטעות בכוונה תחילה. ואיש כזה אין צריך לחוש לו, שתמיד ימצא תואנה לטעות ולדבר נגד התורה והיהדות. וידוע הפתגם: למאמין אין שאלות, ולכופר לא תעזורנה תשובות. הקב"ה, ישתבח שמו, ברא את העולם באופן נפלא כ"כ, שלקבל אמונה ויראת שמים יהיה אפשר רק למי שמסתכל על הבריאה

בעיניים כשרות ובריאות. והנביא זועק (בסוף הושע): "כי ישרים דרכי ה'. צדיקים ילכו בם, ופושעים יכשלו בם". לכן, לאותו גוי, ששאל "מי ברא את העולם?", אמר רבי עקיבא שיבוא בעוד ג' ימים לקבל תשובה. ומשבא הגוי אמר לו: "כשם שהבגד מעיד על החייט והבית על הבנאי, כך העולם כולו מעיד על הקב"ה". נשאל, אם כן, מדוע לצורך תשובה פשוטה וברורה כל כך דחהו ר' עקיבא ולא השיבו מיד? התשובה על כך שורשה עמוק ואמיתי. ר"ע דחהו ב"לך ושוב" כדי לבוחנו אם הוא באמת רוצה לדעת. ואם הגוי לא שכח ושב אחרי ג' ימים, סימן שהוא רוצה לדעת אמת ואמונה. מי שאינו רוצה לדעת, אלא לקנטר ולהתווכח, עליו נאמר: והרוצה לטעות יטעה. ופושעים יכשלו בם.

קל כעת להבין מדוע קשה מאוד להסביר אמונה לאדם שפגשת בלכתך בדרך והוא משום שלא הכין עצמו לדעת, וגם אינו רוצה לדעת. וע"ז נאמר: "כשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר דבר שלא נשמע" (יבמות סה:).

ב"חק לישראל" (בלק יום רביעי) מוזכרים אלה שאין להם חלק לעוה"ב: האומר אין תחיית המתים. ואין תורה מן השמיים. והקורא בספרים חיצוניים. אילו הם בבחינת ספרים חיצוניים? ביאר הר"ב שם: "כגון ספרי מינים - ספרי אריסטו וחבריו, ובכלל זה שירים של עגבים ודברי חשק, שאין בהם חכמה ולא תועלת אלא איבוד זמן בלבד". והוסיף רבנו הסטייפלר זצוק"ל בספר "קריינא דאיגרתא" (ח"א סי' קי והלאה), שחל איסור חמור, נורא ואיום, על לימוד בספרים שיש בהם כפירה ואפיקורסות, רח"ל. והוא אביזרייהו דעבודה זרה שדינו ביהרג ואל יעבור. ואין שום דבר ושום מצב בעולם אשר מחמתו יהא, ח"ו, צד היתר בזה אפי' אם ע"ז יצטרך לחזר על הפתחים כל ימי חייו! ומסתבר, שאם מחבר הספר היה אפיקורוס, רח"ל, ודאי שגם בדבריו נמצא דברים רעים וטמאים. ובכלל ספרי מינות גם ספרי היסטוריה שיש בהם כפירה, רח"ל, בחידוש העולם וכיו"ב. וספרים אלה מהפכים את הקוראים בהם למינים ואפיקורסים, רח"ל.

וכן מקום שמלמדים בו דברי תיעוב וזנות, ובפרט לילדים קטנים, הרי הם מטמאין ומטמטמין מוחם בהרהורים רעים מקטנותם, להשחית את נחלתם, רח"ל. ובודאי שלבתי-הספר שלומדים בהם אפיקורסות או דרכי הזנות, אסור לשום ישראל לשלוח בניו ללמוד שם. וכן המפלצת המטמאה הנקראת: "טלביזיה", אשר בה העין רואה כל התועבות שבעולם, ע"ז, ג"ע ושפ"ד, עם כל פרטי פרטים שלהם בתעמולה עצומה לפריצות וגירויים נוראים לחיי הוללות והפקרות ולפריקת עול, יצילנו ה'. כל אלה גורמים למסתכל בתשדירים הטמאים ואפילו בחדשות סכנה גדולה לכל יהדותו.

והמסתכל בה אפילו דרך אקראי בעלמא, כבר ממיט על עצמו קרירות באמונה ובירא"ש שלו!

כבר מפורסם בעולם, מן הניסיון, שהנותן עיניו במכשיר מטמא זה, נהפך לאיש בליעל פורק עול. ובכלל האיסור הם עיתונים ושבועונים מטמאים ומנוולים, מלאי זוהמת הנחש הנוראה, שכל ג' עבירות החמורות כלולות בהם בכל מיני גירויים ותועבות המותאמים לאנשים מקולקלים. ובאמת, איסור חמור מאוד להכניסם לבית יהודי, וכ"ש וק"ו לקרוא בהם ולהביט בתמונות שבהם. אחד האנשים ואחד הנשים והילדים - כולם בכלל האיסור, שנאמר: "ולא תתורו לבבכם ואחרי עיניכם". וביארו חז"ל (ברכות יב:): "אחרי לבבכם" - זו מינות "ואחרי עיניכם" - אלו הרהורי עבירה. ואוי לנו מיום הדין ויום התוכחה.

וכן כתב מרן מלכא שליט"א ב"ילקוט יוסף" (ח"א עמוד קכו): עצם הכנסת טלביזיה לבית, מלבד שיש בזה מושב לצים וביטול תורה, עוד בה שמגרה יצר הרע בעצמו כשמסתכל בסרטים המלאים זימה, המלאים פריצות ותועבות אשר שנא ה'. וגדול עונו מנשוא. ועתיד ליתן את הדין. והחרד לדבר ה' ימהר לסלק הטלביזיה מביתו!

והרמב"ם (בהל' ע"ז פרק ב) כתב, שיש ספרים רבים שכתבו מינים ואפיקורסים וצוונו הקב"ה שלא לקרות באותם ספרים כלל, ולא נהרהר בהם ולא בדבר מדבריהם, ואפי' להסתכל בדמות הצורה (שעל הכנסיה) אסור! והוסיף בפירוש המשנה (ע"ז יא:), שעיר של אומה שיש בה ע"ז, אסור להיכנס לתוכה בכוונה, ק"ו בית של עבודה זרה עצמו (הנקרא כנסיה) שאסור לנו להתבונן בו וכ"ש להיכנס בו.

ובשו"ע (סי' שז): "מליצות ומשלים של שיחת חולין ודברי חשק, אסור לקרות בהם בשבת, ואף בחול אסור משום מושב לצים. ובדברי חשק יש עבירה נוספת, שמגרה בעצמו יצר הרע. ומי שחיברן ומי שהעתיקן, ואין צריך לומר המדפיסן, מחטיאים את הרבים". והוסיף בס' "מנוחת אהבה" (ח"א עמוד רלו), כי גם העיתונים של החרדים לדבר ה', הנמנע מלקרותם אפילו בחול (!) ישא ברכה מאת ה'.

יש אנשים חסרי דעה, המאמינים לכל מה שכתוב בעיתון או מפורסם ברשות הרבים וכ"ז נובע מחמת חלישותם באמונה בבורא עולם ובתוה"ק. מי שחזק באמונה תמימה בבורא עולם לא יתפתה להאמין לכל דבר שכתוב או מפורסם ברחוב.

מצוי מאוד בקרב אותם האנשים, שיש להם הרבה שאלות על האמונה ועל התוה"ק, שהם מאמינים במיני סגולות שונות ומשונות נגד עין הרע וכיו"ב. הם מאמינים בנעל קטנה התלויה ומתנדנדת באוטו ותולים תקוותם בפרסה נגד עין הרע. וזה פלא! בתורת

ה' הקדושה והטהורה ובמצוותיה המזככות הם מסתפקים וחוששים, אבל בחתיכת ברזל חלודה תולים תקותם שתהי' להם הצלחה... הנוהג כן עליו נאמר: ''פתי יאמין לכל דבר'' (משלי יד, טו).

תופעה זו מאפיינת את רוב מיני האפיקורסים. אבל זה לא משום שקשה להם להאמין בדבר שאינם משיגים בשכלם. להיפך, כל המינות שלהם באה להם ע''י אמונה... ! אמונה קלוקלת בדברי מינות ששמעו או ראו בעיתונים ובספרים ההם, ומבלי לבדוק אחריהם הם מאמינים לדבריהם, וסומכים עליהם לכפור בתוה''ק. וכן פתאים רבים הולכים שבי אחר מי מהסכלים הטפשים, הרוצים לטעון שהאדם התפתח מקוף. וכרחל אחר גוזזיה נאלמה הולכים רכוני ראש אחר דברי הבל כיו''ב, כגון שהאדם קיים מליוני שנים וע''י סיבות שונות התפתח למצבו הנוכחי. והרי רוב הפתאים טוענים שאינם מאמינים אלא בדבר שיראו בעיניהם. אם כן, כיצד מאמינים לדברי הבל אלה?! מה גם שהטועים עצמם מודים שאינם יכולים להוכיח דבריהם והכל השערות בעלמא.

לכן, במקום להיאחז בהשערות רשעיות תלושות ולהישען על קנים רצוצים, עדיף להאמין ולסמוך על תורת ה' הקדושה והצרופה, שהיא בעלת מסורת רצופה יציבה בת אלפי שנים, שאין עליה עוררין, שאנשים גדולים ועצומים, מזמן משה רבנו ועד היום, קיבלוה באהבה ובאמונה תמימה (=ממשלמה) והעבירו לנו את הדת בכפפות של משי ואת התורה על מגש של כסף.

עד כמה סופרים רשעים מזיקים לנשמה בספריהם החיצוניים ובמאמריהם נגד הדת והתוה''ק, נלמד ממש''כ אבן עזרא בפרשת ''יתרו'' עה''פ: ''אנכי ה' אלקיך'': ''ופשע מי שאינו מאמין בשם, גדול מפשע עובד ע''ז''! אותם אפיקורסים רשעים, המתירים לעצמם לחיות עפ''י התאוות והרצונות הנמוכים שלהם, המחטיאים את הרבים בדעותיהם ההרסניות ומסבירים הכל עפ''י נטיית הלב ועפ''י ביאור מוטעה של הממצאים ועפ''י הפסוק ''אמר נבל בלבו אין אלקים'', פשעם הריהו חמור יותר מפשעו של עובד ע''ז. כי סוף כל סוף עובד עבודה זרה מאמין בתנ''ך הקדוש ובחידוש העולם ויודע שהכל אמת, אלא שלפי טעותו מאמין גם בשיתוף, רח''ל. אבל אותם נבלים אומרים ומחדירים בלבם של הקוראים שאין אלקים, ח''ו. וכל העוסק וכל הנותן דעתו בתכניות המדע על היווצרות העולם ועל היווצרות האדם וכיו''ב, ה''ז אפיקורוס שעונשו חמור יותר מעונש העובד ע''ז. ובהלכות ע''ז (פ''ב ה''ה) פסק הרמב''ם, שאפיקורוס - אין מקבלים אותו בתשובה לעולם, שנאמר: ''כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים''. ומכאן מודעא רבה לאורייתא שאסור לעיין ולקרוא בספרים שנכתבו ע''י אנשים אפיקורסים, ריקים

ופוחזים. אחד ספרי היסטוריא ואחד סתם סיפורים. רק ספר שקיבל הסכמה מגדולי וחכמי הדור שליט"א והוא כשר לקריאה. לא זולתו.

אחת מני רבות אביא דוגמת משל שנכתב ע"י משכילים רשעים, ונראה כיצד בתוך המשל טפטפו את רעל הארס והשנאה לדת, לתורה ולמצוות.

גוזל נשרים קטן נפל ממקום גבוה לדיר של עזים וכבשים. שם אכל וגדל, עד שצמחו לו כנפיים ועף גבוה לשמים. לימים פגש התיש את הנשר ואמר לו: "אולי תשוב אלינו לחיות עמנו? הרי בעבר היינו בעדר כולנו. " אמר לו הנשר: "לך יש זקן שחור מגעיל ולי יש כנפיים שאני יכול לעוף בהן למעלה ולעשות מה שאני רוצה! ! !"

ננתח את המשל הנבזי הזה, כדי שאחת ולתמיד נוכיח את חסרון דעתו של בעל המשל ואת כוונתו הזדונית להוליכנו שולל, בתמימותו המעושה, אחר דעתו הנפסדת. הבה נבדוק ונראה מה בא משל השטנים הזה ללמדנו:

הגוזל במשל הוא יהודי שאינו שומר תורה ומצוות, שחי חיי הפקרות במרומי פסגת האשליה, עד שפעם התהפך עליו הגלגל ונפל מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, הישר לתוך הדיר המלוכלך של העזים והכבשים, שהם, "כמובן", אנחנו שומרי התורה והמצוות, ההולכים כצאן אחר הרועה "מבלי לחשוב" ומבלי לפנות ימין ושמאל... אחר שנפל לשם שלא מרצונו, בגלל דיכאון או בגלל מצב נפשי רעוע אחר, החל לגדול ולהתחזק ע"י שספג משלוותם ומטובתם של מארחיו התמימים, עד שלבסוף הבריא לחלוטין והתחזק שכלו. כעת שב והתבונן על מצבו ועל סביבותיו "בשכל בריא" והבין שנקלע לתוך "חבורת בהמות" (ח"ו) שאין להם דעת, ההולכים כצאן לטבח ומפסידים חיי ההוללות וההפקרות של העוה"ז. "אני נשר", אמר לעצמו, "ממני לא יוכלו לעשות כבשה תמימה. הם כבר שקועים ב"רפש" עד צוואר. אבל אני לא חייב להיות כמותם. אני יכול להתרומם מעליהם, ומלמעלה לחלוש עליהם ועל כל סביבותי". והוא באמת "התרומם" אל על וחיש קל מהרה גילח זקנו ותלש פאותיו, רחץ את עצמו מה"לכלוך" השחור שדבק בו ופרח לדרכו, דרך רשעים. לימים, פגש היהודי שומר התורה את אותו מופקר וניסה לקרבו אל הדרך הישנה, הטובה, דרך האמת. "לך יש זקן שחור מגעיל", אמר לו המופקר, "ולי יש כנפיים שאני יכול לעוף בהן למעלה, להינתק מן התורה והמצות ולעשות מה שאני רוצה!!!"

מה עוד בא המשל הנבזי הזה ללמדנו? - שהרצון חשוב יותר מן הצורך, וכשיכולים לעשות מה שרוצים זה טוב מאוד. שזקן זה לא טוב, ושלהיות עבד ליצרים זה עדיף מלהיות עבד ה', ח"ו. וע"י משלים כאלה ואחרים מחדירים שנאה ליהדות ומעודדים

להגביה עוף כנשר מעל מחשכי הזמן, ולנסוק מעל התהום הרובצת תחת, לחיות חיי הוללות והפקרות. וכבר כתב הרב נאמ"ן שליט"א כי משל זה נכתב ע"י מסכילים, רשעים, ארורים. ופלא על מרן הגרי"ח זצוק"ל שהעתיק משל זה לספרו "משל ונמשל" (סימן מט). ועיין בקובץ דרכי העיון עמוד 76 שניתח את המשל הנ"ל באופן אחר קצת.

עכ"פ למדנו לשמור העיניים גם מספרים חיצוניים, גם מן הטלביזיה וגם מעיתונים, לבוא לקיום הפסוק: "ולא תביא תועבה אל בתיך. שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו, כי חרם הוא". בספר "חיי עולם" (סי' כז) מבואר, שכל הספקות והבלבולים בענייני האמונה אינם נמצאים אלא בלב הבעל גאוה. כי כל המתגאה, אור השכינה מסתלק ממנו וכאילו עובד ע"ז וכאילו כופר בעיקר. וחושב עצמו לחכם גדול שיכול להבין הכל. ומסתפק ומתבלבל באמונתו. מי שלא זכה עדיין למידת הענווה האמיתית, אמנם אפשר שהתנהגותו שבפועל נראית כהתנהגותם של ענווי ארץ, שאינם חסים על כבודם ומקבלים כל אדם בנחת ובהכנעה, אבל באמת, מתחת לפני השטח, קבורה הגאוה בלבו והיא שרירה וקיימת. ורק ע"י שילמד וישיב אל לבו חומרה הנורא של הגאוה ומעלתה היקרה של הענווה, שהיא עולה על כל המידות הטובות, רק אז יעלה בידו ויצליח להיכנס לעולם התורה, להיות בעל אמונה, בעזהי"ת.

בספר "ברכת פרץ", לרבנו מרן הסטייפלר זצוק"ל (פ' וארא), הוסיף ואמר, שהכפירה איננה תולדה של חסרון הדעת. אלא באה מחמת תאוותיו ורצונו לכפור. וממילא משתבש בדעתו, ואינו בא להתבונן בעצמו ובמהלכיו כלל ועיקר. ולכן אפילו במה שכבר הוחזק אצלו פעמים אין מספר כאמיתי ונכון, ואפילו שנוכח באמיתתו וגם ראהו בעיניו, אעפי"כ הוא כופר בהכל, שמחמת תאוותיו ומידותיו הרעות, אין הוא מתבונן ואינו חושב. ומדויקת לשון התוה"ק: "ואשר לא שם לבו אל דבר השם". עיין שם.

כיצד יתכן שבמכת ברד לא נבהלו המצרים לשמור על ממונם ועל בהמתם ולהכניסם תחת כנפי מסתור? הרי כבר ראו בעיניהם ונוכחו על עצמם ועל בשרם, שכל המכות שניחתו עליהם עד עתה היו קולעות ומכוונות אל חוט השערה, ועמדו יציב במבחן האזהרות שהזהירם משה רבינו ע"ה! כיצד יתכן שעדיין תעמוד הכפירה במלוא תוקפה, כשהיא מתעה ומטעה ומשבשת הדעות? האמנם לאחר כל המכות הללו אפשר שלכפירה יהיה עדיין פתחון פה? מכאן רואים שמקור נביעת הכפירה אין הוא מעומק המחשבה. להיפך! הכפירה יוצאת מן הרצון הפרוע להמשיך במעגל התאוה, כשהיא נדחפת ומומרצת ע"י תענוגי ההבל. ומשמחליטים שלא לחשוב ולא לשים לב אל האמת,

אזי מתגמדים באמת ובאים לחיות חיים קלים ושטחיים. וזהו דיוק הפסוק: ''ואשר לא שם לבו אל דבר השם. ''
אחד מגדולי המוסר אמר פעם: ''מי שלא מאמין הוא פשוט משוגע... הוא חסר דעה! התנאים, האמוראים, ראשונים ואחרונים, מגדול ועד גדול, כולם אנשים גדולים, לימדונו להאמין. '' (ס' ''יראה ודעת'' ח''א דף כח).

שורש האמונה

הנה מבואר בתוה''ק (בפרשת יתרו), שיסוד האמונה נטוע בלב יהודי ולא יעקר לעולם. האמונה בבורא עולם והאמונה במשה רבינו ע''ה ובתוה''ק שניתנה על ידו היא אמונה ניצחית, שכתוב בתורה: ''ויאמר ה' אל משה: הנה אנוכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם''. מכאן למד הרמב''ם (בפרק ח מהלכות יסודי התורה), שמשה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהמאמין על פי האותות יש בלבו דופי, שאפשר שיעשה האות בלט וכישוף. ובמה האמינו בו? - במעמד הר סיני, שעינינו ראו ולא זר ואוזנינו שמעו ולא אחר, האש והקולות והלפידים. וכה''א: ''פנים בפנים דיבר ה' עמכם''. ומנין שמעמד הר סיני לבדו הוא הראיה לנבואתו שהיא אמת ואין בה דופי? - שנאמר: ''הנה אנכי בא אליך וכו' וגם בך יאמינו לעולם''. עכת''ד. והוסיף הרמב''ם ב''אגרת תימן'', שכיוון שכל נשמות ישראל, עד ביאת המשיח, היו בהר סיני ממילא יהודי מאמין בתוה''ק ובבורא עולם. ואדם המדבר דברי מינות ואפיקורסות, יתכן שלא היה במעמד ההוא בהר סיני ואינו יהודי אלא גוי... שיהודי חייב להיות מאמין, כהבטחת התורה: ''וגם בך יאמינו לעולם''.
יסוד הדבר הזה מבואר גם בנביא ישעיהו בתוכחתו את ישראל: ''ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו. ישראל לא ידע, עמי לא יתבונן''. היקשה בספר ''לב אליהו'' על הדמיון שמדמה הנביא את ישראל לבעל חיים. הרי אצל בע''ח הוא בטבע שמבינים שפת אדונם המאכילם ועובד בהם. אבל אמונה של אדם בבורא עולם הרי היא ע''י עבודה קשה, שצריך לעמול הרבה על האמונה, אחרי שמבינים ויודעים שיש מנהיג לעולם ושהעולם אינו הפקר. אם כן, במה הדמיון לבהמה? ותירץ, שמכאן רואים יסוד גדול, שאמונה היא דבר בטבע אצל האדם, ומרגע שנולד מוכשר הוא לידע ולהאמין שיש בורא עולם, ישתבח שמו לעד. כמו שבע''ח נטע בהם הקב''ה בטבעם להכיר את אדונם, כך האדם נטע בו בורא העולם את היכולת להכיר שיש מנהיג לעולם. נמצא שהיהודי נולד מאמין

ונפשו תמיד משתוקקת לדבר שהוא מעל הטבע, דבר שאינו נראה בעיניים ולא נתפס בחושים הגשמיים הוא האמונה.

צא ולמד מש"כ בספר "חיי עולם" כי אותם הכופרים למיניהם, הטפשים, מזמינים את עצמם להאמין בכל האמונות הטפלות האפשריות. רק זאת שיש בורא לעולם ושהעולם אינו הפקר הם דוחים על הסף ומכחישים. הן זו טפשות גדולה שאין דוגמתה. שהם דוחים את השכל מפני בצע תאוה. כי שוחד התאוה סיפוקו אינו ממושך והוא רגעי ומן הרדיפה אחריו הנפש לעולם לא תמלא. ועל פס' זה שבקהלת: "והנפש לא תמלא", אומר המדרש: משל למה הדבר דומה? לכפרי שנשא לאשה בתו של מלך. כל מיני מעדנים שיתן לה אינם כלום בשבילה, מפני שהיא בת מלך. כך הנשמה אינה נהנית מענייני עוה"ז וממעדניו כלל ועיקר. וכשאינה מקבלת מה שצריכה, שהוא הנאה מתורה ומצות וירא"ש, אינה רגועה ואינה מיושבת כלל. למצב נפשי זה של אי רגיעה מחפשים הטפשים חליפין באמונות טפלות ובעיסוקים צדדיים, המרחיקים אותם יותר ויותר מן העיקר. הם נצמדים להנאת משחקי הכדור או לאסיפת בולים או לדברים עתיקים שמתפארים בהם וכיו"ב. ויש שנעשים מדוכאים ובאים בשל כך לאבד עצמם לדעת. וכבר שמענו על "בני טובים" שהיו עשירים גדולים, רק סיפוק בחיים לא היה להם, ה' ירחם על נשמתם.

כי תאמר, הרי מצינו הורים צדיקים וישרים, התמימים באמונה ובמעשים טובים שיצאו מהם בנים רשעים מרושעים, כופרים, טפשים וכו', ואם הם יהודים - ויהודים מטבעם נולדים מאמינים - הכיצד לא התממשה אמונתם עד שהגיעו לשפל המדרגה? נשיב, כי עצם היותך יהודי עדיין אינו מקנה לך את הבעלות על האמונה, רק נותן לך יתרון על פני האחרים, שאם תרצה תוכל להשתמש בו להנאתך ולטובתך. כן אתה מוצא בקורח, שברור שהיה יהודי, שהיה נושא כלי המשכן על כתפיו והיה מזרעו של יעקב אבינו, כמבואר בתורה. ואעפי"כ הפך אפיקורס וכפר בתורה ובמשה, עד שאמר "אין משה אמת (ח"ו) ואין תורה מן השמים". וכן מפורש בירושלמי (סנהדרין): "קורח אפיקורס היה".

הן אמת היא, שכאשר מוצאים אנשים טפשים כופרים ואין אנו יודעים ומכירים את הוריהם, יתכן מאד לומר שהם גויים גמורים שנפלו ביניינו ומקורם הוא מהערב רב. וכן אתה מוצא בזמן דהע"ה (שמואל ב כא, ב): "והגבעונים לא מבני ישראל המה". וביארו חז"ל (ביבמות עט.), שהיות שהיהודים יש בהם ג' סימנים שהם רחמנים, ביישנים וגומלי חסדים, הרי כל שחסרים ממנו סימנים הללו, בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני.

אבל הקושיה על אותם יהודים גמורים שהפכו כופרים, רח''ל, בעינה עומדת, הכיצד???
על פי המפרשים פשוט הוא, שלפעמים יתכן שאפילו יהודי ודאי ייגרר אחר דעות של כפירה ומינות וכיו''ב, והוא באופן שנמצא בסביבה ובחברה שהיא מלאה כפירה ותועבה, אשר רוח זימה ותועבה מרחפת על פניה ואשר דעותיה מקולקלות ונבאשות, והוא מתחכך באנשיה ושומע אותם תדיר, בזה האופן ברור שאפשר מאוד וקל ביותר לספוג השפעות שליליות ודעות כפרניות ומיניות. היותו בסביבה כזאת ממש מכריחה להיות כאחד מהם. כן אם מושחת האדם במידות רעות ומגונות, לא רחוק הוא מלהיות כקורח, שהיה מושחת ונגוע במידת הכבוד והגאוה, שביקש להיכנס לנעליים שלא לפי מידתו.
השפעת מידות רעות אלה ואחרות על האדם היא כל כך לרעה, עד שבקלות אפשר לו להגיע לכפירה בתורה ובחכמיה, ובלבד שיזכה לקיים ולממש תאות לבו, רח''ל. דוגמא לדבר אפשר למצוא בחולים מסוכנים, ה' ישמרנו, שכ''כ הכבידה מחלתם עד שאינם מזהים עוד את הוריהם ומשפחתם. כן היו בתי-חולים עתיקים מאוד שלא היה אפשר להבריא את חוליהם, מפני שגילו שכל המחלות שהיו לחולים נספגו זה מכבר בכותלי בתי החולים ובכלים שנשתמשו בהם. וכמו שמצינו בביה''ח ''צהלון'' (שבשדרות ירושלים ביפו), שמזה 14 שנים בקירוב חדל לתפקד עוד כבית-חולים, אחר שכמה אנשים מתו מן המחלות הספוגות בקירות, וביניהם בנו של מנהל בית החולים ובנו של מנהל אחת המחלקות שהיו שניהם תינוקות. מבנים אלה תקנתם היא צביעתם או שריפתם אבל בשום פנים אי אפשר להשאיר המצב כמות שהוא בהדרדרותו. וצריך לדעת כי כך בדיוק הוא ברוחניות. אם החברה היא רעה זה משפיע מאוד על האדם ומחלחל וחודר עד נימי נפשו, עד שיתכן שיצא אפיקורס גמור, רח''ל, הגם שהוא יהודי גמור.
על הפס' בתורה (בפ' כי תבוא): ''ארור מקלה אביו ואמו'' פרש''י: מקלה - מזלזל. אם ארתה התורה את המזלזל בהוריו הגשמיים, על אחת כמה וכמה שארור המזלזל בכבוד שמים, וארור המעז פנים להקשות בהבל פיו: למה קרה כך וכך? למה ה' לא הציל את פלוני שהיה שומר מצוות? למה פלוני עשה מצוה ונענש אחריה? וכיוצא באלו הדיבורים שהם דיבורי זלזול, ח''ו, כלפי שמיא. והמאמין הגדול, הגם שאינו מבין בהנהגת השי''ת, מתחזק יותר ויותר מהכרת כבודו של מקום, וכולו אומר: ''מה גדלו מעשיך, ה', מאד עמקו מחשבותיך''. וכמש''כ בס' ''קובץ מאמרים'', שהאמונה היא מכלל המצוות אשר

כל ישראל חייבים בה תיכף משהגיעו לכלל גדלות. תינוק מהיותו בן י''ג ותינוקת מאז היותה בת י''ב שנים.

יסוד האמונה

זה יסוד האמונה - שמקבלים את הרעה כמות שהיא בתור רעה ולא בורחים ממנה ע''י הסבר שהיא בעצם טובה. אדרבא, דווקא רעה! ואעפ''י כן, למרות הרעה, אין האמונה זזה ממקומה. אם חי האדם בחשבון כזה, בהכרח תתחדש הכרתו ויגלה אור חדש באמונתו (ליקוטי יחזקאל דף ג).

מבואר ברמב''ם (בהל' ע''ז פרק א), שאברהם אבינו ע''ה היה עמודו של עולם. הוא עמד בפרץ העבודה הזרה והיה קורא בקול גדול לפרסם ולהודיעם שיש אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד. והיה מהלך מעיר לעיר וממלכה לממלכה וקורא ומקבץ העם, עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא, שנאמר: ''ויקרא שם בשם ה' אל עולם''. עכ''ד.

הנה אאע''ה סבל הרבה מאד בחייו. הן מחמת עצמו, שהיה חי בעוני וקונה בהקפה, כדפי' רש''י שבחזרתו פרע הקפותיו, הן מחמת שלא היו לו בנים עד שהוצרך להכניס צרה לביתו, הן מחמת אחרים שרצו להורגו בגלל אמונתו, עד שהשליכו נמרוד הרשע לכבשן האש ונעשה לו נס ויצא משם לשלום. למרות כל הסבל הזה נשאר איתן באמונתו שהעולם נברא ע''י בורא אחד והוא מנהיגו ומפרנס כל העולם מקרני ראמים ועד ביצי כינים, כשהכל נעשה בחכמת ההשגחה הפרטית על כל נברא, ישתבח שמו לעד. הסבל הכבד מכל הוא, ללא ספק, ניסיון עקידת יצחק, שלאחר שזכה לבן בגיל 100 שנים, והיה ע''י כך קידוש השם בעולם, עד שבאו נשים לראות אם אמת הדבר ותינוקותיהן ינקו חלב משרה אמנו ע''ה כמש''כ בתורה: ''מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה'', ולאחר כל זאת, משמגיע הבן לגיל 37 שנים, מבקש הקב''ה לעקדו על גבי המזבח. וראה זה פלא פלאים כיצד השכים אאע''ה בבוקר לקיים רצון ה'...

הנה הקב''ה הבטיחו: ''כי ביצחק יקרא לך זרע''. ר''ל, שעם ישראל כולו יצא מיצחק אבינו ע''ה. ויצחק עדיין רווק, ואם ישחט על גבי המזבח, מהיכן יצא עם ישראל? והאם עד כאן מגיע כוחה של ההבטחה (האישית) שהבטיחו הקב''ה? אבל לא רק שאברהם אבינו ע''ה לא שאל ולא היקשה קושיות ולא הטיח כלפי בורא עולם, אלא אדרבא, ''וישכם אברהם בבוקר'', כשהוא משתדל בכל מאמצי כוחו לקיים את רצון השי''ת בהשכמה, מבלי לדחות, מבלי להבין ומבלי לנסות להבין הנהגתו יתברך. ולמה??? אלא

כאן טמון יסוד האמונה, שיש לקיים רצון השי"ת מבלי להבין כלל ועיקר, אלא רק משום שכך ציווה ה'!

ללכת בעיני אמונה עם "ראש בקיר" מבלי להבין כלום וממש להתנהג בזה כמו בהמה, הוא מעלת היהודי עבד ה'. מי שראה פעם איך מאביסים אווזים ובע"ח אחרים, בודאי התחלחל מהנוראות שבזה. זה ממש נורא! מושיבים אותם במקום אחד שלא יתנועעו יותר מדי ויאבדו אנרגיה, אוספים את צואתם, וכל כמה שעות ע"י צינור המוחדר לקיבתם מזרימים להם מנה גדושה של אוכל כאשר יוכלון שאת. ואותם בע"ח אינם מבינים ואינם מרגישים דבר ואינם מגלים התנגדות ובתוך זמן קצר תופחים מאוד ונשחטים ונאכלים לבני אדם. מהם ייקח כל יהודי מוסר ויחשוב מדוע מלעיטו היצר הרע בהנאות העוה"ז ומה צפוי לו לעתיד לבוא. גם ילמד מבע"ח אלה לחיות בלא חכמה עצמית כלל וכלל. כי יהודי המאמין בבורא עולם, ישתבח שמו לעד, מקיים רצון השם רק בגלל שה' כך ציווה ולא בגלל שהוא מבין את משמעות ואת מטרת הציווי. זוהי גם כוונת המדרש: "אדם ובהמה תושיע ה" - אלו בני אדם שערומין ביראה ומשימין עצמם כבהמה ואינם מהרהרים אחר מעשי ה' יתברך. לכן נקראת מצוה זו מצות אמונה, שמרחיק מעצמו ההיגיון ומתנהג לפני בורא עולם כבהמה שאין לה היגיון וזהו ההיגיון שבורא העולם, ישתבח שמו, רוצה שנלך בו.

בזה גם מובנת הנהגת הקב"ה עם אאע"ה. ראה, כשבא מלאך ה' ואמר לו: "אל תשלח ידך את הנער" וכו', לא ברכו כלל. רק לאחר שהקריב את האיל, בא המלאך בשנית והפעם ברכו. מדוע לא ברכו בפעם הראשונה? האם זכות העקידה אין בה די כדי להאציל לו ברכה? ביאר בספר 'קול יהודה" (דף ק) כי עצם העקידה עדיין אינה מוכיחה צדקותו של אאע"ה. כי יתכן שעשה מה שעשה משום שהיה מוכרח ואעפ"י שחייב לעשות רצון ה' גם מבלי להבין הסיבה, אולי עשה את המעשה משום שחשש מפני תגובת ה', כי אחרת יוכל ה' להמית את יצחק וגם אותו ואולי מן הפחד הזה עשה מה שעשה. אבל לא כך היה שעקד בנו משום שפחד על עצמו ועל חייו, שאם כן כשאמר לו המלאך: "אל תשלח ידך אל הנער", היה צריך לשמוח ולרקוד ולרוץ הביתה לבשר לשרה כי עוד יצחק חי. והוא לא כן עשה. אלא פנה כה וכה לבקש אחר דבר אחר שיהא ראוי להקריבו לה'. ומשמצא את האיל ההוא, היה השטן, כדברי רבותינו, מסבכו כדי שלא יוכל אברהם אבינו להשיגו וטרח א"א הרבה עד שתפסו. בזה הוכיח שכל מעשיו היו לשם שמים. ולא זז משם עד שהקריב את האיל ובזה נעשה רצון ה' לפרסמו על צדקתו. לכן בא המלאך שנית, בזמן שהיה ראוי אאע"ה לזכות לכל הברכות.

זהו אאע"ה, המאמין הגדול, המקיים רצון ה' ומצותיו למרות שהם ממש נוגדים את שכלו ואעפ"י שהם נראים לו כסותרים ואינו מבינים. כך אאע"ה ביחס לה' כמו בהמה ביחס לאדם.

מאמין גדול אחר, שסבל באופן נורא ואיום וקיבל יסוריו באהבה, הוא אהרן הכהן. הנה אהרן הכהן ע"ה, שמסר נפשו על כלל ישראל, אוהב שלום ורודף שלום, רץ מבית לבית וממשפחה למשפחה להרבות אהבה ואחווה, שלום ורעות, ודאי קשה היה למוצאו בביתו, והיה בלתי מצוי לראותו בשעה של קורת רוח ומנוחה ושלווה כי את סבל וצער הכלל נשא על שכמו. גם הענווה של אהרון הכהן נפלאה מאוד. הגם שהיה גדול ממשה רבינו, מששמע שמשה יהיה המנהיג של עם ישראל ולא הוא עצמו, כתוב בתורה: "וראך ושמח בלבו". זאת למרות שאהרן היה כל הזמן במצרים והיה יורד אל העם וחי עמהם ובתוכם בכל המצבים הקשים. מה שאין כן משה רבינו שזמן רב לא היה במצרים, כידוע. והנה ביום הקמת המשכן, באותו יום מיוחד ששמחה גדולה שרתה בעולם, לפי שזכו ישראל לקבל פני שכינה, כמש"כ בתורה: "וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם", בו ביום נפטרו שני בני אהרן נדב ואביהוא בתוך המשכן, והיה צער גדול, נורא ואיום! אעפי"כ אהרן הכהן לא שאל, לא התלונן ואף לא פצה פה. אפילו בלבו נשאר זך ונקי באמונה בבורא עולם. תשאל לפחות: "למה זה קרה דווקא לי? מה עשיתי שזה היה צריך לקרות לי?" שאלה כל כך טבעית וכה מצויה. אבל לא! אין שאלות למרות שאין הבנה. יפה השתיקה למאמין. והתורה מעידה: "וידם אהרן". ממש נהג כבהמה לפני הקב"ה, קידש עצמו בניצול המצב הקשה שהיה שרוי בו וזכה להתקרב יותר לבורא עולם. ואולי אהרן הכהן נתן לאותו משורר את ההשראה למלים: "מפניך אליך אברח". ובס' תהלים (פרק עו): "כי חמת אדם תודך. שארית חמת תחגר". ר"ל, הנכנע והמתבטל ושותק לפני בורא עולם ומודה לו, זוכה שהקב"ה יחגור את שארית יסוריו, ואהוב הוא אצל בוראו ולא יינזק יותר ויזכה שיתקיים בו: גם ליסורים יש סוף (וראה "קריינא דאיגרתא" דף קה).

עצות וסגולות לחיזוק האמונה

בספר "קריינא דאיגרתא", למרן רבנו הסטייפלר זצוק"ל, מביא כמה עצות והנהגות יקרות:

מי שזוכה לענווה אמיתית והוא מרגיש וחושב עצמו כדבר שאינו כלום, ועושה עצמו כשפל הזה שאין בו חשיבות כלל, בדוק ומנוסה שתיכף פורחות ממנו כל הספקות

באמונה, וכל ההרהורים והבלבולים בטלים ממנו והם נעלמים ואינם. והוא בדוק ומנוסה בבירור גמור. לכן צריך ללמוד בספרים הקדושים המעוררים לענווה, ולצייר לעצמו ככל האפשר ביטול חשיבותו ושפלותו. '

לשמור שבת קודש מאוד על כל דקדוקיה. ואם אפשר לו שלא לדבר שום דברים בטלים בשב''ק, הרי זה מתעלה. והוא עניין קדוש ונורא, שאפילו עבד ע''ז כדור אנוש - מוחלין לו! ויש להוסיף מש''כ בהקדמה לס' ''תוספת שבת'', גבי מי שנזהר שלא להרהר בשב''ק בענייני חולין, שאף שמותר מעיקר הדין להרהר בהם בשבת, מובטח לו שתיעשה בקשתו אם לא יהרהר בהם. ולפי שעושה כן לכבוד השי''ת ומבטל רצונו מפני רצונו, כן מבטל הקב''ה רצון אחרים מפני רצונו של אותו אדם. מידה כנגד מידה.

לענות ''אמן'' ו''יהא שמיה רבא'' בכוונה גדולה ובקול רם. ולשמור שלא תיגרע על ידו עניית ''אמן'' בכל מקום שצריך לענות. ואמרו חז''ל (בשבת קיט:), שאפילו יש בו שמץ ע''ז, מוחלין לזה שעונה ''אמן'' בכל כוחו.

לומר ''פרשת התמיד'' בכל יום לפני תפלת שחרית ולפני מנחה, שקורבן ''עולה'' מכפר על הרהורי הלב. ועכשיו, שאין ביהמ''ק קיים, יקיים: ''ונשלמה פרים שפתינו'' ועי''ז נחשב כמקריב.

קריאת שירת ''האזינו'' בכל יום מגרשת במשך הזמן ומרחיקה מאוד הרהורי כפירה.

בספר ''יראה ודעת'' (ח''ב דף קמו), מביא מעשה בתלמיד אחד, שהיה זקוק לחיזוק באמונה מחמת דברים המטרידים אותו. והציע לו רבו שידקדק בלימוד החומש עם פרש''י וירווח לו. וכן עשה, ונתגדל לאיש חשוב בתורה. עיין שם.

בספר ''הישר'' לר''ת (שער השישי) מביא עצה טובה, שיחשוב האדם על התלאות ועל המקרים הרעים המתרגשים ובאים על בני אדם: מחלות למיניהן, מיתות משונות ותאונות דרכים, רח''ל, צער גידול בנים שיש לפעמים, בלבול הדעת, דוחק הפרנסה, חוסר שלום בית וכיו''ב. כשיחשוב האדם תמיד שדברים אלה יכולים לקרות גם אצלו ויהא ערוך כעומד לקבל על עצמו את הצרות האלה במוקדם או במאוחר, עי''ז הוא נכנע לפני בורא העולם, מתפלל בכוונה ומתחזק באמונה.

יסוד גדול הוא בחיי האדם לחיות בפחד כל החיים! ממש! ! ! יש פחד שלילי ויש פחד חיובי. וזה פחד שמביא בטחון ואהבה נפלאה לבורא עולם. פחד שגורם להרגיש שכל יום שעובר בלי פגע הוא חסד ה'. פחד המביא לתלות בבורא העולם הוא פחד בונה. והוא מאוד חיובי. וזה פרוש הפסוק בספר תהלים (פרק קמז): ''רוצה ה' את יראיו את המייחלים לחסדו'' - שהקב''ה רוצה ואוהב כשיהודי מפחד ויש לו יראת שמים, ועי''ז

הוא מצפה לחסד ה'. וכגודל היראה והציפיה, כך גודל החסד המושפע על האדם. וכן מדויק בפסוק: ''יהי חסדך ה' עלינו - כאשר יחלנו לך''.

משל למה הדבר דומה? לנהג זהיר, הוותיק בנהיגה מזה עשרות בשנים, המכיר כל עיקול בדרך, כל מכשול וכל מקום סכנה בכביש. הוא יודע מהיכן אפשר שיתגלגל פתאום כדור לכביש ואחריו יפרוץ ילד חסר דעת. הוא יודע להימנע מתאונות מסוכנות בסיבובים ונזהר ממה שצופנות אחריהן מכוניות חונות. הוא מאותת לפני פניות וחניות, נוסע בירוק ועוצר באדום, עוקף בזהירות ואינו עובר את המהירות המותרת. ככלל, מפחד הוא תמיד ונזהר, וע''י זה שומר עצמו ואת האחרים מכל פגע רע ומכל צרה. מאידך, נהג פזיז, שהוא קל דעת, ממילא אינו מפחד ואינו חושש כלל וכלל. האם יש בנמצא בר דעת שיאמר שזה, השני, הוא אמיץ ולא פחדן? ברור שלא! כי פשוט לכל מי שעיניו בראשו, שהנהג השני הוא בסכנה מתמדת. חייו מושלכים מנגד ושווים כקליפת השום. תאונה קטלנית אחת ודי... ! רח''ל. די לסכלות, די לפזיזות, די לקלות הדעת. נמצאנו למדים שהנהג הזהיר, העדין, ה''פחדן''... הוא המבין והיודע. לפי שצופה המהלכים מראש. פחדו הוא פחד חיובי ועל נהג כזה אפשר לסמוך. כך יהודי החושש תמיד ושומר עצמו מכל צד, הפועל להתחזק באמונה והשומר מרחק עצירה מלהיגרר אחר כל דבר גדול וקטן שיכול להפריעו ולהטותו מאמונתו, פחדו פחד חיובי ומאושש. על יהודי כזה אפשר לסמוך ועל שכמותו נאמר: ''והיו עיניך רואות את מוריך''.

מכאן סמך לאותן נשים מעוברות הנוהגות שלא לקנות שום בגד או כלים, כגון מיטה ועגלה, לתינוק טרם נולד, אף שמצד ההלכה ברור הדבר בבירור גמור שהוא מותר בהחלט, ואין לפקפק בזה כלל ועיקר. אולם, לענ''ד, אין ללעוג לנוהגות כן. שהעניין בזה הוא להראות ולהוכיח שעדיין אין אנו בטוחים בכלום ושאנו מצפים לישועת ה' ומודים לו יום יום ושעה שעה שהכל מתקדם כשורה. ומדרכי האמונה שחשים צורך תמידי, כאויר לנשימה, להיות קשורים ותלויים ונסמכים על חסדיו של בורא עולם. ויש בזה צד טוב כשאין חושבים שכבר הכל בסדר וכשאין פותחים מיד במירוץ ההכנות לשמחת ברית המילה. והבוחר יבחר. זכר לדבר מש''כ הגרי''ח זצ''ל בספרו ''בן יהוידע'' (ברכות נה) בד''ה שלושה, עי''ש ועיין ברכות ס. ודו''ק.

בענין מנהג הנשים שלא לקנות צורכי התינוק לפני הלידה - אם נהגו נהגו. אבל עדיף לכאורה לקנות כדי להראות בטחון בהשי''ת שהלידה תהיה כתקנה. (נאמ''ן ס''ט).

אמר המשורר (ב''כתר מלכות''): ''מפניך אליך אברח... '' המאמין הגדול, כשסובל צרות רבות, שונות ומשונות, ל''ע, ורוצה לברוח מהן, אליך הוא בורח, ריבונו של עולם. כי

הקב"ה, ישתבח שמו, כל יכול הוא והכל ממנו, יתברך. וכל הצרות מחושבות בחשבון מדויק ומדוקדק הדק היטב היטב. חוץ מדבר אחד שהקב"ה רצה, כביכול, להגביל בו את עצמו, והוא עניין הפגיעה באמונה. לקלקל לנו את האמונה, הקב"ה לא יכול. וזה תלוי בך ובך בלבד! במסירות נפש של המאמין. וכך בספר "ראשית חכמה" פירש מאמר חז"ל (פסחים פו:): "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא", שהכוונה - בעה"ב הוא הקב"ה, וחובה עלינו לקיים ציוויי ה' בשמחה ובמסירות נפש חוץ מצא! - שאם הקב"ה אומר שאין תקנה לאיש פלוני לחזור בתשובה, לא ישמע!!! אלא יאזור עוז ויתאמץ לחזור בתשובה והקב"ה, ישתבח שמו, יקבל אותו באהבה רבה, שלעולם אין הוא נועל דלתו בפני השבים.

הנה, אלישע אחר (במס' חגיגה טו.), על אף ששמע בת קול המכרזת: "שובו בנים שובבים חוץ מאחר", אילו היה חוזר בתשובה, פשוט וברור שהייתה תשובתו מתקבלת, מפני שתשובה מעין זו נחשבת תשובה מושלמת מאין כמותה. כי השומע שאין לו תקנה, ואעפי"כ עושה ומקיים רצון השי"ת, שומר תורה ומצוות ומתחזק באהבתו, ברור הוא כאלף עדים שאינו עושה בשביל שכר עוה"ב וכיו"ב אלא רק מפני שאוהב את ה'. אילו היה אלישע אחר עושה כן, היה עושה דבר נפלא מאוד, גדול ונורא, נשגב עצום ומרומם, שעל ידו היו מזדעזעים השמים, אלא שמהשמים לא סייעו בידו. ואילו הוא אף לא עשה מאמץ. וכמו שאמרו (בע"ז יז.) עה"פ: "כל באיה לא ישובון". ועיין "כסף משנה" פ"ב מהל' ע"ז ה"ה (הערת הרב שלום הרוש שליט"א).

אמונה בהשגחה פרטית

החלק השני ביסוד הראשון של י"ג העיקרים, מדבר בעובדה שיש השגחה פרטית של הקב"ה על הכל. ומדויקת הלשון "שהקב"ה נמצא ומשגיח". ר"ל: יש בורא עולם, והוא נמצא תמיד, וגם משגיח על העולם באופן קבוע. וכל הדברים כולם, מאורעות הזמן, בכל מכל כל, מכוונים בהשגחה פרטית מלמעלה.

כתב רבנו אשר בס' "אורחות חיים" (אות כו) בזה"ל: "לבטוח בה' בכל לבבך ולהאמין בהשגחתו הפרטית, ובזה תקיים בלבבך היחוד השלם בהאמין בו כי עיניו משוטטות בכל הארץ ועיניו על כל דרכי איש ובוחן לב וחוקר כליות. כי מי שאינו מאמין ב"אשר הוצאתיך מארץ מצרים", אף ב"אנכי ה' אלקיך" אינו מאמין. ואין זה יחוד שלם, כי זה הוא סגולת ישראל על כל העמים וזה יסוד כל התורה כולה". עכ"ל. ומבואר שאין זה מספיק רק להאמין במציאותו של בורא עולם, אלא חייבים לצרף לזה גם אמונה

בהשגחתו הפרטית ומדויק בפסוק: "אנכי ה' אלקיך", ר"ל: יש בורא עולם! "אשר הוצאתיך" וכו', ר"ל: השגחה פרטית, שהוא עשה ועושה ויעשה כל המעשים כולם! ומה שהוסיף: "... כי זה הוא סגולת ישראל על כל העמים", הסביר בס' "דרך ישרה" (דף כז), שעל עם ישראל יש השגחה מעם הקב"ה עצמו, ללא אמצעי ולגויים ע"י שרים שלהם, שהם כוחות ברואים בשמים ואין עליהם השגחה מהקב"ה, כביכול, בעצמו. והוסיף לפרש בספרו "משנה הלכות", שהשגחה מסוג זה, הנעשית ע"י מלאך ושרים וכיו"ב, היא ג"כ בהנהגת השי"ת, אלא שאי אפשר לשנות בה כלום, כי המלאך והשר אינם יכולים לעשות על דעת עצמם ולא כלום והדבר אשר יצא מפי המלך אין להשיב. אבל עם ישראל, שמושגחים ע"י הקב"ה עצמו, ישתבח שמו לעד, יכולים לשנות לטובה ולברכה גזרתו, יתברך, בכל רגע ורגע. וכ"מ בספר "שיח השדה" למרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א. הגויים אינם יודעים בדיוק מה זה "השגחה פרטית" ולא מבינים דבר זה. רק יש להם אמונה שקיים בורא עולם, שחייבים להאמין בו ואין לעבוד ע"ז. נמצא, שאנחנו עם ישראל, נבחרנו להיות עם סגולה מכל העמים, משום שאנחנו יודעים מעניין ההשגחה הפרטית ואנו חיים על פיה, בעזהי"ת, וכתוצאה מידיעתנו זאת, עוטים אנו הרגשה נפלאה שיש לנו עסק רק עם בורא עולם, שאותו אנו יכולים לרצות ולפייס ע"י תשובה, וזולתו אינו יכול להזיקנו בשום צד ובכל אופן שבעולם.
ראה להלן דוגמאות מחיי היום יום, בחסד ה' עלינו.

פסוקים האומרים השגחה פרטית

בתהלים (פרק מף): "ה' צבאות עמנו. משגב לנו אלהי יעקב סלה". אמרו על הפסוק בירושלמי (רפ"ה דברכות): "אל יהא הפסוק הזה זז מתוך פיך לעולם!" בו היסוד להשגחה פרטית שהקב"ה עמנו, ועוד בו שהוא, ית', החוזק שלנו לעולם. וכן הפסוק (בפרק לג מתהלים): "כי הוא אמר ויהי. הוא צוה ויעמוד". וכן (בפרק קלט שם) הפסוק: "אתה ידעת שבתי וקומי. בנת לרעי מרחוק". וביאר אבן עזרא שם, שזה הפרק המיוחד בכל ספר תהלים, והכוונה בפסוק זה כי רק הקב"ה יודע ולא אף אדם יודע מספר כל תנועותיו, שלפי שהקב"ה מזיזו, מושיבו ומקימו, כך הוא יודע כמה אברים צריך להזיז כדי לקבל תנועה אחת. וכן אמר איוב (בפרק לא פסוק ד): "הלא הוא יראה דרכי וכל צעדי יספור". ו, רמיה הנביא (בפרק לב פסוק יט): "גדול העצה ורב העליליה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. " וכך מדי בוקר אומרים בברכות השחר: "המכין מצעדי גבר". והכוונה, כמש"כ במסכת סוכה (נג.),

שרגלי האדם הם ערבים לנפשו. למקום שנגזר עליו משמים ללכת, לשם הם יקחו אותו. וכן אמר דהע"ה (בתהלים פרק לז) "מה' מצעדי גבר כוננו".

מי זוכה להשגחה פרטית מהשמים?

ספר "החינוך" (במצוה קסט) מביא ג' שיטות:

- השגחת השם יתברך מקיפה וחלה על כל ענייני העולם. על בעלי חיים ועל כל שאר דברים ולא יתנועע דבר אחד קטן בעולם, רק בחפצו, ברוך הוא, ועפ"י גזרתו. ואפי' עלה אחד אם נפל מן האילן, הוא גזר עליו שיפול ואי אפשר שיתאחר או יקדם זמן נפילתו אפי' רגע.

בירושלמי (שביעית פרק תשיעי) וכן בזוה"ק ובמדרשים מובא המעשה באותו צייד שפרס מצודתו לצוד ציפורים, ואכן לכדה מצודתו ציפור שהסתבכה ברשת. לפתע יצאה בת קול והכריזה: "חסד"! ומיד ניצלה הציפור. ואמר רשב"י, שהיה עד ראיה ועד שמיעה לכל המעשה: אם ציפור אינו נלכד וניצוד מבלעדי שמיא, כל שכן בן אדם! כלומר, השגחה יש גם על ציפור ואם לא נגזר עליה להילכד, לא יועילו כל המצודות שבעולם. וגם אם תיתפס ברשת - ישחררוה! !!

- שיטת הכופרים הסכלים, שהקב"ה אינו משגיח כלל על כל ענייני העולם השפל. לא על אנשים ולא על בעלי חיים וטעותם נובעת מכך שחושבים שאם הקב"ה כזה גדול ונשגב ומרומם, הכיצד יתבונן על העולם הקטן, השפל והפחות הזה? ולכן הם אומרים - "על השמים כבודו!" אבל המאמין אומר: "המשפילי לראות בשמים ובארץ... "!

- ההשגחה הפרטית הנזכרת, היא רק על האדם, אבל על כל פרט ופרט המתייחס אליו - "והוא המבין אל כל מעשיהם". אבל בעלי חיים יש עליהם השגחה כללית בלבד, שכל מין מן המינים הנבראים בעולם, שהקב"ה חפץ בקיומו התמידי, יתקיים לעולם ולא יכלה ויאבד כולו. עד כאן תמצית דבריו.

בספר "שומר אמונים" ח"ב (השגחה פרטית סימן טז) האריך לבאר בעניין זה והוכיח שמסקנת הדברים כמו הדעה הראשונה שהביא "החינוך". ולכל הדעות כוונתו לומר ולהדגיש דבר יסודי והוא שאין הנהגה ניסית על בעלי חיים. אלא אופן ההנהגה עמהם הוא עפ"י הטבע, אבל ברור שהכל בהשגחתו, יתברך.

והוסיף לציין דוגמאות אחדות מן החיים להבהרת יתר. כגון זאת, שגם הפסד פרוטה אחת, נכלל בהשגחה עליונה בלי שיעור. וכל מיני צער קטן, אפילו כל שהוא, הכל נגזר מהשמים. ואפי' עגלה טעונה תבן וקש, שנראה כדבר קל ולא נחשב, ונפל ממנה

בדרך והתפזר קצת פה קצת שם, זה ג"כ בהשגחה עליונה, ויש מי שיודע למה עליו ליפול, איזה מהם ייפול, האיך ייפול ועל איזה מקום ייפול. וכן עלים הנושרים מן האילן הם במנין מדוקדק וההשגחה עליהם כוללת איזה עלה ייפול ראשון ואיזה עשירי, ועל כמה מהם ידרסו בני אדם, ואיזה מן העלים יישאר על העץ - עתים יש בעלים ניצוצין ונשמות מגולגלות וזה הוא תיקונם, כמובא בדברי רבנו האר"י ז"ל - וכן איזה פרי תאכלנו התולעת, ואיזה מתוקן למאכל כל אדם, ואיזה מהם ראוי לצדיקים ועובדי ה'. אלא שהשגחת הבורא, הרחמן, מתמקדת באדם ביתר שאת ויותר מתמקדת בישראל ויותר מהכל בצדיקיו ובחסידיו, שהשגחתו עליהם בהסברת פנים, בצהלה ובשמחה, בעינא פקיחא עלאה.

ראה "מדרש רבה" (אחרי מות פרשה כב אות ד), שמדבר בכמה מעשיות על השגחה פרטית ובמה שמספר על אבן אחת שהפריעה וסילקוה לצדדים, וחזרה ונמצאה באמצע רשות הרבים במקום שהייתה בו לראשונה. וכך היה כמה פעמים עד שהבינו שיש דברים בגו ולא לחינם "מתעקשת" האבן לחזור לאמצע הדרך. לכן הסתתרו מן הצד לראות כיצד ייפול דבר... ואכן, אחר זמן לא רב, עבר שליח המלך באותו מקום עם גזרה קשה על ישראל ונתקל באבן ומת ועי"ז נתבטלה הגזרה.

סגולה להינצל מהשעות הרעות

בספר "נפש החיים" (שער ג פרק יב), לרבנו הגר"ח מוולוז'ין זצ"ל, מובאת סגולה נפלאה להסיר ולבטל מעליו כל הדינים ורצונות שליליים, בין שלו בין של אחרים, שלא יוכלו לשלוט בו ולא יעשו בו רושם כלל.

בזמן שהאדם דבוק בבורא יתברך ומרגיש קרבת ה' והשגחתו הפרטית ומבטל בלבו בביטול גמור כל הכוחות שבעולם בהרגשת "אין עוד מלבדו" כן יספיק, הוא יתברך, בידו שממילא יתבטלו מעליו כל הכוחות והרצונות שבעולם, ולא יוכלו לפעול בו שום דבר כלל ועיקר. ודע, שצריכים לקבוע הדברים בלב ולחיות אותם ולא מספיק שמבין ומסכים עם הדברים במחשבתו, שנאמר: "לעשותם".

כתב רבנו חיים בן עטר (ב"אור החיים" במדבר כב, מא), שבלק ובלעם, ע"י כישוף בכוח טומאה, ראו רק את קצה העם. אבל הצדיקים והחסידים אין אפשרות, חלילה, לכוחות הטומאה והכישוף לגלותם ולהזיקם. ובספר "הליכות והנהגות" (דף מח) הביא מה שהחזו"א סיפר לסטייפלר זצוק"ל, שבזמן שהיה ברוסיא חש על עצמו בעליל שהושגח בפרטיות. הקוזאקים היו מסתובבים ברחובות ותופסים בני אדם לצבא, שכל

באיה לא ישובון. ובעת ההיא כשהצטרך פעם לצאת לרחוב, הבחין לפתע שהרחוב שורץ שוטרים, שהקיפוהו מכל העברים והיה זה אך לפלא שלא הבחינו בו כלל, ונדמה כמו הוכו בסנוורים.

מאוחר יותר סיפר החזו"א, שהייתה מונחת אז בראשו כל מסכת עירובין ועי"ז לא הסיר מחשבתו כלל ועיקר מבורא עולם וניצל מהם ונתקיים: "עיניים להם ולא יראו".

העיקר, מה יגידו בשמים

הגרי"ז מבריסק זצוק"ל הגאון רבי יצחק זאב (בן הגאון רבי חיים סולובייצ'יק מבריסק) היה רגיל תמיד לומר שהכל מתחיל בהשגחה פרטית מלמעלה, ואם הצליח האדם לסגל לעצמו מצוות ומעשים טובים ולמצוא בהם חן בעיני הקב"ה, הרי ניתן לקבוע בוודאות, שממילא הוא כבר מסתדר עם בני אדם. שגורה תמיד הייתה בפיו האמרה: "העיקר, מה יגידו בשמים!" והוכיח דבריו ממה שלמדנו בפרשת יעקב ועשו: שכשחזר יעקב מלבן הארמי, נפגש עם המלאך, שרו של עשו וניצחו ואז אמר המלאך ליעקב: "ישראל שמך. כי שרית עם אלוהים ועם אנשים ותוכל". ופרש"י: אלוהים זה המלאך, ואנשים זה עשו, ותוכל להם. וקשה, כי הרי עדיין לא פגש את אחיו, עשו הרשע, אלא רק לאחר מכן, וכיצד אפשר לומר שאמר לו: "כי שרית" בהתייחס לעשו הרשע, שעדיין אפילו לא נפגשו? אלא מכאן רואים, שהעיקר הוא להסתדר עם מי שבשמים, ע"י קיום מצוותיו, הבאות לידי ביטוי בתורתו ואז ממילא יסתדר עם כל אדם. כעת, משניצח את שרו של עשו, ממילא כבר תש כוחו של עשו הרשע ואינו יכול לפגוע בו. לכן השתמש המלאך בנוסח הזה, ללמד שהדבר כבר עשוי, ולרמז שכאילו כבר ניצח יעקב בפועל גם את עשו.

כתב המלבי"ם עה"פ (במשלי טז) "ברצות ה' דרכי איש, גם אויביו ישלים אתו", שהקב"ה, ישתבח שמו, משלם לאדם מידה כנגד מידה. וכשהוא "מסתדר" עם הקב"ה ומסלק מעליו את אויבי הנפש, מסלק ממנו הקב"ה את אויבי הגוף.

כתב רבנו החיד"א עה"פ: "אין שלום בעצמי מפני חטאתי", שהפסוק מדבר באשה שהיא עצם מהאיש. וכוונת הפסוק - אין שלום לאדם עם אשתו מפני חטאיו. מכאן לימוד עצום ונפלא למה שאמרנו, שכל מה שעובר על האדם מכוון בהשגחה פרטית מלמעלה. ואמנם, בידו של כל אחד מישראל הכשרים לסלק השכנים הרעים ולזכות לבית שיש בו אהבה ואחווה, שלום ורעות, ע"י שדבק בהשם ומתחזק בתורה ויראת שמים.

על הפסוק: "אין צור כאלקינו" דרשו חז"ל (בברכות יוד.): "אין צייר כאלוקינו". על כך בא הבעש"ט זיע"א והסביר שהקב"ה, ישתבח שמו, הוא הצייר הכי מיוחד בעולם. כל

צייר מצייר ציור עד שנראה כאילו הוא אמת, ובסה"כ הוא ציור. נמצא, שהצייר מזייף את המציאות ומשלה את העיניים: אבל הקב"ה, ישתבח שמו, משלה את כל החושים, עד שע"י החושים נדמה שישועתו קרובה בגלל סיבה זו או אחרת. אבל באמת כל מה שעובר עלינו מכוון בהשגחה מלמעלה וזה לא בא ע"י פלוני או אלמוני. רק מה שנדמה לנו שבא על ידם הם, בסה"כ, ציורים יפים.

יש בזה חיזוק גדול לדעת ולהשיב אל הלב, שעיקר העיקרים בעניין זה הוא מה יגידו בשמים.

למה נענש יוסף הצדיק שביקש עזרה משר המשקים?

יוסף הצדיק ביקש משר המשקים שיזכירהו באזני פרעה, וע"י כך יצא מבית האסורים ונענש על זה בכך שהוסיפו שנתיים לתקופת מאסרו (מדרש רבה ר"פ מקץ). וקשה, שהרי מותר לעשות השתדלות להציל עצמו מסכנה ומבעיות! ומקרא מלא: "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", ולמה נענש יוסף ע"ז ? !

כמה תירוצים לכך:

מרן הגרי"ז זצ"ל (בס' "בית הלוי" עה"ת) מתרץ, שהשתדלות עושים כפי הצורך ולפי גדלותו של האדם בביטחון ואמונה, כך מועטה מאוד היא השתדלותו. והיות שיוסף הצדיק היה חזק באמונה וביטחון, וכמו שאמרו עליו את הפסוק: "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו" וכו', לכן, עפ"י דרגתו, לא היה ראוי ולא מתאים לו לבקש טובה מאדם.

החזו"א (בספר "אמונה ובטחון") מתרץ בדרך אחרת ואומר, שמכיוון ששר המשקים היה גוי וללא ספק ישכח ממנו, ממ (לא אין זו השתדלות, שהרי ברור שלא יעזור לו. והייתה זו מעין פעולת יאוש של התאבדות, ח"ו.

תירצו עוד המפרשים, שנתווספו לו שנתיים בכלא בגלל שהזכיר פעמיים זכירה: "כי אם זכרתני אתך וכו' והזכרתני אל פרעה. " לחזור ולבקש פעמיים מבן-תמותה, זה יותר מהשתדלות ואסור.

עוד תירצו: בגלל שאמר: "והוצאתני מן הבית הזה", נשמע כאילו כוונתו ששר המשקים הוא המוציא. לזה נענש בעוד שתי שנים.

עוד תירצו: שנתבע יוסף הצדיק על שביקש משר המשקים לקצר את הזמן, כשעדיין לא הגיע זמן גאולתו. ובאמת, כשהגיע הזמן כתוב במפורש: "ויריצוהו מן הבור. " ר"ל: כשמגיע הזמן הכל רץ... ! ישתבח שמו לעד!

אשרי המצפה בסבלנות לישועת ה' וכבר אמרו חז"ל (בברכות סד.): "כל הדוחק את השעה, שעה דוחקתו. וכל הנדחה מפני השעה, שעה נדחית מפניו. "

שיחת טלפון מהקב"ה

מי לא רוצה שהקב"ה, אדון העולם, מלך מלכי המלכים, ישתבח שמו לעד, ידבר אתו? אמנם לא בדרגת הנביאים שהיו קדושים, זכים וטהורים, אבל המעשים והמאורעות העוברים על יהודי בכל יום, הרי הם כעין "שיחת טלפון" מהקב"ה, לעוררו ברמזים שיבין מה הקב"ה שואל ממנו. ואמרו חז"ל (בברכות ה.): אם רואה אדם שיסורין באים עליו, יפשפש במעשיו. כל דבר שעובר על כל אחד ואחד מאיתנו, בין שנדמה בעינינו כדבר גדול ובין שנדמה לנו כדבר קטן, הרי הוא מכוון בהשגחה מלמעלה. והמבין מפשפש במעשיו, ודורש וחוקר היטב לדעת מה הקב"ה מרמזו.

מאושר המאמין המבין שפה קדושה זו, לפי שהקב"ה המוכיחו, מעצב בזה את דמותו הרוחנית, ישתבח שמו לעד. והאינו מבין, יש לו בעיה, והוא צריך להתפלל ע"ז לבורא עולם, שיזכהו להבין את הנהגתו עמו.

ראוי לציין מש"כ מרן הגרי"ח זצוק"ל בספר "בן יהוידע" (ברכות ג.), על ההבדל בין "הולכי דרכים" ו"עוברי דרכים". שהולכי דרכים אלו צדיקים ותמימים שאינם מקפידים על עיכובים ועל מעכבים הצצים בדרכם וגורמים להם להשתהות יותר בדרך. אלה מאמינים כי "מהשם מצעדי גבר כוננו", והכל נעשה בהשגחה פרטית מאת ה'. ועוברי דרכים אלו המוני העם, הממהרים בהילוכם כדי להגיע למחוז חפצם. ומפורש ב"חק לישראל" (דברים מוסר יום ב): למה חטא בלעם הרשע שאמר: "חטאתי כי לא ידעתי" כו' - על שלא ידע במה חטא... וכך אמר: "חטאתי שלא שמתי לב לדעת. שלא פשפשתי וחקרתי באיזה עוון הוא". רוצה לומר, אם האתון לא הולכת, ודאי יש סיבה לכך מהשמים.

על זו הדרך, אם המכונית לא נדלקת והזמן אץ-רץ לו, יאמין שזה מכוון בהשגחה מלמעלה. ואם בדרך רמזור אדום ומתעכב זמן מה, אשריו אם יגיע לדרגת "הולכי דרכים" ויאמין שהקב"ה עוצר אותו דקה אחת, ולהולכי דרכים ה"ז דקה של אמונה!!! ומרגישים קרבת ה' ואינם כועסים ולא מקפידים. אדרבא, רואים זאת כהזדמנות לנוח מעט מעמל הדרך.

הולכי הדרכים ודאי הוא שאינם עוברים ברמזור אדום, אפילו כשאין בכביש מכוניות וגם אין שוטר בסביבה, זאת מכמה סיבות.

הסכנה קרובה, ח"ו, ומקרא מלא: "רק הישמר לך ושמור נפשך מאד" (ועיין חו"מ סי' כז). וכבר אמרו שעדיף להפסיד רגע בחיים מלהפסיד חיים ברגע (ועיין "תולדות איש מצליח").

לפעמים זה חילול השם בעיני בני- אדם.

לעתים זה משפיע על צעירים יותר ללמוד ממנו לעשות כמותו. והם, בלאו הכי, אינם אחראים כ"כ, והוא הגורם.

מפסיד בכך את הזכות הגדולה להיות מ"הולכי דרכים" בהשגחה פרטית.

להרגיש קירבת ה' גם ברחוב, במקום ההומה והסואן ביותר, פירושו, שכל המקרים העוברים על האדם הם כעין שיחות והרצאות לחיזוק האמונה, ב"שיחת טלפון" חינם מהקב"ה. לבעל אמונה בהשגחה פרטית, תענוג לעצור באדום! [את חובת המצות לראות כזכות, הוא ממש להתענג על ה'!].

כששלח יוסף הצדיק את אחיו להודיע לאביו שעוד יוסף חי, אמר להם: "אל תרגזו בדרך". פרש"י: "אל תפסעו פסיעה גסה". ביאר בספר "אמרי חן" (ח"א עמוד 300), שיוסף הצדיק ביקש בזה ללמד את אחיו הנהגת חיים עפ"י האמונה התמימה, והוא עפימש"כ במסכת ברכות (מח:): למה עיכבו הנערות את שאול המלך זמן מה והאריכו עימו בדיבור? - לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלוא נימה, ועדיין לא הגיע זמן שאול למלוך, לכן היה עליו להתעכב עוד מעט. ואמר להם יוסף, שמה שסבל יעקב אע"ה עשרים ושתיים שנים, שלא ראה את בנו, הוא עפ"י גזרה משמים, ואף אם תמהרו לרוץ ותפסעו פסיעה גסה להגיע מהר יותר להודיע ליעקב שיוסף חי, לא תשיגו בכך את המטרה ולא תקצרו בזה את הזמן, שהקציבה ההשגחה ליעקב להיות שרוי בצער. מה גם שהוא "המכין מצעדי גבר", ישתבח שמו לעד, אם כן, מה יש למהר כ"כ?.

אשרי האיש המבין זאת.

אין מקרה בעולם

הוא לבדו עשה, עושה ויעשה כל המעשים. כל המעשים כולם אלפים ורבבות ואלפי רבבה מכוונים בהשגחה מלמעלה. גם חיי האדם בפרטיותם, כל רגע ורגע מהם הוא בהשגחה מלמעלה. כל רגע ורגע מתחדשים בו חיים וניתנים לו אוויר לנשום, עיניים לראות, אוזניים לשמוע ורמ"ח איברים ושס"ה גידים, הפועלים בשיתוף ובשילוב נפלא, ישתבח שמו לעד. נתעכב על כמה ציורים שכיחים בחיינו ללמוד כיצד עלינו להתייחס אליהם.

כתב רבנו החפץ חיים (בספר ''שם עולם'' פרק ג), שכל ענייני צער המזדמנים לאדם, אפילו הוא מושפל ע''י שמחרפים ומגדפים אותו, הכל מדוד מן השמים על פי מידת עונותיו. אלא שמגלגלין חובה ע''י חייב. וכן אם היכוהו, אפי' במזיד, הוא ג''כ בהשגחה מלמעלה. כמו שמצאנו בדוד, שקיללו שמעי בן גרא והשיב דוד: ''ה' אמר לו קלל''. כל זאת עושה השי''ת לטובת האדם, לכפרת עונותיו ע''י העלבון, ואין צריך ליתן לבו כלל להשיב למחרפו. אדרבא, יודה על שהזמין לו דבר שעל ידיו יכופרו עוונותיו. עכת''ד.

על דרך זו מבאר ''החינוך'' (מצוה רמא) מה שציוותה התורה באומרה: ''לא תקום ולא תטור'', שכל מה שעובר על האדם, מטוב עד רע, הוא מאת השי''ת ואין ולא יהיה מקרה בעולם בלתי רצון השי''ת. לכן אין טעם וסיבה לנקום מחברו, לפי שהוא בסה''כ כלי ביד השם ואינו פועל מעצמו כלום. והוסיף (במצוה רמב) דבר פלא: שאפי' בלב לא נקפיד ולא נזכור מה שציער לנו אחד מישראל. והוא נראה דבר קשה מאוד. אבל קל מאוד למאמין, שיודע שהכל מאתו, יתברך, בלבד כי אין עוד מלבדו. והח''ח (בפתיחה לספר ''שמירת הלשון'' אות ט) פסק, שאפילו בלב אסור לנטור. והוסיף: אם בא למנוע בזה פגיעה מעצמו, פשוט שמותר לו. רק אחרי שכבר נעשה הדבר ואין בידו לשנות כלום, אז ודאי שזהו רצון השי''ת, ויעשה באהבה רצונו כרצונו.

ראה מה שביאר ב''חק לישראל'' (מוסר יום ב פ' מקץ) על הפסוק: ''את האלקים התהלך נח'', ולמד שהיה נח מתבודד עם יוצרו, ומרוב הרגלו בהתבודדות, הגם שנכח בקרב בני-אדם, לא היו מטרידין דעתו להיפרד ממחשבתו בבורא עולם, כי היה מביט על כל העולם כעל עדרי צאן, והוא ית' הרועה לבדו ומשגיח בפרטיות. והבין נח שאין בעולם מי שיוכל להזיקו בלא רשותו ית'. ואם מישהו מכני, אז מי שמכה ניתן לו תפקיד של רצועה ושבט, שהרועה מכה אותי בה. ואם כן, ''שבטך ומשענתך המה ינחמוני''. ע''ש.

ועיין ''חק לישראל'' (פ' שמות מוסר יום ג'): כשאני בקרב העם, כיוון שאין רואה סתר לבבי, אלא הוא לבדו, ומשום שמשגיח בי תמיד להיטיב לי, רק הוא לבדו, והיות שאין מי שיוכל להצילני מצרתי זולתו, לכן לא יפסיקו ביני לבינו הנבראים, כי כולם כאין נגדו. ואני והוא לבד עומדים. היינו דכתיב: ''חי ה' אשר עמדתי לפניו''.

וראה מה שכתב מרן הח''ח עה''ת (בפ' משפטים) על הפסוק: ''ורפא ירפא'' - מכאן, שניתנה רשות לרופא לרפאות ולא אומרים: אם הקב''ה היכה, אז אסור לנו, או אין באפשרותנו לרפא. למדנו שכל ענייני הצער מזדמנים לאדם מן השמים והמכות שהוא סופג הן משבט עוונותיו בלבד. עיין שם.

אם הרים ראשו וספג מכה חזקה מהדלת הפתוחה של ארון המטבח, ואם קילף פרי וחתך ידו בסכין חתך עמוק (חולין ז:), ואם נפלה מידו מאפרה יקרה מאוד, מלאת אפר ובדלי סיגריות ספוגים במים ונשברה, ונתלכלך הסלון כולו והשטיח, גם ניתזו כתמים על הכותל הצבוע לבן, בדיוק אחרי שסיימה הגב' ניקיון יסודי של הבית - הכל מאת השי"ת, וכל דבר וסיבתו מסובב ע"י מסובב הסיבות. ומעשה במי שקרה לו המקרה האחרון ואמר לבני ביתו: "אני מוכן לנקות היטב ובשמחה רבה בחורין ובסדקין, את מה ששפך ו'ליכלך' הקב"ה, ישתבח שמו לעד... " וזו אמת, שהקב"ה שבר את המאפרה! כי אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה.

ואם הרים אדם חפץ שנפל, וחזר ונפל מידו והרימו פעם אחר פעם, במקום לומר:... "לא הולך לי היום", עדיף לומר: "הקב"ה מדקדק איתי, וחוזר ומדקדק איתי פעם אחר פעם לראות כיצד אני מגיב. " והכל ניסיון.

"המוצא מעות אלף זוז - הרי אלו שלו", כי בכסף אין סימן ונתייאשו הבעלים. ואף שרואה את הבעלים מחפשים ושואלים מי מצא הכסף, הרי אלו שלו, מפני שבאמת הם מתייאשים מיד. והסביר החזון איש זצ"ל: הקב"ה רוצה שפלוני יפסיד אלף זוז! ורצון הקב"ה שפלוני ירוויח אלף זוז! ומפורש ב"מדרש רבה" (ס"פ מסעי): "'משפיל אף מרומם" - באף (ר"ל, בכעס) שמשפיל לזה, מרומם לזה.

ועיין ב"ב (יוד.): רב פפא עלה במדרגה ומעד ונטה ליפול ואמר: כמעט נתחייבתי סקילה כמו מחלל שבת. ולא עלתה על דעתו המחשבה: אפשר שמעדתי בגלל סיבה חיצונית זו או זו. וכ"ז כלול בדברי אסף ע"ה (בס' תהלים ס"פ עו): "כי חמת אדם תודך. שארית חמת תחגור", ר"ל: כאשר חימה וכעס שיש על האדם גורמים לו בעיות למיניהן, והוא אינו מערער עליהן ומודה לה' על שלא הטיל עליו בעיות קשות יותר, אזי השארית של החימה והכעס של בורא עולם עליו, חוגר אותה הקב"ה ולא מענישו יותר, כי יודע ומכיר כבר את ה'. וכמש"כ אבן עזרא עה"ת (פ' בשלח) עה"פ: "וידעו מצרים כי אני ה'", הכיצד ידעו אם מתים הם כעת? וביאר: רגע אחד לפני שימותו, ידעו שיש בורא עולם! הסבירו המפרשים שאין הקב"ה מגלגל עונש קשה בתורת נקמה, ח"ו, אלא רק כדי שע"י העונש יכיר את ה'. ואם מושגת המטרה במה שנקרא מעשי היום-יום, אזי מסיר מעליו האפשרות לעונשים קשים וכשכבר מכיר את ה', ה"ז נפלא מאוד, שעי"ז זוכה להיות עבד ה'.

ועיין רמב"ם (רפ"ק דתענית), שמדבריו משמע שכאשר אדם זועק אל ה' ויודע שנענש מן השמים בגלל מעשיו הרעים, ידיעה זו לבדה בכוחה להכריח את הצרה להסתלק

ולסור מעליו. זאת גם כאשר עדיין לא עשה תשובה! שעצם ידיעת העבירה, ועצם ההכרה שהעונש הוא מן השמים, דיים להרגיע את מידת הדין ולהסירה מעליו. ועיין "שיחות מוסר" (מאמר כא), שהמכיר בטעות עצמו, אינו זקוק עוד לעונש. וזו לשון הרמב"ן בס"פ בא: "... אדם מודה בנסים הנסתרים, שהם יסוד התורה כולה. שאין לאדם חלק בתורת משה רבנו, עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם בסים. אין בהם טבע ומנהגו של עולם כלל. אלא הכל בגזירת עליון. " עיין שם.

העיקר הראשון מי"ג עיקרי התוה"ק הוא, שהקב"ה נמצא ומשגיח, ר"ל: השגחה פרטית על כל נברא בעולם להחיותו ולגדלו כפי רצונו, יתברך. ואין שום מקרה בעולם או יד הגורל או מזל שבגינו נעשה כך וכך. אלא הכל נעשה בהשגחה פרטית ע"י הקב"ה, ישתבח שמו לעד. וכבר אמרו (בחולין ז:): "אין אדם נוקף אצבעו מלמטה, אלא אם כן גוזרים עליו מלמעלה. "

וב"מדרש רבה" (פרשה כב אות ד', אחרי מות) מסופר על אבן אחת שסילקוה לצדדים ושוב נמצאה באמצע רשות הרבים. וראה מה שכתבנו על כך לעיל. כן שעות היום של האדם, הדקות והשניות ושבריריהן מתואמות עם פעולותיו ועם כל תנועה קטנה מתנועותיו. כל יום ויום נקבע לו היכן ילך והיכן יעמוד; היכן ירויח והיכן יפסיד. זה גם פי' הברכה שאומרים בבוקר: "בא"י אמ"ה המכין מצעדי גבר", שכל הפעולות מושגחות ומכוונות כמש"כ בתהלים: "מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ. " ובתלמוד (במס' סוכה נג.) מסופר על שניים משרי המלך, שנגזר עליהם למות בשער לוז, וחשב שלמה להבריחם כדי שלא ימותו. אך לא הועילה חכמתו, כי בדיוק בשער לוז נפטרו. אמר אז שלמה המלך: רגלי האדם הם ערבים עליו. למקום שמתבקש האדם, לשם יובילוהו. כל זאת רמז דהע"ה בפסוק אחד בתהלים (בפרק מו): "ה' צבאות עמנו. משגב לנו אלקי יעקב סלה. " ופירש בסידור "אוצר התפלות", שכוונת דוד המלך זיע"א לרמז על ההשגחה הפרטית שיש על כל אחד ואחד, שאין מקרה ואין הפקרות בעולם, שהקב"ה עמנו כל הזמן והוא, ישתבח שמו, אחד יחיד ומיוחד, מנן עלינו יום-יום ושעה שעה. זאת להוציא מדעות הגויים ומהבלי מחשבות הכופרים והטפשים למיניהם, שחלקם הגם שמאמינים שיש בורא לעולם, טוענים שהקב"ה אינו משגיח בפרטיות על כל נברא, כי הוא גדול כל כך, שברא עולם כזה... והאם אין לו מה לעשות, רק לחשוב על בריה שפלה כמוני? אבל מודים הם שהנביאים והצדיקים ההשגחה דבוקה בהם. ("בעלי ברית אברהם" דף 271), ודעתם נגד דעת התוה"ק, כי הקב"ה, ישתבח שמו, נמצא ומשגיח עליו ומפרנסו יום-יום ושעה שעה. וכבר השבנו על דבריהם במקום אחר בספר.

והנה רבינו הגרי''ח (בספרו ''עוד יוסף חי'' עה''ת פ' בהעלותך) הביא בעניין השגחה פרטית, שאם הקב''ה רוצה שפלוני תישבר רגלו, לא תרד אבן מהשמים על רגלו ותשברנה, אלא ילך לכאן או לשם, לעבודה או למקום אחר ושם תישבר רגלו. ואם רצון השי''ת לתת לפלוני אלף זהובים, לא יפלו אליו מהשמים אלף זהובים. אלא יגלגל הקב''ה, עילת העילות וסיבת כל הסיבות, שיעשה פלוני עסק מסוים וירוויח בו אלף זהובים. החי בלי אמונה בהשגחה פרטית חושב לעצמו: אני חכם שיודע להרויח. והשובר רגלו אומר: חבל שעברתי במקום פלוני, אחרת לא הייתה נשברת רגלי. וחבל שאינם יודעים ואינם מביים שהכל מכוון מלמעלה הן לשבט והן לחסד. ועל פי זה פירש רבינו הגרי''ח דברי הגמ' בחולין (סא:), עיין שם דברים נפלאים.

ועיין אגרות חזו''א (ח''א קסז), שהביא דברי הרמ''א באבה''ע (סי' ב): לא יתקוטט החתן עם חמיו וחמותו, אלא כל מה שיתנו לו יקח בעין יפה ואז יצליח. וכשנתבקש החזו''א ללחוץ על צד הכלה להוסיף לנדוניה, השיב להם: ''הברכה שכתב הרמ''א ואז יצליח עדיפה מההשתדלות שלי''. במלים אחרות אפשר לומר, שאין מחסום לפני הקב''ה, ישתבח שמו, לתת לחתן דירה אפילו בחינם. אבל אם רצונו לתת לחתן דירה השווה מאה אלף כשחמיו נותן לו חמישים אלף, או דירה השווה תשעים אלף כשחמיו נותן ארבעים אלף, הרי בשני המקרים הוא חייב להשיג חמישים אלף. זה כוח האמונה בהשגחה הפרטית, שבמקום ללחוץ על קבלת עוד עשרת אלפים, לבקש מה' הצלחה במה שיש. והקב''ה יעניק ברכה כפי רצונו ית' להשיג ולהרויח כהנה וכהנה, כי אין מעצור לה' להושיע ברב או במעט. הבנה זו היא מדרגתם של צדיקי עולם.

הסטייפלר זצוק''ל, כשהיה מברך ואומר: ''מלך העולם'', היית מרגיש עליו בחוש שרק בורא עולם מולך עליו ולא שום כוח בעולם, והיית נוכח כיצד תחושת ההשגחה הפרטית מחלחלת בעצמותיך.

ועיין בספר ''מסילת ישרים'' (פרק יא) שכתב: יש מי שסכלותו רבה כל כך, עד שאם יראה אצל חברו איזו טובה ידאג ויצטער, עד שאפילו הטובות שבידו לא יהנוהו מצער מה שהוא רואה ביד חברו. הוא מה שאמר החכם:

''ורקב עצמות קנאה. '' ויש כאלה שירגישו בעצמם איזה צער, ולפחות יתקרר רוחם, בראותם אחד עולה איזו מעלה יתרה עליהם. ואמנם, לו ידעו ולו הבינו כי אין אדם נוגע במוכן לחברו אפילו כמלוא נימה, והכל כאשר לכל מה' הוא, כפי עצתו הנפלאה וחכמתו הבלתי נודעת, הנה לא היה להם טעם להצטער בטובת רעיהם כלל. עכת''ד. כן יראת שמים והרהורי קדושה מקורם בידיעה שהוא מושגח בהשגחה פרטית יום יום

ושעה שעה, ובידיעה שהקב"ה יודע מחשבות בני אדם, לכן ממילא נשמר הוא מהרהורי עבירה ויראת שמים חופפת עליו כל היום.

כעת לפנינו, לכאורה, קושיה עצומה. אדם שחוטא בעבירה מן העבירות, הרי ברור שהכל נעשה בהשגחת השי"ת. א"כ, כיצד יתכן הדבר שהקב"ה נותן לו הכוח לעשות עבירה ולבסוף החוטא יתבע על זה? גם ידוע לפני בורא עולם שפלוני עתיד למות ברשעו, שהנסתרות לה' אלקינו. והרי תכלית ירידתו של אדם לעוה"ז היא רק לעיסוק בתורה ומצוות, אם כן, לשם מה נולד בכלל איש כזה שעתיד למות ברשעו? ובאמת, קושיה זו היקשה הזוה"ק (הובא בחוק לישראל שלח יום א) ותירץ: אין רשות לשאול שאלות כאלה על דרכי השגחת השי"ת שהם סתומים מעינינו. ונלע"ד שאין כוונת הזוה"ק שאסור לשאול ושאין תירוץ על זה. אלא להיפך, התירוץ הוא שאסור לשאול. וכוונתו שעניין אמונה פירושו: חוסר ידיעה לנו. ופשוט שיש בזה הנהגה עמוקה של בורא עולם, אלא שלנו, הקטנים, אין זה מובן. לכן עבורנו זה בגדר אמונה: אבל כשלעצמו הוא תירוץ נפלא, שהנהגת השי"ת נפלאת מאתנו ורחוקה מהבנתנו ואנו מאמינים באמונה שלמה שיש בה, בהנהגתו ית'; עמקות וחכמה נשגבה שאי אפשר לנו בשכלנו הקטן להשיגה. ושאלות מעין אלה רק נותנות פתח לבוא בהן אל האמונה. כי במקום שהשכל אינו יכול להשיב, האמונה נותנת מענה לשאלה.

ידוע המעשה בתלמיד הרמב"ן שנפטר צעיר לחיי העוה"ב, שביקשו הרמב"ן להודיעו בחלום למה נפטר צעיר. אמנם אחר זמן בא אליו וסיפר לו דברים הרבה ממלכותא דרקיעא. רק תשובה לשאלה הנ"ל לא השיבו ולא שת לבו אליה כלל ועיקר, וכששאלו הרמב"ן: "מהי התשובה לשאלה שביקשתיך להשיב לי עליה?" ענה התלמיד: "לא שאלתי. בשמים אין שאלות"... וכוונתו שבשמים, שם רואים את האמת גלויה, יודעים שהכל היה מתאים בתכלית הדמיון והתועלת, כפי גזירת חכמתו יתברך. לכן "לא שאלתי. " ומה שלא ביאר לו סיבת מותו צעיר, מפני שאדם הנמצא בעוה"ז, לפי שהוא מלובש בגוף גשמי עכור, אינו יכול להבין חכמת השי"ת. וזו הכוונה: "בשמים אין שאלות", ר"ל: אין שאלות כי רואים את התשובות ורואים שהכל אמת. והדברים אי אפשר להסבירם לאנשים בעוה"ז לפי, שכאמור, הם לבושי חומר וצורה. להם אפשר רק להסביר למה אי אפשר להבין.

מעשה כיו"ב סיפרו על המגיד ממזריטש זצ"ל. כל עוד היה חי בינינו בעוה"ז, היה מתפלל הרבה מאוד על הצרות של כלל ישראל, וכשנפטר לחיי העוה"ב וצרה קשה ריחפה על אנשי אותה העיר, עשו שאלת חלום וביקשו לדעת מדוע אין הוא מתפלל

עליהם כבעבר. מה גם שגדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן. אם בעוה"ז, עולם ההסתר, היה מתפלל הרבה על כלל ישראל, מדוע אם כן כשהוא כעת בעולם הבא, בעולם הבלתי מוגבל, מדוע אינו מתפלל משם על מצבם החומרי הקשה? השיב להם בחלום, שכיוון שהוא כבר נפטר לחיי העוה"ב ואין לו גוף גשמי, ממילא אין הוא יכול להבין ולהרגיש כעת את הצער שהם מצטערים על דברים גשמיים. נראה שאילו היו מבקשים על חכמה, בינה ודעת וסיעתא דשמיא לתורה וליצה"ט, אפשר שבזה כן היה יכול להשפיע לעזור להם.

למדנו יסוד גדול, שלשאלות מסוימות שאין עליהם תשובה, אין הכוונה שבאמת אין עליהן תשובה, כי אין שאלה שאין עליה תשובה. רק יש שאלות שהתשובה עליהן היא שאסור לשאול. וכוונת זו התשובה להורות, שיש בזה עמקות הרחוקה משכלנו ולרוב קטנותנו התשובה לדבר אינה מובנת לנו. אבל גם יתרון יש בזה, שע"י זה מעריכים יותר גדלותו של הבורא, יתברך שמו לעד. שאלות שהתשובות עליהן רחוקות משכלנו מעוררות להעריך כמה גדול הוא, שקשה לרדת לסוף דעתו, דעת עליון. וזה אמצעי להוליד בקרבנו את תחושת האפסות לעומתו יתברך וההתרגשות גואה ומציפה את גרוננו: "מה גדלו מעשיך, ה', מאוד עמקו מחשבותיך. " זכר לדבר - מעשה שהיה בהרב מבריסק, הגרי"ז זצ"ל, שפעם אחת פנה אליו מנהיג צבור בשאלה מסוימת והרב שותק. עברו רגעים אחדים ושוב העלו את השאלה וביקשוהו להשיב מענהו. אמר להם הרב מבריסק: "כבר עניתי... " וכשאמרו לו שלא שמעו דבר, השיב להם: "לפעמים השתיקה היא התשובה... " ונראה שעניין זה כלול בדברי הזוה"ק שתירץ: "אסור לשאול". והוא, כאמור, תשובה נפלאה בענייני אמונה.

אחד העיקרים האומר שלא ישיגוהו משיגי הגוף, גם הוא מרמז על מעלת המאמין. שאף על פי שהוא יודע שאינו יודע, אין נפגמת בשל כך אמונתו כהוא זה. ועיין בכתבי הסבא מקלם ח"א דף לא. עיין שם. על פי זה נבין, בס"ד, יסודן של כמה מעשיות יקרות מן התוה"ק על צדיקי עולם ואחרים בעניין ההשגחה הפרטית.

כשהיה דוד המלך, עליו השלום, נרדף ע"י אבשלום בנו, מפורש בכתוב (שמואל ב טו, ל'), שהיה דוד עולה במעלה הזיתים הלוך ובכה, כשראשו חפוי והוא הולך יחף. ובהמשך שם (טז, י"ג): "וילך דוד ואנשיו בדרך ושמעי הולך בצלע ההר לעמתו הלוך ויקלל ויסקל באבנים לעמתו ועפר בעפר. " וכשקם יואב שר הצבא וביקש להרוג את שמעי, לא הסכים לכך דוד המלך ע"ה ולא זו בלבד שלא הסכים לפגוע בו, אלא גם הוסיף ואמר: "הניחו לו ויקלל כי אמר לו ה'. " ראה מה שכתב שם המלבי"ם על כוונת הכתוב:

''וילך דוד ואנשיו בדרך, שאפילו כששמעי זרק עליו אבנים ועפר, לא נטה דהע''ה מדרכו ולא סר לצידה השני של הדרך, אלא המשיך באותו קו הליכתו הראשון, האמין שהכל נעשה בהשגחה פרטית מהקב''ה וקיבל את הכל באהבה. ומציין הזוהר הקדוש (ועיין ''שמירת הלשון'' תבונה פרק ח), שבשעה ההיא שקיבל עליו דהע''ה דין שמים באהבה, זכה להיות הרגל הרביעית במרכבה בצד אברהם, יצחק ויעקב! מה הביאו לזכות בזה? - כוח אמונתו החזק בהשגחה פרטית, שהרגיש בחוש שהכל נפעל ע''י השי''ת. וזכה דהע''ה למה שלא זכו לו משה, אהרון ויוסף.

נראה כעת דוגמא הפוכה שמביא המקרא.

הנה שבטי גד וראובן ביקשו ממשה רבינו נחלה בעבר הירדן מזרחה, לפי שבמקום ההוא מצויים שטחים נרחבים למרעה צאנם. ומבואר ב''מדרש רבה'' (בפרשת מטות), שהקב''ה כבר הכין עבורם שטחים נרחבים אלה ע''י שעשה מלחמת סיחון ועוג. ואעפ''י שהקב''ה הכין מראש התשתית לביסוסם בחבל ארץ זה, הנה מבואר במדרש שם שעל השבטים גד וראובן נאמר הפסוק: ''נחלה מבוהלת'', ועל שום שנבהלו לבקש נחלה, גלו ראשונים בזמן חורבן בית ראשון. דבר זה נראה, לכאורה מוזר. כי הרי, בסופו של דבר, השבטים גד וראובן קיבלו בדיוק את מה שהקציב להם הקב''ה שיקבלו ולמה נענשו? האם משום שביקשו את מה שבלאו הכי היו מקבלים? התשובה היא: כן! בשל סיבה זו נענשו! והוא משום חסרון באמונת ההשגחה הפרטית, שאילו היו חזקים באמונה והיה עומד לנגד עליהם העיקרון האומר, שמה שמגיע לנו יבוא בזמן המתאים גם אם לא נבקשו, לא היו נבהלים לבקש נחלתם ממשה רבינו והיה מצבם מצוין, שהרי גזר כבר הקב''ה שחלק זה יהיה חלקם. אולם עצם פנייתם בבהלה לפני החלוקה לבקש חלקם, הוכיחה שחוששים היו פן חלקם המובטח יחמוק מהם ויפסידוהו לטובת אחיהם. ולפי שחסרו אמונה, לכן גלו ראשונים, שהמאמין ויודע שההשגחה הפרטית חופפת וחלה על כל פרטי החיים, חש בעצמותיו תחושת אמת שהקב''ה קרוב אליו וייתן לו כל מה שצריך לו בעיתו ולא יהיה נוהג בבהלה ולא יחוש למתחרים על חלקו. ניסיון זה היקר מנסהו בורא עולם בכבודו ובעצמו, שכבודו מלא עולם, לראות אם ינהג לאור אמונתו.

נתבונן מזווית אחרת במה שהזכרנוהו במקום אחר.

אומרת הגמ' (במס' ברכות ח.), שמי שנושא אשה נוהגים לשאלו: ''מצא או מוצא?'' אם זכה לאשה טובה, התשובה היא כמש''כ: ''מצא אישה מצא טוב. '' אם לא זכה, התשובה היא כמש''כ: ''מוצא אני מר ממות את האשה. '' נראה מדברי חז''ל הקדושים ש''מצא אשה'' הוא סימן טוב, לפי שמבין שזו מציאה שהמציא לפניו הקב''ה ולפי שמבין שהכל

מכוון מאתו יתברך. לעומתו, כל האומר: "מוצא אני", כאילו אני חיפשתי אשה כמו שאני רוצה, היות שתולה הסיבה בעצמו ולא בהשגחתו הפרטית ובהכוונתו של בורא עולם, מפסיד הרבה וע"י זה אשתו היא "מר ממות" עבורו, רח"ל.

נניח, למשל, שקבעו בשמים שיעקב ישא את רחל שיש לה חסרון מס (ים, ויודע הקב"ה שאם ידע יעקב מהחיסרון הזה לא יחפוץ לשאתה לאשה. מה עושה הקב"ה? נותן לה מעלה כנגד החיסרון. מעלת עושר או משפחה טובה או יופי וכיו"ב, כפי רצונו יתברך. ומשפיע הקב"ה לחתן הנכבד חשק מסוים שנהפך לו לטבע לאהוב עושר, משפחה טובה, או לאהוב יופי או דבר אחר שעל ידו הוא מתרצה בה ועל כל פשעים תכסה אהבה. אבל כעת, לאחר שזכה לשאתה לו לאשה, מתחיל עיקום השכל לבוא לידי ביטוי. כעת תראהו הולך ומספר: "אני חיפשתי אשה כלבבי ולבסוף מצאתי מה שאני רוצה... " נו, לך תסביר לו טעותו. הוא חושב שקיבל "מה שרצה", בעוד שבעל כורחו עשה את רצון בוראו, שהיה ושיהיה תמיד המושך בחוטים. ועיין היטב "חק לישראל" כי תצא מוסר יום שני.

המאמין בהשגחה פרטית מבין שעצם הדבר שהוא חי הוא מציאה לגביו, וכן כל פרט מפרטי חייו הוא מציאה. "לא אני מוצא ע"י החכמה והמעשים שלי", הוא יאמר לך, "אלא הקב"ה, ישתבח שמו, זיכה אותי לאשה כזאת, לבנים ולרכוש שברשותי. אני יודע שרבות מחשבות בלב איש, אבל גם יודע שלסוף עצת ה' היא תקום. טבעים הרבה שונים ומשונים יש באדם. אבל עצת ה' היא קובעת איזה טבע מסוים מטבעיו יסייע בידו לבנות את ביתו. "

דרכים רבות להקב"ה להביא להצלחת אדם מסוים. ולעתים, מסיבות השמורות עמו, מסובב הקב"ה שדווקא מן העז יצא מתוק. לפסוק בתהלים: "לכו חזו מפעלות אלקים" וכו', שתי גרסאות יש לאופן קריאתו. ומבואר בהקדמת ספר "איש מצליח", שיש לומר פסוק זה פעמיים. פעם אחת באדנות ופעם אחת באלקים. על פסוק זה אומר "מדרש רבה" (בראשית פרשה פח): הקציף הקב"ה אדונים על עבדיהם ליתן גדולה לצדיקים. פרעה קצף על עבדיו ליתן גדולה ליוסף. רוצה לומר: הקב"ה, ישתבח שמו, כשרוצה לרומם איש מסוים עושה זאת אפילו ע"י שמסכסך בין שני צדדים אחרים, כפי שגזרה חכמתו יתברך וע"י סכסוך זה מתרוממת קרנו של איש מסוים אחר. סימן לדבר מש"כ: "וסכסכתי מצרים במצרים".

עבד ה, מרגיש את יד ה' בכל דבר, ובכל דבר המתרחש סביבו הוא מבקש למצוא מהו הרמז הנרמז לו מלמעלה.

- עבד ה' שניקפה ידו (חולין ז:) מבין שברגע זה הוצא פסק דין לפועל, והוא נותן לבו לכך ומהרהר בתשובה.
- אם היה זקוק לבעל מקצוע שיבצע איזה תיקון בביתו, ונפלטה אנחה מקרבו על הכסף שהוא עתיד להזיל מכיסו עבור התיקון, והנה לשכנו קרתה אותה תקלה והזמין בעל מקצוע, ואגב כך תיקנו את הקלקול שבביתו חינם אין כסף, אם הוא עבד ה', ודאי התעלה באמונתו.
- עבד ה' הפותח ספר למצוא חפצו והספר נפתח בדיוק במקום שביקש, הוא מיד מודה לה', ישתבח שמו לעד.
- כשעבד ה' מחפש משהו או מישהו דקה או שעתיים, או יום או יומיים ופתאום פוגשו ברחוב, הוא מבין בפשטות שאין מקרה בעולם, והוא יודע בידיעה ברורה מי שלח כעת את החפץ או את האיש הזה והביאו עד אלי.
- כאשר הכל נופל לו מהידיים, עבד ה' מתפלל לבוראו: רבש"ע, אנא, הודיע לי מה אתה מתכון לרמז לי בזה!

נפלאות מעניין השגחה פרטית מצאנו ב"חק לישראל" (דברים מוסר יום א ב) וז"ל: ומצינו בתורה שכל מי שיכול להבין, אעפ"י שלא נצטווה נענש עליה, על שלא שם על לבו, שנאמר במלחמת מדין: "ויקצוף משה על פקודי החיל" וכו', "החייתם כל נקבה". ולמה לא ענו לו: "ולמה לא ציווית על כך"? אלא ידע משה שהיו חכמים ובקיאים לדון קל וחומר, והיה עליהם לדעת זאת לבד מבלי ציווי מיוחד על כך. כן בלעם באמור לו המלאך: "על מה הכית את אתונך?" היה לו להשיב: "מה עוון יש שהכיתי את אתוני? ואפילו צער בעלי חיים אין כאן!" גם כשלחצה רגלו למה לא היה לו להכותה? אלא שהיה לו לחשוב שמא אין רצון הקב"ה שאקללם. וזהו שנאמר: "חטאתי כי לא ידעתי כי אתה ניצב לקראתי בדרך", ואדרבא, איפכא מסתברא, לפי שלא ידע שהיה ניצב לקראתו, לא חטא! אלא כך אמר: "חטאתי שלא שמתי לב לדעת, שלא פשפשתי וחקרתי באיזה עוון הוא". מכאן שיהא אדם ערום ביראה, הואיל ומענישים אותו על שאינו יודע, שיש לדעת ולחקור. עכת"ד. וכבר אמר שלמה המלך (משלי יט, ג): "אולת אדם תסלף דרכו, ועל ה' יזעף לבו. " וידוע הסיפור על הגאון הצדיק רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, שפעם אחת הרתיחה הרבנית חלב וגלש ונשפך הכל. ישב הרב וחשב למה קרה כן. הרי אין מקרה בעולם והכל מכוון בהשגחה פרטית. לבסוף מצא שכיון שקיבל על עצמו שלא לקנות חלב בהקפה, כי החלבן זקוק לכסף מזומן, והיות שהיום קנתה אשתו בהקפה, לזה גלש החלב. ומעשה אחר באותו צדיק, שהיה מוסר שיעורי תורה לתלמידים בתוך

ביתו. באמצע אחד השיעורים הודיעה לו אשתו שהרב מבריסק בא לכאן. מיד הפסיק השיעור, לבש המעיל והכובע משום ''עשה'' דכבוד תורה, והלך לקבל פניו. אבל הרבנית הטעה אותה דמיונה כי לא היה זה הרב מבריסק, אלא בסה''כ זה היה הדוור שבא להביא מכתבים ואעפי''כ נהג בו אותו צדיק כבוד כמו שהיה מכבד את הרב מבריסק. ובמקום לכעוס ולצעוק על אשתו איך לא ראתה ואיך לא דקדקה, הבין שהכל מכוון מהשמים בהשגחה פרטית. לכן כיבדו, השקהו וליווהו להמשך דרכו בסבר פנים יפות.

על כך שהכל מן השמים אומר ירמיה (לב, יט): ''גדול העצה ורב העלילה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם'' וכו'. אשרי הזוכה להגיע לקרבת ה' ולהרגיש שהכל מאתו יתברך. וכמאמר דהע''ה: ''שויתי ה' לנגדי תמיד. כי מימיני בל אמוט... ''

התייחסות הצדיקים להשגחה פרטית

בפרשת ''וישב'' מסופר על יוסף הצדיק שנזרק לבור מלא נחשים ועקרבי. ם, והרבה התחנן על נפשו ואחיו לא נענו לו, וזהו צער גדול. אבל כשבאה אורחת הישמעאלים וקנו אותו בעשרים כסף, היו נושאים נכאת וצרי ולוט, שהם מיני בשמים טובים, והגם שבד''כ הערבים נושאים עמהם חומרים חריפים המדיפים ריח רע, על מנת שלא יריח צדיק שאינו טוב, סובב הקב''ה שבנסיעה זו ייטלו עמהם בשמים טובים.

רואים שהכל בהשגחה פרטית וגם הצער מדוד, כי צער שאינו מגיע לאדם יורחק ממנו, ורק מה שמגיע לו יקבל ואפי' בעל כורחו נפגש במי שדרכו בכך לשאת משקאות בעלי ריחות רעים, אעפ''י שהריח נודף, הוא לא יריח ולא יינזק כו''ע. ומפני גודל האמונה של יוסף הצדיק בהשגחה פרטית, כמו שראינו בפ' וישב פרק מ' פסוק יד, לכן זכה לזה. בספר ''ויאמר אברהם'' עה''ת (פרשת וישב פרק מ' פסוק יד על הפסוק: ''כי אם זכרתני והזכרתני'') מעיר המחבר גבי המלה ''כי'' ושואל מה הוא פירושה, ומשיב, שמלת ''כי'' היא לשון סיבה. ופירוש ''כי אם זכרתני והזכרתני'' הוא: היות שהקב''ה מבקש לחלצני מן הבור ולהעלותני לגדולה, לכן חלמת את חלומך ולכן הגעת אלי שאפתרהו לך, כדי שאבקש ממך שתזכירני לפני פרעה. רואים שיוסף הבין מיד שהמאורעות סובבים סביבו ושהוא מושגח בהשגחה פרטית. ואמר לשר המשקים שכיוון שהוא רואה שהכל סובב סביבו לכן, מסיבה זו, ראוי שיזכירהו באוזני פרעה.

אסתר המלכה שאמרה: ''איש צר ואויב המן הרע הזה'', הורתה באצבעה על המלך אחשורוש, שהיה ג''כ רשע מרושע (מגילה טז.), ובא מלאך והסיט אצבעה לכיוון המן הרשע. הסביר הגאון מוילנא, שאסתר ידעה היטב שהכל נעשה בהשגחה פרטית

מאתו ית' ולכן לא ביקשה ישועה ממלך רשע מרושע כאחשורוש, אלא דיברה היא עם הקב"ה ואמרה לו: "כי נמכרנו אני ועמי" וכו' וידעה כי לב מלך ביד ה' והכל מאתו ית'. וכששמעה ששואלים: "מי הוא זה ואי זה הוא" וכו', לפי שהייתה נביאה, היו כל מחשבותיה בעולמות עליונים, לכן הצביעה על המלך, שבאמת היה רשע מאין כמותו, ומלאך הסיט ידה לכיוון המן, שלא יהא עיכוב מצד המלך. אבל תפילתה ובקשתה כוונו רק לבורא עולם.

בספר מלכים א' פרק טז, מסופר על חיאל בית האלי, שעבר על החרם של יהושע בן נון שלא לבנות את יריחו, ומתו כל בניו: "באבירם בכורו יסדה ובשגוב צעירו הציב דלתיה, כדבר ה' אשר דיבר ביד יהושע בן נון". מה הביא אדם כחיאל בית האלי להיות כופר גדול כ"כ, שאעפ"י שמדי שנה בשנה היה קובר אחר מבניו, רח"ל, בכ"ז חשב שמקרה הוא ושאין לכך כל קשר לעובדה שעבר על החרם? התירוץ פשוט הוא: מיתת בניו לא התרחשה באופן פתאומי. אלא כל מקרה מוות היה מלווה בסיבה שנראתה לו טבעית. לבן הראשון היה לחץ דם. השני סבל מסכרת. לשלישי הייתה התקפת לב או דלקת חריפה וכיו"ב, והתופעות הללו גרמו לו להסביר שהכל הוא השתלשלות מקרים טבעית ולא טרח לחשוב לרגע מהי הסיבה שהביאה לכל המחלות הללו. ובאמת היה עליו לתת דעתו על השאלה למה הם מתו, ובמקום זה עסק במתן תשובה לשאלה איך הם מתו. ואם יתבונן האדם היטב, יראה בבירור כיצד כל הסיבות מתנקזות למקום אחד, שהוא היסוד שאנו מדברים בו. יסוד ההשגחה הפרטית מאת הבורא יתברך.

ב"מדרש רבה" (בראשית פרשה סח) מסופר על מטרונה אחת, ששאלה את רבי יוסי בן חלפתא: "מה עושה הקב"ה כעת לאחר שברא את העולם?" אמר לה: "יושב ומזווג זיווגים, בת פלוני לפלוני." אמרה לו: "גם אני יכולה לעשות כן." מיד לקחה אלף עבדים ושפחות וזיווגה ביניהן. והנה בבוקר באו כולם פצועים וחבולים, וטענו בפניה שאינם מסתדרים ביחד. ואז אמרה: "אלוקיכם אמת ותורתכם אמת." הסבירו המפרשים, שבתחילה היא הבינה שהקב"ה רק מזווג ואח"כ הם מסתדרים לבד ומתאימים עצמם זה לזה, לכן חשבה שגם היא יכולה לעשות כן. ולבסוף הבינה שיש השגחה פרטית על חתן וכלה לאורך כל החיים שיצליחו להסתדר בבית בכל המצבים המשתנים האפשריים. ואת זה יכול לעשות רק בורא עולם, ישתבח שמו, שמשגיח ומטפח ומטפל בהם יום יום ושעה שעה. נמצא, שכל חיי האדם עם בני ביתו מכוונים בהשגחה פרטית מלמעלה, ולה' הישועה.

במסכת ברכות (ה:): רב הונא החמיצו לו ארבע מאות חביות של יין, אבל לרגע לא חשב שהסיבה לכך היא טבעית. אולי בא הקלקול בגלל סוג הענבים, או מפני שהכדים לא היו סגורים היטב, או אולי לא היה מספיק סוכר. אבל לאו! לא כך הבין רב הונא, אלא ודאי מה שקרה בגלל עוון קרה! ומיד קיבל שכרו מושלם, כשהבין והודה על מעשיו. עי''ש.
כתוב ב''מדרש רבה'' (פ' מקץ), שהקב''ה הקפיד על יעקב אבינו, שאמר: ''למה הריעותם לי להגיד לאיש העוד לכם אח'', מפני שתלה את המאורע בבניו, ולרגע אחד התעלם מעובדת השגחת השם על כל פרט ופרט מפרטי החיים, וכן הקפיד עליו על מה שאמר להם שעשו רע, ח''ו. והלא אין רעה יוצאת מאת ה' והכל הוא לטובה, גם אם במבט שטחי נראה כרע.
גם משה רבנו (בס''פ שמות) שאמר: ''למה הרעות לעם הזה'' וכו', נענש מיד, שלא זכה להיכנס לא''י. וכמבואר במדרש ובפרש''י שם.
ב''מדרש רבה'' (פ' וירא): הגר המצרית, שה' פקח את עיניה ותרא באר מים, ותלך ותמלא את החמת מים ותשק את הנער, מחוסרת אמנה הייתה... שלא הייתה צריכה לחשוש אולי לא יהיו מספיק מים וכו'. עיין שם.
ואפשר עפי''ז להציע למי שרוצה להיות בעל אמונה זך וטהור ולהרגיש בהשגחה הפרטית הקרובה אליו כל כך, שכדאי לו להקפיד שלא למהר לקחת ולאגור לעצמו דברים, שמא יחסרו לו אח''כ. למשל, המתפלל בביהכ''נ, שלא יכין לעצמו בצד חומש או סידור מהודר כדי שיהיה שמור לו, ולא ייקחו זאת אחרים; או כשיושב בסעודת מצווה ושתה כוס אחת ואינו צמא עוד, רק חושש פן ייגמר המשקה, אל ימזוג לעצמו מיד כוס שנייה. וכל זה הוא כעין תרגיל בחיזוק האמונה בהשגחה הפרטית, והוא סיוע להרגיש קרבת השם.
על הפסוק שמדבר בהגר: ''ותלך ותתע במדבר באר שבע'' (בראשית כא, יד) פירש רש''י, שחזרה לגילולי בית אביה. והתקשה ב''שפתי חכמים'' שם, מנין לו לרש''י, שחזרה הגר לגילולי בית אביה? ביאר רבי אשר קלמן בראון הי''ד (מראשי ישיבת פונוביז' - ליטא), שאדם שהוא מאמין גדול לעולם אינו מרגיש תועה ובשום מקרה, ובכל מקום ובכל מציאות משתנה רואה הוא דבר ה' וניסיונו. אברהם אבינו, ע''ה, כשנאמר לו: ''לך לך'' ולא פורט לו איך ואנה ילך, מכל מקום הלך בשקט ובבטחה, ואילו הגר איבדה עשתונותיה - ''ותתע'', התהלכה כמבולבלת. הרי על כורחך נטשה האמונה.

ועיין ''אור יחזקאל'' (לרבנו הגאון החסיד הגר''י לוינשטיין זצוק''ל), שכתב: ''מדרכי אמונה ובטחון שלא לעשות ביטוח חיים. מה גם שלפעמים האדם חי בזכות בניו, שצריך לפרנסם. וכשיש ביטוח חיים, כבר לא צריך את האבא, ח''ו. ''

ועיין ''שיחות מוסר'' (להגר''ח שמולביץ זצ''ל, מאמר כו), במה שהביא דברי חז''ל: ''לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו, וילבש ויתכסה במה שיש לו, ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו. שהם תלויין בו, והוא תלוי במי שאמר והיה העולם. '' כך ביאר הרב את דברי חז''ל: היות שבני-ביתו סמוכים על שולחנו ועיניהם נשואות אליו ותלויות בו, נמצא שע', י אמונתם בו נתנו לו הכוח לפרנסם. לכן אמרו לו חז''ל, שיכבדם ביותר ' ממה שיש לו ולמעלה מיכולתו, כי אין גבול ליכולתו. וכפי מדת ביטחונם בו, בה במידה יוכל למלא משאלותיהם. מכאן הרגישו חז''ל (בתענית ח.), שהמאמין בהקב''ה על אחת כמה וכמה, שאם מאמין ובוטח בהקב''ה, כל שכן שיקבל כמידת בטחונו, כי ע''י בטחונו נותן, כביכול, כוח בהנהגתו ית' לנהוג עמו כמידת בטחונו ואמונתו, כי ע''י בטחונו ואמונתו הוא נותן כוח בבריאה. עכת''ד. ודבריו ודברינו משתלבים יפה ועולים בקנה אחד, שעיתים האדם חי בזכות בניו, שצריך לפרנסם.

אמנם ברור, שמעיקר ההלכה מותר לעשות ביטוח חיים, כשזה כפוף לתורת ישראל, וכמבואר בשו''ת ''יחוה דעת'', למרן מלכא הגר''ע יוסף שליט''א. ובשו''ת שבט הלוי ח''ד סימן א אות ב.

שבט גד ושבט ראובן ביקשו ממשה רבנו נחלה בעבר הירדן מזרחה, וקיבלו מה' כל מה שביקשו. אבל המדרש (בס''פ מטות) אומר, שהם נבהלו וחששו שיפסידו הנחלה, לכן הקדימו לבקשה ממשה רבנו. ובאמת כבר הכין הקב''ה הכל עבורם, ע''י מלחמות סיחון ועוג וכו', אבל עצם הדבר שנבהלו והזדרזו לבקש הוא משום החשש שקינן בלבם, שמא יקדימו אותם אחרים והנחלה תחמוק מתחת ידיהם. וכמו שהבאנו לעיל, הדבר מורה על חוסר אמונה בהשגחה פרטית, ובכלל שכל מה שמגיע לי, יגיע אלי! לכן נענשו בעונש הזה שהיו הראשונים שגלו בזמן חורבן בית ראשון. ההבדל בין השתדלות, שהיא מותרת, לבין חוסר בטחון ובהלה לבקש עוד, הוא ממש כחוט השערה. וצריך חכמה גדולה ועצה טובה מחכמי התורה לדעת את הזמן והמקום המבדיל ביניהם.

לכל יהודי יש פרשת חוקת

רבנו ''אור החיים'' הקדוש (בר''פ חוקת) מבאר, שמה שכתוב ''זאת חוקת התורה'' ולא כתוב ''זאת חוקת הפרה'', בא ללמדנו, שע''י שהיהודי מקיים פרשת אדומה, אעפ''י

שאינו מבין טעמה וסודותיה כו''ע, זה מראה ומוכיח שגם את כל מצוות התורה הוא עושה ומקיים באהבה ובשמחה ובאמונה תמימה, גם באופן שאינו מבין בדיוק טעם המצוה. אלא מה שהוא מקיים הוא רק בגלל שהקב''ה ציווהו על מצוות התורה. לכן מה שכתוב: ''זאת חוקת התורה'' פירושו - מכאן תלמד לגבי כל התורה. לפי זה, יש להוסיף, שלכל יהודי יש ''פרשת חוקת'', בהתאם למה שגזרה חכמתו, יתברך.

כל יהודי ויהודי עובר מצבים מסוימים ובעיות שונות ומשונות, שהיה מאוד רוצה להבין על מה ולמה הם באים. וכשלא מבין, ובכ''ז מקבלם באהבה, כי יודע שהכל בהשגחה פרטית מלמעלה, הרי לפנינו יהודי המקיים באמונתו פרשת חוקת. ופרשת החוקים הזאת אינה מתמקדת רק במצוות התורה, אלא היא חודרת לנשמת היהודי ומחלחלת עד לשורשי המעשים הקטנים העוברים עליו יום יום ושעה שעה. ואמנם הנהגת השי''ת עמוקה מאוד, ומי יעמוד בסוד ה'. ולמרות שעפ''י רוב נראים הדברים קעין כנעשים עפ''י הטבע, הרי גם הטבע הוטבע ע''י בורא העולם לפעול על דרך ההשגחה, וכידוע בגימט' הטבע: מ: אלקים=86.

כשאומרים על דבר שהוא נעשה בהשגחה פרטית, הכוונה היא שכל דבר וכל פעולה שנעשו שלא על פי דעתי והשתדלותי, ולא הייתה לי בחירה לפעול בהם כרצוני, מעשים אלה נכנסים תחת ההגדרה של השגחה פרטית. אבל בנוגע למצוות ועבירות ופעולות מסוימות, שיש לאדם בהם אפשרות בחירה, ה''ז ברור שהוא הקובע לעצמו כיצד להתנהג, ובהתאם לכך מקבל שכר ועונש. אבל מעשים שנעשו כבר על ידו מבלי התבוננות מתאימה, ומצטער על כך, על זה מצווה האדם להאמין שכך היה מכוון מלמעלה, ובהשגחה פרטית כיוונו אותו למצב זה מן השמים. וכ''מ ב''אורחות חיים'' להרא''ש (אות ס) בזה''ל: ''אל תיבהל לקצוף משום דבר והארך אפך פן תאבד את חכמתך. '' ר''ל: כדאי לך לדעת ולהרגיש שיש בחיים ''פרשת חוקת'' לכל אחד ואחד, בכל מעשיו השונים, לשבט או לחסד. ועי''ז אינו נבהל ואינו קוצף ורוגז ואינו מאבד את חכמתו. אדרבא, החכם באמת, אם הוא יודע שהוא לא יודע, הוא היודע!

ה' יזכנו לכך.

נס להתנוסס

כתוב בתהלים (פרק ס): ''נתת ליראיך נס להתנוסס מפני קשט סלה''. ובפירוש ה''מצודות''; נס מלשון התרוממות, שהקב''ה, ישתבח שמו, נותן ליראיו הרמה והגבהה, כנס הגבוה, להתרומם בעולם ולהושיבם בשלום על אדמתם. וכן הקב''ה עצמו, ישתבח

שמו, מתרומם בעיני מי שרואה הנסים והנפלאות שעושה בעולם. וכמש"כ הספורנו (בס"פ בשלח): השי"ת הוא יהיה רוממותי ומעלת (על כל, כעניין: "ובשמי תרום קרנו". וזה מתאים לדברי הרמב"ן (בס"פ בא), שהזכרנו לעיל: "מן הנסים הגדולים המפורסמים, אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבנו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד. " ולומדים מדבריו, שהמושג נס לא בא רק על דבר משונה שאין רגילות אליו, אלא אפילו על דבר הנראה לעין טבעי, שאף הוא נס שבורא העולם הנהיגו בטבע. וכל חיי האדם הם שרשרת נסים, בהשגחת השי"ת בלבד.

ידוע תירוצו של הסבא מקלם על הקושייה המפורסמת של מרן הב"י, שהיקשה על מה שאנו מונים שמונה ימים לנס חנוכה, כי הרי השמן שנמצא הספיק ליום אחד, ונמצא טהנס ארך בפועל רק שבעה ימים, כי היום הראשון אינו בכלל. ותירץ הסבא מקלם, שאם שמן דולק - זה עצמו נס: ! כי רק בגלל רצון השי"ת השמן דולק! ולא מחמת הטבע ובמקרה. ומדוייקת לשון הגמרא (במסכת תענית כה.): "מי שאמר לשמן וידלוק, הוא יאמר לחומץ וידלוק", שחז"ל הקדושים הבינו שהכל נעשה באמירת ובהשגחת השי"ת בלבד.

בתפילה אנו אומרים: "... על נסיך שבכל יום עמנו. ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת. " וביארו בסידור "אוצר התפלות": "נסיך" הם הנסים הנראים והנגלים, שהם עמנו בידיעתנו. ונפלאותיך הם הנסים הנפלאים והמכוסים ואין בעל הנס מכיר בנסו.

כל סדר היום של האדם, הן בלימוד, הן בעבודה, הן בהליכה, באכילה ובסידורים המסוימים הפרטיים שלו, הכל הם נסים גדולים המקושרים ברציפות נפלאה ע"י השי"ת, שנותן לו את הכוח ואת היכולת לבצע כל מה שליבו חפץ. וכן ביאר הגר"ש דביליצקי שליט"א (בקונטרס "חקת עולם" על סדר עבודת יוה"כ, דף יג), שהיו עושים מאמצים גדולים שהכוהן הגדול לא יטמא, ח"ו, בליל יום הכיפורים. היו מונעים ממנו מאכל ומשתה והיו דואגים שיישאר ער משך כל אותו הלילה, ואם ביקש להתנמנם, היו פרחי כהונה מעוררים אותו. נמצא שעפ"י הטבע כמעט מן הנמנע שיבוא לידי טומאה, ואף על פי כן נחשב דבר זה ואף נמנה כנס בין יתר הנסים שהיו במקדש. בזה באו חז"ל ללמדנו, שגם דבר שאינו יוצא חוץ מגדר הטבע, בכלל נס הוא, ושאפילו דבר שתוכנן מראש והתבצע כפי המתוכנן, על כל פרטי הפרטים במדויק, גם הוא נקרא נס. עכת"ד. ומתורצת בזה גם קושיית תפא"י שם.

כתב רבנו משה אלשיך (בספרו "תורת משה" פ' צו): שניים הלכו כל אחד בדרך אחרת. האחד נתפס בידי ליסטים מזוינים, הוכה קשות וביקשו לגזול ממונו. אולם, בחסדי ה' עליו, ניצל מהם והגיע לביתו לחיים טובים, כשכספו עודנו שמור עמו. השני, שהלך בדרך אחרת, לא עברה עליו הכוס. לא ראה ליסטים ולא נבהל ולא כלום. כשכספו עמו הגיע לביתו לחיים טובים. נשאל כעת: מי מהשניים צריך יותר להודות להשי"ת, ההלך הראשון או ההלך השני? הסברא אומרת, שהראשון חייב בהודאה יותר, שנתפס על ידם וניצל. מבאר רבנו "תורת משה", שטעות בידנו וההיפך הוא הנכון, כי הראשון אומנם הותקף ונבהל וקיבל מכות ולבסוף ניצול, אולם השני לא הותקף ולא נבהל ולא קיבל מכות ולא כלום, וכספו בידו. נמצא, שהצלתו גדולה יותר והנס שלו גדול יותר. לפי זה, כל מי מאתנו שחייו מתנהלים בשקט ובשלווה ויושב לבטח באין מחריד, מצבו המשופר, יחסית, מחייבו להתפלל ולהודות יותר ויותר, יום יום ושעה שעה על שהבריאות שורה במשפחתו, ועל שהפרנסה מצויה, ועל שחזרו הילדים הביתה בשלום בלי תאונה ובלי פגע, ח"ו, ועל שלא עברו על ראשו טילים ועל שלא ניזוק מקטיושות וכיו"ב. "הודו לה' כי טוב. כי לעולם חסדו!"

(ברכות ז:): "אמר רשב"י: 'מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שהודה להקב"ה עד שבאה לאה והודתו, שנאמר: 'הפעם אודה את השם'". היקשו המפרשים ובאו בטענה, שהרבה לפניה היו שנתנו הודאה להשי"ת, ישתבח שמו! ותירצו, שלאה נתנה הודאה לקב"ה על דבר שנראה טבעי ביותר, והוא עצם הלידה שילדה את יהודה לחיים טובים ולשלום; תודה לה', שילדתי לשלום; תודה לה', שהוולד בריא ושאני בריאה ושלא ניזוקנו מהלידה. אנחנו מרגישים צורך להודות לה' על נסים מיוחדים ועל פלאים החורגים ממהלך הטבע הרגיל, שאיננו רואים כל יום, וכשניצולים מסכנה אנו מתעוררים להודות במיוחד. אבל להודות לבורא עולם על דברים שגרתיים העוברים עלינו והממלאים את חיינו יום יום ושעה שעה, לזה אין אנו רגילים ואין זה נתפס בשכלנו הקטן. אבל זו הייתה דרכה של לאה, האמא הצדקת, שהבחינה והתעוררה בהודיה גם על נס טבעי. וזה פי' הפסוק: "כל הנשמה תהלל יה הללויה" - על כל נשימה ונשימה תהלל יה, ר"ל: אפילו על דבר שנראה בעיניך טבעי ורגיל, תן עליו תודה להשי"ת יום יום ושעה שעה (עלון "בית דוד", ויצא תש"ן).

ידוע שלפעמים נגזר דין קשה, ח"ו, ומעכבים מן השמים את הידיעה המרה על העתיד להתרחש ע"י שכחה וכיו"ב, כדי שלא נתפלל לביטול הגזירה, שכך גזרה חכמתו יתברך. וכמו שאמר הגר"א לופיאן זצוק"ל: "לא גילו לנו שהחזון איש חולה, שלא נתפלל

עליו להחלמתו ולכן נפטר בליל שב"ק". וכן אומר החזו"א: "לא גילה לנו מן השמים אודות השואה האיומה העומדת להתרחש, שלא נתפלל לבטל את הגזירה", וכשהגיעו הגרמנים, יימח שמם וזכרם, למצרים נעצרו, כי שם ידעו והתפללו לביטול הגזירה.
מכאן, שאם יש צרה מסוימת, ח"ו, ויודעים ממנה - ידיעת הסכנה היא תזכורת להתחזק בתפלה. ולה' הישועה.

מידה כנגד מידה

כתוב בתהלים (פרק קיט): "רחוק מרשעים ישועה, כי חוקיך לא דרשו. " שמעתי פי' נפלא מפי מרן מלכא הגר"ע יוסף שליט"א: בברכת "אבות" אומרים: "מלך עוזר ומושיע ומגן. " עוזר, היינו, עפ"י הטבע. האדם עובד והקב"ה עוזרו, והאדם מתברך בעבודתו, כמש"כ: "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה. " מושיע, היינו, למעלה מדרך הטבע, וכ"מ בהקדמה לח"ב של הספר "דרופתקי דאורייתא", להגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א. עיין שם. שזוכה לישועת ה' בדרך נס. ומגן, היינו, הצלה גדולה כנגד הצרה טרם בואה, באופן שאפילו לא יודע שהיה זקוק לנס, ולא נבהל ואינו מפחד. ישתבח שמו לעד. וזהו שאומר דהע"ה: לרשעים יש עזרה מאת הקב"ה, שהרי הוא זן ומפרנס את כל העולם. אבל ישועה, הנכללת בגדר נס, אין להם, והטעם לכך הוא "כי חוקיך לא דרשו". הצדיקים, לפי שהם מאמינים בחוקי התוה"ק שאין השכל מבינים, זוכים לנס, שהוא נגד מהלך הטבע הרגיל. אבל רשעים, רחוקה מהם הישועה, "כי חוקיך לא דרשו".
לפי האמור, מי שחי כל ימיו באמונה תמימה ומייחס כל מה שעובר עליו לאותה "פרשת חוקת", שהזכרנו לעיל, זוכה ג"כ לישועת השי"ת להרגיש ולראות נסים ונפלאות מעל הטבע. מידה כנגד מידה.

ואני בער ולא אדע, בהמות הייתי עמך

משה רבנו ע"ה הגיע בקדושתו הגדולה לדרגה גבוהה של עבודת השי"ת וביקש מהקב"ה: "הודיעני נא את דרכיך. " ואומנם זכה להגיע לדרגה של ידיעת השי"ת (עיין ברכות ז.). וכל כך הייתה מעלתו עד שאפי' סוד פרה אדומה, שלא נמסר לשלמה המלך (כמבואר בנדה ט.), נמסר למשה רבנו ע"ה. וכבר אמרו בדרך רמז: "למשה" - ר"ת לטמא מעפר שריפת החטאת. ובדרגתו הרמה של משה רבנו נכללו כל אופני הנהגת השי"ת בעולם. הכל היה עבורו בגדר ידיעה והבנה ברורה של כל מהלכי המציאות. ומדויקת

הלשון בתפלת שני וחמישי: ''דרכיך (ר''ל: מעשיך), רחום וחנון, גילית לנאמן בית (זה משה, שבכל ביתי נאמן הוא), בבקשו אז מלפניך (בפרשת כי תשא, ''הודיעני נא וכו''), אמונתך הודעת לו. ר''ל: כל מה שאצלנו הוא בגדר אמונה בלבד, בלי ידיעה והבנה והיגיון כלל ועיקר, זכה משה רבנו, שאצלו היה זה בגדר ידיעה (מו''ר ועט''ר הרב נאמן שליט''א, בספר ''אשכבתיה דרבי'' דף כח).

אולם, ההנהגה הכללית לכלל ישראל צריכה להיות כדברי הגמ' בחולין (ה:): ''אדם ובהמה תושיע ה''' - אלו בני אדם שהם ערומים בדעת, ומשימין עצמן כבהמה. כלומר, ע''י שזכה האדם להיות ערום בדעת, ממילא יש לו הכוחות הגדולים הללו להשים עצמו כבהמה ממש בכל הקשור לעניין האמונה, שאין לו בו ידיעה והבנה כו''ע. להתנהג כמו בהמה בעניין האמונה, מבלי להבין, וכמי שהולך עם ראש בקיר, הוא דרגה גבוהה מאוד. אבל כל יהודי יכול להשיגה, שאחר שזכה להבין כמה ה' גדול, ישתבח שמו, ממילא יודע שאינו יכול להבין הנהגת השי''ת והוא נהפך להיות מאמין גדול ומשים עצמו, בעניין זה, כבהמה. וכן הם דברי אסף בפרק עג מספר תהלים (פרק מיוחד העוסק בשאלה למה צדיק ורע לו, רשע וטוב לו), ובסיום הנושא סיכם אסף ע''ה במלים הבאות: ''ואני בער ולא אדע. בהמות הייתי עמך''. וזהו כלל גדול, הבא ללמדנו להתנהג הן בשמירת התורה והמצוות, והז בהתייחסותנו למעשים ולמקרים העוברים עלינו בתמימות כשל בהמה, ואין זה גנאי אלא שבח גדול, כאמור. וכמש''כ: ''כל מצוותיך אמונה'' (תהלים קיט.), וכ''מ ב''מדרש רבה'' (ויקרא פרשה ב): עשרה נקראו יקרים ואחד מהם סכלות, שנא': '' (קר מחכמה ומכבוד - סכלות מעט'' (קהלת יוד). והסביר בפי' מהרזו''ו שם, שבעניין האמונה צריך להתנהג ממש כמו ''משוגע'' אחרי הקב''ה, שמרוב התרגשות והתפעלות מגדלותו ית' נעשה חולה אהבה ממש, והוא חולי יקר ונפלא מאוד לנדבק בחולי זה. וזהו שכתוב: ''סכלות מעט'', כי הצד הטוב שבסכלות מתבטא בהנהגת האדם בעוה''ז כלפי בוראו. וכן ב''מדרש רבה'' (לך לך פרשה מ) עה''פ: ''טרף נתן ליראיו'' - טירוף נתן ליראיו בעולם הזה. והסביר ''יפה תאר'' שם, שהקב''ה מביא טירוף ונידנוד ליראיו בעוה''ז כדי להושיבם בשלווה לעתיד לבוא. וכן ב''מדרש רבה'' (פרשת ''אמור'' פ' כז) על הפסוק: ''אדם ובהמה תושיע ה''' אמרו ישראל: רבש''ע, כאדם אנחנו, כבהמה תושיענו. לפי שאנו נמשכין אחריך כבהמה.

וידועים בעניין זה דברים שאמר האדמו''ר מקוצק: ''כמה שיותר אני לא מבין בשכלי בגדלותו של בורא עולם ודרכי הנהגתו, כך אני יותר מתפעל ומתרגש ומשתחוה לפניו יתברך, כי השי''ת, האל, הגדול, הגיבור והנורא, אי אפשר להשיגו בשכל. '' ועובדה זו

מדגישה יותר ויותר גדלותו ית', כי פשוט לכל בר דעת, שבורא השכל גדול ועצום ונשגב מן השכל עצמו.
למדנו, שצריך להיות גדול באמונה כדי לזכות להיות מהמקטינים עצמם והיכולת להקטין עצמך בעיניך ולהיות בעיניך קטן באמת ולהנהיג חייך עפ"י ראיה זו - זוהי גדלותך!
ובעווה"ר, יש אנשים שהם חכמים בעיניהם והם בעלי תאוות גשמיות בהמיות, ריקים ופוחזים, חסרי דעת להחריד ושטחיים מאוד, רח"ל, הפוצים פה ומצפצפים בהתנשאות של הבל וברגשי גאווה אוויליים ואומרים: "אני לא מאמין!" אבל יש ללמד עליהם זכות ולומר, שהם פשוט מסכנים. הם אנשים פשוטים העוסקים בהוויות הבורסה והכדורגל, ופשוט שאין להם זמן ואפשרות להתבונן ולהגיע לדרגות של אמונה. כדי להבין ולראות את קצה של האמונה, עליהם ללמוד תורה וירא"ש במשך שנים רבות, כי התאוות והתועבות והמידות הרעות מרחיקות את האדם מהאמונה הפשוטה והטהורה במאוד מאוד.

אל יתהלל - - בזאת יתהלל המתהלל

רבנו החפץ חיים (בספר "שם עולם" פרק ז) מבאר, שכשמגיע אדם למדרגה זו שמכיר בשכל ובדעת, שהשם ית' משגיח בעולמו, יכול בזה להתפאר בעצמו, ואין לבזותו עבור התפארותו בזה, שאין זה בכלל גאווה. אדרבא, הוא בכלל שמחה של מצוה, וראוי להלל את האיש הזה. ומי שמתפאר בחכמתו, בגבורתו, או בעושרו, אין ראוי להללו, כי דבר שטות הוא, והוא כמי שמתפאר בבגד של אחרים, שחכמה, גבורה ועושר הם מן הדברים הנגזרים מהשמים קודם שנולד, והאדם אינו משיגם לבדו. אבל ההכרה בהשי"ת ובהנהגתו את העולם תלויה רק בו, שאם ירצה לפקוח עיני שכלו ולהתבונן איך השי"ת, ישתבח שמו, מקיים את כל העולם ומחייהו ומשגיח על הכל ומנהיג עולמו פעמים בדין פעמים בחסד, ע"י זה יהיה בעל אמונה, ויקרא שמו על האמונה, כי הוא טרח עליה להשיגה ולא קיבלה בחינם. ופי' בעל אמונה הוא כמו בעל עסק, בעל בית, בעל רכב, בעל אשה. וההבדל ביניהם הוא, שכל הבעלים מכוונים מהשמים. אבל אם להיות בעל אמונה, הוא תלוי באדם עצמו, וכיוון שזה תלוי בבחירתו של האדם, מי שבחר להתבונן ולהשכיל בדרך ה', ראוי להללו על זה.
על כך יש להוסיף מש"כ ב"ספר הברית" (מאמר כ), שמכל דרגות האמונה, החשובה ביותר היא האמונה התמימה והפשוטה, שאינה נובעת מחקירות והוכחות ועיון בשכל

האנושי, אלא רק מצד הקבלה המסורה בידינו מדורי דורות, כי זהו רצון השי''ת, שנאמין בו בלי קושיות וחקירות. וזהו שלב האמונה הגבוה ביותר מכל מה שהזכרנו, כי הוא פועל יוצא של ביטול עצמאיות ה''אני'' שבאדם, ועי''ז האדם מבין ומאמין שיש בורא עולם ויש השגחה פרטית, שכר ועונש, עוה''ב וימות המשיח ואמונתו חזקה, יציבה ומושרשת, ולא יצליחו לעקרו כל הרוחות שבעולם.

כתב הגר''ח שמולביץ זצוק''ל ב''שיחות מוסר'' (מאמר יא), כי אפילו לדעת הסוברים שמצות אמונת ה' ואחדותו היא ע''י חקירה, היינו, דווקא בתחילה. אבל לאחר כל החקירה, צריך להאמין באמונה פשוטה. וכמו שכתבנו עה''פ: ''אדם ובהמה תושיע ה''', שמדובר באלה הערומים בדעת ומשימין עצמן כבהמה, כלומר, שעם כל דעתם הגדולה משימין עצמם כבהמה, שאין לה דעת כלל. עכת''ד. וידוע מש''כ החכם החסיד רבי יוסף יעבץ, שהיה מגולת ספרד, על רוב המתפארים בחכמה, שכמעט כולם המירו את כבודם ביום מר, ואילו הנשים ועמי הארץ, המכירים את בוראם על דרך הקבלה לבד, נתקיימו בתמימותם לפני השי''ת ועמדו בניסיונם. תמימים באמונתם אלה, תהיה מעלתם יותר מהחכמים בעיניהם. והן הנה הנשים הספרדיות באו והביאו את בעליהן למות על קדושת השי''ת. ודי בראיה גדולה ועצומה זו, שאלמלא נתחכמו, אלא היו מן ''כת הפתאים'', ודאי הייתה פתיותם מצלת אותם, כי ''שומר פתאים ה''' (הובא בספר ''איגרת האדם'' דף שח).

ארבע היסודות הראשונים של שלשה עשר העיקרים, נראה שהם קשורים זה בזה, והם:

א) שיש בורא עולם.

ב) שהוא אחד.

ג) שאין לו גוף ולא דמות הגוף, ולא ישיגוהו משיגי הגוף.

ד) שהוא קדמון לכל קדומים, והוא ראשון והוא אחרון.

היסוד המאחד בין ארבעת העיקרים האלה הוא שאי אפשר בשום אופן להבין, ולעולם אי אפשר בשכלנו לרדת לחקר גדלותו יתברך. לכן נקראת מצוה זו אמונה. ומכוח הקבלה אנו מחזיקים בה במסירות נפש, כי כוח האמונה הבא מצד הקבלה הוא גדול מכוח השכל, ואנו מוכנים למסור גופנו ונפשנו על האמונה הקדושה הזאת. ואמנם יכולת שכלנו קצרה, לפי שאנו מולבשים בתוך גוף. והגוף מגביל את יכולתנו לדעת את פתרון ארבעת העיקרים שהזכרנו. וכמה שיותר מתעמקים בזה, יודעים שלא יודעים כלום, וכמש''כ: ''לא ישיגוהו משיגי הגוף''. ממילא, כשלא יודעים ולא משיגים גדלותו ית', מתפעלים יותר ונבהלים ומתרגשים יותר מפחד השי''ת ומהדר גאונו. ובזה יש לנו סיוע

לאמונה ממנו ית', ע"י שלא גילה לנו יותר ממה שרצה לגלות. ואחרי מעט הידיעה שמסר לנו, השאיר לפנינו את האמונה, ובאמצעותה אנו משיגים את מה שמחסיר מאיתנו השכל. ולפי האמור, למי ששואל איך התחילה הבריאה, ומה היה לפני, ואיך הוא מתקיים בלי גוף וכיו"ב, נשיב מה שאמרנו, שאלו דברים עמוקים שהם מיסודות האמונה, שאי אפשר להבינם בשכלנו הקצר.

ככל שאנו עושים מאמצים להבין דברים פשוטים, יחסית, המתרחשים ממש מתחת לאפנו, ורואים שאיננו יכולים להבין עומקם, כל שכן ועל אחת כמה וכמה לא נוכל להבין את מציאותו של הבורא עצמו. רק דבר זה יהא לנו סיוע לדעת כמה ה' גדול, ישתבח שמו.

שבח גדול נכתב עליו ית' בתורה (בפ' עקב), שבח שאנו מזכירים בתפלה שלוש פעמים ביום: "האל הגדול, הגיבור והנורא. " האל זה רחמים (רש"י כי תשא); הגדול זה חסד; הגיבור זה דין; והנורא אין סוף ברוך הוא (אסב"ה - והוא בגי' חכם. לרמז, שמי שמרגיש גדלותו ית', אסב"ה, הוא נקרא חכם באמת. כי צריך חכמה בסיסית גדולה לדעת שאינני יודע, כדי להיות בעל אמונה). ממילא ברור מאוד, שאי אפשר להבין את השי"ת, "כי לא מחשבותי מחשבותיכם", ועל האמונה הזאת, אשר חי בה האדם כל ימי חייו, מקבל שכר טוב מהשי"ת, "אשר עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו".

מדת הסבלנות מכוח האמונה

בספר "מעלת המידות" (ס"פ מעלת האמונה) מבאר, שמי שחזק באמונה ובהשגחה פרטית ויודע שהכל מן השמים, זוכה להגיע למדת הסבלנות, וסובל באהבה כל מה שגזר עליו הבורא. וכן סובל כל מה שאסר עליו הבורא ית', ומאמין שישלם לו שכרו לעתיד לבוא. צא ולמד מאבותינו הקדושים: אאע"ה חיכה בסבלנות מאה שנים, עד שבגיל מאה זכה להיפקד בבן זכר של קיימא. יצחק אבינו חיכה עד גיל ארבעים, עד שנזדמנה לו רבקה. יעקב אבינו המתין עד גיל שמונים וארבע ונשא את רחל ולאה.

האמונה החזקה, אם אפשר לומר כך, כמו נושאת את האדם על שכמה ועוזרת ומסייעת לו במאוד מאוד לסבול כל תהפוכות החיים העוברות עליו בבית, במשפחה, בעבודה ובבית-המדרש.

לסבול הוא מלשון "סבל", לפי שהוא נושא משאות כבדים על כתפיו וסובל אותם, כלומר, הוא יכול לשאת אותם והוא אכן נושא אותם, כיון שמשקלם הוא לפי כוחו. כך גם הקב"ה אינו מעמיס סבל על האדם אם אינו יכול לסבלו, וכל אדם וסבלו שהוא נושא

לפי כוחותיו ועפ''י דרגתו. וכל אחד סובל אך ורק את המשא השייך לו. ועיקר נשיאת כל משא שהוא, הוא על מנת להעבירו ממקום למקום, וכשאני מודע לזה שהסבל הזה, שהמשא הזה שאני נושא הוא חלק משכרי ואני משתתף בכוחותי שלי להעבירו לאוצרי שבעולם הבא, ידיעה זו עוזרת לי ואף נותנת לי תחושת הנאה, ואת הסבל הכבד אני מרגיש כמשא קל. ותחושת המשא באה לידי ביטוי בהרבה אופנים.

לפעמים החזן מקצר ומאריך מאוד בתפילת הלחש, ואי אפשר להעיר לו על כך, וכשאני מאמין שהעיכוב מהשמים, אזי כל רגע וכל רגע נוסף מרחיבים את החיוך על השפתיים ואני ממתין בסבלנות ואהבה ויודע כי הוא רצון ה', שאתעכב כאן והכל לטובה. וכן כשממתינים לאוטובוס זמן רב, בדיוק כשיש פגישה חשובה והוא עדיין מבושש לבוא, הסבלנות הגדולה, לה זוכה בעל האמונה, נותנת לו שלווה רוחנית ומכשירה אותו להיות מהולכי דרכים ולא מעוברי דרכים, כמבואר לעיל.

בספר ''הליכות והנהגות'' (דף מח) כתב בשם מרן רבנו הסטייפלר זצוק''ל, שמי שלא מאמין, יש לו חמישים אחוזי ייסורים בזמן החולי והצרה, יותר ממי שמאמין, כי לסבול מחלות וצרות זה לא קל. ובעל האמונה זוכה לכוח סבל המשרה עליו רוגע רב, שהאמונה ממתיקה את הסבל. והוסיף (בדף כז והלאה), שמי שלא זכה לילדים, נכון שהוא צריך להתפלל ואסור לו להתייאש, ''היד ה' תקצר?'' אבל אם אין ילדים פירושו, שמסובבים מהשמים שלא יהיו ילדים. זהו רצון ה' לטובת האדם ואי אפשר לנו, בעיניים הגשמ (ות וברא״יתנו הקצרה, להבין דרכי ההשגחה. והיו צדיקי עולם ממש שלא היו להם ילדים. מאידך, היו כאלה שעסקו יותר מדי בטיפולים רפואיים ופנו להרבה מאוד צדיקים לבקש ברכה שיהיו להם ילדים, ולבסוף נולדו להם ילדים שסבלו מהם צרות צרורות, רח''ל. וממידת הסבלנות שלא לבקש יותר מדי.

ובספר ''שומר אמונים'' (ח''א דף קו) הביא בשם הבעש''ט זיע''א, שאם שרוי האדם בכל צרה, שלא תבוא, הסגולה לרפואתו, שלא יתפלל כלום על צרתו בעת ההיא, רק יחזק מאוד לבבו בה' ויבטח באלוקיו, ואז יתקיים בו ''ישראל נושע בה''. והוא עניין הפלא ופלא למי שיזכהו ה' יתברך בעת כזאת בביטחון.

ועיין ''אור החיים'' (בראשית ד, טו), שהסביר למה זכה קין לשמירה גדולה ומעולה כזאת, כמש''כ: ''וישם ה' לקין אות'', מפני שאמר: ''והיה כל מוצאי יהרגני''. וגילה באמירה זו, שאין לו על מי לסמוך כלל ועיקר, רק על בורא עולם, ישתבח שמו, לכן זכה מיד להבטחה מבורא עולם ללמדנו, שההכרה וההבנה שה' מגן לכל החוסים בו, הם שהביאוהו לזכות בשמירה שאין מעולה הימנה. וזה נפלא! ! ! ורמזו זאת בפסוק (בפרשת

בהר טיני ויקרא כה, כו): ''ואיש כי לא יהיה לו גואל, והשיגה ידו, ומצא כדי גאולתו'', ר''ל: כשמרגיש האדם שאין לו שום אפשרות להיגאל מהחובות והצרות, ורק בהקב''ה שם מבטחו ורק בו תולה תקוותו, עוזר לו השי''ת שתשיג ידו וימצא כדי גאולתו.

שלושה סוגי ביטחון

על הפסוק בתהלים (מזמור כב): ''בך בטחו אבותינו, בטחו ותפלטמו. אליך זעקו ונמלטו. בך בטחו ולא בושו'', כתב הרב ''עוד יוסף חי'' (בפרשת בשלח), שיש שלושה סוגי ביטחון:

- אדם העומד בצרה, בוטח בה', שיצילהו מצרתו ומקווה שיעשה לו נס להצלתו. ברם, אין זה הביטחון האמיתי, מפני שאין לו שום הפסד אם יבטח בה' בזמן שיש לו צרה.

- שיש לו ביטחון שלם ואינו דואג על הצרה וברור לו שהקב''ה יעשה לו נס להצילו, בלי ספק, כי תמיד בטח בקב''ה וזכה לישועה. אבל היות שאינו חזק כל כך בביטחון וחושש שאם לא יהיה לו נס תגיע לו בושה, לכן אינו מודיע ביטחון זה לשום אדם, דוגמת אשתו של רבי חנינא בן דוסא (במס' תענית כז.), שהייתה עניה מרודה והתביישה משכנתה, וכדי להוכיח לשכנתה שיש לה אוכל בתנור, נכנסה לחדר להביא מרדה לרדות הלחם, בעודה סומכת על הנס. וכן היה, שנעשה לה נס ונמצא לחם בתנורה. אלא שכאמור לא פרסמה ברבים ביטחונה בה'.

- שיש לו ביטחון שלם וגמור, שיעשה לו הקב''ה נס ומגלה הדבר לאחרים ומפרסמו ברבים, ואינו חושש פן לא יזכה לנס, ואינו חושש מפני הבושה שתגיעו באם לא יתרחש לו נס. דוגמת המעשה בהרב המג''ן (הוא רבו של פר''ח), שבזמן עצירת גשמים, כשהשמש הייתה יוקדת, ציווה ללכת למערת שמעון הצדיק עם בגדי חורף ועם מטריות להתפלל שירד גשם. ונקט בפעולות אלה משום ביטחונו שיזכה לנס ופרסם ביטחונו ברבים. וכן היה, שירדו גשמים ולא השיבוהו מן השמים ריקם.

לשלושה סוגי ביטחון אלה רמז דהע''ה בתהלים. על הבוטח הראשון, שבוטח בעת צרה ואין לבו שלם בביטחון, שהוא דואג וחושש, עליו אמר: ''בך בטחו אבותינו''. ביטחון סתם. על הבוטח השני, שביטחונו אמיתי ובלב שלם, כהביטחון של אשת רחב''ד, שהיה ברור לה שיעשה לה הקב''ה נס, עליו אמר: ''בטחו ותפלטמו'', שמכיוון שזכו כבר לנסים ונפלטו מן הצרה, לכן ממשיכים להיות חזקים באמונה ובביטחון בלב שלם ובלי פחד ודאגה, רק שלא פרסמו ביטחונם ברבים. ועל הבוטח השלישי, שהוא בעל ביטחון נפלא ומושלם, שאינו נמנע מלעשות מעשים בפומבי לפרסם ביטחונו בהקב''ה, ואינו

חש ואינו חת מפני הבושה שתגיעו באם, חלילה, לא יתרחש לו נס, כהמעשה בהרב המג"ן ז"ל, אמר דהע"ה: "בטחו ולא בושו". בהגיע בני ישראל לים סוף, היו צריכים לנס שייבקע הים לפניהם. באותה שעה היה עליהם לעשות מעשה גדול ויוצא דופן, שבעבורו יהיו ראויים לזכות בנס מופלא ונשגב מעין זה. זאת ע"י שיאמינו בהשי"ת שיעשה להם הנס ויבטחו בו בלב שלם. לזה צריך ביטחון מן הסוג השלישי שדיברנו בו, שהוא ביטחון מושלם, עד שעושה מעשה בפומבי קודם שיראה הנס בעיניו. להכשירם לזה אמר הקב"ה למשה: "דבר אל בני ישראל ויסעו" לתוך הים בעודו מלא על גדותיו וירדו בתוך המים. ובזכות ביטחונם זה המושלם, יזכו לנס קריעת הים הנפלא. וכן עשו בני ישראל, שירדו לים קודם שנקרע. וכאשר הגיעו מים עד נפש, רק אז נקרע הים לפניהם ועברו בים ביבשה. גם הנשים הראו ביטחונן החזק בהביאן תופים כדי לנגן בהם במחולות בעת השירה בתוך הים, וע"י שעשו כן ואמרו שירה בתוך הים, הראו בזה גודל ביטחונם שיעשה להם הקב"ה נס.

גם הרב המג"ן ואנשי קהילתו שהלכו אחריו, לפי שהאמינו בגדולתו וידעו ביטחונו המושלם בה', זכו למעין קריעת ים סוף פרטית, כשנעשה להם נס ירידת הגשמים, בזמן שכל מערכת הטבע הראתה באותו זמן היפך אמונתם. אבל מעשה לבישת בגדי החורף בעת שהחמה זורחת במלוא תוקפה הוא מעשה הביטחון הגדול ביותר. הוא ביטחון המשוחרר מחשבונות הטבע. הוא הביטחון שאין עמו בושה.

ביטחון והשתדלות

ידוע ומפורסם הוא שהבוטח בה' באמת בכל לבו, הקב"ה אינו עוזבו, כמש"כ: "ברוך הגבר אשר יבטח בה', והיה ה' מבטחו" (ירמיה יז).

עובדה זו מעוררת שאלה יפה, חשובה ומעניינת מאוד: אם אדם רשע יבטח בבורא עולם באמת, האם הקב"ה יושיעו?

נחלקו בזה הפוסקים.

בספר "חובת הלבבות" (שער הביטחון), מדגיש רבנו בח (. י את סכלותו של העובר על חוקי התוה"ק, החושב לבטוח בה' ולקבל ממנו ישועתו.

לעומתו, סובר הגאון מוילנא, שמידת הביטחון שווה בכל אדם, וכל הבוטח בה' ישוגב. ובס' "אוצר התפילות" (בקרבנות שחרית) הוכיח כן ממדרש "שוחר טוב" (פרק א) עה"פ "אשרי אדם בוטח בך", שכל אדם במשמע. וכ"מ ב"איכה רבתי", שאפי' רשע ובוטח

בה', הקב"ה מקבלו. (וז"ש "רבים מכאובים לרשע, והבוטח בה' - אפילו הוא ח"ו רשע - חסד יסובבנהו". נאמ"ן ס"ט).

עפי"ז הסביר בספר "לב אליהו" (ח"א דף רד) את נוסח התפילה: "ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת", שר"ל: אפילו רשע, אם בוטח בך באמת ומצפה לישועתך, תן לו שכר טוב בעוה"ז.

יש צדיקי עולם שזכו, בעבודה עצמית וע"י ראייה מפוכחת, להגיע לדרגה הגבוהה מאוד של ביטחון בה', וכה גבוהה הייתה דרגתם, שאפי' בלי השתדלות, כלל ועיקר, יכולים לבטוח בה' ולצפות לישועתו. ומעשה שהתרחש בזמן הרב משה אלשיך ז"ל ביהודי תמים, שבתוקף ביטחונו המושלם הזניח עסקו היחיד, ישב בביתו ולמד תורה, וזכה עקב כך לעושר גדול. והגיע לכל זה בזכות אמונת חכמים שהייתה לו. רואים שאמונת חכמים מעלתה כאמונה בה', והדבק בתלמידי חכמים כאילו מידבק בשכינה. ולאנשים שלא זכו להשיג דרגה מעין זו, מסייע מקרא מפורש: "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", ר"ל: האדם עושה השתדלות מלמטה ועוזרים לו מלמעלה. והשואל כיצד אפשר להסתדר בלי עבודה וכו', פשוט וברור הוא, שאדם כזה חייב להשתדל באופן טבעי על פי מה שמתאים לו, כי הכניס עצמו למערכת ההנהגה שעפ"י הטבע, והקב"ה שפותח את ידיו, משביע לו את רצונו בדרך זו. אולם, בעל הביטחון הגדול אין לו שאלות, כי הוא יודע שלכל השאלות כולן יש תשובה אחת בלבד. וזו, כמובן, דרגה גבוהה שלא כל אחד זוכה לה.

נוסיף מה שכתב הגה"ח רבנו יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל (בספר "אור יחזקאל" ח"ג דף קכה), שהשתדלות אינו דבר המועיל, אלא שיש אופנים, שחובה לעשות בהם השתדלות, בגלל הפסוק: "בזיעת אפך תאכל לחם". ופסוק זה הוא קללה, שנתקלל בה האדם, ולכן כתוב בס' "מסילת ישרים" (פרק כא), כי מי שעובד "שעות נוספות" לפרנסתו, הרי הוא מוסיף על הקללה, קללת "בזיעת אפך", וכל המוסיף מוסיפים לו... נמצא, שחוץ משמונה שעות קללה שהוא מקיים בכל יום, מוסיפים לו עליהן שעות קללה נוספות. וכדי לקבוע דבר זה בלבנו, נחזור ונאמר שאין בתורה מצוה לעבוד כדי להתפרנס, אלא עונש הוא ו"אדם לעמל יולד". ומי שלא זכה לעמול כל היום בעמלה של תורה, אז בזמן שעובד עבודה רגילה, ובכמה שפחות שעות ביום, כבר קיים את הפסוק וקיים את הקללה והכשיר עצמו לכך, שברכת ה' תשרה במעשי ידיו. לפיכך, את הזמן הנותר יקדיש לתורה וליראת שמים.

פעמים יש שחייבים להפעיל את כל הכוח בביטחון גמור בהשי''ת ולא לחשוש ולא להירתע מהוצאות כספיות הנטפלות לזה ובכל דבר הנוגע למצוות השי''ת או להוצאות שבת ויו', ט, או לחיזוק עניין הצניעות ושמירת העיניים וכיו''ב אל תחסוך בו כלל ועיקר, ולמד ממה שכתב באיגרת הגר''א ''ותכבד את השבת מאוד, ואל תצמצם בהוצאותיה כלל, כי הכל קצוב מראש השנה ועד ראש השנה חוץ מהוצאות שבתות וימים טובים. '' ואם נפגעת שמירת העיניים בגלל שצריך לצאת לקניות או ''לעשות סידורים'', עשה כל ההצטרכויות ע''י שליח, גם אם עליך לשלם עבור שליחותו, וגם אם יעלו לך המוצרים פעמיים ושלוש יותר מהמחיר שהיית משלם בלעדיו. וזכור שהשי''ת הוא שמשלם, וכשם שהוא נותן לך לשלם לשליח, כן ייתן לך לצרכיך האחרים בעוה''ז וישלם לך כפועלך בעוה''ב, כי יד ה' לא תקצר. והוא ית' בעל הדעה והוא בעל המאה והוא הזן מקרני ראמים ועד ביצי כינים, והוא מספק לכל אחד ואחד די מחסורו. לכן ''השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך''.

ספר ''ארי עלה מבבל'' מציין את הדבר הבא, שרצוננו להביאו כאן לעניין המחשת החומרה ולא לעניין הלכה והוא, שהרב החסיד רבי יעקב מוצפי זצ''ל התיר לנסוע במונית במקום באוטובוס בעבור שמירת העיניים, ולשלם ההפרש מכספי מעשר.

פלס עיניך וראה מש''כ ב''שיטה מקובצת'' (ביצה טז.) בשם הריטב''א, שכל הוצאות שבת ויו''ט וכן הוצאות מעשים טובים ומצוות כמו: ציצית, תפילין, מזוזה ואתרוג, שמשלמים עבורם טבין ותקילין להידור מצוה, את הכל מחזירים אליו מן השמים. וכן התורם לצדקה ומקפיד להיזהר במעשר כספים, אשריו ואשרי חלקו, שיודע ומבין, שהכסף רק במשמרת אצלו, אבל אינו שלו כלל ועיקר והוא בשמחה מפריש לצדקה עשירית ממשכורתו מדי חודש בחודשו (או עשרים אחוזים לשיטת הגר''א, כידוע), ומשים נגד עיניו מש''כ ביור''ד (סי' רמז): ''לעולם אין אדם מעני מן הצדקה, ולא דבר רע ולא היזק מתגולל על ידה, שנאמר: 'והיה מעשה הצדקה שלום''. כל המרחם על עניים, הקב''ה מרחם עליו. הצדקה דוחה את הגזרות הקשות וברעב תציל ממוות, כמו שאירע לצרפית (מלכים א', יז). '' עכ''ל.

והוסיף בס' ''דרך אמונה'' (להגר''ח קנייבסקי שליט''א, פ''ז מהלכות מת''ע), שאם רואה שתורם לצדקה ומפריש מעשר כספים כראוי ואינו מתעשר, ידע שמן השמים עושים לו כן, שיודעים ומכוונים הכל לטובתו.

השתדלות האסורה

ב"מדרש רבה" (פרשת וישלח אות ג) עה"פ: "וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשיו אחיו" - רב הונא פתח: "מחזיק באוזני כלב, עובר מתעבר על ריב לא לו. " משל לראש הליסטים, שהיה ישן בפרשת דרכים. עבר אחד והעירו באומרו לו שיקום כי זהו מקום סכנה. מיד קם עליו הליסטים, הכהו נמרצות וטען כלפיו: "למה הפרעת לי לישון? אני הוא ראש הליסטים!" כך יעקב אע"ה חזר לארץ ישראל בעוד עשיו "ישן". הנח לו לישון! למה לעורר אותו כעת ולהסתבך עמו בצרות?

מכאן למד הגר"ח שמולביץ זצוק"ל עד כמה גדול צריך להיות הביטחון בה'.

מה יעקב אבינו חשב לעצמו? - הנה אני כעת חוזר לארץ ישראל ובוודאי ישמע עשיו אחי על דבר בואי, וצריך אני לפייסו ולהוריד בזה מעלי ומעל ראשי את נטל הסכנה הצפויה לי ממנו. אם כך היו מחשבותיו של יעקב אע"ה, מדוע אם כן אמרו עליו חז"ל את הפסוק הנ"ל? כיוון, שכל זמן שהצרה אינה קרובה לבוא עדיין, צריך האדם להתחזק ולהגיע למידת הביטחון והשלווה ולשאוף ולקוות לרחמי השי"ת, כי אז ממילא אין לו מה לדאוג מפני הצרה, שישועת ה' הרבה דרכים לה ויכולה לבוא באופנים אין ספור, ישתבח שמו לעד, וביאת הישועה כלל אינה תלויה בהשתדלות האדם. נמצא, שהדאגה של יעקב אע"ה באותו רגע, בשל אותה צרה שחשש מפניה, נכללת היא בגדר "מתעבר על ריב לא לו", שלא היה עליו עדיין לעשות השתדלות לקדם את פני הרעה, בשלחו מלאכים לפניו אל עשיו אחיו. מה גם, שאפילו אם, חלילה, קרובה הייתה מאוד הצרה להתרחש, היה על יעקב אבינו ע"ה לראות זאת כדבר הנכלל בגדר "ליסטים ישן", דהיינו, אומנם הסכנה קיימת וגם קרובה, אולם כל עוד לא באה לידי התרחשות ולא התבטאה בפועל, יכולה היא להיעלם בן רגע בחסדי השי"ת ("תודעה", וישלח תשנ"ב).

ועיין ב"קריינא דאיגרתא" (ח"א סי' נד) וראה מה שהביא בשם מרן החזו"א, שכל זמן שאין לסכנה ממשות, וכל עוד אין היא נראית בעין ואינה קרובה למקומך ממש - אין לברוח! כי את המחר אי אפשר לידע כלל, ואיננו בטוחים יותר במקום אחר. והאמת היא, שהכל בגזרת השי"ת, אם כן, המצב שנגזר עליו משמים לא ישתנה ע"י הימלטות למקום אחר, זולת בשעת הסכנה ממש ובמקומה, שאז הדין הוא שעליו להתעסק בהצלתו. וידוע מה שהגאון "אור שמח" ז"ל היה אומר: "החץ הולך אל הכתובת שנמסרה לו משמים. "

אומנם מי שמתפחד מזה אין למונעו מלברוח ויש להניח לו להשקיט עצביו. והוסיף רבנו זצוק"ל (בסי' נה): מה שאמרו חז"ל (ביבמות סג:) "אל תצר צרת מחר, כי לא תדע

מה ילד יום - שמא מחר בא ואיננו ונמצא מצטער על עולם שאינו שלו", שאין זו רק עצה טובה של חז"ל הקדושים, אלא זו מציאות חיים וקביעה החלטית שאין מקום לדאוג כלל, שבאמת הכל מתנהל עפ"י השי"ת והכל לטובה. ועיין פרש"י (ס"פ בראשית), שכשנולד בן זכר הכל שמחים, למרות שיודעים שסופו למות. בשעת שמחה שמחים ובשעת אבלות מתאבלים. וכמו המרחק שיש בין הלידה והמיתה, כך צריך להיות המרחק בין צרה שהיא קרובה ובין סתם צרה שאינה קרובה כל כך ואין לחשוש ואין להירתע ממנה, רק יש להתחזק בביטחון בהשי"ת. הדגיש זאת דהע"ה באומרו (בתהלים כב): "אל תרחק ממני, כי צרה קרובה, כי אין עוזר". וידועים דברי המשורר:

, 'בן אדם, אל תדאג על העבר כי הוא אין והעתיד עדיין.

וההווה כהרף עין...

קווה אל ה',

כי הוא הממציא לך יש מאין

ותשועת ה' כהרף עין. "

אומרים בעלי המוסר, שכאשר מתחבט האדם ומסתבך בבעיה מטוימת ואינו יודע כיצד לנהוג, והוא חסר עצה ותושייה וחושש שיהי' אח"כ בבחינת "מעוות לא יוכל לתקון", העצה היעוצה לו היא: "שב ואל תעשה עדיף" ומוטב שימשוך ידו מהעניין ויניח להשגחה העליונה לכוונו ולנווט את בעיותיו כרצון השי"ת. וזה מה שאמר יהודה לאחיו: "לכו ונמכרנו לישמעאלים וידנו אל תהי בו" וע"י שמשך ידו מהעניין, זכה לשבח מפי אביו יעקב אע"ה, שאמר לו (בפרשת ויחי): "מטרף בני עלית", ופרש"י: מהחשד של "טרוף טורף יוסף" בני, עלית - כי אמרת: "לכו ונמכרנו לישמעאלים. "

גם בכל מקרה ומעשה שיש בו הכרעה קשה, ויש חשש לטעות שאין ממנה חזרה, ימשוך ידו ויקיים את הפסוק: "השלך על ה' יהבך" וכו'. וישמח האדם בבעיה קשה ומסובכת שנפלה לפניו, שאינו מוצא לה פתרון, כי זימנו לו מן השמים את האפשרות להעלות על דעתו שאין פתרון הבעיה תלוי בו כלל ועיקר. רק בבורא עולם תלוי הכל והוא, ישתבח שמו, יסדר העניין על הצד הטוב ביותר.

נוסיף ונאמר מש"כ בספר "דברי יחזקאל החדש" (עמ' נא), שהעולם סבור, שכשיש צרה קטנה או דאגה קטנה, אפשר לסמוך על הביטחון בקב"ה, אבל בדאגה גדולה יש לעשות השתדלות והאמת היא הפוכה! בזמן דאגה קטנה ניתן להיעזר גם בכוחות הטבע ורשאי האדם לסייע לעצמו בפעולות טבעיות. אך בבעיה גדולה, שאי אפשר להיעזר כלל בדרך

הטבע, פטור האדם מלהתייגע! ועליו להשליך לגמרי את יהבו ואת משא צרותיו ואת דחקו על השי''ת, שהוא יחלצהו מן המצר ושהוא ימציא לו כל הנחוץ לו (ש''י מד''ן). צא ולמד ממה שכתב מרן החזו''א באיגרותיו (ח''א סי' קסז) על דברי הרמ''א באבה''ע (ר''ס ב): ''ומי שפסקו לו ממון הרבה לשידוכים וחזרו בהם, לא יעגן כלתו משום זה ולא יתקוטט בעבור נכסי אשתו. ומי שעושה כן אינו מצליח ואין זיווגו עולה יפה, כי הממון שהאדם לוקח עם אשתו, אינו ממון של יושר. וכל העושה כן, הרי זה נושא אשה לשם ממון (ועתיד הוא שיהיו לו בנים שאינם מהוגנים). אלא כל מה שיתנו לו חמיו וחמותו ייקח בעין יפה ואז יצליח''. והוסיף החזו''א: ''והצלחה שמבטיח הרמ''א ודאי עדיפה מהשתדלות''! הרי לפנינו מציאות חיים, שהציווי הוא שלא לעשות בה השתדלות. אומנם, בעניינים כאלה צריך לקבל עצה והדרכה מגדולי וחכמי התורה שליט', א.

שכר הביטחון - ביטחון

רבנו הגרי''ז מבריסק זצוק''ל ביאר כוונת הפסוק בתהלים (פרק כז): ''קוה אל ה', חזק ויאמץ לבך וקווה אל ה''', שר''ל: התשלום הגדול והשכר הטוב לו יזכה הבוטח בה' הוא, שהקב''ה יחזק ויאמץ לבבו, ועי''ז יהיה ביטחונו גדול יותר ויותר תקיף. כלומר, חלף ביטחונו בה', יזכה לסיוע מן השמים במידת הביטחון. וכמש''כ ב''חובת הלבבות'' (בשער הביטחון שם), שעשיר גדול שיש לו נכסים, שדות, בתים ועסקים וכל עשירות שבעולם, יש לו פחד מגנבים וליסטים וחושש מלהיות בקרבת בני אדם או ללכת יחידי, ושרוי במתח בגין פעולותיו העסקיות. וכשמפסיד בעסק מסוים, הרי הוא כ''אוכל את ליבו'' והוא עצבני ועצב. ואילו בעל הביטחון, המסיר דאגה מלבו, מנוחתו שלמה, כי אינו חסר כלום ויודע שלא יחסר דבר, שהרי בעל הביטחון האמיתי מוכשד להשיג הכל, כמש''כ: ''והתענג על ה' וייתן לך משאלות לבך'' וכוונתו: אם יהיה ביטחונך בה' חזק כ''כ עד שתרגיש את התענוג שבזה, אז ייתן לך משאלות לבך. וזהו התשלום והשכר הטוב ביותר השמור לבעל הביטחון, שהקב''ה יחזק ויאמץ לבבו ובזה יזכה לביטחון גדול עוד יותר, ויהיה יותר ויותר מאושר! והם הם דברי הכתוב: ''קווה אל ה''', שבזכות הביטחון ''חזק ויאמץ לבך'' יזכה לביטחון גדול עוד יותר.

בזה גם מובן מאמר חז''ל (ביצה טז.): ''מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה''. כי לכאורה, למה לא כתוב ''כספו של אדם קצוב לו כמה ירוויח השנה''? למה הדגישו דווקא - מזונותיו? אלא כוונת רבותינו הקדושים בזה, שבראש השנה גוזרים על כל אחד כמה אוכל יקבל השנה: כמה לחם, חלב, גבינה, ביצים, סוכר, קפה וכל השאר כיו''ב,

"בכל מכל כל" על המחיה ועל הכלכלה - הכל נגזר בר"ה, ואפילו אם באמצע השנה חל פיחות בערך הכסף והיוקר יאמיר והיין ביוקר, בעל האמונה לא נבהל ואינו מקלל את שר האוצר, ח"ו, אלא שמח תמיד לפני ה' ויודע, שכאשר קבע לו הקב"ה מזונותיו לשנה הבאה, הוא כבר לקח בחשבון את הפיחות שיהיה... ותמצאהו כל בוקר אומר בשמחה רבה את הפסוק שאמרו דהע"ה: "והעושר והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל". ועיין "מדרש רבה" (בהר פרשה לד אות יא) על הפסוק: "הלא פרוס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית" (ישעיה נח), אמר רבי סימון: כבר היא פרוסה, שבראש השנה נגזר על האדם מה שמשתכר ומה שמתחסר. ובעל האמונה הוא בעל המאה ובעל הדעה. ישתבח שמו לעד.

ייסורים וחולאים טובים

במשנה (ר"ה טז.) מבואר, שבראש השנה דן השי"ת את כל העולם והחיים, הפרנסה והייסורים עוברים לפניו כבני מרון... עוד אמרו חז"ל (בסנהדרין צט:) על הפסוק (בספר איוב פרק ה): "אדם לעמל יולד", שאם זכה, הרי הוא עמל עמלה של תורה ויגע בתורה ובמצוות השי"ת. ואם לא זכה, יש לו עמל של דברים בטלים.

נפשט הדברים ונסבירם בצורה פשוטה וקלה יותר להבנה.

נניח, שבר"ה גוזרים על האדם, למשל, 100 גר' ייסורים. אבל באיזה אופן יבואו הייסורים עליו, את זה לא גוזרים בשמים, אלא משאירים בידו את הבחירה. והאדם עצמו, בכוח בחירתו, יכול לקבוע את האופן ואת הזמן בהם יבואו הייסורים לידי ביטוי. ובאופן כללי, האדם קובע מה יהיה סוג הייסורים שיבואו עליו והוא בלבד מגדיר אותם ע"י מעשיו. ואשרי תמימי דרך היודעים זאת והולכים בדרך השם. אם שם עמלו ויגיעתו בתורת ה', ובהשכמה לתפילה, ובהתגברות על תיור העיניים ושומר פיו מלשון הרע, והוא משקיע ומתאמץ בקיום כל יתר מצוות השם - הקושי, הצער והייסורים הכרוכים בכך משלימים לו מכסת הייסורין שנגזרו עליו בר"ה, וזה אחד מסגולותיו של עמל התורה. אבל כשאינו עמל ויגע בתורה ומתנהג ב"חופשיות" ומחפש "חיים קלים", נמצא, שעדיין לא השלים מכסת הייסורים שנגזרה עליו מן השמים והייסורים פוגעים בו מבלי שתהיה לו - ולו שליטה מזערית - עליהם, וצרותיו השכיחות ביותר באות לידי ביטוי בעבודה ובפרנסה, במגע עם השכנים ועם הילדים, וכל דרך מוצא המנצנצת לפניו, גם היא עוברת מבעד למסך המסתיר אחריו ייסורים ועוד ייסורים. ואם נגזרו מן השמים כך וכך ייסורים עבור צער גידול בנים, צא ולמד, שאין הבדל אם לבעל ואשה יש רק בן אחד, שמקבלים עליו

10 גר' ייסורים, או עשרה בנים שמקבלים על כל בן גרם אחד של ייסורים, אלא הנהגת ההורים היא הקובעת את פני הייסורים שיבואו לקראתם. ואמרו ב"מדרש רבה" (מקץ פרשה צב): "אמר רבי אלכסנדרי: אין לך אדם בלא ייסורים. אשריו לאדם שייסורים באים עליו מן התורה, שנאמר: 'ומתורתך תלמדנו'". ועיין "מדרש רבה" (בהר פרשה לד), שבליל ר"ה חלם רשב"י על בני אחותו שחייבים למלכות עבור מס וארנונה 600 דינרים. מיד הלך לבני אחותו ותבע מהם לתת כסף לצדקה. אחר שעבר בין כולם הצטבר בידו סכום בן 594 דינרים. לבסוף, כשבאו מן המלכות ותבעו 600 דינרים, הצליחו לשחד את שליח המלך בסכום של 6 דינרים למחוק את החוב... ישתבח שמו לעד! נמצא, שמה שנגזר עליהם בר"ה להפסיד מכיסם, הוא באמת הסכום שיצא מכיסם, לא פחות ולא יותר, אלא זכו שכספם הלך לצדקה, וצדקתם עומדת לעד.

לפי זה נבין נוסח התפלה שבסוף תפילת העמידה של יום הכיפורים: "מה שחטאתי לפניך מחוק ברחמיך הרבים. אבל לא ע"י ייסורים וחולאים רעים. " משמע, שיש ייסורים וחולאים טובים (!) והם הם יכולים לכפר על העבירות שלנו. כי מה הם ייסורים וחולאים רעים אם לא צער הגוף ע"י כל מיני מחלות, רח"ל (וכמש"כ רש"י בע"ז נה.), אבל ייסורים וחולאים טובים באים כתוצאה מעבודת השי"ת והם עצמם חלק מעבודת ה' ממש! מי שקם בחורף באשמורת הבוקר לתפילה ונוטש את המתיקות של המטה החמה, או בקיץ, כשהלילה קצר ועדייו לא "שבע" מהשינה, והוא מתגבר כארי לנער מעליו את קורי השינה בקומו לעבודת השי"ת, הרי שצער טוב וייסורים טובים כמו אלה, ערכם לא יסולא בפז והם שווים הרבה יותר מייסורים רעים. מה גם, שייסורים רעים אינם מכפרים בלי תשובה! ועצל לא עושה תשובה... גם יש פירות של עבירה שקיימים לעוה"ב, רח"ל. רק צריך להדגיש מש"כ הסטייפלר זצוק"ל, שייסורים רעים זה חסד נו. רא. אבל כל זאת לאדם שעושה תשובה וצדקה ועוסק בתורה וכו' וכו'. אחרת, גם הייסורים הנוראים ביותר יתכן שאין אתם כפרת עוונות אם אין תשובה. וכן עבודת עיצוב הנפש שבהתגברות על המידות הרעות, העוברת דרך שמירת העיניים והמתיישבת ביראת שמים טהורה, גם כשהוא חדר בתוך חדר, כל זה מכפר על העבר ומונע מהאדם ייסורים רעים לעתיד לבוא. והחכם משלים באופנים אלה אותם 100 גרם האמורים, שנגזרו עליו בראש השנה. ועיין בספר "קריינא דאיגרתא" (ח"א סי' צא): כיון שחז"ל אמרו: "חביבין ייסורין", הרי הן חביבין! והם הצלחה ואושר גדול לענייני עוה"ב. ולכן מהייסורים שעברו יש לשמוח מאוד, כי הוא רווח שאין לשער, והוא מחסדי השי"ת

הנוראים. ולהבא צריכין להתפלל להינצל מן הייסורים, שהרי מגדולי חז"ל אמרו: "לא הן ולא ש כר ן ".

ובזמן שבאים הייסורים נזכור, כי כבגד יבלו ויחלופו והוא עניין של זמן. אומנם, כל אדם, בכל מקום שהוא, צריך לסבול, אבל לכל כאב ראיתי קץ ויש גבול לייסורים.

אין לך אדם שאין לו ייסורין ואין לך מתייסר שאין לו נחמה.

סוג אחר של ייסורים הוא הייסורים שלאחר המיתה, לפני הקבורה. אם זכה הנפטר לביזיון ולחוסר כבוד בזמן הלוויתו, לפניה או לאחריה, הרי זה לו כפרת עוונות, כמבואר בסנהדרין (מז.): "רבי נתן אומר: סימן יפה למת, שנפרעין ממנו לאחר מיתה. מת שלא נספד או לא נקבר, או שחיה גוררתו, או שהיו גשמים מזלפין על מיטתו, זהו סימן יפה למת. " ופרש"י: שהנפרעין ממנו בעוה"ז לאחר מיתה, יש לו כפרה בכך.

מזו הסיבה גרר חזקיה המלך עצמות אביו על מיטה של חבלים (סנהדרין שם), ופרש"י, שהיה אביו רשע, וביזהו לעיני כל כדי שיתייסרו האחרים. הוסיף המהרש"א (במכות כד.), שגרר עצמותיו לזכותו בכפרת עוונות.

ומעשה באשה צדקת, אשת חיל יראת ה', שבסוף ימיה סבלה ייסורים ונפטרה על מיטתה. כשביקשו להניחה על הקרקע, נשמטה מהם ונפלה בחבטה נוראה. מובן, שביזיון זה לזכותה הוא, היות שכבר נזדככה ע"י הייסורים, רק רושם-מה נותר בה מכתמי העבירות שנמחו, וע"י ביזיון הנפילה גם הוא חלף והלך.

ידוע המעשה, שסיפר הרב גלינסקי שליט"א, בחולה אחד מחוסר הכרה המחובר למכשירי-הנשמה, שהרופא סיים את חייו כשמנע ממנו חמצן. מיד לאחר המעשה נתגלה החולה אל הרופא בחלום ובא אליו בצעקות: ', למה עשית כך?! הייתי צריך לסבול עוד ארבעה ימים ולתקן בכך את עצמי בשלמות לחיי העוה"ב!" הרופא נבהל מאוד, נרתע מן המעשה אשר עשה והתעורר מחלום זה לשוב בתשובה שלמה.

כל הבריאה כולה מקדשת שם שמים

מבואר בספרי המוסר, שהנזהר לומר כל בוקר בכוונת הלב "פסוקי דזמרה", מכוח התבוננותו באמור שם מגיע לחיזוק האמונה. והנה כתוב בתהלים פרק קמח: "הללו את ה' מן השמים, הללוהו שמש וירח, הללוהו כל כוכבי אור, שמי השמים, והמים אשר מעל השמים. " ותמוה מאוד: האמנם לכל הכלולים בצבא השמים יש פה להודות לה'? ותמוה יותר מה שכתוב שם אודות "המים אשר מעל השמים", שגם הם בכלל המהללים, כי היאך יהללולו והם אין להם פה? והרי ידוע שהמים אין להם צורה מוגדרת

משל עצמם, אלא הם מקבלים את הצורה של הכלי שהם נתונים בו, ובכל מקרה אין להם פה! ותמוה ההמשך: ''הללו את ה' מן הארץ'', תנינים וכל תהומות, אש וברד, שלג וקיטור, רוח סערה, הרים, גבעות, כל סוגי העצים וכל בעלי החיים, כולם יהללו את שם ה'! מי יכול להסביר את העובדה התמוהה הזאת, שבעלי חיים, שאין להם בינה, או הרים וגבעות ורוח סערה, שהם פחותים מדרגת בע''ח, יהללו את שם ה'?! את כל התמיהות הללו הסביר רבנו הגר''ח קנייבסקי שליט''א (בספר ''ברייתא'' פרק שירה) ויישב את הדעת ע''י שני הסברים אמיתיים:

ההסבר הראשון מבאר, שלא המים ולא השמש ולא כל יתר הנזכרים הם המהללים את השם. אלא הכוונה למלאך הממונה על כל אחד ואחד מהם, שהוא האומר שירה לפני השי''ת.

ההסבר השני משים דגש חזק על עבודת האדם את השי''ת, ועל פיו מתבאר שכל הדברים הנ''ל באמת מצד עצמם אינם אומרים שירה. אלא, כשיהודי מאמין שבורא עולם, ישתבח שמו, עשה את הכל, ורואה ומתרגש מכל צבא השמים ומכל צבא הארץ, ממילא הוא משבח את הבורא על כל הנ''ל. ושבח זה נקרא על שמם, כי כל השבח בא בגלל עצם קיומם, ולכן הפסוקים החשיבו זאת להם כאילו הם עצמם אומרי השירה, אבל באמת הכוונה, שהאדם הרואה אותם משבח את ה'.

איזה כוח יש בעולם שיכול לעשות תנין או כל בעל חיים אחר או אפי' כנף של זבוב? האם יש כוח בעולם מלבדו ית', שביכולתו לברוא רוח סערה חזק כל כך מפרק הרים ומשבר סלעים? והאם מישהו מכיר כוח אחר בעולם, ח''ו, שיכול לברוא הרים וגבעות כאלו? ישתבח שמו לעד! נמצא, שכאשר רואים כל הנ''ל, מודים ומשבחים לבורא עולם בלבד וזהו פרק השירה של כל העולם לבורא העולם.

יש להוסיף, שגם היות חולה בבית חולים במצב הנקרא ''צמח'' והוא נושם, גם בזה יש קידוש שם שמים, כי מי מלבדו יכול לחדש חולה כזה שהוא כמו מת, אבל עדיין נושם? וכן ציפור העפה באוויר בגובה רב, אפשר הרי שיתקדש שם שמים על ידה, אם הרואה מתפעל ומפליט מעמקי לבו משהו כמו ''ישתבח שמו לעד, איזו ברייה יפה ברא בעולמו!'' ומסיבה זו של קידוש שם שמים רצה כל כך משה רבנו ע''ה לבוא לארץ ישראל, ואפי' ע''י שיתגלגל בציפור וכיו''ב (מדרש רבה וזאת הברכה). וישאל השואל: וכי ציפור מקיימת מצוות? האם היא לומדת תורה או שומרת שבת? אלא ידע משה רבנו, שתכלית הבריאה לקדש שם שמים, ואם יזכה לבוא לארץ הקודש, הגם שתהיה נשמתו מגולגלת בציפור, הרי גם באופו זה אפשר שיזכה לקדש שם שמים, וכמו שהזכרנו לעיל.

ובאמת, גם בצנעא ובחדרי חדרים ניתן להשיג המעלה ולהגיע לקידוש שמו יתברך, וכמ''ש הרמב''ם (בפ''ה מהל' יסודי התורה הל' יו''ד), שכל הפורש מעבירה, או שעשה מצוה, לא מפני דבר בעולם, לא מפני פחד ולא בשל יראה וגם לא בגלל ביקוש כבוד, אלא מפני הבורא ברוך הוא, כמניעת יוסף הצדיק עצמו מאשת רבו, הרי זה נמצא מקדש את השם.

ושמעתי מפי הרב עזריאל טאובר שליט''א, שיש שני סוגי קידוש השם:

אדם שזכה לשני שולחנות, שזכה לעושר וכבוד, לבנים ונכדים וגם לתורה ולמצוות ולמעשים טובים, כשהוא משתתף בחתונה של אחד הנינים, למשל, ומתפללים ערבית לפני החופה, והוא אומר ''קדיש'' בכוונה גדולה, הרי בזה הוא מקדש את השם. אבל הוא קידוש שם שמים שמתוך רוב טובה ונחת.

ויש קידוש השם הבא מתוך דחק ומתוך מצב של לחץ נפשי קשה, ומעלתו גדולה מאוד מאוד, כגון: אמירת ''קדיש'' של ילד קטן בציבור, בכוונה גדולה, על אמו שנפטרה צעירה, רח''ל. וקידוש השם, הנעשה ע''י מסירת נפש, לא תשוער מעלתו.

כן בשואה האיומה היו אנשים שנהרגו במיתות משונות, כי הקב''ה רצה שבמותם יקדש שם שמים. וכן עשו! ! ! והיו כאלה שנשארו בחיים, משום שרצה הקב''ה שהם, בחייהם החדשים, יקדשו שם שמים ולא במיתתם. ואכן, במעשיהם הרוחניים הטובים הם בונים את עם ישראל ומקרבים את הגאולה ואת ביאת המשיח.

אשרי הזוכה להבין מה חובתו בעולמו, ואשרי המקדש שם שמים בין בחייו בין במותו.

נשאת ונתת באמונה

במסכת שבת (לא.): בשעה שמכניסין אדם לדין, אומרים לו: ''נשאת ונתת באמונה?'' וכתבו בתוספות שם: ''שמאמין בחי העולמים וזורע. '' והסביר דבריהם בהקדמת ספר ''שב שמעתתא'' (אות ה), שאין הכוונה לברר אם הוא לא גנב או לא שיקר בעסקיו, אלא הכוונה שב''נשאת ונתת באמונה'' היא לבדוק אם האדם האמין, שהרווחים להם זכה בעסקיו לא היו תלויים בחכמתו הגדולה או בלשונו החלקה או בעובדה שהעסק שלו נמצא במקום מרכזי, המהווה מוקד משיכה חשוב להרבה קונים; או אולי הוא כן האמין שרק ''חי העולמים'', והוא לבדו, השרה ברכה בעסקיו ולכן הצליח.

אשרי הזוכה לזה והוא דומה למי שזורע בשדה ואחר שזרע לא נותר לו אלא לייחל לישועת ה' ולצפות בכליון עיניים ובלב פועם שירד גשם. ומי כמוהו יודע שהכל מאתו

יתברך, וע"י זה מתקיים בו: "הזורעים בדמעה, ברינה יקצורו". כן בכל עסקיו הוא משליך הכל על בורא עולם.

וכן מבואר בפרש"י (סוטה מח:) בכוונת הגמרא: "פסקו אנשי אמנה - אמר רבי יצחק: אלו בני אדם שהן מאמינין בהקב"ה. " ופשוט הוא לכל מתבונן שאין דברי ר' יצחק מכוונים לאמונה הכללית, שיש בורא עולם - שזה, ב"ה, קיים בעם ישראל, שהם מאמינים בני מאמינים - אלא כוונת "מאמינים בהקב"ה" - "לוותר ממונם לנוי הידור מצוה ולצדקה ולהוצאות שבתות וימים טובים. " "לבזבז" לכבוד מצות ה' ולהאמין שהכל יחזור אליו, נובע מאמונה עמוקה יותר! וכן המרגיש, שכל איש שנכנס לקנות הוא שליח מאת ה', ואם אין באים לקנות גם הוא מאת ה', אמונתו עמוקה יותר.

וכדברי ה"מדרש רבה" (בפרשת מטות) עה"פ בתהלים: "כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים", שמבאר: לא ע"י יציאה לחו"ל ולמערב ולמדברות מגיע האדם להתרוממות, כי אלוקים שופט. זה ישפיל וזה ירים וכל העסקים אינם תלויים במקום ובזמו ובאיש הנכון, אלא מאתו הכל ובו ית' תלוי הכל.

מובן, שגם שקר וגזל במשא ומתן מוכיחים כשני עדים "כשרים" שאיש זה חרג מגדר האמונה ונקרא עליו שם של אינו מאמין, אחרת, מה אכפת לו לשקר ולגזול כשיודע שהכל מכוון בהשגחה ואחריו אי אפשר לשנות ולהוסיף כלום? וכהגמ' בשבת (קיט:): "לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה בעלי אמנה. " הסבירו בגמרא שם, שהנאמר מתמקד במשא ומתן, וכמש"כ הרש"א בח"א (סוף סוטה). וזה מתאים לדברי חז"ל (בסנהדרין צב.): "כל המחליף בדיבורו כאילו עובד עבודה זרה. " הסביר זאת בספר "דיני ממונות" (ח"ב דף תנא), שהחוזר בו ממה שהבטיח לקנות או לעשות, הוא משום שחושב שע"י זה ירוויח יותר ובזה דומה ממש לעובדי ע"ז, שמטרתם אך להנות בבילוי העוה"ז בעושר ובשאר הנאות. עוד ביאר שם, שהמבחן לאמונה בה' הוא שאלת הביטחון בו, והמבחן לביטחון הוא ע"י משא ומתן באמונה, כי משא ומתן באמונה ואמונה בה', דבר אחד הוא, ואין אפשרות להפריד ביניהם.

כאן המקום להביא מה שכתב מרן החזון איש בספר "אמונה וביטחון" (פרק ב אות ג). ראובן, כאיש מוסרי וכבעל עסק מצליח בחנות גדולה, תמיד היה אומר שהוא מאמין ובוטח בה' ו"ברוך ה' יום יום" לא היה מש מפיו. והיה מגנה את רוב ההשתדלות ואת בהלת הרדיפה אחר הפרנסה. והיה נראה בבירור, כי הביטחון בה' מראה לו פנים. והנה, לפתע, רעם ביום בהיר! חברו עומד לפתוח לידו חנות כמו זו שלו. כשהוא מלא עצב וקנאה של תחרות, הוא מנסה לקלקל ולהפריע למתחרהו, ע"י שמפעיל חברים להשפיע

בלשון רכה ובאיומים, וע"י שמשפיע קטטות וצעקות וטוען טענות שקריות להצדיק מעשיו. ופלא על כל פלא, פלאי פלאים, עוד הוא מתחכם לומר שעושה לשם שמים... וגורם ע"י זה שמתלקטים אליו אנשים ריקים ופוחזים, אוהבי מחלוקת ומחרחרי ריב, הנופלים במכמורת היצר ונכשלים באיסורים חמורים שחוברים אליהם לשון הרע, רכילות, שקר, שנאת חינם ועוד. להיכן הלכה האמונה המוצקת של אותו ראובן הנזכר ואנה פנה ביטחונו המוצהר בה'? וודאי ווודאי שנתעלמו ממנו דברי ה"מסילת ישרים" (בפן. ק יא), שאילו היו האנשים יודעים כי אין אדם נוגע במוכן לחברו אפי' כמלוא נימא (יומא לח:), ושהכל מכוון מה', כפי עצתו הנפלאה, לא היה טעם להצטער בטובת רעיהם כלל.

יזכנו השי"ת לטעום הרגשה נפלאה זו ולשבח תמיד למי שהכל מאתו יתברך, אסב"ה.

העולם הזה לא שלי

כולנו, ב"ה, מאמינים שהקב"ה ברא את העולם והוא ית' ממציא כל הנמצאים והכל שלו. לכן הוא שליט על כל העולם להפעילו כרצונו והוא מלך עלינו לפי שאנו עמו. לכן, לומר "איש הישר בעיניו יעשה" ולהתנהג כאילו אתה הוא בעל הבירה וכאילו, ח"ו, לית דין ולית דיין, הוא מעשה הפקרות ואפיקורסות של אנשים פורקי עול הרוצים "להיות עם חופשי", רח"ל.

גם המלה הארורה "דמוקרטיא", שפירושה חופש, היא נגד דעת תוה"ק, כי אין מי שרשאי לקחת חופשה מעבודת השם. אפילו בדברים כמו אכילה ושתייה הנראים, לכאורה, שאינם שייכים לתורה ולמצוות, הרי למעשה כמו כל דבר אחר שנברא לכבודו ית', כי הכל נברא לכבודו ית', כמש"כ: "לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", אסור להנות מהם בלי ברכה. והנהנה מהעוה"ז בלא ברכה, אין הוא אחר מאשר גנב וגזלן, ובעטיו באות צרות לעולם (ברכות לה:). ואותם אלה חסידי הדמיון הדמוקרטי, הם אוכלי החינם, שהקב"ה מביא להם שפע וברכה וממלא חסרונם, והם, כפויי הטובה, ממלאים פיהם ובטנם ומתעלמים, עפ"י עקרונות החופש הדמוקרטי, מן היד הרחבה העשירה והפתוחה המושטת אליהם. הם אינם מודים לו ולא מברכים על הנאותיהם ב ע ו ה " ז.

צא ולמד על תוקף איסור ההנאה בלא ברכה ממה שכתוב בשולחן ערוך (סי' רטז סעיף ו), שכאשר בא להריח בשמים ויש לו ספק לגבי הברכה, כי אז אסור לו להריח! ואעפ"י שהבשמים אינם נחסרים בגלל הרחתם אלא נשארים כמות שהם, כי הרי אינו אוכל

אותם, אלא עצם ההנאה של האדם בעוה"ז, ואפי' היא הנאת ריח, שאינה מגרעת מעצמו של הדבר, הרי היא אסורה בלי ברכה.

וראה בספר "שאל אביך ויגדך" על חסיד אחד, שהיה מברך ושותה ואוכל רק אם יש בקרבתו מי שיענה אמן. זאת, כי התאוה להשלים כל ברכה וברכה מברכותיו ע"י ענית אמן של השומע. פעם בחצות הלילה, באמצע הלימוד, צמא מאוד ולא רצה להעיר מי מבני הבית. והיה מצטער מאוד שאין מי שיאמר אמן על ברכתו ולא שתה. בא אליהו הנביא ז"ל בדמות תלמידו מהישיבה לפלפל עם רבו, כביכול, בעניין הלכתי ורק אז אותו חסיד שתה.

חמור מאוד הוא צו שמירת העיניים. על צו זה עמדה התורה בפסוק: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" וכמה וכמה עונשין ואיסורים תלויים ועומדים כנגד מי שפוגם את עיניו. בעניין זה בא הזוה"ק (בחק לישראל פרשת תזריע יום שני) ומחדש חידוש נפלא: מדוע כה חמור הוא עניין שמירת העיניים? - מפני שהתר אחרי עיניו נהנה על ידם ואסור להנות בהנאה מסוג זה, כי אם ע"י חופה וקידושין. שאם לא כן, הופכת הנאה זו להיות תועבה לפני המקום ברוך הוא, ופגם עצום ונורא נמשך ומתהווה על ידה. והמתבונן היטב, כל רגע ורגע מפעים בקרבו את התחושה שהעולם הזה אינו שלו. הוא אינו מביט אנה ואנה ואינו פוגם את עיניו. גם זוכה הוא להתגבר על יצר הסקרנות המזיק מאוד והגורם היסח הדעת מעבודת השי"ת.

בדרך הלצה אמרו: מדבר סקר תרחק... ובדרך רמז אמרו: יש קונה עולמו בשעה אחת (ע"ז יח.) ' שעה מלשון "ואל קין ואל מנחתו לא שעה", לא פנה, ר"ל: בפנייה אחת שמפנה ראשו ועוצם עיניו - קונה עולמו.

ועיין להגר"ח פלאג'י בספר "תוכחת חיים" עה"ת (פרשת וירא), שכתב: "המזמין אורחים לשב"ק וכיו"ב ונכשל בשמירת העיניים, שמביט בהן דרך עבירה, ח"ו, יצא שכרו בהפסדו. ועדיף שלא יזמין אורחים כלל ועיקר ובזכות זה יזכה לקבלת פני שכינה, כמש"כ בס' ישעיה (פרק לג): 'ועוצם עיניו מראות ברע, הוא את מרומים ישכון'. " עיין שם. ועיין בס' "הרוקח" (בתחילתו בשורש האהבה), שכתב: "האוהב את השי"ת באמת, אינו רואה פני נשים" (הובא בס' "ראשית חכמה" שער האהבה פרק א).

בספר "חובת הלבבות" מוסיף המחבר בעניינו ומציין תכונה שיש לאדם המוכרת לאחדים מאתנו. האדם חושב שהכל מגיע לו, לכן הוא מצטער מאוד על כל פרט שלפי דעתו חסר מחייו הגשמיים. אחרת, היה שמח על כל דבר קטן שזכה לקבל ושמחתו הייתה מתמדת כל ימי חייו. אמר רבנו מרן הסטייפלר זצוק"ל בעניין זה, בביאורו על

ברכת ''שעשה לי כל צרכי'', שמה שבורא העולם לא נתן לי, סימן שלא מגיע לי לקבל. ולכן ביאור ''כל צרכי'' הוא; מה שיש לי. ע''י תפיסה זו ימנע האדם עצמו ולא ירדוף אחר מותרות, שגורמים לו פיזור הנפש וביטול עבודת השי''ת. מספרים על רבנו החפץ חיים, שכאשר נזדמן לו לראות בבית של יהודי וילונות ושטיחים ורהיטים יקרים, היה חש שהוא דורך על דפי גמרא ולא על שטיח... והוילון היה נראה בעיניו כדפי גמרא המתנפנפים עם כל משב רוח הבא מן החלון... אומנם יש לדון כל אדם וכל עניין בפני עצמו, אבל תחושתו זו של החפץ חיים נבעה מכך שהבין, שהמותרות באין על חשבון התוה''ק וממעטים לימודה. וב''מסילת ישרים'' (פרק יא): ''לולא הכבוד הדוחק את לב האדם, היה מתרצה לאכול מה שיוכל, ללבוש מה שיכסה ערוותו ולשכון בבית שתסתירהו מן הפגעים. והייתה פרנסתו קלה עליו. ולא היה צריך להתיגע להעשיר כלל''.

יזכנו השי''ת לעשות רצונו כרצונו. אמן.

העולם נברא על תנאי

על הפסוק: ''בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ'' מבואר במדרש, שהעולם נברא בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית. ושתי הראשיות האלה שהן אחת, נותנות אחיזה וקיום לשמים ולארץ, כי בלי עסק התורה של עם ישראל, אין העולם יכול להתקיים אפי' רגע אחד! ומה שיש בתהלים 26 פעמים ''כי לעולם חסדו'', הוא כנגד 26 דורות שמאדם הראשון עד משה רבנו, כשעדיין לא ניתנה תורה והעולם היה ניזון בחסד. משניתנה תורה מתקיים העולם בדין ועומד על עסק התורה ועיין פרש''י שבת (פח:) ומסילת ישרים פ''א.

כידוע, אמריקה נתגלתה בחצי השני של כדור הארץ לפני קצת מלמעלה משתי מאות שנים. אבל הזוה''ק (בפ' ויקרא) גילה לנו עוד קודם לכן, שיש מקומות ישוב בעולם שמואר שם כשכאן חשוך וחשוך שם כשאצלנו מואר. ובקטבים של כדור הארץ יש מקומות שבחלק מהם יום ובחלק מהם לילה באותו זמן ממש. אבל לשם מה צריך את זה שיהיה מואר כאן ובמקביל חשוך שם ולהיפך? הסביר רבנו הגרי''ח זצ''ל, שדבר זה נעשה משמים, על שתמיד בארץ זו או אחרת יהיו אנשים עוסקים בתורת ה' בלא הפסק, כך שהעולם יוכל להמשיך להתקיים ועיין ''רב פעלים'' סוד ישרים ח''ב סי' ג. ו''בן יהוידע'' (ברכות יא:).

ידוע מש"כ רבנו הרמב"ם (בהקדמה לפיהמ"ש), שהקב"ה נותן לפעמים בלב אנשים לבנות בניין לתפארת, ארמון כליל יופי, או לנטוע כרם משובח שהשקיעו הרבה בתכנונם ובהקמתם. וכל זה שווה לו, ישתבח שמו, אפילו לשימוש חד פעמי של אדם ירא שמים, שלאחר כמה שנים יעבור במקום ההוא ביום קיץ חם ויחסה בצל הבניין להינצל מן השרב והחום הכבד, או שיגיעו לידיו ענבים מאותו כרם, להכין מהם יין משובח או תרופה מסוימת. וכ"ז מעומק חכמתו של בורא עולם, שרצה לברוא את עולמו לכבוד התורה ולכבוד ישראל שלומדים תורה. גם רואים מכאן, שבזכות התורה העולם מתקיים ברווחה, כי אם צדיק צריך לקבל קצת צל, מספיקה לזה משוכה קטנה או קיר קטן. אולם משכבר ניתנה הרשות לבנות קיר, כבר מותר על בסיס הקיר הזה לבנות ארמון. וב"מסילת ישרים" (פרק א): "עילוי גדול הוא לבריות כולם בהיותם משמשי האדם השלם, המקודש בקדושתו יתברך. " וכן אמרו חז"ל (ברכות יז:): "כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני. וחנינא בני די לו בקב חרוביו מערב שבת לערב שבת. " הסבירו המפרשים: בשביל - ע"י השביל שמוריד הצדיק לעולם, מביא שפע וברכה לכל העולם כולו.

אומרת הגמרא (ע"ז ב:), שלעתיד לבוא יבואו אומות העולם ויבקשו שכר על כל מה שפעלו, בנו וסללו, ויאמרו שכל מה שעשו, לא עשו אלא לצורך ישראל. הקב"ה יאמר להם: שוטים שבעולם, כל מה שעשיתם - לצורך עצמכם עשיתם. מבאר הגרי"ז מבריסק זצוק"ל בחידושיו, שלעתיד לבוא יווכחו הגויים כיצד כל המדע והטכניקה שבעולם התאימו ושירתו היטב את עם ישראל וכל השיטות והחידושים סבבו בפרט סביב לומדי התורה כך, שהיה באפשרותם לנצל את כל המתרחש סביבם כאמצעי טוב המאפשר לשקוד על התורה ביתר יעילות. על כך אומר להם הקב"ה לאומות העולם: שוטים שבעולם. אתם לא שקרניס, אתס פשוט שוטים, כי בזמן שבניתם ועשיתם את הכל, לא כיוונתם לצורך ישראל, אלא הכל עשיתם להנאתכם ולצורך עצמכם בלבד. ובאמת, מי שעשה לצורך עצמו, הנאתו מהדבר שעשה הוא שכרו. נמצא, שכבר קיבל שכר על מה שעשה ונקרא שוטה על שום שהעדיף את השכר בעוה"ז.

רואים, שלא רק פעולות הנעשות בארץ הקודש סובבות סביב קיומה של תורה אלא אפילו, למשל, אם נסללו הרבה מסילות ברזל בהרבה ארצות בעולם, תכלית הקמתן יכולה להיות אך ורק עבור בן-ישיבה אחד שיוכל בנקל לנסוע ללמוד תורה. עד כאן, והרבה יותר מכאן, מגעת זכות לימוד התורה של ישראל. אילו אומות העולם היו יודעים שרווחתם ושעצם קיומם תלוי בנו, לא היו מניחים אותנו רגע אחד להתבטל מעסק

התורה. ומפורש בזוה"ק (חק לישראל מטות יום א): כמה ה' אוהב את ישראל ובזכותם מביא מזונות לעולם כולו. כשעם ישראל הלכו בדרך התורה, היה השפע יורד לישראל, ואילו השאריות היו מתפזרות לאומות העולם. משל למלך, שמביא מזונות למשפחתו והעצמות לכלבים. אבל כשישראל בגלות ואינם עושים רצונו של מקום, יורד השפע לאומות העולם, והמעט המשתייר ניתן לישראל.

באשר למכות ולאסונות הבאים על הגויים אומר הנביא צפניה (בפרק ג), שהקב"ה מכה את הגויים ועושה בהם שמות בעבור עם ישראל, שאנחנו נראה בעינינו ונשמע באוזנינו ונלמד מוסר ונתיירא מאותו עונש, שיכול היה לבוא על שונאי ישראל.

ב"ילקוט שמעוני" (צפניה אות ג): "אתה מוצא, כשחטאו ישראל וביקש הקב"ה להגלותם, אמר הקב"ה: אם אני מגלה את ישראל תחילה, עכשיו נעשו חרפה וקלון לכל האומות. מה עשה? הביא לסנחריב על כל האומות והגלה אותן. אמר הקב"ה: יהיו ישראל רואים שהגליתי עובדי כוכבים ויעשו תשובה. כיוון שלא עשו תשובה, מיד גלו. וכן אתה מוצא: 'ונתתי נגע צרעת בבית'" - למה העצים והאבנים לוקים? כדי שיראו הבעלים ויעשו תשובה. "

למדנו, שמה שקורה בעולם הוא סיבה לעורר את עם ישראל לאמונה ולחזרה בתשובה; ולמדנו, שכאשר הקב"ה גורם נס בעולם, המטרה ללמוד ממנו ולהתחזק בתורה ויראת שמים, אחרת נענשים נוראה והעונש הוא על שום שאין מתעוררים מהתגלות השכינה שבנס, הגם שרואים עין בעין את יד השם.

מסיבה זו אין רואים, בדרך כלל, נסים מעל הטבע כביציאת מצרים, לפי שראיית נסים מעין אלה מחייבת אותנו מאוד להתעורר ולהתעלות יותר. לכן מיעוט הנסים האלה הוא חסד ה'. וכשעם ישראל יורדים ברוחניות, הקב"ה, ישתבח שמו, "מסלק עצמו". וכשיורדים עוד "מסתלק עוד", כביכול, שלא לראות בירידתנו, כמש"כ: "ואנכי הסתר אסתיר פני וגו'", הוא מה שנקרא: "הסתר פנים. " לעומת זאת, בארבעים שנות המדבר הייתה התגלות עצומה של שכינה ומי שהפריע, או חרג מן המסילה העולה בית אל, נענש מיד. קורח נענש, נדב ואביהוא נענשו. כמו כן נענשו המתאוננים והמרגלים ודור המדבר. אפילו משה ואהרן נענשו בכך שלא נכנסו לארץ. מהו תפקידנו אנו במערכת מופלאה זו? לגלות את ה' יתברך בתוך הירידה הנוראה והחושך, המסתירים את האמת. כל המכות הניחתות על הגויים, סובבות אותם ככפרות על עם ישראל. לכן כל מכה שהם סופגים, צריכה להרטיט את נימי נפשנו ולעוררנו לפרוץ את טבעת השגרה החונקת,

להתעלות ולהעלות את כל הבריאה איתנו. בידינו להתרומם ולרומם וכל המאורעות סובבים סביבנו ועבורנו.

כל אימת ששומעים על אסונות נוראים המתרחשים ברחבי העולם, אסונות מבהילים כמו רעידות אדמה ורוחות סערה הנקראות "הוריקן" ו"טורנדו", המשאירות אחריהן הרס וחורבן, כאשר מאות אלפי בני אדם נשארים בלי קורת גג, ורבים מהם מתים במיתות משונות, רח"ל, כל זה נעשה למען עם ישראל, שיראו ויתבוננו וישכילו שהעולם לא הפקר, כי ע"י המעשים שאנו עושים אנחנו קובעים אילו חדשות תהיינה בעולם, בין לטוב בין למוטב. לזה אמרו (ביבמות סג.): "אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל" -ע"י השביל שסוללים מעשיהם של ישראל. ואמרו (בפסחים סח:): 'אלמלא תורה, לא נתקיימו שמים וארץ. "; בשבת (קיט:): "אין העולם מתקיים, אלא בזכות הבל תינוקות של בית רבן. "; בברכות (ח:): "מיום שחרב בית המקדש, אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה. " לפיכך, כל אחד ואחד מאיתנו אחריות גדולה רובצת עליו וחייב לומר: בשבילי נברא העולם (סנהדרין לז.). ובכתבי רבי נחמן מברסלב זיע"א מובא, ששואלים את האדם ביום הדין אם חשב על כך והתבונן בזה שהעולם נברא בשבילו. ובמסכת קידושין (מ.): "לעולם יראה אדם את עצמו ואת כל העולם כולו חציו זכאי וחציו חייב. עשה מצווה אחת, אשריו, שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות. עבר עבירה אחת, אוי לו, שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה. " וב"מדרש קוהלת" (הובא ב"מסילת ישרים" פרק א): "בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן. אמר לו: ראה מעשיי כמה נאים ומשובחים הן, וכל מה שבראתי - בשבילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי. "

בעזרת ה, נזכה להתעורר ולהרגיש כך, ונזכה לפעול ולחיות עפ"י ציפיות הקב"ה מאיתנו.

תמים תהיה

כתוב בתורה (בפרשת שופטים): "תמים תהיה עם ה' אלקיך". בתרגום: "שלם תהיה בפחד מה' אלקיך. " רש"י פירש: תלך עם הקב"ה בתמימות. ע"י שתעשה ותקיים המצוות רק בגלל ציווי ה', בלי חקירות ופילוסופיות, ותצפה לבורא עולם שיושיעך מכל הניסיונות ואל תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך, קבל בתמימות. אז תהי' עם ה' אלקיך. עכת"ד.

ובאמת, מי שזוכה להגיע לדרגה הגבוהה הזאת, לא הולך למגלי עתידות ולא לפתוח גורלות. רק מתחזק בתורה ובמצות ומצפה לישועת ה'. ורבנו הסטייפלר זצוק"ל הזהיר כמה וכמה פעמים, שלא ללכת לכל מיני אנשים, המחשבים חשבונות ומטילים גורלות לראות אם השמות של החתן והכלה מתאימים או לא, כי הם מקלקלים הרבה מאוד. העיקר להתפלל ולעמול בתורת ה' מתוך יראת שמים טהורה וע"י תמימות זו יזכה להצלחה רבה.

בספר "מאור ושמש" (פרשת ראה) מזהיר מאוד, שלא לפנות לכל מיני צדיקים בעיניהם, אפילו אם מספרים עליהם שעשו אותות ומופתים ואפי' אם הכל אמת! כי יתכן שזה מצד סטרא אחרא. צדיק אמיתי הוא, ברוב המכריע של המקרים, מי שעמל ויגע בתורה כל ימי חייו ומגיל קטן והוא מחזיק ישיבה קדושה "נימוקי יוסף" (ב"ב קטז.). צריך הרבה חוכמה, זהירות והרבה תפילה לה' לזכות להיכנס רק לצדיקים אמיתיים. עיין שם. ומוכח בגמרא (ב"ב ז:), שמי שעמל ויגע בתורה, הוא נקרא צדיק אמיתי. ובתהלים: "צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו. " לצדיק הזה אפשר לפנות תמיד, ישתבח שמו לעד, בלי להמתין בתור ובלי נסיעות ארוכות ובלא הוצאות כספיות.

עצה טובה לדקדק היטב באמירת מאה ברכות כל יום בכוונת הלב. ומי שמברך את ה', ישתבח שמו, הקב"ה מברך אותו וניצל מהשעות הרעות ומכל מיני פורענויות המתרגשות ובאות לעולם, רח"ל. אחרי הכנות אלה, אם הולך לצדיק אמיתי - זוכה לישועת ה', וכמש"כ ביור"ד ס"ס של"ה.

סגולה נפלאה להינצל מהשעות הרעות, מגזרות קשות ואפי' ממוות, שישתדל האדם לעסוק הרבה מאוד!. בגמילות חסדים בכל מיני אופנים המזדמנים לידו, כמובא במס' שבת (קנו:), שאותם חוזים בכוכבים ראו בתחזיותיהם שפלוני ואלמוני עליהם למות היום, אבל בזכות צדקה וחסד שעשו נותרו בחיים והגזרה התבטלה מעליהם עד שיצא רבי עקיבא ודרש: "וצדקה תציל ממוות. " הסביר הרב אליעזר בן דוד שליט"א, שמקום שליטת האדם הוא בתוך מערכת הטבע ולא מעליה. מטבעו הוא רק מבקש מהקב"ה. מבקש חיים, בריאות, פרנסה, בנים ועוד ועוד והקב"ה, ישתבח שמו, רק נותן ונותן לנו מיד ואינו מקבל כלום. מי שנותן תמיד לאחרים בגמילות חסדים וצדקה וכיו"ב, הרי הוא דומה להקב"ה, החולש בשליטתו הן על הטבע והן על החוקים שמעל הטבע. ולפי שבמעשיו מתדמה לעליון, מתחבר במעשיו לכוחות שהם מעל הטבע וממילא יכול להפך ולשנות, לחיים טובים ולשלום, את מזלו הנראה לחוזים בכוכבים. זו כוונת התוה"ק: "תמים תהיה עם ה' אלקיך" בעבודתו וביראתו. בלא שאלות ובלי חשבונות.

אבל עם חבריך ועם מכריך אל תהיה תמים. תשאל ותבדוק איך ומהו מצבם ותפעל בכל מיני ההשתדלות לדעת במה אתה יכול לעזור להם. עי''ז כוחך מעל הטבע!
העושה כן, אשריו ואשרי חלקו. שזוכה לישועה קרובה מכל צרותיו, וצדקתו עומדת לעד.

איש ואישה שזכו

מרן מלכא שליט''א בשו''ת ''יבי''ע אומר'' (ח''ו סי' ח) מביא בשם הזוה''ק, שחלה חובה על כל הקהל לעמוד בזמן החופה, מפני השכינה הנמצאת בשעה ההיא באותו מקום. בזמן חופה וקידושין הקב''ה, ישתבח שמו, נמצא שם. בברית מילה יש לעמוד כי אליהו הנביא מגיע לשם. כתב הב''ח (באבה''ע סי' סב), שאומרים בזימון שלאחר שמחת החופה: ''נברך אלוקינו שהשמחה במעונו'', מפני שהקב''ה, ישתבח שמו, שמח איתם וממילא אין זה סתם טכס לציון קשר בין שני בני זוג, אלא ''קהל השם'' מתהווה ע''י חופה קדושה זו. מדוע אנו אומרים שע''י קשר הנישואין נוצר ''קהל השם''? לפי שכתוב (בפ' כי תצא): ''לא יבוא ממזר בקהל השם'', ופרש''י שממזר ''לא ישא ישראלית. '' ורואים שאם נושא אשה ישראלית כשרה נכנס ובא בקהל ה'. מדוע? מפני שהוא נולד ע''י עבירה של (יבמות עו:), אינו יכול להיות חלק מקהל ה'. מדוע? מפני שהוא נולד ע''י עבירה של איסור עריות שיש בו כרת. ודומה האשה לשדה ותנובת השדה תלויה במה שזורעים בו (כתובות יב:). מי שזורע בצל, קוטף בצל ומי שזורע שושנים, קוטף שושנים. לכן אמרו במסכת ברכות (ח.), שבא''י היו שואליס את החתן והכלה: ''מוצא או מצא?'' ר''ל, יש פסוק: ''מצא אשה מצא טוב'' ויש פסוק: ''ומוצא אני מר ממוות את האשה. '' הכוונה בכל זה, שצריכים להיזהר מאוד בחיי נישואין, כדי שלא יבואו להרגיש מר ממוות, ח''ו, ואז חייהם אינם חיים (ביצה לב:), וזה קשה יותר ממוות, רח''ל (יבמות סג.); או להרגיש ''מצא אשה מצא טוב'' ולחיות חיים מאושרים. במה זה תלוי? - באמונה!
מי שאומר ''מוצא אני'' וסומך על דעתו ושכלו וכוחו, טועם לבסוף מר ממוות, כי הקב''ה לא משתתף אתו בזה כלל ועיקר ואז עולה הכל באש, כי שם י - ה פרח מביניהם, שכידוע: ''איש ואשה שזכו - שכינה ביניהם'' (סוטה יז.). כשיוצאת ה''יו''ד'' מאיש וה''ה''א'' מאשה נשארת אש ר''ת: אין שקט, אין שלווה, אין שלום, אין שלמות, אין שכינה.
''מצא אשה'' פירושו, שאומר שהכל מאת השי''ת, ולגבי דידי האשה היא כמו מציאה, שלא טרחתי עליה ולא עמלת (לבקשה ככסף וכמטמונים ולא סמכתי על דעתי

בבחירתה, אלא שאלתי רבנים גדולים בעלי ניסיון ובעלי דעת תורה וקיבלתי עצתם והדרכתם לכל המצטרך לי. והקב''ה, ישתבח שמו, הנמצא תמיד עם מי שתולה בו הכל, נתן להם עצה טובה להדריכני בדרך מישרים, וממילא ''מצא טוב''.

ידוע מה שמרן החזו''א היה אומר, שאם חתן וכלה שומרים על הקדושה לפני החתונה, הקב''ה שומר עליהם אחרי החתונה וכשבעל ואשה שומרים על הקדושה כשאסור, הקב''ה, ישתבח שמו, שומר עליהם כשמותר, ומראים בזה שבונים ומעמידים נישואיהם על אדני פז יציבים עפ''י דרך תורתנו הק', ובזה פותחים פתח ומכניסים הקב''ה לביתם, להשרות שכינתו ביניהם ובתוכם.

הנה במו''ק (יח:) מבואר, שיש הוכחות מהתורה, מהנביאים ומהכתובים שהקב''ה, ישתבח שמו, הוא המקשר בין בני הזוג. מהתורה - שנאמר אצל לבן: ''ויען לבן ובתואל ויאמרו: מה' יצא הדבר''; מהנביאים - בעניין שמשון הגיבור: ''ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא. ''; מהכתובים - ''בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת. '' והסביר ב''עיון יעקב'' שם, שהביא שלושה פסוקים לרמוז בהם על שלושת סוגי השידוכים הקיימים. הפסוק שבתורה מרמז על יצירת קשר בין חתן וכלה ששניהם צדיקים, כמו זיווגם של יצחק ורבקה; הפסוק בעניין שמשון מרמז על זיווג בין צדיק ורשעה והפסוק בכתובים מרמז על רשע וצדקת, כמו אביגיל אשת נבל, ואשתו של און בן פלת.

המאמינים באמונה שלמה, שהכל נעשה בהשגחת השי''ת ועי''ז מבטלים דעתם לדעת התוה''ק, הקב''ה מנהיגם בכל מעשה ידיהם לחיים טובים ולשלום.

כעת אולי ברור יותר ההבדל בין חכמת המדע והפסיכולוגיות למיניהן לבין חכמת התוה''ק. המדע מנסה להסביר כל דבר לפי השכל הקטן וכשמתגלה ריב או ויכוח בין בעל ואשה, מנסה הפסיכולוג ליישר את ההדורים עפ''י השכל וההיגיון ע''י עוד פגישה ועוד שיחה. מובן שזה לא מצליח תמיד, שהרי ''דעותיהן אינן שווין'' ובמקרים אין-ספור הבעיות מתרבות והקרע מתרחב, וה' ירחם... אבל כשדנים בכל בעיה עפ''י הדרכת חכמת התורה, וכאשר אין בני הזוג רוצים להבין את מהלכי ואת מאורעות חייהם עפ''י השכל וההיגיון, אלא להיפך, באים הם עם נכונות בריאה לקבל ברצון, באהבה ובאמונה את המענה לשאלה - מהו רצון השי''ת מאיתנו בנישואינו וכיצד עלינו להתנהג כדי לעשות רצונו כרצונו, ממילא קל להם מאוד לקבל הנהגת תוה''ק. אשרינו שזכינו להיות נמנים עם האחרונים. וזהו רק מעט מן השכר הגדול שמקבל האדם שומר חוקות התוה''ק, שאעפ''י שאין מובן לו טעמם, בכל זאת מקיימם ומראה עי''ז חיבתו לבורא

עולם, ומתגלה בזה מי הוא עבד ה' באמת. זוכה לסייעתא דשמיא מרובה, ואשרי האיש בזה ובבא, או"א.

ניסיון

לעולם יתפלל אדם שלא יבוא לידי ניסיון. לא לידי ניסיון של יצר הרע, הבא להכשילו בעבירה ובתועבה, ח"ו, כמו שנתנסה דהע"ה (סנהדרין קז.), ולא לידי ניסיון של ייסורים קשים ודקדוקי עניות. הסמיכו לכך בסידור התפילה - "אל תביאני לידי ניסיון ולא לידי ביזיון" - לומר לך, שמי שבא לידי ניסיון, סופו לבוא לידי ביזיון אם לא יעמוד בו. והצדיקים הקדושים שבכל הדורות חששו ופחדו כל ימיהם וברחו מניסיונות כאלה, כמו יוסף הצדיק, שכאשר נתנסה עם אשת פוטיפר, מיד "וינס ויצא החוצה" וכ"מ ביור"ד (סי' קנ), שמצוה להתרחק מדרך עבודה זרה ד' אמות. וכן צריך להרחיק משביל שיש בו חשש עבירה ותועבה, ח"ו. עד שאמרו חז"ל (ב"ב נז:) שאם יש דרך אחרת לעבור בה ועבר דווקא בשביל שיש בו חשש פריצות, אפילו אם עוצם עיניו מראות ברע, נקרא רשע (!), שלא היה לו לקרב למקום ההוא ולהביא עצמו לידי ניסיון (ועיין "יחוה דעת" ח"ה סי' סג). לזה אמרו בברכות (ס.): "אשרי אדם מפחד תמיד" - בדברי תורה כתיב, שמפחד תמיד שלא יכשל בעבירה, ח"ו, ומצינו (בקידושין פא:) עד כמה נזהרו צדיקי עולם מאיסור יחוד עריות עד שאמרו: אמר ר' מאיר: היזהרו בי מפני בתי. אמר ר' טרפון: היזהרו בי מפני כלתי. ליגלג עליו אותו תלמיד, ולא היו ימים מועטים עד שנכשל אותו תלמיד בחמותו. מרן מלכא שליט"א, בספרו היקר "טהרת הבית" (ס"ס א) כותב: "ואני נוהג, כשמברך איזו אשה המבקשת ברכה, לתת ידי למעלה מראשה באויר, כדי לא לנגוע בשערות ראשה. " ידוע ומפורסם שהאדמו"ר הקדוש, רבנו ישראל אבוחצירא זיע"א לא היה מקבל נשים כלל ועיקר. מרן רבנו הסטייפלר זצוק"ל היה מקפיד שלא לקרוא אפי' כתב של נשים! כלל גדול לימדונו רבותינו הקדושים - להגדיל האמונה ולהקטין הניסיון.

כבר הזכרנו מה שביקש דהע"ה מהקב"ה שינסהו ואומנם נתנסה ולא עמד בניסיון, כמבואר בסנהדרין (קז.), כי אם הניסיון בא מצד הקב"ה, ישתבח שמו, הוא דואג לכך מלכתחילה שיהא לאדם הכוח להתגבר על יצרו ולעמוד בניסיון, אם ירצה, שהרי הקב"ה כולו חסד ורחמים ולא יחפוץ במות המת, ח"ו, ומה שהזכרנו כבר ראוי להזכירו בשנית, שבזה ביארו בעלי המוסר (ב"שיחות מוסר" להגר"ח שמולביץ זצ"ל) מדוע לא עלה בידי שרה לעמוד בניסיון העקדה. שאעפ"י שיצחק כלל לא נשחט, הנה כבר פרחה

נשמתה, זאת משום שהניסיון היה לאאע"ה ולא לשרה. והמתנסה ע"י בורא העולם, מקבל ממנו גם את הכוח הגדול לעמוד בניסיון ואם יתמסר להתגבר על הניסיון, אומנם יצליח. אבל שרה אמנו ע"ה, שלא אליה כוון ניסיון זה, ממילא לא קיבלה את הכוחות להתגבר, ומיד כששמעה על דבר האסון, שכביכול פקד את בנה, פרחה נשמתה ונפטרה לחיי העוה"ב. וכ"מ ב"בראשית רבה" (פרשה כה אות ג), שכשהקב"ה מנסה את הדורות, מביא את הרעב רק בדור שיכול לסבלו (יפה תואר שם).

כל תרי"ג המצוות גם הן ניסיונות לאדם, והן עומדות מולו מצד יצר הרע, והקב"ה נותן לו כוח, עזר וסיוע להתגבר על יצרו. וכמו שאמרו: "הבא ליטהר מסייעין אותו" (יומא לח:). הוכחה לכך מדין אשת יפת-תואר, שהתירה אותה התורה ללוחם אף בטרם נתגיירה, כי אין מנסים אדם בניסיון שיודעים שאינו יכול לעמוד בו. ואחז"ל (בקידושין כא:): "לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע. מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות ולא בשר תמותות נבלות". ר"ל, שידעה התוה"ק, שאם תיאסר יפת-תואר במלחמה, או אם ייאסר בשר תמותות שחוטות, עתידים להיכשל מתוך שלא יעמדו בניסיון. לכן התורה התירה את מה שאין יכולת להתמודד אתו. מכאן משמע, שיתר המצוות והדינים שאסרה התורה, יש בכוח האדם להתגבר על יצרו הרע ולעמוד איתן כנגדם בהתמודדות עם אתגר הניסיון. כל מצווה ממצוות התורה היא אתגר ליצר, כשהמטלה על האדם להתגרות ביצרו. אתגר מלשון התגרות. לצורך ההתמודדות עם האתגרים שהתורה הציבה, נתן לנו השי"ת יכולת וסיוע לעמוד בניסיון, אבל אדם המזמין על עצמו אתגרים, שאינם מן התחום שבורא העולם ייעד לו להתנסות בהם, כשיבוא לידי ניסיון, הוא כמעט בלתי אפשרי שיוכל לעמוד בו, כי מלכתחילה לא קיבל את כל הכלים להתמודדות חדשה מעין זו, שהוא המציא ושהוא הזמין את עצמו להתמודד עמה. כי לפעמים, מכוח תפילת האדם, מאפשר לו הקב"ה להתנסות בדברים שהוא מבקש. מסיבה זו, דהע"ה שביקש "בחנני" וכו', קשה היה לו הניסיון ונכשל.

בזה מיושב נוסח התפילה בברכות השחר: "ואל תביאני לידי חטא. ולא לידי עוון. ולא לידי ניסיון. " וקשה, כי הרי עיקר תפקיד האדם בעולמו הוא לעמוד בניסיון, וכמש"כ ה"מסילת ישרים" הנ"ל. ויש לומר, שבתפילה זו אנו מבקשים שהקב"ה יצילנו מניסיונות מסוג זה שאנו מביאים על עצמנו, כגון: שמכניס את עצמו לחברה לא טובה, או שעובר במקום שיש בו חוסר צניעות וכד', על זה אנו מתפללים: "ולא לידי ניסיון" - שהקב"ה יעזרנו שלא נגרום לעצמנו ניסיונות מיותרים.

ואעפ"י שאמרו (בברכות לג:): "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", כבר תירץ המהרש"א (בח"א ברכות יו"ד), שהמבקש רחמים על עצמו להינצל מיצה"ר, הרי הוא בכלל "בא ליטהר מסייעין אותו" (יומא לח:) ויכול להתפלל כן. כי שערי תפלה לא ננעלו וכוח נתן ליראיו. רואים, שבכוח התפילה ניתן להוצ, א מידי שמים את מה שבידי שמ, ם. (העורכים). וכו היה רגיל רבי חייא בר אשי להתפלל כל יום: "הרחמן יצילנו מיצה"ר" (קידושין פא:). וכן הציע רבנו הסטייפלר זצוק"ל בספר "קריינא דאגרתא", להתפלל תפילת רבי חייא בר אשי. ודו"ק.

ומבואר בפי' "כלי יקר" (פר' נשא), שהנזיר, לפי שמחמיר על עצמו להיות קדוש וכו', ניסיונו קשה יותר מניסיון שאר המצוות. זאת משום שבדבר שאדם מחמיר על עצמו, בזה אין מסייעין בידו כמו בשאר מצוות.

מכאן יש ללמוד על מצות טהרת המשפחה, שמכיוון שציוותה תוה"ק '. להתרחק איש מאשתו זמן מסוים עד הטבילה, לזה מביא הקב"ה ומעניק כוח מיוחד לעמוד בניסיון. אבל, כשמעכבים את זמן הטבילה בגלל סיבות של שכחה וכיו"ב, מתחיל להיות קשה, מפני שלעניין זה לא נתנה התורה כוח, והוא כמו ניסיון חדש שאדם ממציא ומזמין על עצמו. זכר לדבר מש"כ במסכת סוטה (מז.): "יצר, תינוק ואשה - תהא שמאל דוחה וימין מקרבת". ועיין פרש"י שם.

נבקש לדעת: מהי בכלל הסיבה שהקב"ה מנסה את האדם? הרי הקב"ה יודע אם הוא יעמוד בניסיון או לא! אם כן, הכיצד אפשר לקרוא לזה ניסיון? עיין "מסילת ישרים" (פרק א) במה שכתב, שעיקר מציאות האדם בעוה"ז הוא לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בניסיון. ועיין "חק לישראל" (מוסר וישב יום ג): "דע, בן אדם, כי כל יום הבא לקראתך הוא ניסיון חדש לך".

- ניסיון הוא מלשון התנשאות, שע"י שמוסר נפשו על קידוש השם, גורם להתנשאות שמו יתברך, כמש"כ: "ישראל אשר בך אתפאר" ומתרומם עי"ז שמו של הקב"ה בעיני העולם ("בן יהוידע" סנהדרין קז.).

- הניסיון מביא את בעל הניסיון עצמו לזכות להתנשאות ולהתרוממות ולהגיע עי"ז לגדולה ולקבל שכר גדול מאת הקב"ה, ולא יאמרו העולם: למה פלוני מקבל שכר זה וזה מאת ה', שהכל רואים את מסירותו בעבודת השי"ת והכל מבינים ששכרו אתו ופעולתו לפניו. ועיין "יפה תואר" (על "מדרש רבה" שמות פרשה ב אות ג), שכתב בזה"ל: "ונראה כי הניסיון הזה הוא רק לתועלת הרואים, שיראו את מעשי ה', כי הוא בוחר רק בראוי לזה. כי הקב"ה, הבוחן כל הלבבות והיודע כל העתידות, איננו צריך לכל זה. " וכ"כ

אבן עזרא (בס"פ וירא). וכ"מ בזוה"ק (חק לישראל תולדות יום ב), שניסיון אאע"ה הוא מלשון: "הרימו נס על העמים", והכוונה - אות וסימן לכל העולם וזהו הניסיון לצדיקים לנשאם ולהרים את ראשם בכל העולם.

- ע"י העמידה בניסיון נעשה שינוי בנפש האדם ונהפך לאיש אחר, וכמש"כ הרמב"ן (בשמות כ): "הניסיון הוא מבחן להרגילם באמונה ויראת שמים, ולפתח בהם כישרונותיהם ולהוציאם מן הכוח אל הפועל. ועי"ז יהיו עבדי ה' אמיתיים. " בזה מובן מאמר חז"ל (בסוכה נב.): "כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו" ולעתיד לבוא יצר הרע נראה לרשעים כחוט דק מאד ולצדיקים נדמה כהר גבוה. מדוע נדמה היצה"ר בעיני הצדיק כהר גבוה? מפני שהצדיק, בעומדו בניסיונות ובהתגברו עליהם, ע"י כך הוא מתחשל ומתחזק ומתגדל יותר ויותר. וכעת, משנעשה גדול יותר, צריך עבורו יצה"ר גדול יותר שיעמוד בשווה כנגד כוחותיו הנפשיים העכשוויים, כדי שתתאזן אפשרות בחירתו בין טוב לרע. לכן, משהוא גדל גם יצרו גדל עד שנדמה לו כהר גבוה. לכן אמרו, שהגדול מחברו יצרו גדול ממנו. ומפורש בזוהר הקדוש (חק לישראל חיי שרה יום א), שלא ביום אחד ולא במעשה אחד התקרב אאע"ה אל הקב"ה והתחזקה אמונתו, אלא מעשיו המצוינים בעבודת השי"ת קרבוהו דרגה אחר דרגה, עד שבזקנותו עלה והגיע לפסגות עליונות אשר מראש צורים לא תשורנו.

מהי העצה הטובה ביותר למבקש להתגבר על הניסיון? - העצה היעוצה היא להתחזק מאוד מאוד באהבת השי"ת וזאת ע"י שיתבונן במה שבורא עולם, ישתבח שמו, הוא היחיד המושלם בכל המעלות; הוא המשפיע; הוא הנותן לנו הכל; הוא האוהב אותנו באמת; הוא היודע מה מתאים בדיוק לצורכנו והוא המקדים לנו ברכתו בכל יום, כי ע"י שיעמיק בהתבוננותו בכל אלה תגבר אהבתו אליו יתברך ותוסיף כוח ותפרוץ ותעצים במאוד מאוד, עד שירגיש שחולי אהבת ה' מפעפע בעורקיו והוא חולי מחזק מאד. וכשמתחזקת בלב האדם אהבת השי"ת, דבר זה עצמו מסלק כל המפריעים וכל הניסיונות סרים ועוברים מעליו ואינם נוגעים בו, אפילו הם ניסיונות קשים, ח"ו, כגון: "אותות" ו"מופתים" שונים ומשונים נגד התוה"ק והיהדות, כולם יעברו על פניו והיו כלא היו. ומפורש בתורה (בפרשת ראה), שאם בא נביא שקר או חולם חלום ונותן אות ומופת נגד התוה"ק, "לא תשמע אל דברי הנביא ההוא! כי מנסה ה' אלקיכם אתכם, לדעת הישכם אוהבים את ה' אלוקיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם. " מכאן למדנו, שהיכן שיש אהבה אמיתית אל ה', לא יזיזוהו כל אותות ומופתים שבעולם, והרואה יראה ויאמר: אומנם נכון הוא שנביא השקר הראה אות וחולל מופת בשמים ובארץ, ונכון

שהפליא לשנות במהלכי הטבע, אבל אני מאמין בתורתנו הקדושה, שכל דבריה אמת ולא בת שינוי היא, ואני אוהב את השי''ת אהבת נפש ''כי חולת אהבה אני'', וממילא הכל עורבא פרח והכל כנגדו אין וכבוד השי''ת והתוה''ק בעינו עומד; לא ייסוף ולא יסור ולא ימעט בכהוא זה ונשאר קייס לעד לעולם.

הוסיף ידידי היקר, האברך החשוב רבי דוד גבריאל הי''ו, שכאשר שרוי אדם בצרה מסוימת וזקוק לישועה, אפשר שהקב''ה רוצה להושיעו מהצרה שנקלע אליה, אלא שבידי האדם הוא, כי אם היה מתחזק באמונה ומתפלל אל ה' ובוטח בו, היה מרוויח שתיים: אחת, שהתחזק באמונה ועמד בניסיון והרי הוא כעת איש אחר מעולה יותר; ואחת, שקיבל מה שחסר וזכה לישועה. ואם לא התפלל ולא בטח ולא התחזק באמונה ולא עמד בניסיון, ובשל כך נעשה מדוכדך ונשבר עי''ז חוסנו הרוחני עד שהתרוצץ בדרכים לא דרכים שאינן מן הדרכים המתאימות למאמין, הרי בסופו של דבר: אף אם יקבל מה שחפץ לבו וכפי מה שגזרה חכמתו יתברך, אעפי''כ יצא שכרו בהפסדו, משום שלא התחזק באמונה ולא זכה להתקדם בדרך הכרת השי''ת וההתקרבות אליו.

בזה גם מתורצת קושיית המפרשים על רבי עקיבא (ברכות ס:), שאמר: ''גם זו לטובה'' על כל צרה שבאה עליו: על שבאה רוח וכיבתה את הנר, בא אריה וטרף את החמור, בא החתול ואכל את התרנגול ולבסוף התבררה אמיתת הטוב שבדבר, כי בזכות כל המאורעות הבלתי נעימים האלה ניצל מהליסטים שבאו לפשוט על העיר ועל יושביה. עיין שם. היקשה על כך הגרי''ח זצ''ל בספר ''בן איש חיל'' (ח''ד שבת כלה דרוש ד'), שאם הייתה כוונת השי''ת להצילו, מדוע היה צריך שימותו החמור והתרנגול? הלוא אין מעצור לה' להושיע גם אם יחיו החמור והתרנגול וגם אם ידלוק הנר! ותירץ, שכל המהלך הזה בא ללמדנו, שאת כל הקשיים המגיעים לאדם לא ישפוט בשכלו הקטן אלא שהכל לטובתו ושבצער עצמו נעשה לו נס, ויתאפשר לו עי''כ להתבונן ברוב טובותיו יתברך, שכל הצער שמצטער הוא בעבור הטובה שתצא ממנו, וכל הנעשה מן השמים לטוב נעשה. ומבוארים הדברים באר היטב, שע''י שעומדים בניסיון בשמחה ובאהבה מרוויחים שתיים גם הצלה מסכנה וגם חיזוק האמונה, הבאה מצד שקיבל דין שמים באהבה. ועצם הדבך שהעלה על דל שפתיו את המלים: ''גם זו לטובה'' והתחזק באמונה, שווה מליונים ממש!!! ולא יסור הדבר הזה מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך עד עולם. אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו לו לבדו ראוי להתפלל ואין ראוי להתפלל לזולתו. והוא עיקר חמישי מעיקרי האמונה.

מטרת התפילה

מצות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר: "ועבדתם את ה' אלקיכם. " מפי השמועה למדו, שעבודה זו היא תפילה, שנאמר: "ולעבדו בכל לבבכם. " אמרו חכמים: "איזו היא עבודה שבלב? - זו תפילה (רמב"ם הל' תפילה פ"א).

מבאר הרמב"ן עה"ת (בויקרא כג, ב) עניין התפילה בחגים ומועדים: "וטעם מקראי קודש, שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו. כי מצוה היא על ישראל להקבץ בבית האלקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפילה ובהלל לה', בכסות נקיה, ולעשות אותן יום משתה ושמחה. " והוסיף ב"ספר המצוות" שלו (עשה ה): "מצות עשה להתפלל בעת צרה, כרעב ומלחמה וחולי, ותהיינה עינינו ולבנו אליו, כעיני עבדים אל יד אדוניהם. וכעניין הכתוב: 'וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלוקיכם' והי' מצוה על צרה, שלא תבוא על הציבור, לזעוק לפניו בתפילה. " ה"חינוך" (בס"ס תלג) למד מדברי הרמב"ן, שגם בצרה פרטית יש מצוה לזעוק אל ה', ומי שצר לו ואינו קורא אל השם ית' להושיעו, ביטל עשה זה ועונשו גדול מאוד, שהוא כמסיר השגחת השם ית' מעליו.

רבנו "המשגיח", הגר"י לוינשטיין זצ"ל (בס' "אור יחזקאל" ח"ג קב) ביאר, שמטרת התפילה ועניינה להאמין ולהכיר שהכל ביד הקב"ה. ובזה מגלים שאין בכוחנו לסייע ולעזור לעצמנו מאומה ורק מהשי"ת מקבלים צרכינו, ובשכר זה נזכה שהקב"ה ימלא בקשותינו. והוסיף בספר "תפלת חנה", שכיוון שתכלית הבריאה להכיר ולהאמין שיש בורא לעולם וע"י תפילה בכוונה מרגישים שהכל ביד הקב"ה, ממילא כבר מראש הוטבעה מציאות זו בבריאה, שאפשר להשיג הכל ע"י תפילה. וכמו שכאשר סכין חותכת בבשר וודאי הוא שיזוב דם, וכמו שאילנות ודשאים צומחים ע"י מטר, כן הוא ממש הטבע בבריאה להועיל ע"י התפילה. לכן בזמן בריאת העולם לא צמחו האילנות, כי לא ירד גשם. וגשם לא ירד עד יום השישי, היום בו נברא האדם, עד שהתפלל על הגשמים וירדו, ורק אז צמחו האילנות והדשאים.

מכאן רואים, שבלא תפילה אין התחלה לשום דבר.

לכן גם ציוותה התורה על ברכת המזון והוא עפ"י אותו עיקרון שהזכרנו, כי לא בגלל שאכל ושבע צריך לברך. להיפך, בגלל שרצה הקב"ה שנברך ברכת המזון, לכן נתן לנו לאכול ולשתות כדי שנברך. ויש להוכיח יסוד זה מדברי אבן עזרא בשמות יג, ח. עיין שם. וכן על זו הדרך, לא בגלל שיש צרות צריכים להתפלל, אלא בגלל שלא מתפללים יש צרות בעולם, ומשום שהשי', ת רוצה שנתפלל, לכן מסובבנו אל תוך מצבים ועניינים

מסובכים, כך שייראה לנו כאילו אנו בצרה. והוא כבזמן קריעת ים סוף כשישראל זעקו אל ה'. ואמר הקב"ה: לקול הזה הייתי מתאווה. ומסיבה זו היו אמותינו הקדושות עקרות, מפני שהקב"ה מתאווה לתפילתן של צדיקים, לכן עשאן עקרות.

עיקר מטרת התפילה להביא להכרה, שאין אני יכול להועיל לעצמי כלום והכל תלוי אך ורק בגזרת עליון. אבל אם הכל תלוי בגזרת השי"ת, הכיצד אפשר לשנות גזרתו ע"י תפילה? ברור לכל מבין, שהאדם, במצבו הפשוט, אינו ראוי לדבר שהוא מבקש. אולם, כשכואב לו על הדבר וצועק עליו לה', אזי מתעלה האדם ממקומו למקום גבוה יותר, כי התפילה היא סולם ומהמקום הגבוה הזה, באמת נעשה ראוי להשיג הדבר. נמצא, שאין שינוי כלל ועיקר ברצונו יתברך, אלא אותו רצון פשוט הוא שהיה לפני התפילה והוא אותו רצון שאחריה. אלא כך האמת, שלפני התפילה אינו ראוי וכשנתרומם בתפילה נעשה ראוי. וכ', מ בזוה"ק, שע"י התפילה נהפך להיות איש אחר, גבוה יותר, מאמין יותר. עכת"ד.

להיות גבוה יותר, פירושו לחזור בתשובה ולהוסיף על מעשיו מעשים שלא היה רגיל בהם עד כה. וודאי, גם אדם דתי צריך תדיר לחזור בתשובה ולהתעלות תמיד, אבל אם רק מתפלל וקורא תהלים כשיש לו צרות, לא מתחזק ואינו מתעלה בתורה ויראה"ש יותר מכפי שהיה קודם, הרי זו תפילה בלא תשובה והוא לא נעשה גבוה יותר, לא נשתנה כו"ע וממילא זועק ולא נענה. על זה אמרו: "אולת אדם תסלף דרכו, ועל ה' יזעף לבו. " בעל האמונה, לפי שיודע שהקב"ה תובע ממנו להשתנות למרות הצרות וההפרעות, הרי שבכל תפילה מתפילותיו אינו מסתפק בבקשת ישועה בלבד, אלא מבקש גם לחזור בתשובה ולהתעלות יותר, ובזמן שלא נענה, יודע שסובב ה' סביב ליראיו ומסבב הכל לטובתו ומקבל באהבה.

כך נראית תפלת המאמין: "ריבונו של עולם, מבקש אני ישועתך בדבר פלוני, ואני מקבל על עצמי להתחזק ולהתעלות יותר ולחזור בתשובה שלמה. ואם אינך רוצה, ריבונו של עולם, להושיעני, גם אני איני חפץ בכך, רצוני לעשות רצונך בלבד. ולה' הישועה. " (שמעתי מפי הרב שלום הרוש ש לי ט " א).

כשהיו באים אל מרן החזון איש זצ"ל לבקש רחמים על חולה, היה אומר: "הקב"ה רוצה שנתפלל. " הסבא מנוורדוק זצ"ל היה אומר, שמה שמשיגים ע"י תפילה זה טבע, ומה שמשיגים ע"י רופא זה נס. לכן גם בטפול רפואי צריך להתפלל בתחנונים ולבקש רחמים מהשי"ת שתהיה הצלחה ורפואה שלמה (כמבואר באור"ח ס"ס רל).

מעניין כוח התפילה

במסכת קידושין (כט:) מסופר על מזיק אחד גדול שפלש אל בית המדרש של אביי והפיל חיתתו על הבאים לשם. וכשהגיע רב אחא בר יעקב למקום הישוב ההוא, ציוה אביי שלא יזמינוהו האנשים ללון בביתם ויאלץ לישון בבית המדרש, וע"י כך יתוודע למציאות המזיק במקום ויהרגהו. וכן היה. כשנכנס ללון שם, נראה אליו המזיק בדמות תנין בעל שבעה ראשים. מיד עמד להתפלל, ומת המזיק.

הקשה המהרש"א על אביי, כיצד דחה את רב אחא בר יעקב לבית המדרש, שהוא מקום סכנה, והרי קיימא לן שאין סומכין על הנס, ומה גם שמנכין לו מזכויותיו! ותירץ, שאביי ידע בבהירות ובוודאות, שאין להסתפק בזה שאותו חכם הוא צדיק וחסיד גדול ושמכוח תפילתו יהרג המזיק, וכן מה שמשיגים על ידי תפילה אין זה נס וממילא לא מנכים מזכויותיו.

גם מתורצת קו' המהרש"א (על ברכות לג.): כיצד סמך רבי חנינא בן דוסא על כוחו, כשהניח רגלו באותו חור מסוכן שהיה בו נחש ארסי שהכיש אנשים והזיקם? והרי אין סומכין על הנס! אלא, צדיקים וקדושים כאלה, בכוח תפילתם ומעשיהם, משיגים גם למעלה ממה שנראה כוח הטבע הרגיל, ואין זה נס באמת, רק בעינינו נראים הדברים כאילו הם מעל הטבע. לכן אמרו (בברכות יוד.): "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים. " ללמדנו, שבקשת הרחמים מסוגלת להחריג את הטבע ממהלכו הרגיל. וכן אמרו (בסנהדרין מד:): "לעולם יקדים אדם תפילה לצרה, שאלמלא הקדים אברהם תפילה לצרה בין בית-אל ובין העי, לא נשתייר מרשעי ישראל שריד ופליט. " ומרן רבנו הסטייפלר זצוק"ל (בספר "חיי עולם" פרק כח) כותב, שאפילו אם יעברו על האדם ימים ושנים ללא מענה, עד שידמה לו שלא הועילה תפילתו כלום, אל יניח מלהתפלל. כי לבסוף יראה בעיניו שתפילתו הועילה לו מאוד. דבר זה מבואר במדרש, שיש תפילה המועילה מיד ויש שתפילה מועילה לאחר זמן, שתפילה - מן הדברים המשתמרים היא. ולעיתים היא מתאימה להתקבל דווקא אחרי שלושים שנים, או הרבה יותר. והעיקר, יש לומר, שמה שנדמה בעיניו שאינו נענה בתפילתו אעפ"י שהתפלל על זה זמן רב, הוא רק דמיון ואינו נכון כלל, שהרי אי אפשר לדעת היאך היה המצב אצלו אילו לא התפלל... ואפשר שלולי תפילתו היה, ח"ו, המצב גרוע יותר ויותר. עכת"ד.

ראיה לכוחה של תפילה ועד היכן היא מגעת, מצינו בעוד כמה מקומות.

ראה בפרשת קורח מה שהתפלל משה רבנו ואמר: "אל תפן אל מנחתם" של קורח ועדתו, ולמד, שהיה צריך משה רבנו לשטוח בקשה מיוחדת לפני הקב"ה שלא יקבל את תפילתם. אחרת, היתה תפילתם ומנחתם מתקבלת, הגם שיצאו במצח נחושה נגד משה רבנו ואעפ"י שירדו למדרגה תחתונה של אפיקורסות, רח"ל.

ראה במסכת יומא (נג:) מה שהתפלל הכוהן הגדול ביוה"כ בקדש הקדשים, שהקב"ה לא יקבל תפלת עוברי דרכים, כשביקשו שלא ירד גשם בזמן שהם באמצע הדרך. משמע, שלולא בקשתו של כוהן גדול, תפילתם היתה מתקבלת, כי תפילה של עובר דרכים, המצטער מגשם שוטף, היא תפילה חזקה הנובעת מעומק הלב לכן היא יכולה להשפיע על מהלך הטבע הרגיל לשנותו ולהפסיק את הגשם.

במסכת מכות (יא.) מובא, שמי שהרג את הנפש בשוגג, חייב לגלות לאחר מערי המקלט של שבט לוי, ועליו להשאר שם עד שימות הכוהן הגדול. ולמה דווקא עד שימות הכוהן הגדול? מפני שהיה צריך, בכוח תפילתו, לדאוג לכך שבדורו לא יארעו מאורעות חמורים כאלה. ומבואר במשנה שם, שאמו של הכה"ג היתה מביאה מזון וכסות להחיות בהם את אותם האנשים שבערי המקלט, כדי שלא יתפללו על בנה הכה"ג שימות. נשמע מכאן, שאילו היה הרוצח מתפלל על מות הכה"ג, יתכן מאד שהיה מת!!! רח"ל.

מה גדול כוחה של תפילה, שעומדת איתן אפילו נגד כוהן גדול.

בספר "שאל אביך ויגדך" הביא מעשה בצדיק רבי אליהו דושניצר זצ"ל, שהיה בעל אמונה וכוח תפילתו הרקיע שחקים. מסופר שם, שהיה לו פרדס שביקש למכרו וכיוון שהיה חסידא קדישא, לא התרצה למכור לכל אחד. הוא ביקש ממנהל תלמוד תורה אחד, שכמה ילדים, תשב"ר, יקראו מזמורי תהלים וע"י כך יביאו למכירה מוצלחת של הפרדס. מנהל הת"ת הבטיח לדאוג לכך שהדבר ייעשה. משעבר זמן והפרדס לא נמכר, הבין הצדיק שהמנהל שכח למלא את מבוקשו. אמרו לו: "מנין לך ששכח?" השיב ואמר: "העובדה, שעדיין לא נמכר הפרדס, היא המוכיחה שעדיין לא התפללו על כך. " זה כוחו של המתפלל, האמונה בכוח התפילה.

צורת התפילה

רבנו הרמח"ל בעל ה"מסילת ישרים", מבאר (בפרק יז), שמן המעשים המדריכים את האדם לבוא לידי מידת הטהרה, הוא ההזמנה לדברי העבודה והמצוות. והיינו, שלא יכנס בקיום המצוה בפתע פתאום, כשעדיין אין דעתו מיושבת עליו ואינה יכולה להתבונן במה שהוא עושה. אלא יזמין עצמו לדבר ויכין לבו במתון, עד שייכנס

בהתבוננות ואז יתבונן מה הוא הולך לעשות ולפני מי הוא הולך לעשות. לכן החסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם תפילתם, מכינים לבם, דוחים המחשבות הזרות ומתמלאים יראה ואהבת השי''ת. עכת''ד. ומאגרת הרמב''ן דלינו, שהמעיין בשו''ע יראה כמה הכנות צריך לעשות סמוך לתפילת העמידה ועי''ז תהיה תפילתו זכה וברה, נקייה, מכוונת ומקובלת לפני המקום, ברוך הוא:

- יכוון לקיים מצות עשה מהתורה לצאת ידי חובת תפילה, שמצוות צריכות כונה (אור''ח סימן ס).

- יפנה את לבו מכל המחשבות ויראה עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה (רמב''ם פ', ד מהלכות תפילה הט''ז).

ודע, כי יש אומרים שכוונה זו מעכבת בכל התפילה, ואפילו בדיעבד לא יצא ידי חובה. ויש חולקים (יביע אומר ח''ג סימן ח).

- ייתן עיניו למטה, כאילו הוא מביט לארץ, ויהיה לבו פנוי למעלה כאילו הוא עומד בשמים (רמב''ם פ''ה מהלכות תפילה ה''ד). ויש גורסים ברמב''ם: ''כאילו הוא עומד בשמי ה'. '' (כך הוא הנוסח בדפוסים ישנים). כאן רמז הרמב''ס לדברי המקובלים, שתפילת ''שמונה עשרה'' בעולם האצילות, שהוא כנגד אות יו''ד דהוי-ה וכאילו עומד בשמי הוי-ה (מו''ר ועט''ר הרב נאמן שליט''א. ''אור תורה'' טבת תשמ''א).

- יכוון פניו בתפילה כנגד ירושלים, בית המקדש וקודש הקודשים ויחשוב כאילו עומד בבית המקדש (אור''ח סימן צד-צה).

ה''מסילת ישרים'' (בפרק יט) מביא שלוש כוונות פשוטות לכוון לפני התפילה, שעל ידן תהיה תפילתו מכוונת ומקובלת ומיושבת בדעתו:

- יכוון שהוא עומד ממש לפני ה' ונושא ונותן עמו. ובמעט התבוננות ושימת לב יוכל לקבוע בלבו אמיתת הדבר, איך הוא נושא ונותן ממש עמו יתברך ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש. והוא ית' מאזין לו ומקשיב לדבריו. ותמונת הדבר - כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו שומע ומקשיב.

- צריך שיתבונן ברוממותו ית', אשר הוא מרומם ונשגב על כל ברכה ותהלה.

- יתבונן בשפלות האדם, בפחיתותו ובגסותו ובחטאים שחטא מעודו, ע''י כך יחרב לבו בעודו מדבר לפניו ית' ומזכיר בשמו ומשתדל להרצות לו.

נוסיף על כך ונזכיר, שאם זוכה בכל בוקר להימנות עם המתפללים בתפלת ''נץ החמה'' ויוצא מביתו מעוטף בציצית ומוכתר בתפלין, מעלתו יותר מעשרה ראשונים, כידוע, והרי הוא עבד ה' ממש, כי מתפלל לא בשעה הנוחה לו, אלא משנה בכל יום את זמן

התחלת התפילה בדקה ועוד דקה, לפי שעונו של בורא עולם. העושה כן מעשיו מוכיחים עליו שהוא עבד ה' באמת. ושיטת הרמב"ם (בפ"א מהלכות קריאת שמע הי"א), שהקורא קריאת שמע לאחר "הנ, ן", יצא ידי חובה רק בדיעבד. ויש פוסקים, שכך היא דעת מרן בשו"ע (סי' נח), ועיין שו"ת "איש מצליח" ו"אור לציון". כמה מעלות טובות למקום עלינו, אם יודע להתכונן לתפילה במחשבה נכונה, במקום הנכון ובזמן הנכון.

תפילה ארוכה וקצרה

אומרים חז"ל (בברכות כא.): "הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו. " וקשה, היתכן כדבר הזה? הרי יש לו חיוב לעסוק בתורה וצורך לעסוק במלאכתו וכיצד יתפלל כל היום כולו?! תירץ מרן הגרי"ח (בספר "בניהו" ברכות ו.), כי הנה כתוב: "וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כוח לעשות חיל", והכוונה

- אם, למשל, האדם הוא בעל מלאכה שהוא חרש חכם הנופח באש ומוציא כלי למעשהו, כשרואה כלי מלאכתו עומדים לפניו אל יאמר: "הטבע מחייב בודאי הגמור שיעלה בידי לעשות הכלי ולהשלימו", וכל שכן אם כבר החל במלאכתו, אל יחשוב: "בוודאי אשלים הכלי" והרי הוא כאילו נעשה ונגמר, אלא יחשוב, שאם לא יתן לו הקב"ה חיות וכוח, דעת ורצון, יכולת וסיוע בכל המצטרך לו לזה, לא יעלה בידו לעשות מאומה. על כן מן הראוי שבכל רגע, ואפילו בשעת העסק עצמו, יתפלל אל הקב"ה בלבבו שייתן לו חיות וכוח להשלים עסק זה ולהביאו לידי גמר מוצלח. וכן אם ברשותו חנות שמוכר בה חפצים, והחנות ממוקמת בשוק הומה מאדם והיא מלאה כל סוגי החפצים הצריכיס לבני אדם, אל יאמר: "הטבע מחייב שבוודאי אמכור הסחורה שבחנות ואשתכר ממנה. " אלא תדיר יתפלל בלבו להשי"ת, שייתן לו בכל רגע ורגע כוח, חן והצלחה שיוכל למכור סחורתו ולהרוויח. וכן כל אדם, כשהולך ברגליו לאן שהוא, לכל מקום שיהיה ולצורך כל עסק שבעולם, אל יאמר: "הרי רגליי הולכות בלי שום מיחוש, ועיניי רואות את הדרך אשר אני הולך בה, ובוודאי אגיע למחוז חפצי לעשות כרצוני. " אלא בכל רגע ורגע ועל כל צעד ושעל יתפלל בלבו להקב"ה, שייתן בו כוח להלוך ולהגיע למחוז חפצו בלי שום אונס ועיכוב. וכן אם היה השולחן ערוך והביאו לפניו תבשיל מתוקן והניח מן התבשיל בפיו, גם כן יתפלל בכל רגע על כל בליעה ובליעה ושיעזרהו השי"ת להביא המזון לשלום לחדרי בטנו למקום הראוי לו. כן על זו הדרך יתבונן להתפלל על כל דבר ודבר מרגע הקיצו משנתו ועד שייפלו חבלי שינה על עיניו ותנומה על עפעפיו. ואעפ"י שרואה, שהכל מוכן ומזומן ועומד לפניו

לשרתו, לא יחסוך תפילה מלבבו לה' בכל רגע על כל הצריך לו ועל כל מה שרוצה לעשות. על זה אמרו: על כל נשימה ונשימה תהלל יה, וזה פי' הפסוק: ''וזכרת את ה' אלקיך'', שאין זכירה אלא בלב. ואין הכוונה לתפילה שבפה. רק בלבו מצפה ומייחל בכל רגע לקבל מהקב''ה חיות וכוח. ע כ ת '' ד.

כ''כ השל''ה הקדוש ב''שער האותיות'' (אות א), שלפני כל מעשה יאמר: ''אם ירצה השם''; ''בעזרת ה' יתברך'', ועי''ז יזכה להצלחה. וכמש''כ: ''רבות מחשבות איש, ועצת ה' היא תקום''. היא - ראשי תיבות אם ירצה ה'.

מרן רבנו הסטייפלר זצוק''ל בספר ''חיי עולם'' (פרק כח) כותב: חז''ל אומרים (ברכות לב:): ''כל המאריך בתפילתו, אין תפילתו חוזרת ריקם. '' ונראה, דהוא הדין לגבי המתפלל תפילה קצרה מאוד, אלא שתמיד מבקש על זה בכל יום ויום לאורך זמן, שגם הוא בכלל המאריך בתפילתו.

ועיין בספר ''יחי יוסף'' (סימן וא''ו) לרבנו הגרי''ח סופר שליט''א, שדלה ביד חרוצה מרחבי הש''ס עוד מדרשים ומאמרי חז''ל, המדגישים שהמאריך בתפילתו מעלתו גדולה מאוד. והיקשה ע''ז מדברי הירושלמי (בכורים פ''ב ה''א), שחנה, על ידי שהרבתה בתפילתה קיצרה ימיו של שמואל. ולכאורה, זו קושיה עצומה. היתכן שע''י התפילה, שהיא אחד הדברים העומדים ברומו של עולם (ברכות ו:), תצא תקלה כזאת? ותירץ הרב שליט''א במסקנת הדברים, שדווקא בעת צרה ואסון, רח''ל, שהאדם שרוי בהם, בעת הזאת דווקא אל לו לאדם להרבות בדיבור לפני הקב''ה, פן יכשל להרהר אחר מידת הדין ויבוא להיכשל בלשונו. אבל תפילה בעלמא יתפלל, ירבה להתפלל ולה' הישועה. עכת''ד.

ונראה לי להוסיף נופך לתוכן הדברים וגם לחדדם מעט, כי המתפלל עפ''י נוסח קבוע, סדור ומתוקן, וכן האומר פסוקים מיוחדים, כמו: ''לישועתך קיויתי ה''', והאומר מזמורי תהלים, שכולם שבח והודאה לבורא עולם, ברור מאד, שיכול להאריך ולהתפלל ולבוא בהם בתפילה ותחינה לבורא עולם כאוות נפשו. כמו כן יכול לומר ''נשמת כל חי'', שהוא שבח גדול ונפלא הנקרא: ''ברכת השיר'' (פסחים קיח.). עוד יכול להתפלל עפ''י נוסח התפילה הקבוע, שחיבר רבנו בחיי בספר ''חובות הלבבות'' (הודפס בסידור ''אוצר התפילות''); או לומר ''כתר מלכות'', שחובר ע''י צדיקי עולם; או נוסח קבוע אחר המתאים לו וההולם את מצבו. חובה קדושה להדגיש, שעל קטעי התפילה הנזכרים ועל דומיהם נאמר, שהמאריך בתפילתו, אין תפילתו חוזרת ריקם. אבל בשעת מצוקה, צרה וכיו''ב, כשבא לשפוך לבו לפני ה' ולדבר בשפה שלו, שפה פשוטה, אודות הצרה

והקשיים שיש לו, הרי זו תפילה מסוכנת, כי אפשר שבתוך הדברים יפלוט מפיו מלים שאינן מתאימות לכבוד הבורא ית' ובמקום לתקן תצא תקלה, ח"ו, על ידו. ואכן מבואר בגמ' (ברכות לא:), שחנה הטיחה דברים כלפי מעלה ונוסח תפילותיה המיוחדות המבואר שם הוא באמת אסור. וכיו"ב מה שמובא במסכת תענית (כג.) על חוני המעגל, ובדף כה ע"א על לוי שהתפלל על גשמים בנוסח מיוחד שלו ונענש מיד, רח"ל. לכן, העצה הטובה ביותר למתפלל היא להשתמש בנוסח בדוק של תפילות טובות ומתוקנות, כמו תהלים וכיו"ב.

ועיין בספר "פניני רבנו קהילות יעקב" על צדיק וקדוש אחד, שהתפלל אל ה' בנוסח: "לישועתך קויתי ה'". וחזר על פסוק זה מאות פעמים, עד שנענה מן השמים.

בספר "פניני רבנו יחזקאל" (דף לז) מסופר על שר התורה והיראה, רבנו יחזקאל אברמסקי זצ"ל, שהיה נוהג להשכים בשבת בשעה מוקדמת מאוד כדי לומר את כל מזמור קי"ט בתהלים, אשר כל "תמניא אפי" שבו הן בקשות על תורה ועל תורה בלבד. והרבה פסוקים היה מפרש לעצמו לאידיש תוך כדי אמירתם, היה מדבר ופונה אל הקב"ה כדבר בן אל אביו והיה רגיל לחזוק הרבה על הפסוק: "חסדך ה' מלאה הארץ, חוקיך למדני. " והיה מסביר, שפסוק זה מדבר על מה שאמר דוד המלך לפני הקב"ה: "חסדך ה' מלאה הארץ", אבל מה אני מבקש ממך? - חוקיך למדני! זוהי כל בקשתי. אנא, עזור לי ללמוד ולהבין את התורה שלך!!! ועיין למרן "הבית יוסף" (סימן קיג) שכתב בשם ר"י: "והנכון, שמי שירצה להאריך בשבח המקום ברוך הוא יאמר אותו בפסוקים. וכיוון שאומר פסוקים, אם משבח למקום דרך קריאת פסוקים, אין בכך כלום (אם מאריך) ". עיין שם. בספר "ליקוטי מוהר"ן" (תורה נב) מאריך בשבח ההתבודדות והדיבור עם בורא עולם, ונראה שתפילה בדבקות הבאה ע"י התבודדות, אעפ"י שנעשית בשעות הלילה מחוץ למקום ישוב, אין חשש שתצא מכך תקלה למתבודד, ח"ו. ומעלת הספר "ליקוטי תפילות" לרבנו נתן זצ"ל, שלקח את לשון התורה של הספר "ליקוטי מוהר"ן" ואת העצות הנפלאות שבו והפך אותן ללשון תפילה.

ה' יקבל תפילותינו לרצון לעבודתו ית', אמן ואמן.

ברכות ותפלות מיוחדות

רבנו הטור (בסימן קא) מביא דברי חז"ל הקדושים, שהמתפלל צריך שיכוון בכל הברכות. ואם אינו יכול לכוון בכולן, לפחות יכוון ב"אבות", שהיא הברכה הראשונה. מרן (ב', בית יוסף" שם) מביא בשם הסמ"ק, שאם לא כיוון ב"אבות" יכוון ב"מודים"

ויוצא ידי חובתו. היקשה עליו מרן הב''י: ''וצריך תלמוד, מנין לו דעדיף ''מוז. ים'' טפי משאר ברכות. '' ותירץ ''הפרישה'' (באות ג), שמצד הסברא נראה, שברכות ''אבות'' ו''מודים'' חשובות יותר משאר ברכות, שהרי בהן דווקא תיקנו דיני כריעות ב''עמידה''. והוסיף ה''בית חדש'', שצריך להיזהר לכוון היטב בשבחיו של הקב''ה יותר מבשאלת צרכיו, אחרת מחייב את עצמו מפני שעיקר עבודת השי''ת שב''עמידה'' הוא לספר בשבחיו ית' ולהיכנע אליו מאוד, ולכן ''אבות'', שהיא תחילת ה''עמידה'', ו''מודים'' שהיא תחילת ה''הודאה'', כל אחת מהן חשובה מאד לכוונה. והוסיף, שבזה מובנת שיטת ''הרוקח'', שהובאה ב''טור'' שם, שעל פיה ירגיל אדם עצמו, לכל הפחות, לכוון בחתימה של כל ברכה וברכה. כי בחתימות מסופר שבחו של הקב''ה.

כמו כן לא יפחות מלכוון באזכרות, שהוא החשוב ביותר בתפילה, ולא בקשת צרכיו חשובה יותר. ועיין ''חק לישראל'' (מוסר ואתחנן (יום שישי), שהביא בשם ''ספר חסידים'', שצריך לכון בכל הברכות והוא כשיטת הב''ח ממש. אם יש לו חולה, שמבקש להתפלל לרפואתו או אם צריך לפרנסה, לא יכוון רק ב''רפאנו'' או ב''ברכת השנים'', כי ע''י שנוהג כך מביא קלטרוג על עצמו, שאינו דואג לכבוד הקב''ה, רק לכבוד עצמו. ועיקר תפלת העמידה הוא הברכות והתשבחות להשי''ת. זה מתאים מאוד למבואר, שהתפילה החשובה והמעולה ביותר, היא זו שכל תכליתה לשבח את בורא עולם ולהיכנע לפניו, ואפילו לא יזכיר מצוקותיו כלל, הרי עצם שבחו של מקום או אמירת תהלים, שכולו תהילות ה', בכוונת הלב ממש, מורידים ומשרים עליו שפע וברכה, חיים טובים ומתוקנים.

וידוע מש''כ בספר ''נפש החיים'' להגר''ח מוולוז'ין, שעיקר התפילה הוא לא לבקש על צערו הפרט (' אלא לבקש: ''עשה למען שמך'' וכו'. וידוע שכאשר ישראל בצער, גם הקב''ה בצער והוא כמבקש על כבוד השי''ת, ותפלתו חשובה מאוד ורצויה וממהרת להתקבל.

ועיין ''חק לישראל'' (מוסר פנחס יום ג), שאם ישאל אדם דבר שהוא שבח לבוראו, כגון: על לימוד תורה או על דבר אחר מחפצי שמים, ושופך נפשו עליו, הקב''ה שומע תפילתו, אעפ''י שאין בידו מעשים טובים. לדוגמא, אם צריך בית לגור בו, יתפלל ויאמר: ''ריבונו של עולם, אנא, זכני לדירה נאה בלי טרדות ובלי חובות, כדי שאזכה לישוב הדעת ואוכל לקיים בה מצוות. '' המבקש בנים, יתפלל לה' ויאמר שרוצה לחנכם ולהוליכם בדרכי התוה''ק. המבקש פרנסה טובה, יתפלל ויזכיר בבקשתו, שע''י זה יחיה בשלווה, לעבודתו ית' ויצליח לשקוד על לימוד התורה. וכן על זו הדרך יתפלל על בכל מכל כל.

יש מקומות מיוחדים בתפילה המסוגלים להתעלות ברוחניות וצריך לכוון בהם היטב. למשל, ברכת "אהבת עולם" הוא המקום המתאים לבקש רחמים על אהבת והבנת התוה"ק. בתפילת "נצור לשוני מרע" ובאמירת "ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו", יעמיק בכוונתו עד שתחלחל התחושה לעצמותיו, שבלי רוחניות אין לו חיים ואז האדם נענה. ב"דעת זקנים" עה"ת (פרשת ויחי, ובמדרש "תנחומא" שם) מובאת דוגמא מאלפת לאופן בו צריכים אנו להתפלל:

כשיוסף הצדיק חזר מקבורת יעקב אבינו ועבר ליד הבור שהשליכוהו לתוכו, עמד ובירך: "ברוך שעשה לי נס במקום הזה. " האחים, שנלוו אליו באותו מעמד, נבהלו ונרתעו מן העובדה שיוסף זוכר היטב את המאורע ואפשר שכעת יצער אותם בגינו. וקשה, הרי עברו מאז 39 שנים ועם הזמן הרגשת הסבל ההוא כהתה מאד, אם כן למה פחדו כל כך? בספר "יראה ודעת" (דף לא) מובא הסבר באר היטב והוא, שיוסף הצדיק התפלל ברטט והודיה לה', בעוצמה כזאת של התרגשות והתפעלות, עד שכל רואיו נדמה היה להם שלא 39 שנים עברו אלא 39 דקות בלבד, שבו ביום נפל לבור מלא נחשים ועקרבים ובו ביום ניצל. מכאן חשש האחים ופחדם, שרשמי אותו יום עדיין חרותים היטב בלבו וזכורים לו היטב, לכן אולי יצער אותם.

כך בדיוק צריכה להיות התפילה של של אחד ואחד מאתנו וכך צריכות להיראות הברכות שלנו. מכאן מוסר היורד לחדרי בטן, שצריך להקפיץ כל אחד משלוותו ולא להניח לו לישון, וצריך לזה תשומת לב של אמת עד כמה צריך כל ימינו לדקדק בתפילה ובברכות בהבנת המלים ובהיגוי הנכון ולא להפך מלרע ומלעיל ולהדגיש היטב אותיות ה ח-ט-צ ק, שבמלים ברא הקב"ה עולמות והחריבן.

והאריך מאוד בזה מו"ר ועט"ר הרב נאמן שליט"א בקלטות על תפלת שחרית ובספר "יצחק ירנן" (ח"ב סימן ט). וכבר התבטא מרן מלכא הגר"ע יוסף שליט"א על הרב מאזוז שליט"א בזה"ל: "מהרב מאזוז אל תזוז... "

והחי יתן אל לבו.

ברכת המזון דינה כתפילה

כתוב בשו"ע (סל' קפג), שברכת המזון דינה כתפלת העמידה. כידוע, בתפלת העמידה אין להפסיק בשום עניין. אפי' המלך שואל בשלומו לא ישיבנו, אפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסיק ואפי' לענית "קדיש", "קדושה" ו"ברכו" אסור להפסיק באמצע תפילת העמידה. בשו"ת "יביע אומר" (ח"א סי' יא) מחמיר בזה מאוד ופוסק, שגם בברכת

המזון אסור לענות ''קדיש'', ''קדושה'' ו''ברכו'', מפני שדינה כתפילת העמידה ממש. על פי האמור, צריך לברך מבלי להתייחס או להתערב במה שקורה מסביב ואפילו רמיזה בעלמא בידו או בעיניו וכל הפסק או תנועה, שאינם שייכים ואינם באים לצורך הברכה, הרי הם אסורים.

מבואר בספר הקדוש ''בן איש חי'', שצריך לברך ברהמ''ז בעצימת עיניים ויאסור ידיו זו על גב זו, ימנית על השמאלית, כיושב לפני המלך, מלכו של עולם. ישב באימה ויברך בשמחה ובטוב לבב ובכוונה גדולה (בא''ח פ' חוקת).

מעשה באשה, אשת חיל יראת ה', שלא זכתה להפקד בבנים. הציע לה כבוד ראש הישיבה, מרן הרב אלעזר ש''ך שליט''א לדקדק היטב בברהמ''ז בכוונה גדולה. משעשתה כן, זכתה מיד להיפקד, שקבלה בידינו, שברהמ''ז סגולתה לבטל כל מיני גזרות קשות ורעות.

מתאים במקום הזה להזכיר את דברי מרן ''בן איש ח (''' (פ' בהר אות יו''ד בשם חכמי המוסר), שבהיות מאכל או משקה חביב לפני האדם, והוא מתוק לחיכו וחביב עליו ביותר, וימשוך ידו ממנו דרך סיגוף לכפרת עוונות, ה''ז נחשב תיקון גדול בתיקוני התשובה ותועלתו כתועלת התענית. ואם אחרי אכילה כזאת נזהר לברך ברכת המזון בכוונה גדולה, כמו שנזהר בתפלת הנעילה של יום הכיפורים, זכותו בשמים גדולה במאוד מאוד. אשרי הזוכה לכך. וכן מי שלא יכול להתענות בתעניות הכתובות בתורה, או שאינו יכול להתחסד בתעניות של ימי שני, חמישי ושני ושל ערב ראש חודש, ערב ראש השנה, עשרת ימי תשובה, שובבי''ם וכיו''ב, הצעה להנהגה טובה עבורו, שיאכל לשובע לחיזוק גופו לעבודת השי''ת, יתאמץ מאוד בברכת המזון בכוונת הלב ובשמחה גדולה וע''י זה ירבה שכרו ויגדל מאוד ויש בזה תועלת כמו בתענית.

בספר הנחמד ''מנחת נתן'' (קונטרס ''שיחות חיים'' אות כב), להרב נתן חיים אינפלד שליט''א, כותב, שראה בעיניו רבים וטובים שאינם יודעים דין זה ולכן אינם מקפידים בו, ובזמן ברהמ''ז מתנועעים בכל מיני תנועות ורמזים. וכותב, שתלמיד חכם גדול הודה לו על הלכה זו והודה בפניו שלא נתן לבו לזה ולא ידע ולא שמע על כך מעולם. לא פעם קורה, שבאים בשאלה איך ומה לעשות על שאינם זוכרים אם בירכו ברכת המזון. כשמדובר ביראי שמים, אין מובן איך לא זוכרים, שהרי יש לברך כבתפלת העמידה! וברור שמברכים שלא כהלכה, בלי שום דקדוק, בלא כוונה ובחטף. ומצוה לפרסם הלכה זו ברבים. עכת''ד. ועל זה נאמר: ''והחי יתן אל לבו'' ולא נאמר - והחי יתן אל בטנו...

ויש להוסיף, שהרב החסיד, בעל ''יסוד ושורש העבודה'', היה מתפלל לפני ברכת המזון, שלא תהיה לו שום הפרעה באמצע. ולאחר ברהמ''ז היה מודה לה' בתפילה מיוחדת על שלא הופרע באמצע ברכת המזון.
ולמזהיר ולנזהר שלומים יתן כמי נהר.

אוי לה לרבנות שמקברת את בעליה (פסחים פז:)

גדולי התורה שבכל הדורות ועד היום, הדבר העיקרי הבולט אצלם והמבליטם הוא השקידה ועסק התורה, בניצול מירבי של הזמן וללא פשרות. הכבוד האמיתי שאנו רוחשים להם מקורו בעסק התורה התמידי שלהם, וכמו שאמרו במסכת ''אבות'': ''אין כבוד אלא תורה, שנאמר: 'כבוד חכמים ינחלו'. '' וכן אמרו שם: ''אל תתאווה לשולחנם של מלכים, ששולחנך גדול משולחנם. '' וכן אמר דוד המלך ע''ה (בתהלים טז): ''לכן שמח לבי ויגל כבודי'' ופירש באבן עזרא שם: מהו כבוד? - נשמה, שחלק זה ניתן ע''י הקב''ה והנאתה וכבודה הוא התורה בלבד. וראה במסכת עבודה זרה (סה.) מה שהשיב החכם לאותו גוי שהיה, לפי דעתו, נהנה בהנאה הגדולה ביותר של תועבה הקיימת בעוה''ז. אמר לו החכם: ''הנאה שלנו שווה משלך'' והודה הגוי לדברי החכם. הגאון חזון איש זצ''ל כותב באגרותיו בזה''ל: ''וכל שהאדם מוסיף ביגיעתו, ה''ז מנתק חבלי היצר וממאס בתענוגי ההבלים, ונפשו משתוקקת לרגשי קודש ועונג החכמה ומתק טהרת הלב... '' וידוע הסיפור שבתנ''ך על אבנר בן נר, שנהרג ע''י שר הצבא יואב בן צרויה, שלפני צאת נשמתו בעוד דמו שותת, היה בכוחו להרוג את יואב שר הצבא, וכשאמרו לו הסנהדרין שעם ישראל צריך גיבור ואין אחר שיכול כעת למלא את מקומו, לכן אל תהרגהו - ויתר מיד על מתיקות הנקמה והסכימה דעתו למות, ובלבד שלא יתחלל על ידו ציווי הסנהדרין, שציוווהו שלא יהרוג. ללא צל של ספק, היה צריך להשקיע כוחות נפש אדירים בהתגברו על יצר הנקמה, ובזמן שאוזלים כל כוחותיו, מהיכן שאב את כוח הגבורה הזה? משיב על כך המדרש במקום: ''לפי שהיה בן תורה. '' כי מי שלומד תורה, תחושת הכבוד הראויה לו באה על סיפוקה מצד עסק התורה, ואין הוא נצרך לנקמה שתצנן את להט יצרו ותשיב אליו את תחושת המכובדות והגבורה. ועיין היטב ב''חק לישראל'' (מוסר ליום שלישי פרשת בחוקותי) כיו''ב ממש. עיין שם. ועיין בספר ''קריינא דאיגרתא'' (עמ' קמ), שכתב: ''עניין נקמה הוא מתוק מאוד, והמוותר עליה לשם שמים, בזמן שהיכולת בידו לנקום, זהו קרבן נורא וקידוש שם שמים, ועושה רעש עצום בכל העולמות וממתיק דינים נוראים''. עיין שם. הנהגה מסוג זה באה רק מכוח

התורה, כמבואר לעיל. ובספר ''ילקוט שמעוני, ' (שמואל ב' ו, כב וב''מדרש רבה'' במדבר פרשה ב) מבואר, שכל המרבה כבוד שמים וממעט כבוך עצמו, כבודו מתרבה וכבוד שמים מתרבה. וכל המרבה כבוד עצמו וממעט כבוד שמים, כבוד שמים במקומו עומד וכבודו מתמעט.

מפעם לפעם צצה ועולה פה ושם תנועה זו או אחרת, המארגנת שיעורי תורה ויהדות בקרב הנוער והצבור הרחב. איך נדע אם כוונתם לשם שמים או לא? אם בא אדם אחר ומנסה לארגן עוד שיעור תורה במקום, ואותה תנועה מפריעה לו ומצרה את צעדיו, או אם בא להתקבל אצלם כמלמד, דוחים אותו משום שהשקפותיו אינן מתאימות להשקפותיהם ואינם מתחשבים בכך ולא אכפת להם שהמלמד הזה טוב מהמלמד ההוא ועולה עליו עשרת מונים, מה גם שהאחר אינו מחדיר בתלמידים תורה ויראת שמים, רק יש לו מעלה נדירה שאי אפשר להתחרות עמה, והיא שהוא קרוב משפחה של אותו אירגון מסוים. באופנים אלה ודומיהם רואים בעליל שאין כוונתם טהורה לעשות נחת רוח לכבוד השי''ת, אלא רק לפרסם בעיר שגם הם נמנים עם מחזיקי היהדות בעיר. מאידך, כששמחים שניתווסף שיעור תורה בקרבם ומחזקים את ידי העוסקים וכיו''ב, ממעשיהם ניכר שכוונתם לכבוד השי''ת.

בברכות (סג.) הלל הזקן אומר: ''בשעת המכניסין פזר. בשעת המפזרים כנס''. פרש''י: ''במקום שאין מרביץ (. ם תורה בתלמידים, פזר אתה לשנות לתלמידים. ובשעה שהגדולים שבדור מרביצים תורה, כנס אתה ולא תיטול שררה עליהם, ואחוז במידת הענוה''. עיין שם. וידוע שאהרן הכוהן טיפל והנהיג את ישראל עשרות בשנים, כמבואר במס' ''אבות'': ''אוהב שלום ורודף שלום'' ומשה רבנו היה בארץ מדין. כשאמר הקב''ה למשה שהוא, משה, יוציא את ישראל ממצרים, העידה התורה על אהרן הכוהן: ''וראך ושמח בלבו'', הגם שהיה גדול ממנו בשנים וסבל הרבה עבור ישראל, שמח בלבו משנודע לו שמשה יהיה המנהיג הרוחני הראשון של עם ישראל. כבוד התורה שרוכש האדם, רק הוא בכוחו להפיג את ארס הקנאה ולהביא את האדם לדרגה מעין זו, וכבר אמר דוד המלך בדברי הימים: ''והעושר והכבוד מלפניך. ואתה מושל ב כל''.

הן היום, בעוה''ר, כבוד התורה ירד פלאים, וכל אחד מתנשא לאמר: ''אני אמלוך! גם תבן גם מספוא רבו!'' ומשל הדיוט: ''כרס וזקן - חצי רבנן... '' ועמי הארץ, שאינם מבינים בתורה כלום ומתמוגגים ומתפעלים מדרשן המספר סיפורים יפים ומשבץ בהם ראשי תיבות וסופי תיבות, ובפרט אם משרבב לתוך דבריו כמה מלים ''יפות'' מהזרם החילוני וכמה מלים מן השפה האנגלית וכיו''ב, הרי אותו ציבור מהללו ומשבחו,

מפארו ומרוממו וכולם מקלסים אותו ואת דבריו. מובן שאחרי הדרשה נשאר הרושם של תחושת התפעלות, אבל דברי התורה נמחים ונשכחים מהם לחלוטין, ונתקיים בהם הפסוק: ''שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו'', שהכל פורח מהם... אבל חז''ל לימדונו, שמי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, שנא': ''סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא'' (ברכות וא''ו:). וכגודל הקדושה וסילוק שפה זרה ממנו, יותר משפיע על עצמו ועל אחרים ירא''ש טהורה. הרב נאמ''ן שליט''א העיד על מו''א הי''ד, שאף פעם לא אמר ''אנציקלופדיה תלמודית'', אלא ''אוצר תלמודי'', בלשון הקודש. וכן נזהר בכל זה בשו''ת ''יביע אומר'' בכמה מקומות, כידוע. ומעשה שהיה עם הרב עמיאל ז''ל, הרב הראשי לת''א, שנכנס אדם אחד, שהיה שותף בבחירות לרב הראשי, החזון איש והתייעץ אתו אם לבחור ברב עמיאל או ברב הנוסף, וכך השיבן החזו''א: ''את הרב השני אינני מכיר. אך את הרב עמיאל אל תבחר בו! כי יש לו תואר דוקטור... '' כידוע, נמשלה התורה לשמן זית זך. כל טיפת מים שתיכנס, תוציא כנגדה טיפת שמן. כך, כל לימוד חול וכל עיסוק בחכמות חיצוניות - מסלקים את חכמת התורה ואת כבודה, וכאשר תראה רודף כבוד, המחפש את כבודו אצל מי שהיום כאן ומחר בקבר, דע, שכבוד התורה ממנו והלאה ושאינו שמן זית זך. היום, בעווה''ר, המימסד החילוני מעריך ומכבד ודורש אחר רב שיש לו תואר כלשהו בלימודי חול, בעוד שכל החכמות הבל ורעות רוח כנגד חכמת התורה הזכה והטהורה. אדרבא, אותם אלה ההולכים שבי אחר הברק החיצוני הנוצץ הזה, הם רק מקלקלים היופי הפנימי האמיתי והטהור, שאין תוכן אחר עמוק ונפלא ממנו.

כמה כואב הלב לראות ולשמוע מי הוא הקובע את המועמד שייגש לבחירות כהרב הראשי של העיר. האם האנשים החרדים לדבר ה', או הרבנים שבדור וגדולי התורה? לא ולא! לא בידיהם הקביעה. אלא בידם של חברי עירייה, שאינם מבינים יהדות מהי וכ''ש שאין להם עסק ולא קרטוב של שיג ושיח בתורה הקדושה, ובידם של גבאים, שחלקם חילוניים וחלקם שונאים שנאה עזה את לומדי התורה, ומחפשים לפי רוחם - רוח רעה - רק רב בעל תואר שיתאים, לעניות דעתם, לרוח הזמן ויהיה כמוץ אשר תדפנו רוח. לכן אין זה פלא, שרובם המכריע של אותם הרבנים, שנתמנו ע''י המימסד החילוני, חכמת התורה מהם והלאה, ידוע מה שביארו המפרשים (ועיין בספר ''ויאמר אברהם'' פר' ויחי) למה הקדים יעקב אע''ה את אפרים למנשה, מפני שאפרים היה בן תורה אמיתי ללא חכמות חיצוניות כו''ע. מה שאין כן מנשה, שהיה מקורב למלכות והיה בקי בתכסיסי מלחמה וכו' וכו', ורצה יעקב אע''ה לפרסם שכבוד התורה הוא העיקר ושאר

החכמות מתאימות לרוקחות וטבחות. וכמו שכתב הרמב"ם באגרותיו, כידוע. כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים. וראה מה שכתב בספר "קריינא דאיגרתא" (עמוד רמז): "ידוע שיש הרבה 'רבנים, שאינם יודעים אפי' צורתא דשמעתא, אבל הם משמשים ברבנות בקהילות גדולות. וידוע שיש הרבה 'רבנים' קלי הדעת, המזלזלים בדיני התורה הקדושה, רח"ל (יכולתי להציג, לדוגמא, רבים מהם, אלא שאין זו הבימה המתאימה לכך). ויש מהם 'מכורים' למפלגה, שהמפלגה היא המוסד העליון שלהם". עיין שם. גם היראת שמים שלהם נפגעת ומתמרטת עקב החיכוך ובגלל חיבוקי הדב של החברה שהם נמצאים בה והמקלקלת אותם, ונתקיימו בהם דברי הרמב"ם (שבהל' סנהדרין ספ"ג): "כל דיין שנתן ממון כדי שיתמנה, אסור לעמוד מפניו! וציוו חכמים להקל אותו ולזלזל בו. ואמרו החכמים שהטלית שמתעטף בה, תהי בעיניך כמרדעת של חמור" (ועיין מהרש"א סנהדרין ז.). ע"ז אמרו חז"ל: "אוי לה לרבנות שמקברת את בע לי ה ".

והנה בכל הדורות היו רבני המקום שבכל עיר ועיר מקבלים תעודת סמיכה והוראה אך ורק מגדולי התורה וע"י החכמים שבאותו הדור, כמבו' במס' כתובות (יז.), שהרבנים שבאותו הדור הסמיכו את ר' זירא, ר' אמי ור' אסי לאחר שהכירו את גדלותם בתורה ואת מידת יראת השמים שלהם. ואחרי שהוכרו ככאלה, שיכולים לזכות את הרבים ולהשיב רבים מעוון. הוסיף המהרש"א שם: "ובעוונותינו, רבלם מהרבנים נכשלים בזה בדור הזה, וראוי לתקן הדבר ע"י גדולי התורה". עיין שם. וכן אמרו בסנהדרין (ה:): "תלמיד אל יורה, אלא אם כן קיבל רשות מרבו. " ועיין במס' שבת (קל.), עד כמה היו נזהרים שלא להורות הלכה בעירו של רב המקום, הנקרא "מרא דאתרא". וידוע מה שכתב מרן החיד"א על רבנו יוסף קארו, הנקרא "מרן הבית יוסף", שזכה להיות רבן של כל ישראל מלפני 400 שנים ועד היום, שכולם קיבלו אותו עליהם לרבם ונסמך להוראה ע"י 200 רבנים שבאותו הדור, וראשי התיבות מר"ן - ממאתיים רבנים נסמך. אבל היום, בעווה"ר, כשנסמכים לרבנות ראשית או לרבנות אחרת ע"י אנשי מפלגה, שרובם ככולם אין להם הבנה בתורה וירא"ש כלל ועיקר, שחלק מהם אף מרימים יד בתורתו של משה רע"ה, לא יתכן לקבל מהם דין רב המקום - מרא דאתרא, כי הרי אמרו חז"ל (סנהדרין כו.): "קשר של רשעים אינו מן המנין. " ועיין כיו"ב בשו"ת יביע אומר ח"ז חחו"מ סי' א'. כידוע, רבנות הכפופה למימסד חילוני איננה מסוגלת להביע דעתה בענייני הלכה הדק היטב. ואמר פעם הגאון, מופת הדור, החזון איש זצ"ל, שבמקום שמכהנת רבנות שאינה עצמאית ברוח התורה, במקום שהרב יפסוק את ההלכה,

המזכיר והפקידה הם יפסקו את ההלכה. ומעשה שהיה ברב ראשי אחד, ששלח מכתב למועצה מקומית בעיר מסויימת ו"הזהיר" אותם, שלא יסכימו לקבל עליהם אברך גדול בתורה וירא"ש, בטענה שהוא "שחור ולא ציוני..." שומו שמים על זה! להיכן הגענו ?! אברך שהוא משכמו ומעלה גבוה ומורם מעם, שמזה שנים רבות מרביץ תורה ברבים ואהוב על הציבור מאוד ומזכה הרבים בכל כוחו, כיצד אפשר לדחותו בשתי ידיים רק בגלל שאינו שייך לתנועה או למפלגה שלו? והוא אינו יודע, עיניים לו ולא יראה, שרק המעיל שלו שחור, אבל בפנים לבן וטהור הוא; הוא משרת את המדינה באמת ובונה את העם ברוחניות ובגשמיות. תפקיד הצבא לשמור על העם, ותפקיד הרב, האברך, לבנות את העם, כי בלי תורה אין עם ישראל. אם אין עם ישראל, לא תועיל שמירת הצבא. וכידוע, מרן ראש הישיבה, הרב אלעזר ש"ך שליט"א, ועוד אדמו"רים ורבנים גדולים וצדיקים, שאינם קשורים לרבנות שמטעם המדינה, מביעים דעתם באופן נמרץ והחלטי ובלתי תלוי בעניינים רוחניים בכל נושא בארץ ובעולם, כי התורה מונחת בקרן זווית וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול (קידושין סו.). אף אנשי השמאל, הרחוקים מתורה ומצוות, אמרו פעם שהרבנות הראשית לא מייצגת את גדולי התורה האמיתיים. הגאון החסיד, רבי שמעון אגסי זצ"ל (בספרו "אמרי שמעון" דף רמג והלאה), כתב מרורות על התנהגותו הקלוקלת של הרב הראשי שמטעם המדינה בבגדד, שנהג בכמה וכמה דברים היפך ההלכה ולא חשש מלעבור על איסור לשון הרע ו (טאר איסורים. עיין שם. כבר הבטיחה לנו התורה: "כי לא תשכח מפי זרעו. " ובתלמוד (שבת קלח:): "אמר רבי שמעון בר יוחאי: חס ושלום שתשתכח תורה מישראל. " הציבור הקדוש, שהיה רחוק מהתורה, קרב אט אט להלוך בדרך מישרים, דרך התוה"ק, אשר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ומשמתקרבים גם יודעים לכבד ולהעריך את אברכי הישיבות ולומדי התורה ויודעים שהתורה מונחת בקרן זווית. גם יודעים מהיכן אפשר לשאוב דברי תורה. זכינו ונתקיימה בנו נבואת עמוס הנביא (פרק ח): "והשלחתי רעב בארץ. לא רעב ללחם ולא צמא למים, כי אם לשמוע את דברי ה'. " יש לציין, שגם ברבנות הראשית ישנם יחידי סגולה ממש שנשארו "סולת נקיה" בגדלותם בתורה וירא"ש. נכנסו לגוב אריות ובלעו "נחשים ועקרבים" ויצאו בשלום. וכ"ז חסד ה', שבדור היתום שלנו הותיר לנו שריד ע"י רבנים אמיתיים, שעליהם אמרו חז"ל (יומא לח:): "ראה הקב"ה שצדיקים מועטין, עמד ושתלן בכל דור ודור... "

ואחרי הודיע ה' אותנו כל זאת, יש לנו לזעוק חמס ולהתריע על מה שנעשה הפקרות, בעווה"ר, בעיני אנשים ריקים וסוטים, הסוטים מדרך התורה, לדבר עזות ולחוות דעה

פסולה וכ''ש לכתוב דרך העיתון - ועוד בעיתונים פסולים ממש - נגד גדולי התורה האמיתיים, ה' עליהם יחיו, ולא יחתו מאימת רבותינו הקדושים, גדולי התורה, אשר מימיהם אנו שותים. הם כותבים עליהם ומדברים כנגדם כאשר ידבר איש אל רעהו, והם לא ידעו ולא יבינו, בחשכה יתהלכו, כי רק הקנאה והשנאה מדברים מתוך גרונם נגד כבוד נושאי דגל התורה. אוי להם מעלבונה של תורה! וכבר אמרו במס' ''אבות'' (פרק ב): ''והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים, והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה, שנשיכתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב ולחישתן לחישת שרף, וכל דבריהם כגחלי אש. '' ידוע המעשה שאירע בלוויתו של מופת הדור, החזון איש זצ''ל, באיש אחד שהתלוצץ על הציבור העצום שהשתתף בלוויה וכרגע קט בא עקרב ועקצו. והביאו חז''ל (בברכות יט.) מעשה באדם אחד, שדיבר על חכם שבעיר ובאותו רגע ממש נפל קנה גדול וכבד מן הגג על ראשו, נפתח מוחו ומת מיד, מפני שהקב''ה חס על כבודם של תלמידי חכמים יותר מכבוד עצמו. עיין שם. וראה מה שכתב בספר ''ויצבור יוסף'' (סי' א סעיף קפד): ''וצא וראה מה שכתבו רבות ('נו בגמ' (סנהדרין דף ק.) עד היכן חשוב ביזוי תלמיד חכם, שאם אומר: הני רבנן (אלו החכמים האלו) חשוב ביזיון ת''ח ונקרא אותו אדם אפיקורוס... ואין לו חלק לעוה''ב. ''

וזו לשון מרן השו''ע (יו''ד סי' רמד ס' ואו): ''ועוון גדול הוא לבזות ת''ח או לשנאותן. וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא והוא בכלל מה שנאמר:, כי דבר ה' בזה'. ע''כ. ומי שעינו צרה בת''ח בעוה''ז, עיניו מתמלאות עשן בעוה''ב (בבא בתרא עה.) ולא חרבה ירושלים, עד שביזו בה ת''ח (שבת קיט:). '' עכ''ל. מובן, שהזלזול בנושאי התורה נובע ממדת הגאווה השוררת במי שאין להם תורה ולא ריח תורה והם ריקים ופוחזים ממש. ואמרו חז''ל (בקידושין מט:): ''סימן לגסות הרוח עניות בתורה'', וכגודל גאוותם כן גודל עניותם. החצופים, פורקי העול ופוקרי היראה, עוד מעיזים להעיר, במר לשונם, הערות על הנהגתם של גדולל הדור, וקויימו בהם דברי הסמ''ע הידועים (בחו''מ סימן ג): ''דעת בעלי בתים - היפך דעת תורה. '' וכגודל עניותם בתורה, כן גדולה גאוותם. ופשוט הוא, שהמזלזל בכבוד התורה, סימן הוא שאין לו תורה, ואם אמרו חז''ל (יבמות קט:): ''כל האומר איו לי אלא תורה, אפי' תורה אין לו'', על אחת כמה וכמה המזלזל בכבוד התורה אין לו כלום ממש, והרי הוא בבחינת: ''והבור ריק אין בו מים'', ואמרו חז''ל (שבת כב.): ''מים אין בו. אבל נחשים ועקרבים יש בו. '' מוכרים היטב אותם אלה מרשעי עמי הארץ הריקים כאותו צינור חלוד, המתפארים בעצמם, שדווקא הם עושים בשבת קודש ''מי שבירך'' לחיילי ישראל, כאילו באמת יש לאל ידם להשרות

ברכה או השפעה חיובית כלשהי, שהם מתנשאים לברך את חיילי ישראל. מי ילמדנו סוד זה כיצד פה דובר נבלה ישפיע ברכה ותתקיים? הרי הכל הבל ומעשיהם מודרכים ע"י רעות רוח. הם שונאי התורה, הם המזלזלים במצוות ובירא"ש ובלומדי התורה, הם המדברים בשעת התפילה וקריאת התורה, הם הם שכבוד שמים אינו יקר בעיניהם, שכשקריאת התורה מגיעה לסיומה מהסים את כל הקהל ומעמידים אותם לאמירת "מי שברך", שבאופן הזה אינו מועיל ואינו מציל וקילמו בעצמם דברי הגמ' (בנדרים לט:): "בכבודי לא מחיתם, בכבוד בשר ודם מחיתם. " אבל הם גרועים עוד יותר ועליהם אפשר לומר: בכבודי זילזלתם, בשר ודם כיבדתם. והם באים בטענה בלה ומטולאה כאילו לומדי התורה לא עושים "מי שברך". ולא ידעו ולא יבינו, בחשכה יתהלכו, שהרי עצם מציאות לומדי תורה ועצם לימוד התורה, היא הברכה הטובה ביותר לחיילי ישראל ולכל העם כולו! וכמו שפי' חז"ל עה"פ: "הקול קול יעקב" וכו' - "כשקול יעקב מצפצף בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, אין ידי עשו שולטות. " ובמס' מכות (יוד.) דרשו חז"ל על הפסוק: "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים" - מי גרם לרגלינו שיעמדו (שינצחו) במלחמה? - שערי ירושלים שהיו עוסקין בתורה. עיין שם.

מכאן אתה למד על כל אותם הפוחזים, עמי הארץ והקלים ביראי"ש, המדברים סרה בלומדי התורה כאילו הם "אוכלי חינם" ו"משתמטים" וכיו"ב הערות של גנאי, שהם אינם יודעים שזכות הקיום של עם ישראל הוא אך ורק ואך ורק בזכות לומדי התורה! לומדי התורה הם מורידי השפע לעולם והם המגבירים את מידת החסד על מידת הדין. אדרבא, בדיוק להיפך, אותם המזלזלים בכבוד התורה ואותם שאינם משומרי התורה וממקיימי מצוותיה, הם אוכלי חינם! שמוריד הקב"ה שפע עליהם והם אינם שמים על לב להוו!ות לו ולברכו ולשמור מצוותיו. הם המשתמטים מקיום התורה והמצוות, שהטילה עליהם התורה. וכבר כתבנו למעלה כי כ"ז נובע מעניותם בתורה, ודעת בעלי בתים העניים מתורה היא היפך דעת תורה.

צא ולמד מש"כ מרן החזון איש, זצ"ל, על גיוס בנות לצבא, שדינו יהרג ואל יעבור, לפי שיש בזה גילוי עריות ממש והוסיף, שגם שרות לאומי לבנות, יהא השרות אשר יהא ובכל מסגרת שהיא, הוא נגד התורה, שהמשרתת כפופה למימסד מסוים על כל נוהליו וסדריו, חוקיו ומשפטיו, ונתונה תחת לחצים והשפעות שליליות, כשאין הדבר תלוי בה. והקלקולים רבו מלהימגות. כבר אמרו חז"ל: "אין אפוטרופוס לעריות" (חולין יא:), והרעות שכבר יצאו מפירצה זו ידועים ומוכרים הם. כבר לפנ (. שנים מספר הוציאה קבוצה חילונית חוברת נגד המימסד הציבורי, וכתבו בה דברים מסמרי שיער

על הפקרות ועל זלזול בבנות ישראל. והוסיף החזו"א (בספר "פאר הדור"), שמותר לחלל שבת ולהציל בחורה משרות לאומי! ראה דעתם של בעלי בתים עד כמה עקומה ומעוותת היא בנושאים אלה. בעוד שאנו אומרים, ששרות לאומי לבנות כמוהו כגילוי עריות ויהרג ואל יעבור, הם, בזויי הדעת, הריקים והפוחזים, "יפי הנפש", מכתירים את הנושא בשם יפה וקוראים לזה: "לשרת את המדינה". זאת בעוד הם מתעלמים התעלמות מוחלטת ואינם שמים לב לקלקול הנורא הפושה ונובע מהם. אדרבא, בת ישראל השומרת תורה ומצוות, הצנועה בהילוכה, בלבושה, בדיבורה ובהתנהגותה, היא משרתת אמיתית העוזרת למדינה ולעם ישראל כולו. אם בת ישראל איוותה נפשה לסייע בעשיית חסד, תלך על דעת עצמה בלא שום כפיה של צד או גוף כלשהו, כשהתורה וחוקיה הם הגוף העליון שרק אליו היא כפופה ובהשגחת הוריה בלבד, לסייע לחולים וכיו"ב. אבל בשום אופן לא לסייע לרופאים ולא לאח (. ם! למגינת לבנו, הרבה מכשולים בגילוי עריות יצאו מזה, ה' ירחם.

כל המסתכל בעיני בשר ובוחן ללא חכמה, בשכל שהרגש בלבך פועל בו, ועוד קורא לעצמו: "אוהב ישראל", טועה מרה טעות עמוקה ויסודית. כי בלא תורה, המושג "אהבת ישראל" פשוט אינו קיים. אין אהבת ישראל בלי תורה! מה שיש הוא דומה לאהבה. רק הוא אהבה עצמית ואינו אהבת ישראל. הוא תאווה הנפעלת ע"י רגש הכבוד העצמי בלבד, והוא משפל סולם התאוות. רגש הוא נתון לתנודות הנפש והוא חולף ומשתנה בנקל. לכן אי אפשר להסמך עליו. אבל שיקול השכל הוא יציב, אמין ובלתי משתנה ומשהוא נפרד מן הרגש הוא כוח עצמאי תקיף. רק התורה ומסורת ישראל חזקים הימנו. לכן אהבת ישראל אמיתית נמצאת רק אצל גדולי התורה האמיתיים, שהם בעלי השכל הישר הבנוי עפ"י התורה הקדושה. השכל הישר המוכוון עפ"י התורה מנוע מנגיעות אישיות, והמנוע מנגיעות אישיות משיג תענוג נפלא. וכיוון שהעונג והכבוד האמיתיים הם רק ע"י התורה, לכן גדולי ישראל מתענגים באופן נפלא וממילא דעתם צלולה, ואין להם נגיעות כלל ועיקר, ועיקר כוונתם לעזור ולסייע וללא שום תמורה, שכאמור, אין הם צריכים לשום כבוד או לכל עניין ודבר אחר מכל גורם שהוא, שכבר יש להם הכל ממש ע"י התורה. עליהם, על גדולי התורה, ועליהם בלבד אפשר לומר, שאהבת ישראל בוערת בקרבם. מה שאין כן עמי הארץ שהם ללא תורה ומצוות, וכל שכן אלה מהם המזלזלים בכבוד התורה, ה' יצילנו מהם, שכל מגמתם היא רדיפת העונג והכבוד, שאין לבם, פיהם ושכלם נקיים מתאוות ומנגיעות למיניהן, אי אפשר בשום פנים ואין דרך בעולם בה נסמוך על דעתם ועל הנהגותיהם, ח"ו. אנשים כאלה, שאם נרצה לדון אותם לכף חובה

נאמר שהם רשעים, ואם נרצה לדון אותם לכף הזכות נאמר שהם גלמים טיפשים חשוכי חכמה, כיצד אפשר שהם יהיו משרתי הצבור?! מי שאינם כפופים לגדולי התורה, אינם נאמנים ואינם יעילים. כשבר כלי, שאין בו תועלת, הפח הוא מקומם.

כל מתבונן יאמר ברורות שאין להם דין מנהיגות. רק בושה, נזק וקלקול יוצאים מהם, וקשר רשעים, כאמור, אינו מן המנין. מעתה, כל החרד לדבר ה' וכל הכואב את כאבנו על כבוד התורה הקדוש והטהור המושפל, בעווה"ר, והנרמס להשחית ע"י עמי הארץ ופשוטי העם, יקום איתן ויזעק וירעים נגד מי שבחוצפתם ובעניותם כי רבה מעיזים פניהם לפצות פה ולצפצף, להעיר ולהחציף לעומת גדולי התורה בהנהגתם הרוחנית את עם ישראל בכלל ואת שומעי לקחם בפרט, ובאים בטענה מטולאה שקרית, מעורערת מיסודה, כאילו גדולי התורה פועלים עפ"י דחפים מפלגתיים ונטיות זרות, ח"ו! לא היה ולא יהיה כזאת בישראל. הבל יפצה פיהם ודינם ככופרים בתורה ומזלזלים בכבוד רבותיהם וחייבים נידוי על כך. גדולי ישראל כולם - החשד רחוק מהם, ומעשים זרים אינם בתחום הסטיה שלהם. רק אש שלהבת להבת אהבת ישראל בוערת בקרבם. כבר אמר החזון איש זצ"ל, שכאשר חושדים ומהרהרים אחר גדולי התורה כאילו הם פועלים עפ"י נגיעות, "אם כן בטלה סנהדרין".

כמוץ השדוף הזה - כך ריקים ופוחזים אנשים אלה, שאינם יודעים להוקיר ולהעריך נושאי דגל התורה. עפ"י התוה"ק, לבד מהעונש הקשה העומד לפגוע בהם, ה' ירחם, עוד בה, שאנשים אלה חוטאים ומחטיאים את הרבים, והרבה אנשים תמימים שיש להם יראת כבוד כלפי חכמי ישראל, בגלל עזי פנים אלה נושאים בעצמם קל וחומר של אזובי הקיר, וגם הם מתחילים להפגין זילזול בכבוד התורה וסברתם פשוטה ומוטעית, שהם סוברים, שאם אנשים "דתיים" מתנהגים כך אל חכמי ישראל, הם ודאי יודעים על מה ולמה, ואנו הרי לא טובים יותר מהם...

תבדוק ותמצא, כמו להוסיף חטא על פשע, שאותם מופקרים, שאותם עזי פנים, חצופי הדור, הקטנים אשר בארץ, בעוד שהם עוסקים בזלזול גדולי התורה והיראה, עוד הם מעריכים ומשבחים אנשי ציבור חילוניים למיניהם וכל מיני זמרים, שכל שירתם ומעשיהם יונקים ממצע הזימה והתועבה. דווקא אותם הם מזמינים לאסיפותיהם ולכינוסיהם והלך הזרזיר אצל העורב. כבר אמר שלמה המלך ע"ה (במשלי כז): "מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו. " ופירשו חז"ל: אם תרצה להכיר האדם, תבדוק ותראה את מי הוא משבח. אם משבח אנשים רעים וקלי דעת, הרחוקים מתורה ומצוות, סימן הוא שגם הוא כמותם. ואם משבח לומדי התורה וגדולי ישראל האמיתיים,

סימן שגם הוא אוהב תורה ולומדיה, ומקדש במעשיו שם שמים ברבים להגדיל תורה ולהאדירה. כבר כתב רבנו המשנ"ב (בביאה"ל סימן א) על הפסוק (בתהלים קלט, אשר אבן עזרא מגדירו כהפרק המיוחד בכל ספר תהלים, עיין שם): "הלוא משנאיך, ה', אשנא" - למי מתכון דהע"ה? אין הפסוק מדבר באנשים, שלצערנו, אינם שומרים תורה ומצוות בזמן הזה - שעליהם כתב החזו"א (יור"ד ס"ס ב), שדינם כתינוק שנשבה אל בין הגויים, ואדרבא, צריך להשתדל עמהם לקרבם ולעודדם בדרכי נועם ובשפת התורה אולי ישמעו וישובו. וכאשר הורה הנסיון ואימתה המציאות מה שנתקיימה בנו, בעזהי"ת, נבואת עמוס הנביא (פרק ח): "ונתתי רעב בארץ. לא רעב ללחם ולא צמא למים. כי אם לשמוע דבר ה'" - אלא הפסוק מדבר במשניאי הדת על הציבור, שהם אפיקורסים המתקוממים נגד התורה ורוצים לקלקל תקנות ולהמציא פשרות ביהדות לפי "רוח הזמן" ולפי ריפיון שכלם וקוצר דעתם ותאוותיהם הגדולות, דבר שיגרור אחריו הפקרות כללית אשר איש העקום בעיניו יעשה, וע"י זה יעבירו את העם מרצון ה'. עליהם ועל כמותם מצווח הפסוק, שמצוה לשנאותם ולהתקוטט עמהם ולהפר עצתם בכל מה שיוכל.

לפי האמור, אותם מנהיגי צבור הקוראים לעצמם "דתיים ולא חרדיים" ומדברים סרה בגדולי התורה האמיתיים, הרי בפיהם ובמעשיהם כבר הכתירו עצמם כרשעי הדור, שונאי הדת ומקעקעי אושיות התורה, שכבר הקרקע בוערת תחת רגליהם, וצריך להתרחק מהם כמפני עדת קורח ממש. "סורו נא מעל אהלי האנש (ם הרשעים האלה"! כל זה מצוה לפרסמו ברבים למען כבוד ה ש י " ת.

בזאת זכינו למחות על כבוד התורה, שיעמוד לעד ולעולמי עולמים על אדני התורה, העבודה והיראה.

ויש להוסיף, שבאמת לומדי התורה מתפללים תמיד להצלחת חיילי ישראל, הן באמירת שים שלום וכו', הן בפתיחת ההיכל בשבת קודש באמירת מי שבירך וכו', וכמה פעמים עורכים תפלות יום כפור קטן בערב ר"ח וכיו"ב להצלחתם ולרפואתם. וזכורני שנה אחת בימים הנוראים, הצטרפו לתפלה הרבה חיילים, וכולם עלו לס"ת בכבוד גדול, לשם מצוה בלבד. ויה"ר שהקב"ה ישתבח שמו, ישמור צאתם ובואם לחיים טובים ולשלום. ויזכו כולם לחזור בתשובה שלימה, אמן ואמן!

מה פירוש יום העצמאות?

היסוד הראשון ונקודת המשען הגדולה ביותר והמרכזית, עליה כל יהודי נסמך בעולם הזה, הוא האמונה. האמונה יוצאת מכמה נקודות מוצא ראשוניות.
- שבורא העולם הוא חי וקיים לעולם. הוא המנהיג והוא המשגיח על הכל והוא מחיה את כולם. "לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה".
- שתורתנו כולה קודש קודשים ולא תשתנה בשום זמן, חס ושלום, ולא פגעי הזמן ולא פגועי המוחות ישנוה.
- שיש שכר ועונש המשתלמים בעולם האמת ואין הפקרות בעולם, ח"ו.
כדי לזכות לחיות חיי מאמין, עלינו להשריש זאת עמוק בלבנו ועלינו לשרש את הרגש הגופני, שהוא רע מאוד בהשפעתו על כל מי שאינו דבוק בתורה ושאינו אחוז בה היטב, והוא משמעותי מאוד לכל המבקש חיים, כי רק "אתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום!" ודרשו חז"ל: דבקים - כמו צמיד פתיל! לכן ציוותה אותנו התוה"ק והזהירונו חז"ל באור לשונם: "אל תאמין בעצמך עד יום מותך" (אבות פ"ב). כי האדם, הנתון להשפעת שינויים קיצוניים מהירים, יכול על נקלה וברגע קט לרדת באחת לבאר שחת, וצניחה רוחנית מהירה יותר מנפילת מטאור לכדור הארץ. לכן אסור לשמוע נבלות פה, אסור לשמוע דברי ליצנות, אסור לשמוע דברי אפיקורסות, רח"ל, אסור לקלקל את העיניים בהסתכלות אסורה ויש לברוח כמפני אש מניסיון של עבירה ולא לנסות להתעכב שם ולהתגבר עליו ולא לשאול את עצמך אם אני צריך כעת לברוח. אלא קודם לברוח ואח"כ לחשוב... שהבריחה תהיה ודאית, כמו שכתוב במשנה ב"אבות": "ובורח מן העבירה. שעבירה גוררת עבירה. " וכמו שברח יוסף הצדיק מאשת פוטיפר הרשעה, "וינס ויצא החוצה. "
תמיד תמיד שמור עצמך וחיה בהרגשת "עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים", שאם לא כן, קרוב אתה להיות כאותם הרחוקים מתורה, שכאשר נפגע כבודם מסוגלים הם לפשוע ואף לרצוח בדם קר ולהיות יותר אכזריים מאשר בעלי חיים. דוגמת הגרמנים הארורים, שר"י, שהפגינו כלפי חוץ תרבותיות נאורה ורגשי חמלה על בע"ח, עד שפעם כשנדרס כלב והיה מצווח ברחוב ואין מושיע ומטפל, נזעקו כל אמצעי התקשורת להתריע נגד התעלמות האזרח הגרמני מצער בע"ח וכל גרמניא סערה וגעשה והייתה כמרקחה בעבור זה. ואותם "יפי נפש" הם עצמם היו אלה שעשו המעשים הנוראים בהשמדת עם ישראל, כי אם "אין יראת אלקים במקום הזה, והרגוני על דבר אשתי. " למרות שהיה להם הכל, רגש, שכל, עדינות וכיו"ב מן המידות הטובות, הרי

בלי תורה ויראת שמים מסוגלים להגיע ל"הרגוני על דבר אשתי. " לעומתם, להבדיל בין הטמא לטהור ובין הרשע לצדיק, אותם צדיקי עולם, שאש אהבת ישראל בוערת בקרבם, בין יתר הנהגותיהם הטובות נזהרו מאוד שלא לקבל נשים. יש מהם, שאפילו נזהרו מלקרוא כתב של אשה. וזהירות גדולה זו על מה ולמה היא? אלא בוא וראה כמה נשמה יהודית עדינה היא ורגישה מאוד מאוד וכל דבר קטן שהוא סוטה מדרך התוה"ק כבר מזיק לה להתעלות בתורה ובקדושה.

להיות מאמין הוא לא ברגע אחד, כי צריך לזה עבודה של שנים. ועל האדם להתפלל על זה הרבה וללמוד הרבה ולקדש עצמו הרבה ולה (ות אך ורק בחברה טובה. צא ולמד ממכונת "כספומט" המצויה בבנקים, שתלויה לידה מודעה: "לא לעשן ליד המסוף. " כנראה עשן מפריע לפעולתה התקינה של מכונה מיוחדת זו. נשמת היהודי עדינה ורגישה יותר מ"כספומט", לכן עבירה, שהיא דוחה הקדושה ומרחקת ממנה, מפריעה מאוד למתקדש להיות בעל אמונה זכה וטהורה.

אנשים יש, טפשים ועמי הארץ, שהם ממש יתומים. אמנם, אפשר שיש להם אבא ואמא או גם סבא וסבתא, ואולי אפילו יש להם סבתא גדולה. אבל באמת יתומים הם. יתומים, שאין להם מוסר ואין להם תורת-אם והס רחוקים מאמונה, מקדושה ומדעת תורה. והרוזוק מתורה פושה בו החוצפה ומתנקזים אליו כל הנגעים והחולאים הנפשיים, ומשגואה בהם החוצפה ועולה על גדותיה, נשפך מהם כל הרפש הבא מחוסר האמונה ומלכלך את סביבותיהם. "אני לא מאמין", הם אומרים בפה מלא חוצפה וריקני מדעת, עפ"ל. כאילו עושים הם טובה למישהו זולתם אם הם מאמינים.

זכות גדולה נפלה בחלק מי שזכה להיות מאמין, כי להיות מאמין הוא מתנה מהקב"ה בהתאם לעבודתו של האדם וביחס למידת השקעתו. הכי בקלות זה בא? אם לא ישקיע האדם חלבו ודמו, לא יזכה לכלום ושום ציפור לא תעוף אליו אל הקן. אבל היתום הזה חולה בנשמתו ומחלתו אנושה מאוד. עיניו עיוורות והוא ממש סגי-נהור, ואמונתו הקלוקלת במה שאין להאמין בו מקטינה שכלו עוד יותר, עד שבא להאמין, שהעולם הזה נעשה מעצמו וכאילו, ח"ו, אין מנהיג לעולם. כבר כתב הרמב"ם ז"ל (בפיהמ"ש פ"ה דשביעית) על הפסוק בתורה: "ולפנ (עיוור לא תיתן מכשול" בזה"ל: "מי שסגרה עיניו התאווה ויצר הרע, אל תעזור אותו להוסיף בעיוורונו ותוסיף להרחיקו. " עיין שם. ומה שאמר דהע"ה (בתהלים מט): "נמשל כבהמות נדמו", ר"ל, שמי שמושל ברוחו ובמעשיו ויודע להתגבר על תאוות ורצונות שאינם לפי דעת התוה"ק, הוא האדם. הוא המושל. הוא הגיבור, לפי שכובש את יצרו. אבל מי שהוא "נמשל" ע"י יצרו, שיצרו

מושל בו ומוליך אותו אחריו ככלב הקשור ברצועת התאווה, אז הוא ממש כבהמה, שבהמה תאוותה מכוונת אותה והרגש והתענוג בלבד הם מלמד הבקר שלה לכוונה להלוך היפך מדרך השכל. לזה אמרו חז"ל: "צדיקים לבם ברשותם" וכן אמרו: "אין לך בן-חורין אלא מי שעוסק בתורה. " ככל שהוא יותר מגביל עצמו מלתת פורקן לרצון הגוף, כך יותר ויותר מרגיש הוא מתק ההתרוממות וההתעלות ומרגיש שהוא בן-חורין ולא עבד נשלט, כי מצליח לכוון את גופו ולא הגוף מכוון אותו. זוהי העצמאות האמיתית אליה זוכה האדם להגיע ע"י שהוא עמל ויגע בתורה.

עוד במדבר סיני, כשעדיין לא הגענו לארץ ישראל, היה לנו דבר אחד, בלעדי, ייחודי, היא התורה הקדושה. כל אומה ולשון יש לה צבא, ממשלה, טנקים, מטוסים ועוד ועוד. אבל המיוחד שבעם ישראל היא התורה הקדושה. היא שאיחדה ומאחדת ומייחדת אותנו ועושה אותנו לעם. עוד במדבר סיני היינו לעם, כמש"כ בתוה"ק: "היום הזה נהיית לעם לה' אלוקיך. " היום הזה נהיינו לעם שאינו ככל יתר עמי הגויים. כמש"כ בתוה"ק (ויקרא כ, כו): "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי. " ובתרגום שה"ש עה"פ: "הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה" - בית היין זה הר סיני. ודגלו עלי אהבה זו התוה"ק, שקיבלנו באהבה והיא הדגל שלנו. לא סתם סמל כחול-לבן, אלא דגל צח ולבן. ומה שקרא שלמה המלך ע"ה לתוה"ק בשם: "דגל", הוא לרמז לנו, שכמו שכל אומה ולשון מתגאים בדגל שלהם ובצבעיו ומנופפים אותו לעיני כל על מקום גבוה, כן אתם, עם ישראל, תנופפו ותגביהו את כוח התורה שלכם ואת לומדי התורה שלכם לעיני כל, שבזה נבדלתם מכל הגויים. כי אז תהיו עם ה' אלקיכם ואז יתקיים בנו: "להיות לי". וכמו שפירש רש"י: אם אתם מובדלים מהגויים, אתם שלי. ואם לא, אתם של נבוכדנצר הרשע וחבר מרעיו, רח"ל.

ראו גם ראו כיצד הם באים היתומים האלה, המסכנים, עמומי העיניים, אשר עיניים להם ולא יראו ואשר פה להם האוכל ומדבר נבלה, ומכנים את לומדי התורה בשם "אוכלי חינם"... אין הם יודעים שכל השפע שלהם וכל השפע היורד לעולם יורד בזכות לומדי התורה ומקיימי מצוותיה. אדרבא, אלה היתומים, אלה שאין להם אמונה, הם האוכלי חינם האמיתיים, שמקבלים שפע מהקב"ה ויש להם בית, משפחה ועבודה ואינם נותנים על כך הודאה לבורא עולם. הרי הם ממש ובתמים אוכלי חינם! וכמו שכתוב בסידור התפילה: "מכלכל חיים בחסד", רוצה לומר: אוכלי חינם.

אחת הטעויות הגדולות של אנשי ההשכלה הארורה, שבחושבם שכדי שעם ישראל לא יסבול צרות מהגויים, הגיעו למסקנה שיש להתקרב אל הגויים, ללמוד מהם ולעשות

כמעשיהם. וכשהאיוולת מתכננת את צעדיהם, חשבו שע''י זה תסור מעלינו השנאה והאנטישמיות. והבל יפצה פיהם וגרונם יהגה ריק, כי אדרבא, כמה שיותר התקרבו לגויים סבלו מהם יותר, ומה שמעידה התורה באומרה: ''ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי'', כוונתה, שניבדל מן הגויים ע''י שמירת התורה והמצוות, כי רק ע''י הייחוד עם התורה והמצוות אתם שלי רק כך אנו מוגנים ע''י הקב''ה, ישתבח שמו, שהוא מלך עוזר ומושיע ומגן.

אם בונים את הארץ ומיישבים אותה וקוראים לעסק הזה ''מדינה'', צריך על כל פנים להיזהר מאוד, שההנהגה בה תהיה על פי התוה''ק, כי אז מושגחים מאת הקב''ה. אבל כשלומדים מהגויים לעשות כמעשיהם, כי אז אין זו מדינה אלא מדון... והדמיון לאדם שבא ליד קבוצת חמורים ואמר להם: ''עשו לי טובה, אנא, קבלו אותי לקבוצה שלכם... ספחוני נא אל אחת הכהונות... '' כך הוא בדיוק אם יוצקים מדינה על פי תבנית הגויים.

כבר אמר אחד הגדולים בזמן קום המדינה: הם טענו שיביאו את המשיח ע''י העליה הגדולה וקיבוץ הגלויות. אם יביאו את המשיח או לא יביאו - אינני יודע. אבל דבר אחד אני יודע - חבלי משיח ודאי שיביאו...

ידוע הפתגם: ''ארץ ישראל בלי תורה כגוף בלא נשמה. '' במקום לשיר את שיר ''התקווה'': ''להיות עם חופשי בארצנו'' - להיות עם חופשי מתורה ומצוות, ח''ו, - היה רצוי מאוד לטהר את ניגון ''התקווה'' עם המלים האלה: ''ארץ ישראל בלי תורה כגוף בלא נשמה''.

עיקר מטרת התוה''ק שנקיים מצוותיה בארץ-ישראל, שהיא פלטרין של מלך, וכמו שאמרו (במדרש רבה פ' שמיני): ''אין תורה כתורת ארץ-ישראל''. לכן יעקב אבינו ע''ה, שנשא שתי אחיות, הגם שהיה זה לפני מתן-תורה ולפני החלת חיוב מצוות התורה, נפטרה אחת מהן, היא רחל אמנו, בבית לחם דווקא ולא בחו''ל, שלא יהיה בארץ-ישראל בעבירת נישואין עם שתי אחיות. כל שכן לאחר קבלת התוה''ק, ועוד בא''י, ההימנעות מעבירות צריכה להיות בכפלי-כפליים וצריכים ביותר להקפיד בה על שמירת התורה והמצוות. רימז על כך דהע''ה בספר תהלים (בסוף פרק קה): ''ויתן להם ארצות גויים וכו' בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו הללויה. '' רוצה לומר, שכל מטרת ארץ-ישראל היא בעבור שמירת חוקי התוה''ק. ופירשו המלבי''ם והרד''ק שם, שקיבלנו את א''י בתנאי שנשמור תורה ומצוות. והדגיש דהע''ה במיוחד את שמירת חוקי התוה''ק, שאין מובן לנו טעמם, כי אותם עלינו לשמור במסירות נפש. ועיין רמב''ן ר''פ בראשית.

מסיבה זו כשעזבו עם ישראל דרך התוה"ק, מיד גלו לחו"ל, מפני שארץ-ישראל איננה סובלת עוברי עבירה. וכמש"כ בתוה"ק (בפרשת אחרי): "ולא תקיא הארץ אתכם" וכו'. ר"ל, הארץ מקיאה עוברי עבירה, רח"ל. לא לחינם שומעים על "יורדים" לחו"ל, שכביכול, מרצונם יורדים, או על אלה שנקברו בחו"ל, רח"ל.

מה זה "מדינה"? מי זה? האם זה ראש הממשלה, או הנשיא? אולי הצבא, או אולי הדגל? בכל התנ"ך כולו לא מצאנו ששם "מדינה" נופל על עם ישראל. בספר איכה (פרק א פסוק א) מתרגם התרגום: מדינה - אפרכיא. אפרכיא הוא לשון רבים של אפר. אפר הוא מקום מרעה לבהמות (ביצה מ:). מדינה הוא מקום המרעה של הגויים. להם מתאים השם: "מדינה". יש מרעה טוב יותר ודשן יותר ויש שמקום המרעה מדלדל ומקום אחר נעשה פורה הימנו. וגלגל חוזר בעולם. גלגל - ר"ת - גם לי גם לך. היום פלוני למעלה ולמחר אלמוני למעלה. רק ישראל הוא עם. ועם הוא כמו עם, לפי שאנו עם הקב"ה, ישתבח שמו, ולנו יש ארץ ולא מדינה ולמרות כל תהפוכות הגלגל בעולם אנו נשארים לעולם. וכמו שהעולם אינו יכול להתקיים בלי מציאותו (. תברך ובלי תורה, כך בלא עם ישראל אין קיום לעולם (ע"ז יוד:).

לכן אומרים בברכת המזון: "ומלכות בית דוד משיחך תחזירנה למקומה במהרה בימינו", שע"ל מלכות בית דוד ומלך המשיח יהיה בעולם שלטון של תורה. וכמש"כ הרמב"ם (בהלכות ברכות פרק ב' הלכה ד'), שאין נחמה גמורה אלא בחזרת מלכות בית דוד.

ניכר לעין כל רואה, שלמצב הנוכחי של עם ישראל בארץ ישראל אי אפשר לקרוא בשם: "אתחלתא דגאולה", כי כיצד יתכן שיהא קיום אמיתי למה שהם קוראים: "מדינה", בזמן שהם חורטים על דגלם: "ככל הגויים: בית ישראל" ובזמן שכל הנהגותיה של "מדינה" זו הן על פי החוק ולא עפ"י ההלכה? האמנם לזה יקרא: "גאולה"? מצב החינוך הממלכת שלהם מביש ומחפיר והוא מלא זימה, תועבה ואפיקודסות. מועסקים על ידם מורים ומורות שאין להם רגש לאמונה ולתוה"ק, שהתאווה היא בראש מעייניהם, שהנהגת ביתם בלי קדושה וירא"ש, שהשכינה בורחת מהם ובעטים מתרגשות ובאות פורענויות וצרות לעולם, רח"ל. נשמות ילדי ישראל, שהם היו הערבים לתוה"ק במעמד הר סיני, נשחתות על ידם. ההפקרות בנושא הכשרות מניבה פירות ערלה... ההפקרות בזלזול שבת קודש כמו שואפת (ונושפת) לכבות את נר נשמת ישראל, והנביא מצווח: "והיו עיניך רואות את מוריך!" כי יש ממי ללמוד מהי דרך הישר (ועיין עירובין יג:). אך מה יעשה הבן ולא יחטא? מה יעשו אזובי הקיר כשרואים קלקולים נוראים כאלה

במנהיגיהם, המפגינים ארסיות כלפי כל המקודש לנו והמתאמצים לנגח ולכלות כל חלקה טובה? הנה בעיגינו ראינו כי משורש נחש יצא צפע. ויצא העגל הזה...
והקב"ה, ישתבח שמו לעד, צועק על זה ומתריס: "בכבודי לא מחיתם, בכבוד בשר ודם מחיתם!" (נדרים לט:). על כבוד עצמכם הקפדתם כ"כ, עד שהחלטתם עפ"י חוק ועפ"י שרירות לבכם שאסור לעבוד ביום העצמאות, ושניידות משטרה תסתובבנה ברחובות לבדוק ולתור אחר מי שיעז להפר את יום חגכם. אבל בשבת קודש - איש הישר בעניו יעשה ואין פוצה פה ומצפצף, ואיו מי שימחה על כבוד שמים!
מזעזע לראות כיצד צאצאיהם של קודשי עליון חיללו את קדושת נשמתם בעבור פרוטת תאווה שחוקה. הן זהו עם ישראל שנמשל לעפר ולכוכבים. לרמז לך, שכשהם יורדים, בעזבם את התורה יורדים עד עפר! וכשהם עולים ומתחזקים בהנהגת חייהם על פי ה' שהעניק לנו תורתנו הקדושה, עולים עד הכוכבים!
לכן, עקב היות עם ישראל בחשכת הבירא עמיקתא, כשטחב העבירות המעוגן בחוק אופף ומחניק מכל עבר, ברור שאין פה לא גאולה ולא כלום. אלא יש פה סימיון עיניים והמשך הגלות המרה, הקשה והנורא. ועוד גלות בין יהודים! גלות בין אחים, רח"ל, אין קשה הימנה!
שהגויים שונאים אותנו ומפריעים לנו בשמירת התוה"ק, אין זה חידוש, שהרי אמרו חז"ל: הלכה היא - עשו שונא ליעקב. שנאת עשו ליעקב היא שנאה טבעית, היא שנאה שברא הקב"ה. לכן אין לחפש טעם הגיוני לגילויי שנאת עשו כלפינו. רק תפקידנו להתחזק בתוה"ק כדי שנינצל מהם, כי קול התורה דוחה ומרפה ידי עשו, ואם מתקרבים אליהם סובלים, ח"ו. ומזהיר הקב"ה בתורתו: "הן עם לבדד ישכון. ובגויים לא יתחשב". אם עם ישראל ', לבדד" - אם מבודד עצמו מלהיות לו קשר תרבותי עם אומות העולם ומפקח על עצמו שלא ללמוד ממעשיהם המקולקלים - ישכון. אבל אם "ובגויים" הוא מתערב ומכניס עצמו למסגרת של "ויתערבו בגויים וילמדו מעשיהם", רח"ל, ממילא "לא יתחשב" - הוא לא נחשב לכלום בעיניהם, והגויים מעצימים שנאתם כלפיו ומכלים בו חציהם.
אבל גלות בין אחים, עצמנו ובשרנו, יהודים כמונו, שכל כך ישנאו אותנו ויפריעו לנו ויפרסמו כל פרט ופרט שמצאו בעניותם על דתיים ורבנים וכיו"ב, הרי זה נורא ואיום וקללה קשה מאין כמותה. ה' ירחם עלינו.
מזמן קום המדינה ועד היום, מ"ה שנים, נהרגו על ביטחון ישראל כמה עשרות אלפי חיילים, ה' ינקום דמם, ובמותם הצילו ופדו את נפשנו. אבל אלה המחללים את

השבת, את הכשרות ואת החינוך, ה' ירחם עליהם ויחזירם בתשובה שלמה, האמנם בשבילם נהרגו חיילים?! האמנם ערך חיי החללים פחות הוא מחיי אלה, שמהלך חייהם ומעשיהם שוללים כל ערך? הפסוק מצווח כנגדם: "ותבואו ותטמאו את ארצי, ונחלתי שמתם לתועבה"! אכזריות נוראה היא, שאין דוגמתה בעולם. זלזולם ממש נורא ואיום. אמנם לפני קום המדינה היו פרעות ביהודים, זעיר פה זעיר שם, והיו נהרגים וניזקים, ה' ינקום דמם. יחד עם זאת, אלמלא הקימו מדינה לא היו מגיעים לכמה עשרות אלפי הרוגים, אדרבא, פחד ה' ויראתו שעל פניהם היו מעניקים להם חיים, ע"י שהיו מחזיקים בתורה ובמצות, כי אז היה הקב"ה מתמלא רחמים והיה יותר חס עלינו. אבל מה עשו כעת? לקחו, כביכול, את עצמם לידיים - ידי עשו - החליטו שהם עצמאיים ובטחו בנשקם ובכוחם. ובפורקם עול שמים, הפסיקו והפסידו את הקשר הנפלא עם בורא עולם ואינם חשים עוד בפחד ההוא התמידי, המאחד, המחזק, המחיה. והצרות לא חדלו ונמצא, ש"אין הצר שווה בנזק המלך".

ראה מקור כוחה של דעת תורה ועד היכן היא מגעת. הגרי"ז זצוק"ל פרסם בזמנו מכתב לנוגעים בדבר, שלא ימהרו ושלא יעיזו להקים מדינה, שדבר זה יגרום, ח"ו, לשפיכות דמים. הכי מותר להקים מדינה על פי דעתם ועל פי רצונם להתגרות בגויים לסכן חיי העם היושב בציון? אותם האנש (. ם, שהיו קלי דעת ביראת ה', חשבו לעצמם והכריזו, עפ"ל, שהעניין הוא עניין של פוליטיקה וכאילו אסור לרבנים להתערב בזה. ולא ידע שור קונהו ולא חמור אבוס בעליו, כי אדרבא, דעת התוה"ק מקפת וחולשת על כל הנהגת חיינו ואין היא מתמקדת רק בהלכות שבת, בהלכות גיטין ובדיני ממונות. אלא הנהגתה הנהגת חיים כללית, בכל-מכל-כל, ובכלל, אין דעה אחרת בעולם. רק דעת ה' יתברך, שהוא בעל הדעה, הבאה לידי ביטוי בתורה הקדושה. ולזה דווקא במסכת אבות", שאין במס' זו הלכות איסור והיתר וכיו"ב, כי אם הנהגות כלליות לציבור וליחיד, דווקא שם, בתחילת המסכת, שיבצו מסדרי המשנה את המשפט: "משה קיבל תורה מסינ (' ומסרה ליהושע". לרמזנו, שגם ההנהגות היקרות והחשובות האלה שבמס' זו, גם הן ניתנו למשה מסיני.

צא ולמד עד היכן כוחה ועד היכן מגעת ידה של דעת תורה.

במסכת ברכות (יוד.) מסופר על חזקיה המלך, שראה ברוח הקודש שיהיו לו בנים רשעים. משראה כך החליט שאינו רוצה להתחתן. ופלא הוא! כי אם מראה לו רוה"ק שיהיו לו בנים, האם יש אפשרות שלא יהיו? אלא ברור שיהיו! נמצא, שלפי רוה"ק מחויב הוא לשאת אשה כדי שיהיו לו בנים. אם כן, מדוע ולמה לא רצה לישא אשה?

מכאן למדנו, שרוח הקודש ודין תורה דין תורה עדיף! אם, לדעתו, עפ''י הדין אסור לו, מתוקף הנסיבות, לישא אשה, אז אפילו שרואה ברוח הקודש אחרת, חייב לשמוע לדין תורה בלבד וחייב לסלק ולהרחיק ממנו הנבואה והקבלה ושאר דעות!

היות שעל פי דין תורה אסור היה להקים מדינה, כי סיכנו בזה את חיי ישראל, וכמו שהוכיחו מאורעות אותו היום של ההכרזה המפורסמת על הקמת המדינה, שבו ביום החלו הערבים להילחם בנו, לכן אין לשמוע לחשבונות קבליים וכיו''ב, המתארים כאילו הקמת המדינה הייתה הכרח המציאות, שעל כל פנים, על פי דין תורה, אסור היה לעזור לעניין זה. מה גם שאיסור חמור אחר נתלה בזה, כי לא יתכן למסור הנהגת כלל ישראל בידי אנשים רשעים ופוקרים, רח''ל.

תדע, שתמיד שתולים היו בעם ישראל פוקרים ורשעים למיניהם כנטע זר, אשר יצאו חוצץ נגד דעת התוה''ק ונגד גדולי הדור שבזמנם.

הנה ספירת העומר מתחילה, כידוע, ממחרת יום טוב הראשון של פסח. אולם טענת הצדוקים, הכופרים, הרשעים, מכחישי התורה שבעל פה, היא שזמן ספירת העומר הוא ממחרת שבת בראשית. בוא וראה את כוח הנהגת רבותינו עפ''י התוה''ק, כי רבותינו הקדושים בכוונה תחילה עשו מזה עניין גדול מאוד. הם ציוו להביא ציבור גדול ולקצור שעורים במוצאי החג הראשון של פסח, להודיע קבל עם ועדה שלא כמו הצדוקים. אמנם בענייניים רבים הפכו הצדוקים הטפשים ושינו דברי אלוקים חיים. מדוע אם כן הבליגו בכמה עניינים אחרים, ואילו דווקא בעניין ספירת העומר עשו החכמים רעש גדול? אלא אם נעיף מבט על מנהגי הגויים, בזמן שיוצאים לחופשה, נראה כיצד מתפקרים הם מיד ועוזבים ופורקים כל עול. גם נראה כי שמחתם ושתייתם והתפרעותם היא על דרך ההפקרות. ומה שספגו בזמן שהיו תחת עול היה לאין, כי התפרקו ממנו והתפקרו לחלוטין. אבל ישראל מיום שיצאו ממצרים, ממש מיד, למחרת יו''ט הראשון, כבר החלו בספירת חמישים הימים עד לקבלת התורה בהר סיני. ללמדנו, שלא פרקו עול אפילו שעה אחת. וזו תהא נקודת אור וציון-דרך למתלמד כיצד לנהל מדינה וציבור קדוש עפ''י דרך התוה''ק, שרק ברוח התורה, תורה שלא תומר ולא תוחלף ולא יחול בה שינוי משינויי הזמן, רק בכוחה בונים את עם ישראל. אבל הצדוקים רצו להבין, שעם ישראל ושלטונם העצמי הוא דבר נפרד ואילו התורה היא נפרדת לעצמה ואין לדבק בין הנפרדים שאין, כביכול, קשר ביניהם. תפיסה מעוותת זו גרורותיה הרסניות ושלוחותיה ממאירות, שכאשר תתעורר מחלוקת בין השקפת הדת לבין השקפת המדינה בנושא מסוים, יזיזו וידחקו את צרכי הדת מפני שאיפות המדינאים.

מזה חששו מאוד חכמי ישראל. לכן עשו פרסום גדול והרעישו ארץ ושמים וחגגו את קצירת העומר ממחרת יו"ט הראשון של פסח, וכל זאת להורות, שגאולת מצרים תלויה בקבלת התורה בלבד, ולהחדיר ששני מאורעות אלה בלתי נפרדים הם והם צועדים יחדיו כשני תאומי צביה. בכך גם הראו לדעת כי בלי התוה"ק אין הנהגה לעם ישראל ואין מדינה ואין כלום.

וזו המחלוקת שיש היום בין "החרדים" לבין "המזרחי". "המזרחי" טוען, שיש מדינה ועלינו לכבדה ולסייעה וכו' וכו', ואילו התוה"ק הוא דבר צדדי שיש בעיה איך להסתדר אתו במדינה "מתקדמת" וכו' וכו', עפ"ל. החרדים, לעומתם, טוענים, שכיוון שהטוענים למנהיגות הם חילוניים, אין לזה שם של הנהגה ואי אפשר לקרוא להם אפילו "שבעה טובי העיר", כמש"כ במשנה "אבות" פ"ב, שאין מקרבין לאדם אלא לצורך עצמן. מה גם שכלל אי אפשר להתייחס בסלחנות לאנשים פורקי עול תורה ומצוות, המרימים יד בתורתו של משה רבנו ע"ה, והצועקים השכם והערב "מדינת חוק ולא מדינת הלכה!" הרי ממש אפיקורסות יהגה גרונם! איך נכבדם ואיך נברכם ביום חגם?! אדרבא, אפשר אמנם לקוראם בשם: "ראש העירייה" או: "ראש הממשלה", אבל "ראש העיר" ו"ראש עם ישראל" הם רק צדיקי ומאורי הדור שליט"א, שבזכותם העולם קיים.

גבאים יש, עמי הארץ, שעושים "מי שברך" לחברי הממשלה ול"נשיא" המדינה, וזאת בזמן שרובם ככולם בועטים באמונה ובקדושת השבת. לא רחוק בכלל, שבאותו רגע שעושים להנן "מי שברך" בביהכ"נ, ממש ברגע ההוא הם מחללים את השבת הקדושה בידיים לצורך עצמם ולהנאתם. הם מרתיחים קפה ומבשלים אוכל, מסתפרים ומתגלחים, רח"ל. כבר צווח דהע"ה בספר תהלים קלט: "הלוא משנאיך, ה', אשנא" ! ועיין משנ"ב בביאה"ל סי' א', שהכוונה לפושעי ישראל שהם, כביכול, מנהיגים, אבל הם מנהיגים להרע ומכשילים את עם ישראל בדעותיהם הכוזבות ללמד נגד תוה"ק. מי יפתור לנו כיצד יתכן לברכם בשבת קודש?

מפורש בתורה (בפרשת אחרי מות ובפרשת קדושים): "ולא תקיא הארץ אתכם וגו'" ופירש הרמב"ן (בס"פ אחרי), שארץ-ישראל אינה סובלת עוברי עבירה, והקב"ה מקפיד מאוד על שמירת התוה"ק בפרט בא"י, שהיא פלטרין של מלך: ארץ (מיוחדת) אשר עיני ה' אלוקיך בה וגו'". מה לפושעי ישראל בבית עובדי ה'? ידוע כיצד התבטא פעם הרב אי"ה קוק זצ"ל באמרו, שהח (לונים הם לא מקומיים. הם באו רק להתרפא בא"י. כלומר, ללמוד תורה ולקיים מצוות, ומי שאינו מתרפא הארץ פולטת אותו חזרה לחו"ל.

יש הרבה כיום שעוזבים את הארץ בטענה שלא טוב בה. אפשר באמת לומר, שלא הם עוזבים את הארץ, אלא הארץ מעזיבה אותם, רח"ל, והוא כלשון התורה ממש: "ולא תקיא הארץ אתכם וגו'". אדם שעובד, ואפילו עוסק במלאכת קודש, אם מכוון אך ורק לצורך כסף ופרנסה, כמעט שאין לו שום מצווה! ואם יכוון למצווה ויכוון גם לפרנסתו, זה חלק טוב. ואפילו ראש מתיבתא בישיבה קדושה אסור לו לחשוב, שעיקר מטרתו היא המשכורת להביא טרף לביתו. אלא העיקר הוא חובת מיצוי יכולת הרבצת התורה שחננו בה השי"ת. והמשכורת משתלמת ממילא, שאם אין קמח אין תורה.

וכן כל אותם נוטעי וסוללי הכבישים, בוני התאטראות ומעצבי מזרקות המים שטוענים שהם, כביכול, בונים את הארץ, האמנם מכוונים הם לשם מצווה? הרי כל כוונתם ביסודה ככל הגויים בית ישראל וכיצד הם אומרים: "אנחנו נגן על עצמנו... "? עם מה נגן על עצמנו? עם "קו בר לב" או עם טילים נגד טילים? הלא מבצרים כ"אנטיפטרוס", "מצדה" ואפילו חומת ירושלים הבצורה לא עמדו כנגד עצת ה'. האמנם בדורנו "המתקדם" עדיין חושבים שאפשר לבנות על יסודות מגדל בבל? ואלה שאין להם במעשיהם שום כוונה למצוות ה', ממילא אין להם שום מצווה ביישוב הארץ, אפילו הם גרים בה! כי עפר חוץ-לארץ מפוזר תחת רגליהם...

רק החרדים באמת לדבר ה', רק הם, בשמחה אין קץ ובמחשבה טהורה, זוכים לקיים מצוות עשה מהתורה. בהם מתקיים הפסוק שבפ' מסעי: "וירשתם אותה וישבתם בה". וכמש"כ הרמב"ן עה"ת שם.

דווקא את יהושע בן נון, שהכניסנו לארץ, ציוותה התורה (בספר יהושע פרק א): "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך, והגית בו יומם ולילה". מדוע שמרה התורה ציווי זה דווקא ליהושע, ולמה לא ציוותה כן את משה רבינו ע"ה? אומרים המפרשים, שהיות שמשה רבינו היה עם ישראל במדבר סיני, שם לא הייתה עבודה, כי אכלו מן בזכות משה ושתו מים בזכות מרים וכו', ממילא כל עסקם ארבעים שנים במדבר היה רק תורה. אבל בזמן יהושע פסק המן, וכשהכניסם לארץ היו חייבים לעובדה ולבנותה והיות שיישוב הארץ מצווה, באה התורה וציוותה, שלא נחשוב שכיוון שיישוב הארץ מצווה, ממילא לימוד התורה יופחת קצת, ח"ו, והדגישה זאת התוה"ק באומרה ליהושע: "לא ימוש" וכו', "והגית בו יומם ולילה", ללמד ולהורות שגם בארץ ההנהגה צריכה להיות דווקא ע"י התורה הקדושה, "כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה. " כל פעולה או עסק שרוצים לעשות, ובפרט להקים ולבסס ולבנות את הארץ, ה"ז מלאכה קשה מאוד לשומרי תורת החרדים לדבר ה', שאדם חרד וירא שמים מרבים, מוגבל מאוד במעשיו

ובדיבורו. הגויים, שחיים בלי תורה, ''אשר פיהם דיבר שוא וימינם ימין שקר'', גונבים ומשקרים, גוזלים וחומסים, מכים ומקללים ואין להן מגביל להשתמש בכל אמצעי, שבדעתם העניה יוכלו להשיג בעזרתו את מבוקשם. אולם אנו, עם ישראל, החרדים לדבר ה', הנהגת חיינו מותחמת ומוגבלת עפ''י תנאי התוה''ק. לא רק על שמירת שבת אנו מצווים, אלא התורה משרטטת לנו גם איך לבנות ''בית לאומי'', שאותו אסור לבנות בדרכי גזל ומרמה. אסור לעבוד בשבת ובמועדי ישראל ואסור לקנות חומרי-גלם וכיו''ב מחברות המחללות ש''ש ומחללות שב''ק. אם גזלו אותנו, כי אז עפי''ד תוה''ק איננו מורשים להכות ולקלל. גם אסור ליהודי לתבוע יהודי בבית משפט חילוני, בו פוסקים עפ''י השכל ועפ''י הרגש, בעודם הולכים בחוקות הגויים ומרימים יד בתוה''ק. גם איננו יכולים לומר: ''כל דאלים גבר'' ולנסות לגבור. גם קשה מאוד ללמדם דעת התוה''ק. ממילא אנחנו מוגבלים וידנו, כביכול, על התחתונה.

להימנע מכל זה ביקשה התוה''ק ללמדנו לבנות הכל ולעשות הכל רק על פי דעת התוה''ק. אם נפעל בדרך זו, הבטיח הקב''ה ליהושע - תלמידו המובהק של משה רבינו - במלים אלה: ''כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל''. רק אם נלך בדרך התורה תהיה לנו הצלחה והרווחה בבניין הארץ, ובורא עולם בקנין ישלים זה הבניין, מפני שע''י התנהגות תורנית אמיתית של עם ישראל, משתפים בעליל את הקב''ה בכל מעשיהם וקניינם, שמוכיחים שאינם בעלי הבית על ארץ-ישראל ושלא כוחם ועוצם ידיהם עשו להם את החיל הזה. כך מבקשים ומתפללים תמיד, שנזכה לברכה ולהצלחה מאת הקב''ה, שהוא בעל הבית על העולם כולו ועל א''י בפרט. כמש''כ בתורה (בפרשת בהר ויקרא כה, כג): ''והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי''. ופרש''י: ''אל תרע עיניך בה שאינה שלך''. וביאר בספר של''ה הקדוש, שפסוק זה מלמדנו שהקב''ה הבטיחנו את א''י, אבל גם מלמדנו, שלא קיבלנו אותה שתהיה לגמרי שלנו כמו ''טאבו'', אלא כמו שכירות וחכירות, שצריכים לעמוד היטב בתנאים שמתנה עמנו בעל הבית, והם שמירת התורה והמצוות ואי אפשר לנו לשנות דבר. אפילו לא פסיק, אפילו לא את טעם נגינת המלים. אם משנים דבר קטן שבקטנים, יש רשות לבעל- הבית לבטל החוזה ולסלקנו מאחוזתו. ולהט חרב האפשרות המתהפכת הזאת מעורר פחד וחרדה לכל אשר נגע אלוקים בלבו. פחד מפני תוצאת מעשי הפוקרים, שבגינם כבר גלינו לא אחת מארצנו.

והנה ראשי הציונות באים בטענה הידועה, שיש להם זכות על ארץ ישראל משום ''מורשת אבותינו וארץ התנ''ך'' וכו' וכו'. אולם טענתם הבל והאמת נעדרת ממנה, כי

זכותנו על הארץ היא מתוקף קיום חובתנו לשמור התוה''ק ולקיים המצוות. רק באופן הזה הקב''ה אתנו וההצלחה מאירה לנו פנים.

ידוע מש''כ בזוהר הקדוש (הובא בחק לישראל מטות יום א), שא''י נקראת בתורה ''ארץ זבת חלב ודבש'', ובזמן שעם ישראל היו עושים רצונו של מקום היה יורד שפע עצום לארץ-ישראל, על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה, ומה שנשאר היה מתפזר ל''כלבים'', שהם אומות העולם, כלשון המשל בספר הזוה''ק. אבל כשעם ישראל, כמו היום, אינם עושים, בכללותם, רצונו של מקום, השפע העצום יורד לאומות העולם כמו שעינינו רואות ולא זר ואוזנינו שומעות ולא אחר, והם נותנים לנו לא תמיד מרצון חופשי, ואנו מקבלים מהם כמו נדבה ממה שנשאר להם ואינם צריכים.

בתלמוד ירושלמי, כששאלו פעם החכמים היכן נמצאים נטורי קרתא, הביאו לפניהם את שומרי העיר, שהם כמו אנשי הג''א של היום. השיבו להם החכמים: וכי אלה הם נטורי קרתא? אלא מי הם נטורי קרתא האמיתיים? - תינוקות של בית רבן ולומדי התורה המגינים, בהבל שבפיהם, על הדור כולו ואשר בזכותם יורדים השפע והברכה לעולם.

זוהי העצמאות האמיתית. זוהי ולא אחרת. כשיש לנו הכוח להיות עצמאיים משיעבוד הגויים ע''י שמירת תורה ומצוות, וכמו שאמרו חז''ל על הפסוק: ''חרות על הלוחות'' - אל תקרי 'חרות אלא 'חירות' - שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה'', וזהו כוחנו בארץ ישראל בפרט ובעולם בכלל.

בזמן שהותנו בחו''ל, משנאת הגויים אותנו ומרדיפותיהם התכופות, היה לנו קשה לקיים תורה ומצוות, כי הגויים עמדו בפנינו כתריס בפני המצוות. אולם בארץ ישראל אין מונע בפנינו ויש לנו הכוח, החופשיות והעצמאות מעול הגויים לקיים תורה ומצוות בלי הפרעות משום צד. עלינו להודות על זה להקב''ה, ישתבח שמו, יום-יום ושעה שעה.

דוד המלך ע''ה, שביקש בנערותו להילחם עם גולית הפלישתי, שכנע את שאול המלך לשלחו לקרב במלים הבאות: ''גם את הארי גם הדוב הכה עבדך והיה הפלישתי הערל הזה כאחד מהם'', וכמו שהרגתי את הארי והדוב, כך אצליח להרוג את הרשע המרושע הזה. ובאמת, הצליח להורגו ולכרות ראשו מעליו (שמואל א, יז). בתחילת סיפורו אומר דוד כך (פסוק לד): ''ויאמר דוד אל שאול: רועה היה עבדך לאביו בצאן ובא הארי ואת הדוב ונשא שה מהעדר''. וב''מנחת שי'' מבואר שיש גרסא: ''ונשא זה מהעדר''. ביארו המפרשים כוונת הדברים: היות שדהע''ה פחד שישכח את עזרת הקב''ה בהריגת הארי והדוב, לכן לקח את השה שהציל מידם ומעורו תפר לעצמו בגד, שלבשו כל ימי חייו, שיהא לו זה תמיד לאות על גופו ולזיכרון בין עיניו וע''י זה יהא תמיד מודה לה' שהצילו

ושעזר לו להתגבר על בעלי חיים מסוכנים אלה ולהכריעם. וכה אמר דהע"ה לשאול: "ובא הארי ואת הדוב ונשא זה מהעדר". הבגד הזה שאני לובשו כעת, את זה נשאו מהעדר. ואלמלא הצלתיו מפיהם, לא הייתי לובשו כעת כי היה לטרף. וכמו שהתגברתי עליהם והצלתי זה, כך אתגבר בעזהשי"ת על הפלישתי הערל הזה ואציל את עם ישראל. כן אנו, על שזכינו לבוא לארץ אבותינו הקדושים לקיים תורה ומצוות ברווחה ובישוב הדעת, עלינו לשבח לאדון הכל בלב רוטט משמחה ובעיניים נוצצות מגיל, והחופש משיעבוד הגויים והיכולת לקיים תורה ומצוות באין עוצר, עליהם להיות בעינינו כל יום כחדשים. צא ולמד, ממה שכתוב בסוף כתובות (קיב.), עד כמה השתוקקו ונכספו צדיקי עולם לארץ - ישראל, שמסופר בגמ' על ר' אבא שהיה מנשק כיפי דעכו. ופרש"י: מנשק הסלעים של ארץ- ישראל כשהגיע אליה, לקיים מה שנאמר: "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו".

מחלוקת עצומה יש בעניין השאלה אם בכלל היה מותר לבוא לארץ-ישראל. זאת היות שבגמרא (כתובות קיא.) מבואר עהפ"ס בשה"ש: "השבעתי אתכם בנות ירושלים" וכו', שהקב"ה השביע את עם ישראל שלא יעלו בחומה. ופרש"י: שלא יעלו יחד ביד חזקה, מפני שעדיין לא הגיע זמו הקץ. מכאן למד האדמו"ר מסטמאר זצוק"ל, שעובדת היות ארץ-ישראל כרגע בידי ציונים כופרים, ממילא היא סותרת השבועה, ולכן אסור להתחבר איתם וכו' וכו'. מאידך, יש אומרים שאין הלכה כסוגיא זו שבגמרא, ואדרבא, חובה קדושה לעלות ולבוא לארץ-ישראל. ביניהם הרב מרדכי עטייה זצ"ל, שכתב חוברת מיוחדת בשם: "סוד השבועה", בה מאריך הוא לבאר שיש חובה לבוא לארץ-ישראל. לדבריו, כל הצרות הבאות על היהודים ברחבי העולם, נולדות מן הסיבה שהם עדיין לא עלו לא"י". הן זו מחלוקת עמוקה ביו הרים גדולים, שאין לנו להשתתף בה. אבל מי שהוא כבר בארץ-ישראל, אין חולק על כך, שתפקידו העיקרי להתחזק ולגדול בתורה ובמצוות.

ראה זה פלא, אותם מנהלי אמצעי התקשורת ועוזריהם, המטכסים עצה בתחבולות ערב ובוקר וצהריים כיצד לנגח את עולם התורה ושומרי מצוותיה, אשר חמת עכשוב תחת שפתימו, על מה כואב להם ועל מה דואב לבם? לא על הפשע הגואה בארץ ישראל מהחינוך הקלוקל שקיבלו ממשרד החינוך; לא על הגנבות, התועבות והרציחות המתרבות ערבים לבקרים ולא על בתי הסוהר, המלאים עד אפס מקום, עד שכמעט צריך "פרוטקציה" כדי להיכנס לשם... כל זה לא מזיז להם. רק מה שעושים החרדים

לדבר ה' מעניין אותם. למה הם לובשים שחור? למה אינם מאמינים ב"כוחנו הצבאי"? למה הם לא מניפים דגל ביום חגם? למה הם לא עומדים דום בשעת הצפירה?

לגבי נושא העמידה בשעת הצפירה, יש אמנם שני פנים בהלכה. יש אומרים, שמותר לעמוד דום ואין בזה איסור משום "בחוקות הגויים לא תלכו", לפי שחוק זה אינו גובל בתועבה ובפריצות. וכמש"כ מהרי"ק (והובא ביור"ד סי' קעח). מסיבה זו מותר גם כן לירות מטחי כבוד בלוויה של חייל ישראל הי"ד. אבל יש אוסרים כל זאת בכל תוקף, וכמש"כ בביאור הגר"א שם. עכ"פ צריך להיזהר שלא להסתובב ברחובות בשעת הצפירה, שלא לעורר חמתם בדבר רגיש כל כך, הנוגע לכבוד חיילי ישראל שנהרגו עבור האדמה הזאת. ואם בכל זאת היית בחוץ, לדעת מרן הגר"ע יוסף שליט"א, מותר לעמוד, כדעת מהרי"ק ביור"ד שם.

על כל פנים, אלו דברים קטנים שאין להם שיעור. אבל הדברים הגדולים אשר "הציונים" עוברים עליהם, הם חמורים שבעתיים. כי על מה ולמה הבגידה הנוראה הזאת? מדוע בגדתם במורשת אבותינו שמדורי-דורות? מדוע הרסתם לילדי ישראל את החינוך הטהור, עד שלמעלה ממליון ילדים כיום אינם יודעים לומר "שמע ישראל"? האם יש שואה רוחנית איומה גדולה מזו? וגדול המחטיאו יותר מן ההורגו, רח"ל. מדוע הסכמתם לחוק ההפלות האכזרי ונתתם ידיכם להשמיד מאות אלפי עוברים במעי אמן, רח"ל? ומה עם חוק תועבת "הידועה בציבור", רח"ל, שעיקרו הרס המשפחה? נורא ואיום! בעשרות חנויות ברחבי הארץ מוכרים נבלות וטרפות באין עוצר! אמצעי התקשורת מסיתים את העם הסתה פרועה נגד שומרי תורה ומצוות, וכמו להוסיף חטא על פשע עוד עוזרים לערבים, שונאי והורגי חיילי ישראל, ומסיתים נגד עם ישראל, ואחר כך, כמתרפסים, מבקשים לעמוד דום לזכר החללים. ממש נתקיים בכם: "כשהם יורדים - יורדים עד עפר". ברור, שיש ביניהם, בין המסיתים והמדיחים, גויים, ערב רב, שהם אכזריים ביותר, ויש ביניהם המתמחים לעשות מעשים מגונים וחוקי תועבה שכאלה, רח"ל. בכלל מי צריך אתכם בארץ ישראל? איזו ראיה יש בידכם, שהארץ שייכת לכם? הרי לפניכם היו פה ערבים! אם כבשתם את הארץ מידי אזרחים תמימים, אתם סתם כובשים העושים מעשי שודדים. ואם טענתכם לזכות על הארץ היא בשל מה שכתוב בתורה, שהארץ היא ירושה לאאע"ה, אז בתורה גם כתוב שעליכם, כצאצאיו, לשמור תורה ומצוות! וכיון שמעשיכם היפך הכתוב בתורה, כי אז נפלה טענתכם הראשונה לזכות על הארץ. ופלא גדול הוא והיא תמיהה רבתי איך מסתדרים הם היטב עם כל הסתירות שבחייהם ועם הצניחה הרוחנית האישית והחברתית, עד שרק הדגל ועמידת

הדום הם מה שנשארו להפריע להם. עיניים להם ולא יראו את הבושה ואת החרפה!! !
על כבוד בשר ודם הם מוחים, אבל על כבוד התורה הקדושה אינם עושים כדי למחות ולא עשו ולא כלום. אדרבא, רק קלקלו והשפילו והרימו יד בתורתו של משה רבינו ע"ה, לאמור: " ככל הגויים בית ישראל". על כבוד בשר ודם מחיתם, וכבוד הדגל ועמידת דום, משחקי כדורגל, זמרים אליליים מחו"ל, תצוגות אופנה ויתר דברי קלות-ראש של כת הליצנים ממנהיגי הציונות, הלא הם כתובים על ספר דברי הסמים. על מה שמרתם ועל מה הקפדתם במאוד מאוד?...
במס' בבא בתרא (יב:) חלם שמואל חלום. אמרו לו: "מה ראית?" אמר להם: "עולם הפוך ראיתי. עליונים למטה ותחתונים למעלה". אמרו לו: "עולם אמת ראית!"
כן בנדון דידן. הם קוראים למנהיגי הציונות "נבחרי העם והאומה", בזמן שרובם ככולם רוצחי עוברים, בועלי נידות, אוכלי נבלות וטרפות, מרימים יד בתוה"ק והיכן שהם נמצאים השכינה בורחת מהם. הם האנשים הפשוטים ביותר שיכול היה העוה"ז לגדל. הם והנוהים אחריהם הם כל כך קטנים, עד שהשם "מדינת הגמדים" נאות להם. מי שיש בידו לתקן ולעשות כ"כ הרבה לכבוד שמים ולפעול למען הרמת מוסדות תורה ויראת שמים ואינו מתקן ואינו עושה, ולא די בזה שאינו מתקן ואינו עושה, אלא גם מוסיף ב"קום ועשה" לקלקל במקומות שבהם אפשר היה להפיץ תורה ויר"ש בהשתמשו בדרכים לא הוגנות וע"י שמחוקק חוקים שונים ומשונים, שמטרתם למעט כבוד הדת והתוה"ק, אדם כזה הוא פחות מיתוש ונבלה טובה הימנו! נבלה מסרחת במקומה, אבל הוא סירחונו נודף בכל העולם כולו.
ועל מה מבוססים תוארי הכבוד שהם מחלקים זה לזה? הכי "נשיא המדינה" יש לו דין או תואר של נשיא לפי התוה"ק? כתוב בתורה: "ונשיא בעמך לא תאור" (לא תקלל) ופירשו חז"ל (במס' ב"ק פח. צב.): "ונשיא בעמך" - בעושה מעשה עמך. וכן דרשו: רעך - עם שאתך בתורה ובמצוות. ואפילו היה לרשע אבא צדיק וגאון, מותר לקרוא לרשע בן הצדיק: רשע בן רשע! (סנהדרין קד.).
"נשיא המדינה", לא רק שהבוחרים אותו הם גם כן מין במינו, פושעים יכשלו בם, אלא הוא עצמו רחוק ממצוות ה' ואין לו דין נשיא כלל ועיקר.
תדע, שעצם הצטרפות אנשים חרדים לממשלה שכזאת, להיות שותפים עמהם בחוקים ומשפטים שהם נגד תוה"ק, היא בעיה רצינית בהלכה, שהרי, כידוע, אסור להתחבר לרשע. גם הבוחרים בנציגים לממשלה זו, גם הנבחרים נחשבים למשתפי פעולה אתם. לכן יש אוסרים להשתתף בבחירות ואחת לארבע שנים, בהגיע מועד הבחירות,

מפרסמים כל פעם מחדש בשם הגאון מסטמאר זצ''ל, שהיה באמת צדיק יסוד עולם (ממה שכתב בספרו ''ויואל משה''), שכל שיתוף פעולה קטן שמשתפים עם אלה, הוא עוון חמור ונכנס בגדר חילול ש''ש. וכמש''כ בנביא: ''בהתחברך עם אחזיהו פרץ ה' את מע ש י ך''.

בזמננו, החרדים לדבר ה' המשתתפים בפועל בבחירות, סומכים עצמם על גדולי התורה זצוק''ל ועל גדולי התורה של דורנו שליט''א, הסוברים, שכיוון שהמטרה כולה היא להציל מה שניתן להציל ולמחות על כבוד התורה כפי כוחם, ממילא אין זה נקרא התחברות לרשע, שכל ההתחברות הזאת מטרתה לעמוד על נפשנו כנגד סכנת הפוליטיקה ולצאת חוצץ כנגד דעות ופעולות שאינן לפי רוח התורה. על כל פנים, ברור מאוד, שעצם הכניסה לממשלה הוא משום מצב חרום של מלחמת ''אין ברירה'', וההכרח לא יגונה.

כאשר ביקשו מצדיק אחד ז''ל, שיסכים לייצג קהילה גדולה ולהשתתף במירוץ הבחירות לממשלה, אמר: ''אין לי מספיק בגדים לקרוע כל פעם... '' כי כששומעים מלים גסות וגידופים המכוונים נגד דעת התוה''ק, צריך לקרוע!

מה שאינני כותב מילת ''כנסת'' הוא בכוונה תחילה. כי, באמת, מה לתבן את הבר? הרי אנשי כנסת הגדולה, שמנו 120 חכמים ענקי רוח וגדולי עולם, שביניהם כמה נביאים, היו צדיקי עולם. קודש קודשים! להחיל את המושג הטהור ''כנסת'' על רודפי כבוד ובעלי תאווה גשמית נפסדת, הוא פשוט בלתי אפשרי, הגם שהם 120 במניין... קבוצת ליצנים מבזויי דלת העם, שרובם ככולם מרימים יד בתורת משה רבינו ע''ה, הטוענים ל''מדינת חוק'', שהיא היפך חוקת ה', הוא שקר גמור לכוונתם בתואר היקר: ''נבחרי העם''. הכי באמת הם הנבחרים?! נבחר הוא המובחר והמורם מעם מצד עצמו מתוקף היותו עבד ה' ולא בזכות היותו עבד נרצע ליצרים השפלים. על שאול המלך ע''ה, שה' בחר בו, נאמר שהוא נחבא אל הכלים מפני השררה. אבל אלה, כל אחד מהם קופץ בראש. מי הוא הבוחר בהם? תמצא, שהעץ אינו צומח רחוק מהפרי שנפל ממנו... אנשים כמותם, הרחוקים מתורה ויראה''ש הם ''הבוחרים''. הלאלה יקרא: ''נבחרי העם''? אתמהא!

ראה בספר ''חיי עולם'' (פרק כה), שמראה כיצד הם מפיצים דעות כוזבות ע''י כוח תעמולה ופרסום החל מגן-הילדים, דרך תלמידי בתי-הספר וכלה במבוגרים, שג''כ מאמינים לדבריהם. ע''י שקרים, רכילויות, לשון הרע והוצאות דיבה, אלפים ורבבות נמשכים אחריהם אל עברי פי פחת. הם יודעים שאת מי ששכלו רופס והוא ריק מתוכן, שרק התאוות, התענוגים ויצה''ר מרקדים בפניו, אותו אפשר למשוך לצד שלהם, צד

הטומאה. מה שאין כן מי שחי עפ''י דרך התוה''ק ומבין בעומק נשמתו מושגים כמו עוה''ז, מסירות נפש, אמונה, עוה''ב, שכר ועונש וכיו''ב, ממילא יש לו הכלים והכוח שלא להתפעל מפרסומות, מתעמולות ומשטיפות מוח למיניהן. ובפרט כשהוא דבוק בחברה טובה ומתחזק על ידיה תמיד, שדברי תורה צריכים חיזוק (ברכות לב:).

לזה רימז דהע''ה (בתהלים לא) באומרו: ''מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, פעלת לחוסים בך נגד בני אדם'', ועל ידי זה זוכה החוסה בצל ה' לראות בחוש דברי חז''ל (בסנהדרין לז.): ''חייב כל אדם לומר: בשבילי נברא העולם. '' וכן אמרו (בקידושין מ סע''א): ''עשה מצווה אחת, הכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות''. ואמרו (בעבודה זרה ב:), שלעתיד לבוא יבואו הגויים ויבקשו מהקב''ה שכר תמורת כל הפעולות הגשמיות שפעלו, בטענה שכל מה שעשו היה לצורך ישראל. והקב''ה משיבם: ''שוטים שבעולם! כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם!'' ולמה לא השיבם: ''שקרנים שבעולם?'' - מפני שלעתיד לבוא כל העולם יווכח לדעת, שכל העולם כולו וכל הפעולות והמעשים שנעשו בו, נעשו והתאימו בדיוק לצורך ישראל. מדוע אם כן הפסידו הגויים שכרם לעוה''ב? משום שחסרה מהם הכוונה, שהגויים הטיפשים לא כיוונו מעשיהם לצורך ישראל. וכן הוא לגבי כל מי שהוא בעמדת השפעה, אבל אינו מכוון מעשיו לצורך ישראל לעשות נחת-רוח ליוצרנו ולעשות רצון בוראנו.

ממילא אשרינו! מה טוב חלקנו! ברוך אלוקינו, שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת! יוסיף לנו הקב''ה כוח ובריאות לסבול גלות זו האחרונה ונזכה לגאולה שלמה. ''והיה ה' למלך על כל הארץ. ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד''. אמן ואמן.

לקט מספרים קדושים

ידוע הדבר ומפורסם הוא שאחד מיסודי התורה הוא האמונה בבורא עולם, שברא העולמות כולם יש מאין והוא ממציא כל נמצא, והעולם מחודש ע''י בוראו ואינו קדמון בן מליוני שנים, ח''ו, כטענת הטיפשים, אלא נברא העולם לששת אלפי שנים. אנו כעת בסוף האלף השישי, כמבואר במסכת עבודה זרה דף ט. עיין שם.

היסוד שעל פיו ה' הוא אחד מובא בתורה בעשרת הדברות (בפרשת יתרו), כשהוא מתומצת בפסוק: ''אנכי ה' אלקיך''. וכן בפרשת ''ואתחנן'' בפסוק: ''שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד''. וביאר בספר ''חובת הלבבות'' (בהקדמת שער היחוד), שיש בפסוק זה שלוש מצוות:

א) שמע ישראל פירושו: הרצון והאמונה והקבלה, שחייב אותנו להאמין באמונת אמיתתו ומציאותו.
ב) ה' אלוקינו פירושו: שהוא אלוקים שלנו ואנו משועבדים אליו.
ג) ה' אחד פירושו: להאמין שהוא אחד, אמת.
מובא במדרש, שגוי אחד ביקש מר' עקיבא שיוכיח לו שהקב"ה ברא את העולם. אמר לו: "כשם שהבגד מעיד על החייט והבית על הבנאי, כך העולם מעיד שיש בורא שבראו ושלא יתכן שנעשה מעצמו. " וכ"כ הרמב"ם (בהל' יסודי התורה פרק ב): "והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? - בשעה שיתבונן במעשיו וברואיו הנפלאים, הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאווה תאווה גדולה לידע השם הגדול". וכן אמר דוד: "כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננתה". ובנביא: "שאו עיניכם וראו מי ברא אלה". בא לרמז מי אלה - אותיות אלקים. כתב על זה הרמב"ם (שם פרק ג), שיש כוכבים גדולים, שכל אחד מהם גדול מן הארץ כמה פעמים, והשמש גדולה מן הארץ כמו מאה ושבעים פעמים. והנושא עיניו למרום יראה שהבריאה כולה צועקת: "יש בורא לעולם!" ואפשר למשש ולראות ולדעת את האמונה בבורא העולם. רק אם העין עטויה במראות פסולים והאוזן כוסתה במעטה בלתי חדיר, העשוי מכל הדברים הרעים שקלטו אוזניו, זה הגורם לסתימת עיני הנפש מראות את יפי הבריאה, את בוראה ואת טובו. אין האוזניים לכולות לשמוע שירתם היפה של הנבראים, אשר לא טחו עיניהם מראות נכוחה מראות אלוקים, ושרים הם שירת נפשם לבורא העולם.
מדוע מצווה זו נקראת מצוות אמונה? הרי, לכאורה, המצווה היא מצוות ידיעת ה', כמש"כ בתורה (בפרשת ואתחנן): "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים וגו'".
ידוע ההבדל בין ידיעה לאמונה. מי שראו בידו מטבע וסגר את ידו, הרי אי אפשר לומר שמאמינים שיש לו מטבע ביד. אלא יודעים שיש לו מטבע, שאותה ראו בעיניים, וכשלא ראו מה הטמין בידו, רק אז יש מקום לומר שמאמינים שיש לו מטבע ביד.
אמונה מסוג זה באה להשלים את חסרון הידיעה הודאית. אבל בריאת העולם אינה מתחום האמונה, אלא היא נכללת במה שנקרא ידיעה ממש, שהעולם נברא ע"י הקב"ה, ישתבח שמו, וכמו שיתבאר עוד להלן.
כל אמונה בעולם צומחת על יסוד ידיעה והשגה מוקדמת, שעל פיה מבינים שהדבר הזה אפשרי, רק שאת הדבר הזה אני לא יודע כעת בידיעה מוכחת. אבל מתוקף הראיות

החזקות המכריחות את מציאותו, אני נוטה להאמין בקיומו. וכל דבר שקיומו אינו מותנה בהאמנתי הוא מציאות. לכן להאמין בדבר שכל הראיות מכריחות את קיומו, פירושו לקבוע בלב שהדבר הוא מציאות. וכיוון שמציאות היא דבר שאני יכול לדעת ע''י התבוננות, לכן נאמר: ''וידעת היום והשבות אל לבבך'', וידועה אמרתו של המדען אלברט איינשטיין שאמר: ''אני לא מאמין שיש כוח עליון, אני יודע שיש כוח עליון!'' ודבר זה הוא חובה על כל יהודי לאומרו: ''אני יודע שיש בורא עולם''! שהבריאה כולה מוכיחה את מציאותו, ית', וכאילו בעינינו ראינו את ה'.

משהגענו עד כאן נשאל, אם כן, למה נקראת המצווה על שם האמונה בלבד? העלו המפרשים והביאו שתי תשובות לדבר:

- מצווה זו נקראת אמונה ולא ידיעה, מפני שאינה כשאר ידיעות. אלא האדם, ברצותו מכוון את נטיות נפשו להאמין וברצותו מטה הוא את עצמו לכפור, ח''ו. לכן ידיעה זו - אמונה היא.

- עד למקום אליו שכל אדם יכול להגיע, הוא מושכל והיא ידיעה, ואין זו אמונה. אבל חיוב האמונה מתחיל ממקום שכלה שכל האדם, כי האמונה היא הכוח העובר את גבול השכל, ובמקום שנגמר ההיגיון, בו במקום מתחילה האמונה.

מכוח האמונה לצמצם ולנקז שאלות רבות אל מקום אחד. שאלות כמו צדיק ורע לו רשע וטוב לו, או תמיהות למיניהן הבאות בעקבות גזרות קשות שירדו לעולם, וכמו שרבים שואלים על השואה וכד', חוזרות ומתמקדות בנקודת האמונה, כי כשנקטע אצלנו קו ההיגיון הפשוט וקשה העניין להתבאר, כאן, במקום הזה, עומדת האמונה כמו על רגליים איתנות ואומרת את דברה: ''מה גדלו מעשיך, ה', מאוד עמקו מחשבותיך''. ברור כבהירות השמש, שהכל נעשה בחכמה נפלאה של בורא עולם והכל מתוקן לסעודה. אלא שאצלנו זה בגדר אמונה בלבד, כי לא זכינו לרדת לחקר עומק ההיגיון שבדבר, ככתוב: ''מאוד עמקו מחשבותיך''. לכן אי אפשר לומר: ''אני מאמין! אבל למה הייתה שואה?... '' מפני שאם אתה מאמין, כבר חרגת והתעלית מעל גבול השכל וההיגיון, ומשם איך אפשר לשאול: ''למה''? שכל ''למה'' מסוג זה, סותר את טענתך שאתה מאמין! זו ההבנה הפשוטה שצריכה להיות אצל כל אדם ואדם. יש לדעת: אני קטן! הקב''ה גדול! אין חקר לתבונתו! ממילא, לא שואלים למה. ופשוט הוא. וכן מבואר במדרש על הפסוק (בתהלים עג):, 'ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך'', שבפרק הזה מתאונן אסף ע''ה על מה שנראה כצדיק ורע לו, רשע וטוב לו. וחוזר אסף ע''ה ומבאר שבעניין של אמונה צריך להיות כמו בהמה... ואומר המדרש: ''אלו בני אדם שערומין בדעת ומשימין

עצמן כבהמה''. ועיין ''ויקרא רבה'' (ריש פרשה ב) שעשרה נקראו יקרים ואחת מהם היא הסכלות. וביאר בפי' מהרז''ו שם, שהדברים מכוונים לאותם בני אדם שהם ערומים בדעת ומשימין עצמן כבהמה. וזהו היקר שבסכלות, שבענייני אמונה ינהג כבהמה ממש. זוהי גדלותו של המאמין הגדול, שיודע להקטין עצמו ולהגדיל כבוד שמים.

היות שהקב''ה הוא כל יכול, אז ככל שאני יותר לא מבין הנהגת השם יתברך, כך אני יותר מעריך ומתפעל מגדלותו של בורא עולם, ישתבח שמו לעד. בזה מובן הפיוט (בשני וחמישי שנוהגים לומר בהם תחנונים): ''בבקשו אז מלפניך אמונתך הודעת לו'', ר''ל: משה רבינו הגיע לדרגה כל כך גבוהה, עד שמה שאצלנו הוא בגדר אמונה, כבר היה אצלו בגדר ידיעה.

אומרת הגמ' (בשבת לא.): ''בשעה שמכניסין אדם לדין, אומרים לו: 'נשאת ונתת באמונה?'' ופירשו בתוספות שם עפי''ד הירושלמי, שהכוונה: שמאמין בחי העולמים וזורע. ומבוארים הדברים בהקדמת ''שב שמעתתא'', שזורע את השדה בזמן החורף, לפני ירידת הגשמים, ומאמין באמונה שלמה שאין זה תלוי בכוחו, שהזדרז בעבודת השדה, אלא בבורא עולם המפרנסו מחדש בכל יום והנותן תבואה בשדהו. וכן לגבי מה שלמדנו בסוטה (מח:): ''אנשי אמונה אבדו'', אין הכוונה לאמונה שיש בורא עולם, כי אין חולק על העובדה שעם ישראל מאמינים בני מאמינים, אלא כמו שפירש רש''י שם: ''מאמינים בהקב''ה לוותר ממונם לנוי הידור מצווה ולצדקה ולהוצאת שבתות וימים טובים''. ומה שחבקוק הנביא (בפרק ב) אומר: ''וצדיק באמונתו יחיה'', פי' ב''מצודות'', שהצדיק יחיה בזכות שמאמין באל ית', וחושב שהכל בא מאתו בחפצו. ואינו תולה הדבר בזכות עצמו ובכוח זרועו, והוא תפקיד המאמין בדור הזה, היתום, להתחזק באמונה שלמה בבורא עולם, הגם שאין נראה לעין שהכל מאתו יתברך. ואין מעצור לה' להושיע ברב או במעט.

שורש האמונה

הנה מבואר בתוה''ק (בפרשת יתרו) שיסוד האמונה נטוע בלב יהודי ולא יעקר לעולם. האמונה בבורא עולם והאמונה במשה רבינו, ע''ה, ובתוה''ק שניתנה על ידו היא אמונה ניצחית. שכתוב בתורה: ''ויאמר ה' אל משה: הנה אנוכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם''. מכאן למד הרמב''ם (בפרק ח מהלכות יסודי התורה) שמשה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה. שהמאמין על פי האותות יש בליבו דופי. שאפשר שיעשה האות בלט וכישוף. ובמה האמינו בו? -

במעמד הר סיני, שעינינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר, האש והקולות והלפידים. וכה"א: "פנים ופנים דיבר ה' עמכם". ומנין שמעמד הר סיני לבדו הוא הראיה לנבואתו שהיא אמת ואין בה דופי? - שנאמר: "הנה אנכי בא אליך וכו' וגם בך יאמינו לעולם". עכת"ד.

והוסיף הרמב"ם "באגרת תימן" שכיון שכל נשמות ישראל, עד ביאת המשיח, היו בהר סיני, ממילא יהודי מאמין בתוה"ק ובבורא עולם. ואדם המדבר דברי מינות ואפיקורסות, יתכן שלא היה במעמד ההוא בהר סיני ואינו יהודי אלא גוי... שיהודי חייב להיות מאמין, כהבטחת התורה: "וגם בך יאמינו לעולם".

יסוד הדבר הזה מבואר גם בנביא ישעיהו בתוכחתו את ישראל: "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו. ישראל לא ידע, עמי לא יתבונן". הקשה בספר "לב אליהו" על דמיון שמדמה הנביא את ישראל לבעל חיים. הרי אצל בע"ח הוא בטבע שמבינים שפת אדונם המאכילם ועובד בהם אבל אמונה של אדם בבורא עולם הרי היא ע"י עבודה קשה. שצריך לעמול הרבה על האמונה אחרי שמבינים ויודעים שיש מנהיג לעולם ושהעולם אינו הפקר. אם כן, במה הדמיון לבהמה? ותירץ, שמכאן רואים יסוד גדול. שאמונה היא דבר בטבע אצל האדם, ומרגע שנולד מוכשר הוא לידע ולהאמין שיש בורא עולם, ישתבח שמו לעד. כמו שבע"ח נטע בהם הקב"ה בטבעם להכיר את אדונם, כך האדם נטע בו בורא העולם את היכולת להכיר שיש מנהיג לעולם. נמצא שהיהודי נולד מאמין ונפשו תמיד משתוקקת לדבר שהוא מעל הטבע, דבר שאינו נראה בעיניים ולא נתפס בחושים הגשמיים והוא האמונה.

צא ולמד מש"כ בספר "חיי עולם" כי אותם הכופרים למיניהם, הטפשים, מזמינים את עצמם להאמין בכל האמונות הטפלות האפשריות. רק זאת שיש בורא לעולם ושהעולם אינו הפקר הם דוחים על הסף ומכחישים. הן זו טפשות גדולה שאין דוגמתה. שהם דוחים את השכל מפני בצע תאוה. כי שוחד התאוה סיפוקו אינו ממושך והוא רגעי. ומן הרדיפה אחריו הנפש לעולם לא תמלא. ועל פסוק זה שבקהלת: "וגם הנפש לא תמלא", אומר המדרש: משל למה הדבר דומה? - לכפרי שנשא לאשה בתו של מלך. כל מיני מעדנים שיתן לה אינם כלום בשבילה, מפני שהיא בת המלך. כך הנשמה אינה נהנית מענייני עוה"ז וממעדניו כלל ועיקר.

וכשאינה מקבלת מה שצריכה, שהוא הנאה מתורה ומצות וירא"ש, אינה רגועה ואינה מיושבת כלל. למצב נפשי זה של אי רגיעה מחפשים הטפשים חליפין באמונות טפלות ובעסוקים צדדיים, המרחיקים אותם יותר ויותר מן העיקר. הם נמצמדים להנאת משחקי

הכדור או לאסיפת בולים או לדברים עתיקים שמתפארים בהם וכיו"ב. ויש שנעשים מדוכאים ובאים, בשל כך, לאבד עצמם לדעת. וכבר שמענו על "בני טובים" שהיו עשירים גדולים, רק סיפוק בחיים לא היה להם, ה' ירחם על נשמתם.

כ (' תאמר, הרי מצינו הורים צדיקים וישרים, התמימים באמונה ובמעשים טובים שיצאו מהם בנים רשעים מרושעים, כופרים, טפשים וכו', ואם הם יהודים ויהודים מטבעם נולדים מאמינים, הכיצד לא התממשה אמונתם עד שהגיעו לשפל המדרגה? נשיב כי עצם היותך יהודי עדיין אינו מקנה לך את הבעלות על האמונה, רק נותן לך יתרון על פני האחרים, שאם תרצה תוכל להשתמש בו להנאתך ולטובתך. כן אתה מוצא בקורח, שברור שהיה יהודי. שהיה נושא כלי המשכן על כתפיו והיה מזרעו של יעקב אבינו, כמבואר בתורה. ואעפי"כ הפך אפיקורס וכפר בתורה ובמשה, עד שמר אין משה אמת, ח"ו, ואין תורה מן השמים. וכן מפורש בירושלמי (סנהדרין): "קורח אפיקורס היה".

הן אמת היא שכאשר מוצאים אנשים טפשים כופרים ואין אנו יודעים ומכירים את הוריהם, יתכן מאוד לומר שהם גויים גמורים שנפלו בינינו ומקורם הוא מהערב רב. וכן אתה מוצא בזמן דהע"ה (שמואל ב כא, ב): "והגבעונים לא מבני ישראל המה". וביארו חז"ל (ביבמות עט.) שהיות שהיהודים יש בהם ג' סימנים שהם רחמנים, בישנים וגומלי חסדים, הרי כל שחסרים ממנו סימנים הללו, בידוע שלא עמדו אבותינו על הר סיני. אבל הקושיה על אותם יהודים גמורים שהפכו כופרים, רח"ל, בעינה עומדת.

הכיצד??? על פי המפרשים פשוט הוא. שלפעמים יתכן שאפילו יהודי ודאי יגרר אחק דעות של כפירה ומינות וכיו"ב. והוא באופן שנמצא בסביבה ובחברה שהיא מלאה כפירה ותועבה, אשר רוח זימה ותועבה מרחפת על פניה ואשר דעותיה מקולקלות ונבאשות, והוא מתחכך באנשיה ושומע אותם תדיר. בזה האופן ברור שאפשר מאוד וקל ביותר לספוג השפעות שליליות והדעות כפרניות ומיניות. היות בסביבה כזאת ממש מכריחה להיות כאחד מהם. כן אם מושחת האדם במדות רעות ומגונות, לא רחוק הוא מלהיות כקורח, שהיה מושחת ונגוע במדת הכבוד והגאוה, שביקש להכנס לנעליים שלא לפי מדתו. השפעת מדות רעות אלה ואחרות על האדם היא כל כך לרעה, עד שבקבלות אפשר לו להגיע לכפירה בתורה ובחכמיה, ובלבד שיזכה לקיים ולממש תאות לבו, רח"ל. דוגמא לדבר אפשר למצוא בחולים מסוכנים, ה' ישמרנו, שכ"כ הכבידה מחלתם עד שאינם מזהים עוד את הוריהן ומשפחתם. כן היו חולים עתיקים מאוד שלא היה אפשר להבריא את חוליהם, מפני שגילו שכל המחלות שהיו לחולים נספגו זה מכבר בכותלי בתי החולים ובכלים שנשתמשו בהם.

כמו שמצינו בביה"ח "צהלון" (שבשדירות ירושלים ביפו) שמזה 14 שנים בקירוב חדל לתפקד עוד כבית חולים, אחר שכמה אנשים מתו מן המחלות הספוגות בקירות, וביניהם בנו של מנהל בית החולים ובנו של מנהל אחת המחלקות שהיו שניהם תינוקות. מבנים אלה תקנתם היא צביעתם או שריפתם. אבל בשום פנים אי אפשר להשאיר המצב כמות שהוא בהדרדרותו. וצריך לדעת כי כך בדיוק הוא ברוחניות. אם החברה היא רעה זה משפיע מאוד על האדם ומחלחל וחודר עד נימי נפשו, עד שיתכן שיצא אפיקורס גמור, רח"ל, הגם שהוא יהודי גמור.

על הפסוק בתורה (בפ' כי תבוא): "ארור מקלה אביו ואמו" פרש"י מקלה - מזלזל. אם ארתה התורה את המזלזל בהורחו הגשמים, על אחת כמה וכמה שארור המזלזל בכבוד שמים וארור המעז פנים להקשות בהבל פיו: למה קרה כך וכל? למה ה, לא הציל את פלוני שהיה שומר מצות? למה פלוני עשה מצוה ונענש אחריה? וכיוצא באלו הדיבורים שהם דיבורי זלזול, ח"ו, כלפי שמיא. והמאמין הגדול, הגם שאינו מבין בהנהגת השי"ת, מתחזק יותר ויותר מהכרת כבודו של מקום, וכולו אומר: "מה גדלו מעשיך, ה', מאוד עמקו מחשבותיך". וכמש"כ בס, "קובץ מאמרים" שהאמונה היא מכלל המצות אשר כל ישראל חייבים בה תכף משהגיעו לכלל גדלות. תינוק מהיותו בן יג' ותינוקת מאז היותה בת יב' שנים.

יסוד האמונה

זה יסוד האמונה - שמקבלים את הרעה כמות שהיא. בתור רעה. ולא בורחים ממנה ע"י הסבר שהיא בעצם טובה. אדרבא, דוקא רעה! ואפ"י כן, למרות הרעה, אין האמונה זזה ממקומה. אם חי האדם בחשבון כזה, בהכרח תתחדש הכרתו ויגלה אור חדש באמונתו. (ילקוטי יחזקאל דף ג.).

מבואר ברמב"ם (בהל' ע"ז פרק א) שאברהם אבינו, ע"ה, היה עמודו של עולם. הוא עמד בפרץ העבודה הזרה והיה קורא בקול גדול לפרסם ולהודיעם שיש אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד. והיה מהלך מעיר לעיר וממלכה לממלכה וקורא ומקבץ העם, עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא. שנאמר: "ויקרא שם בשם ה' אל עולם". עכ"ד. הנה אעע', ה סבל הרבה מאוד בחייו. הן מחמת עצמו, שהיה חי בעוני וקונה בהקפה, כדפי' רש"י שבחזרתו פרע הקפותיו, הן מחמת שלא היו לו בנים עד שהוצרך להכניס צרה לביתו, הן מחמת אחרים שרצו להרגו בגלל אמונתו, עד שהשליכו נמרוד הרשע לכבשו האש ונעשה לו נס ויצא משם לשלום. למרות כל הסבל הזה נשאר איתן באמונתו

שהעולם נברא ע"י בורא אחד והוא מנהיגו ומפרנס כל העולם מקרני ראמים ועד ביצל כינים, כשהכל נעשה בחכמת ההשגחה הפרטית על כל נברא, ישתבח שמו לעד. הסבל הכבד מכל הוא, ללא ספק, נסיון עקידת יצחק. שלאחר שזכה לבן בגיל 100 שנים, והיה ע"י כך קידוש השם בעולם, עד שבאו נשים לראות אם אמת הדבר ותינוקותיהן ינקו חלב משרה אמנו, ע"ה, כמש"כ בתורה: "מי מלל לאברהם הניקה בנים שרה". ולאחר כל זאת, משמגיע הבן לגיל 37 שנים, מבקש הקב"ה לעקדו על גבי המזבח. וראה זה פלא פלאים כיצד השכים אאע"ה בבוקר לקיים רצון ה'...

הנה הקב"ה הבטיחו: "כי ביצחק יקרא לך זרע". ר"ל, שעם ישראל כולו יצא מיצחק אבינו, ע"ה. ויצחק עדיין רוק. ואם ישחט על גבי המזבח, מהיכן יצא עם ישראל? והאם עד כאן מגיע כוחה של ההבטחה (האישית) שהבטיחו הקב"ה? אבל לא רק שאברהם אבינו, ע"ה, לא שאל ולא הקשה קושיות ולא הטיח כלפי בורא עולם, אלא אדרבא, "וישכם אברהם בבוקר" כשהוא משתדל בכל מאמצי כוחו לקיים את רצון השי"ת בהשכמה. מבלי לדחות, מבלי להבין ומבלי לנסות להבין הנהגתו יתברך. ולמה??? אלא כאן טמון יסוד האמונה. שיש לקיים רצון השי"ת מבלי להבין כלל ועיקר, אלא רק משום שכך ציוה ה'!

ללכת בעיני אמונה עם "ראש בקיר" מבלי להבין כלום וממש להתנהג בזה כמו בהמה, הוא מעלת היהודי עבד ה'. מי שראה פעם איך מאביסים אוזים ובע"ח אחרים, בודאי התחלחל מהנוראות שבזה. שזה ממש נורא! מושיבים אותם במקום אחד שלא יתנועעו יותר מדי ויאבדו אנרגיה, אוספים את צואתם, וכל כמה שעות ע"י צינור המוחדר לקיבתם מזרימים להם מנה גדושה של אוכל כאשר יוכלון שאת. ואותם בע"ח אינם מבינים ואינם מרגישים דבר ואינם מגלים התנגדות.

ובתוך זמן קצר תופחים מאוד ונשחטים ונאכלים לבני אדם. מהם יקח כל יהודי מוסר ויחשוב מדוע מלעיטו היצר הרע בהנאות העוה"ז ומה צפוי לו לעתיד לבוא. גם ילמד מבע"ח אלה לחיות בלא חכמה עצמית כלל וכלל. כי יהודי המאמין בבורא עולם, ישתבח שמו לעד, מקיים רצון השם רק בגלל שה' כך ציוה. ולא בגלל שהוא מבין את משמעות ואת מטרת הציווי. זוהי גם כונת המדרש: "אדם ובהמה תושיע ה': -אלו בני אדם שערומין ביראה ומשימין עצמם כבהמה. ואינם מהרהרים אחר מעשי ה', יתברך. לכן נקראת מצוה זו מצות אמונה. שמרחיק מעצמו ההגיון ומתנהג לפני בורא עולם כבהמה שאין לה הגיון. וזהו ההגיון שבורא העולם, ישתבח שמו, רוצה שנלך בו.

בזה גם מובנת הנהגת הקב''ה עם אאע''ה. ראה, כשבא מלאך ה' ואמר לו: ''אל תשלח ידך את הנער'' וכו', לא ברכו כלל. רק לאחר שהקריב את האיל, בא המלאך בשנית והפעם ברכו. מדוע לא ברכו בפעם הראשונה? האם זכות העקידה אין בה די כדי להאציל לו ברכה? ביאר בספר ''קול יהודה'' (דף ק) כי עצם העקידה עדיין אינה מוכיחה צדקותו של אאע''ה. כי יתכן שעשה מה שעשה משום שהיה מוכרח. ואעפ''י שחייב לעשות רצון ה' גם מבלי להביו הסיבה, אולי עשה את המעשה משום שחשש מפני תגובת ה', כי אחרת יוכל ה' להמית את יצחק גם אותו. ואולי מן הפחד הזה עשה מה שעשה. אבל לא כך היה שעקד בנו משום שהפחד על עצמו ועל חייו. שאם כן כשאמר לו המלאך: ''אל תשלח ידך אל הנער'', היה צריך לשמוח ולרקוד ולרוץ הביתה לבשר לשרה כי עוד יצחק חי. והוא לא כן עשה. אלא פנה כה וכה לבקש אחר דבר אחר שיהא ראוי להקריבו לה'. ומשמצא את האיל ההוא, היה השטן. כדברי רבותינו, מסבכו כדי שלא יוכל אברהם אבינו להשיגו. וטרח א''א הרבה עד שתפסו. בזה הוכיח שכל מעשיו היו לשם שמים. ולא זז משס עד שהקריב את האיל. ובזה נעשה רצון ה' לפרסמו על צדקתו. לכן בא המלאך שנית, בזמן שהיה ראוי אאע''ה לזכות לכל הברכות.

זהו אאע''ה, המאמין הגדול, המקיים רצון ה' ומצותיו למרות שהם ממש נוגדים את שכלו ואעפ''י שהם נראים לו כסותרים ואינם מבינים. כך אאע''ה ביחס לה' כמו בהמה ביחס לאדם.

מאמין גדול אחר, שסבל באופן נורא ואיום וקיבל יסוריו באהבה, הוא אהרן הכהן.

הנה אהרן הכהן, ע''ה, שמסר נפשו על כלל ישראל, אוהב שלום ורודף שלום, רץ מבית לבית וממשפחה למשפחה להרבות אהבה ואחוה, שלום ורעות, ודאי קשה היה למצואו בביתו, והיה בלתי מצוי לראותו בשעה של קורת רוח ומנוחה ושלוה. כי את סבל ואת צער הכלל נשא על שכמו. גם הענווה של אהרון הכהן נפלאה מאוד. הגם שהיה גדול ממשה רבינו, משמע שמשה יהיה המנהיג של עם ישראל ולא הוא עצמו, כתוב בתורה: ''וראך ושמח בלבו''. זאת למרות שאהרן היה כל הזמן במצרים והיה יורד אל העם וח (עמהם ובתוכם בכל המצבים הקשים. מה שאין משה רבינו שזמן רב לא היה במצרים, כידוע.

והנה ביום הקמת המשכן, באותו יום מיוחד ששמחה גדולה שרתה בעולם, לפי שזכו ישראל לקבל פני שכינה, כמש''כ בתורה: ''וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם'', בו ביום נפטרו שני בני אהרן נדב ואביהוא בתוך המשכן, והיה צער גדול, נורא ואיום! אעפי''כ אהרן הכהן לא שאל, לא התלונן ואף לא פצה פה. אפילו בלבו נשאר זך ונקי

באמונה בבורא עולם. תשאל לפחות: למה זה קרה דוקא לי? מה עשיתי שזה היה צריך לקרות לי? - שאלה כל כך טבעית וכה מצויה. אבל לא! אין שאלות למרות שאין הבנה. יפה השתיקה למאמין. והתורה מעידה: ''וידם אהרן''. ממש נהג כבהמה לפני הקב''ה, קידש עצמו בניצול המצב הקשה שהיה שרוי בו וזכה להתקרב יותר לבורא עולם. ואולי אהרן הכהן נתן לר''ש אבן גבירול את ההשראה למלים ''אברח ממך אליך, ואתכסה מחמתך בצלך''. ובס' תהלים (פרק עו): ''כי חמת אדם תודך. שארית חמת תחגר''. ר''ל, הנכנע והמתבטל ושותק לפני בורא עולם ומודה לו, זוכה שהקב''ה יחגור את שארית יסוריו, ואהוב הוא אצת בוראו ולא ינזק יותר. ויזכה שיתקיים בו - גם ליסורים יש סוף (וראה ''קריינא דאיגרתא'' דף קה).